

386

సంపుటము 24
సంచిక 5

భూ ర త్తి

మే 1947
వర్షాదిత్య, వైశాఖము

ద ర్శ నా ర్థ ము
శ్రీ త ల మ ర్గ క లా ని ది

= శ్రీ త ల మ ర్గ క లా ని ది =

పరిమళమ్మును గురియించు విరుల దరిని
చిగురుగాలులు లాలించి నేదవీర్ప
పాడు హృదయమ్ము ని న్నెడబాయలేక
గాఢనై రాశ్యమున ముగ్ధు కలతజెందు.
ఏకతమ నిశివేళలో నైకతమున
ఘోరనై రాశ్యహరిని దొరలి దొరలి
చదల నలమిన జలధరచయము రాల్పు
జలకణంబుల దిలకించి, జాలువారు
బాష్పకణముల దోసిట బట్టి నీడు
దర్శనార్థము వేచి తీ రటములందె !!

హృదయశకలము

= శ్రీ సత్యనారాయణరావు =

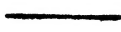
గడచినయట్టి పాపనయ్యగమ్మన గూడ పునీతమాచు దో
చెడి యపురూపమందలి విశేషము పొందగ కష్టమార్చి నే
పిడికిట బట్టుకొంటిని సుమీ ! మలినంబు నశించె-నింక నీ
కడిగిన గుండెలో సుధలే గార్చెదో ! నెత్తురె చిల్కరించెదో !!

మనసునందుకొన్న నవనీతపు విగ్రహమున త్వదీయ వి
శ్వవస్తువు మందిరాన నిడి సంతస మందితిగాన నీవు నా
మౌనససీమృతముండి తెగిపడ్డ ఫలంబు జగాన నిల్చిగా
బూనెదొక్కనానయిన్ కినుకబూని వినర్జన చేసెదో ! ప్రభూ !

ఆశల పంటకై యసువు లర్పణచేసిననాడు నీవు నీ
లో సగపాలు జీవనపు రోచుల నిచ్చెద వంచు నమ్మి నా
యాశలు పొంగిపోయెను - ప్రయాసకు డెండము కందలేదు - దీ
క్షా సమయాన యోచనవికాస మొనర్చెదో ! మానెదో ! ప్రభూ !!

కరగిన జీవితమ్మున వికారనికాయము గోచరించి చూ
పరునకు నీనడింపులకు పాలగు నొక్కొక దుర్దినాన లో
పెరిగిన దుఃఖభావముల పీల్చెడి నెత్తుటిబాట్టు నొక్కటిన్
సిరిగల కాలమందున స్పృశింపని నిర్దయ దాల్తువా ? ప్రభూ !!!

చాలయ్యా తెరచాటు గానము మనశ్శాంచల్యమై పోయెనే
మేలైనన్ ఇదమిశ్కమంచనక నమ్మించావు-వినాటికిన్
నీలో జాలికి తాపు కన్నడదు !!—సందేహింతు వేలా ప్రభూ !
ఈ లోకాన మహాపగల్ తరుచు పోయేదారి చూపించగా !!

ఆంధ్ర కవుల ఆదర్శములు

౨. ఆమాత్య తిక్కన

= శ్రీ నరసింహశాస్త్రి =

శ్రీ మదాంధ్ర మహా భారతము రచించిన కవులు ముగ్గురికి కవిత్వము మన పూజ్యవాసులు ఆంధ్ర లోకమునం దంతట ప్రసిద్ధిలోనికి వచ్చినది. మరియు వారి తరగ్రంథములకు రచించిన మహా భారతమునే పరమప్రమాణముగా గ్రహించుట శబ్దవేత్తల వృద్ధాచార మైనది. చిరకాలముగా నాంధ్ర పండిత లోకములో కవిత్వమునకు సమానమైన గౌరవము స్థిరపడినందున వారిలో తారతమ్యము లేనట్లు బాకట అట్టి ప్రశుత్తము చేయువారి అజ్ఞానమునే ప్రకటించును. వారు ముగ్గురు శ్రేతాస్థులవలె పవిత్రమూర్తులు. వారి వైదికధర్మ తత్పరతయే మార్గదర్శకముగా నుండి ఆంధ్ర కవిత్వమునకు సంస్కృత గౌరవము అధికముగా చేపూర్వినది. ఆంధ్ర కవిత్వము అవతరించుటకు పూర్వమే అనేక కావ్యములు పుట్టిన కన్న దాది భావలలోని ప్రసిద్ధకవుల మార్గములతోనూ, అనంతరము పుట్టిన మహారాష్ట్రీయంగాది భావలలోని ప్రసిద్ధకవుల మార్గములతోడను ఉత్తమాంధ్రకవుల మార్గములు పోల్చినచో విశేష భేదము గోచరించును. ఆంధ్ర కవిత్వమునకు ఋషియూర్వులైన కవిత్వమును చెట్టిన వరవడి తప్పి, ఎప్పటికప్పుడు కర్ణాట మహారాష్ట్రీ ద్రావిడభాషాదుల కవిత్వమార్గములు చూచి వ్యామోహముతో అనుకరించుచు, మరల ఆంధ్ర కవిఋషి మార్గము చూచుకొని సరిదిద్దుకొనుటయే ఆంధ్ర కవిత్వచరిత్రలో ప్రధానమూత్రమని రిచిజ్ఞులకు గోచరింపక మానదు. మాకున్న ముప్పదేండ్ల

సాహిత్యానుభవములోనే వరుసగా ఇంగ్లీషు, వంగ, హిందీ, సోవియటు రష్యాల వాఙ్మయములు ఆంధ్ర కవుల నెంతగా ఆకర్షించుచున్నదియు కన్నులార కాంచుచున్నాము. కాని ఉత్తమాంధ్రకవు లందరు శేటివరకుగూడ కవిత్వమునువారి ఆర్షదృష్టి అలవరచు కొన్నవారే అని ఘంటాపథముగా మేము చెప్ప గలము!

అట్టి మహాభారతములో ఎ కు ట్ల భాగము రచించినది తిక్కన సోమయాజి. అతడు “భక్తజనంబు వైదికధార్యుల కిచ్చమెచ్చు భద్రాయతమూర్తియైన పరతత్వమున, సకల బ్రహ్మమును” ఉపాసించువాడు. అతని పితృపాదులకు కొమ్మకామామ్యుడు ‘సాంకేత వేది’; భగవంతు డా కవికి కలలో “వైదికమార్గ నిష్ఠ మగు వర్తనముం దగ నిర్వహించుచున్ భేదములేని భక్తి...తత్పరభావము. కల్పి...కావ్య రసముం గొని యాడుచు నుండు దెప్పడున్” అని చెప్పినాడు. అతడది ‘పరమ ధర్మ ప్రకారం’బని ‘సాత్త్వికలేయ సంస్కృతి శ్రీ విభవాస్పదంబయిన చిత్తులతోడ మహా కవిత్వ దీక్షానిధి నొంది...పుణ్యప్రబంధంబు’ ప్రారంభించినాడు. మరియు నా భారత మెట్టిది?

“విద్యత్సం ప్రవనీయ భక్త్యవితా
వేసుండు విజ్ఞానసం

పద్విఖ్యాతుడు సంయమిరకర సం

భావ్యాను భావుండు గృ

న్వద్యపాయను డరి లోకహితని

మం బూని కాంచె, ధ

ర్మాద్యైత్సరి భారతాఖ్యమున తి

ఖ్యులైన యాత్మాయమున్.”

* ఈ కీర్తికతో తెలుగుకవులు వారి కావ్యములలో సరికిన వాక్యములను అధారము చేసికొని వారి కవితాదర్శములు గ్రహించుటకు వ్రాయబడినదేమియు. నో. న. శా.

“వేదములకు నభివ్యక్తి
వాదములకు బహు పురాణసర్గములకున్
వాదైన చోటులను దా
మాడల ధర్మార్థ కామమోక్షస్థితికిన్.”

ఇట్టి పీఠికారచన చేసి విరాటపర్వాదిగా మహా భారతము పూరించిన తిక్కన సోమయాజియు, నిర్వచనోత్తర రామాయణ కర్తయగు తిక్కనయు నొక్కరారే—కాదు! ఒకడు సోమయాజి తిక్కన; ఒకడు అమాత్య తిక్కన. ప్రాకృతదృష్టికి కనబడు దేహము వారిద్దరి దొక్కటిదే కాని, తత్వసృష్టి వారిద్దరు వేరు. ఇది పలువురు గమనించక తిక్కనామాత్యుని ఆదర్శములు తిక్కన సోమయాజికి అంటగట్టి పులిమిపుచ్చుచున్నారు. శబ్దార్థాకరకారలు నాల్గవ తరగతిలో చేసిన కంకటి పాపరాజు రచించిన ఉత్తర రామాయణమున, తిక్కనామాత్యుని ఉత్తర రామాయణమును చదివిన రసికులు పెక్కురు సాపరాజకృతికి ఎక్కువ అభిమానించుట ఎరుగుదుము. కవులలో ధాన్యాదులలోకరె తరగతులు వేయుటయు, ఎక్కువ తక్కువలు మాత్రముగా నిర్ణయించుటయు మా కంఠ సమ్యక్తము కాదు. ఐనను పాపరాజకృతికి తిక్కనామాత్యుని కృతికంటె విశేషవ్యాప్తి తెలుగుదేశములో నుండుట మనము మరచుట సాధ్యము కాదు. సోమయాజి తిక్కన మహాభారతము ప్రారంభించునాటికి ఎట్టి పరిణతి పొందెనో, నిర్వచనోత్తర రామాయణము రచించిన అమాత్య తిక్కన ఆదర్శములు పఠించినచో మనకు ద్యోతము కాగలదు.

౨

నిర్వచనోత్తర రామాయణము రచించిన తిక్కన తాను అమాత్యుడనని గ్రంథములో ఎక్కడను చెప్పకొనలేదు. కాని అతడు ‘మంత్రి భాగ్యురని’ మనుమడు; ‘శామ్మనామాత్యుని పుత్రుడు’. మరియు మనము సిద్ధి యాసానమున నుండి యతనిచే ‘మామ’ అని పిలిచించుకొనవచ్చును. ఇన్నిటిని బట్టి అతని నామము చిరగూడ అమాత్య శబ్దము కలవుచున్నాము కాని అతడు మాత్రము ‘తిక్కన’మండ, ‘తిక్కన నామ

ధేయ’ అని మాత్రమే చెప్పకొన్నాడు. కాని అమాత్య శబ్దము చేర్చి మనము కర్మవహించుట అనమంజనము కానేరదు.

ఈ తిక్కనామాత్యుని మరయున కావ్యనిర్మాణము ప్రధానముగా ‘శిల్పము!’

“అమలవాత్తమనీవ నే నభయకావ్యప్రాణి
బాటించు శిల్పమునం బారగుడం గదానిడుడ.”

ఇట్లతడు కావ్యశిల్పమునందు పారగుడ ననియే కాక ‘కవిబిరుదు’ ననిపాడ చెప్పకొన్నాడు. ఉత్తమ కావ్యసృష్టి శిల్పమును, కళయును కాకపోదు. అయితే కేవలము శిల్పకళగల కావ్యము ఉత్తమకావ్యమనిపించు కొనదు. కాని అమాత్యతిక్కనకు శిల్పమే కావ్యాదర్శము!

కావ్యభారతీలో నొకచోట నత డన్న శబ్దములను బట్టి ఇది మేము చేయు దూరార్థకల్పన కాదు. ‘కృతికర్తృత్వము’ అని గ్రంథాదిలో నాతడు పండ్రిండు పద్యములు చెప్పినాడు. వానియందు దంతటను ఈ భావమే ద్యోతము కాగలదు.

ఎజ్జియ కవిబ్రహ్మయ వినుతింతువు-

“తన కావించిన సృష్టి తక్కింకలచే

తంగాదు నానాముఖం

బున దా బలిగన పల్కె లాగమునై

చొల్పొందు నావాణిధ

త్తను నీతం దొకరుండు నాజను మహ

త్వై పిన్ గవిబ్రహ్మనా

వినుతింతున్ గవి తిక్కయజ్ఞ సభిలో

ర్యేడతాభగ్యైకున్”

అని వర్ణించినదానిలో హరివంశకారుని కట్టి ఉన్నతకవిత్వాన్ని లున్నదియు గోచరించును. అందాతడు ఉద్గడించినదియు ‘కవితిక్కయజ్ఞ’ కాని, ‘కవి తిక్కనామాత్యుడు’ కాదు. పూజ్యుడగు ఎజ్జయ ఇంత పూజ్యుడుగా పేర్కొనిన తిక్కన నిర్వచనోత్తర రామాయణములో తన కృతీనియమము లేమని చెప్పకొన్నాడు!

“ఇంపారెడు పల్లెలం బడయ

నప్పలకు ల్వరించునట్లుగా

జేరుపనేర గావలయు

జేసెద నే గృతి యన్నవారికిన్”

ఇది చిత్రకారులయు, శిల్పిలయు కళహాడ కాదు! అంతకంటెను హీనమగు పుష్పమాలాకారుల నై పుణ్యము!

‘తెలుగుకవిత్వము చెప్పం

దలచిన కవి యర్థమునకు దగియుండెడు మాటలుగాను’

చిత్రకారుడు రంగులు, కుంచెలు ఏరుకొన్నట్లే కవి మాటలు ‘ఏరుకొను’వట! వాగర్థముల అన్వేష్యా శ్రయత్వముగాని, అభేదముకాని ఈ కవికి హృదయ ములో రూఢిగా లేదు!

మరియు నిరసికి వర్ణన, ప్రాసములు నిలుపుట ముఖ్యము. కావ్యస్థానికేర నిర్మాణమునకు సంబంధించి నదియే ఇదియు! మహాకవి యతిప్రాసలు పద్యములలో నిలిపెద ననుట విశేషమా!

‘సంస్కృతకేంద్రము, తెలుగుబడి విశేషణంబు
తేటపడంగా బలుకునెడ లింగవచనంబులు
భేదింపమి’

ఇతనికి కావలెను.

‘హత్వముగామి నొప్పు యి న సంస్కృత
మెయ్యెడ జొన్న’డట!

మరియు-

‘గద్యముతోడుగ జెప్పిపెట్టను’

‘ప్రాసము ప్రకారము జేతు నక్షరంబులన్
శ్రుత్వమెరుపమం చిడచు’*

మరియు,

‘సరస్వతుధురవచోగుంధన ప్రసాదసంబోధన
గోచర బహువిధార్థతాత్పర్యముగాన్’

* ఈ నియమభంగము ఒక్కచోట మాకు గోచరించినది.

అనుచు వచోగుంధనపై ఎక్కువ అభిమానము కనపరచినాడు. అట్లునుచు కుదకు—

‘అలతి యలంతి కునియలు గావాలసంధించిన
విధంబు నమరగవలయున్!”

ఈ పద్యములో ‘గావాలసంధించిన విధంబు’ అనియు, ‘వాలసంధించిన విధంబు’అనియు రెండు పాఠము లున్నట్లు తోచును. రెండవపాఠము మా కర్థము కాక, ‘కావాలపాఠ’ మంగీకరించినాము. చిన్న ముక్కలు కూర్చి ఒక వాద్యవిశేషము నిర్మించినట్లుగా పదపద్యంబులలో కావ్యము అమర్చవలె నని తిక్కనా మాత్యరి ఆశయ మైనట్లు దీనివల్ల స్పష్టము! చిత్రకారుడు - శిల్పి - మాలాకారుడు - చివరకు కావాల ఘటకుడు - శబ్దగుంధనకుడు—ఇట్టివారిలో నొకనిగా కవినగుడ తిక్కనామాత్యుడు భావించినట్లు దోష్టతమగుచున్నది!

కావ్య మొక కళయే అను భావము మరియు నక్కడక్కడ గోచరించును. కలకాలభూవిభుని వర్ణించుచు—

‘నకలదివ్యాపరిశ్రమము దెల్పగనేల

కవిసార్వభౌమాంక మవనిజ్ఞెల్!’

అనియు, శ్రీరాముని వర్ణించుచు నట్లే ‘సరస సాహిత్యవేదియై’యని, వెంటనే ‘నకలకల నెరిగి’అని వర్ణించినాడు. ప్రథమాశ్వాసాంతములో మనుమ సిద్ధిని ‘కళాస్ఫూరుండు’ అని, ‘పాలస్తుండు..... నిర్మలకళా స్ఫూర్తిభవన్మూర్తి’అనియు పలికినాడు. అది కావ్యోక్తరూప సందర్భమున గూడ—

‘అభినవాకృతియగు కృతిమగుట జేసి

యాత్య గౌతుక మంతంత కన్గరింప

నమ్మిశీర్షర చెప్పిన యాదికావ్య

మయిన రామాయణము చెవులార వినుచు.’

ఇట్లు ‘కృతి’ యని ‘కాతుకప్రద’మని యునే ముఖ్యముగా కర్ణించినాడు. శ్రీరాముడు ‘ఈ ప్రబంధ మేమునికృత’ మన్నాడట!

ఇంతియ కాదు! కుకవినందలో వారిని దుర్బిట్టులతో నిట్లు పోల్చినాడు:

“పలుకుల పొందులేక రస
భంగము చేయుచు బ్రాతవడ్డ మా
టల దను గేర్చుచూపి యొక
టన్ పృథ్వయం బురింపలేక యే
పాలమునుగాని యట్టి క్రమ
ముం దను మెచ్చగ లోకమెల్ల న
పువ్వు బొంబాయిం జరించు కుక
పుల్ గర దుర్విటు లట్ల చూడగాన్”

కాబట్టి కుకపులు దుర్విటులనంటివాడ! మరి
తిక్కనామాత్యుని దృష్టిలో సత్కవులు విదగ్ధవిలులా?
అట్టి అభిప్రాయము తిక్కనకు అంటించుట మాకు
సమ్యక్తము కాదు. కాని అట్టి సందేహమునే బలపరచు
సందర్భములు ఎరిగొన్ని కలవు!

కవి శిల్పకు కవిత్వములో చమత్కృతి ప్రధా
నము. కవిత్వవిదగ్ధవిలులకు కవిత్వ మొక ‘విలాసము’!

3

అమాత్య తిక్కనకు కవిత్వము ఒక విలాసము
గను, కవులు రాజాస్థానములలో విలాసరస్తుకొటిలోని
వారుగా పరిగెడిప దగినవారుగను తోచుచున్నట్లు
కూడ నిర్వచనోత్తర రామాయణము వల్ల తెలియు
చున్నది!

కృతి ప్రశంస మొదటి పద్యములోనే తాను
‘కవితా విలాస విస్తర మహనీయుడ’ నని వర్ణించు
కొన్నాడు. మరియు మనుమసిద్ధి, ‘సరస బహుమాన
విరచనాకారి యనియు’ తలంచి ‘ఈ కృతికి దొడవుగా’
మనుమసిద్ధి చేసి వంశవర్ణన కుపక్రమించెను. ఆ మనుమ
సిద్ధి ‘కరుణ దీనానాథ కవిబంధు జనచకోరములకు
చంద్రాద్రపముగ జేసి’నదట! మరియు నతడు ‘కవి
పృథ్వయ సుకప్రతి సమాస్వాదనీయ రసికత చెలయన్’
ఉదయించెనట! తృప్తియాశ్వాసాంతములో నతనినే
‘కవిలోక వన వసంతుడు’ అనియు, మస్తాశ్వాసాంత
ములో ‘కవీంద్ర మందార’ మనియు వర్ణించినాడు. కవు
లిట్లు ప్రభువులను వర్ణించుట ఆచారమైనది. కాని
తిక్కనామాత్యుడు అంతటితో నాగక తడచుగా

కవులను కావ్యసందర్భములలో విలాసరస్తుకొటిలో
చేర్చినాడు!

కార్తవీర్యార్జునుడు ‘సరసకవి విట విదూషక పరి
హాసక గాయకాది పరిజనములతో’ బయలుదేరినాడని
వర్ణించి, వారినే నిర్దేశించుచు నావల, ‘తరుణీజనము
వినోదపు బరివారము మున్ను నడవబరచి’ అని ఒక్క
మాటలో సరసకవులను విటులను ఇత్యాదులను ‘వినో
దపు బరివార’మని కేల్పిచేసినాడు. సరసకవుల ప్రక్కనే
సహవాసముగా విటులను, విదూషకులను, పరిహాసకులను
ఈ అమాత్యకవి చేర్చియుండుట గమనింప దగినది.
వాల్మీకిని, వ్యాసుని కవులని పల్కిన నోట విట విదూష
కులను ఎవరైనను బలుక సాహసించురా, విటవిదూషక
తుల్యులైన కవులను గాక!

అట్టి దొక్క కార్తవీర్యార్జునుడే కాదు.
శ్రీరాముడు ఈ విధముగా నిద్రలేచెనట!

“రవిముదయంబుకంటె మును

రాజశిఖామణి మేలుకొంచె దా

నవకులవర్తనాంకముని

నాదములైన సురంగగీతముల”

వివిధగతిప్రవర్తన

వీనములై సాగయింప మాగధ

ప్రవరులు పాడు మంజుమృదు

భరిగి వీనులు దొల్ల మేల్కనన్,”

ఈ పద్యములో సురంగగీతములు సాగయించిన
వను వర్ణన గమనింపదగినది. కాని యీ పద్యములో
భట్టుకవిత్వము వర్ణింపబడిన దని కొంద రనవచ్చును.
కాని ఆ తర్వాత రెండవపద్యములో కొలువున—

‘కవులు గవీంద్రులు నియోగులు వందిజనంబు
నిష్ట భృత్యులు మొదలైన వారలు’

కొలిచినా రని వర్ణించి ‘గవీంద్రుల’ నెక్కడ
చేర్చినాడో మనము ప్రత్యేకముగా పరిశీలనవలెను.
మరియుకంటే శ్రీరామునే ‘మంత్రి భృత్య కుకవీర్యకు
లాదిగ నెల్ల వారలన్ వచ్చి మహాగు గొల్పి’రని

వర్ణించివాడు. శ్రీరాముడు అగస్త్యుని దర్శించి అయోధ్యకు వచ్చి యచ్చట,

“సమయ కరణీయ కవిజన

సమదయగోష్ఠీ వినిద సారస్వతం

గమన దగ బ్రౌద్ధపుచ్చె

స్వహదిత చతురాల్య పరిజనంబులతోడన్

అని కవిజనల చతురత శ్రీరామునికి విన్నోపము కలిగించి బ్రౌద్ధ పుచ్చటకు-కాలయాపనకు-సాధనమైన వన్నాడు.

ఈ వర్ణనలలో తిక్కనామాత్యుని దృష్టిలో సామాన్యకవులు ఉన్నారని భావించవచ్చును. కాని అక్కడ మైన శ్రీమద్రామాయణమే ఆతని దృష్టికి అట్టిదిగా కనిపించినట్లు తలచుటకు గూడ వాధారము కలదు.

వార్యో కుళలపులతో దానిని—

“గేయరసంబు నింపున న

కిల్బివవర్ణములందు మాగన

శ్రీ యలవడ్డ కోవిదల

చిత్రము లార్ద్రగ్రీత పొందునట్లుగా!”

పాడు డని చెప్పెనట! అట్టిది ‘సరస్వతి బాదగ’ శ్రీరాముడు విని ‘తనీయ రసానగుణ ప్రక్షుబ్ధుభింపంపక’,

“తలచి మహీశులన్ మునుల

దమ్ముల బంధుల సత్కవీంద్రులన్.

గలల విదగ్ధులైన నట

గాయక చైత్య వాంఛికాదులం

విలువగ బంచి చెల్లవము

పెంపెసలారగ వారలెల్ల దన్

గొలువగ నా కుళిలపుల

కుం దగ దర్శన మిచ్చె—”

నట! ఆహ! సత్కవీంద్రుల చెంటనే కలల నిద్రలైన నటగాయకాదులు శ్రీరామ భక్తుల వచ్చి వారు ఇక ఆ కుళిలపు తెట్లు పొడిగి!

“రామ చరితంబు గేయాభిరామ మధుర

పదవిలాస మనోహర భావభంగి,

చతుర వాక్యార్థ సుకర్మక సరసలీల
వినిగ గతి...”

ఇట్లు పాడగా ఎవరి దని యడిగెను. కుళిలపులు

దానిని—

‘రసోల్లాస మధురమగు దీని’నని శ్రీమద్రామాయణమును గూర్చి చెప్పివారు. అందులో ‘పదవిలాస’, ‘చతురవాక్య’, ‘రసోల్లాస’ శబ్దములు మనము ముఖ్యముగా ముఖ్యము చేయదగినవి.

ఇట్టి ‘విలాసకవి’ కనుకనే కేంబూకవన ఘట్టములో మూలమునకు విరుద్ధముగా కథ కొంత మార్చి ఆధునికులకు అనవసరముగా కష్టము కలిగించినాడు. ఈ అమృతకవికి అక్కడ మూలగ్రంథము లోని నూత్నము ఎక్కడలేదు.

నన్నయభట్టారకుని అనుకరించుచు తిక్కనామాత్యుడుగూడ తన కావ్యమును సంస్కృత శ్లోకముతో ప్రారంభించినాడు. కాని తెలుగుకవులకు ‘కేవలము ఉపాస్మకైత యగు ‘శ్రీ’ తిక్కనామాత్యుని ప్రథమ శ్లోకములో ‘మనుమక్షితీశ్వరుని భువాస్తంభము లోని సాలభంజిక’ క్రిందికి దిగిపోయినది. అప్పటికి తిక్కనకు శ్రీ స్వరూపము మాటుపడియే యున్నదనుట కెట్టి సందేహమును లేదు!

౪

ఏ జాతిలో వైనను ఊణదళి ప్రారంభించిన పిమ్మట ‘శిల్పకవులును’, ఇంకను ఊడించిన పిమ్మట ‘విలాస కవులును’ విశేషజనాదరపాత్రు లగుదురు. నేటి పాశ్చాత్య దేశములలో అట్టికవుల కున్న ఆదరమునుబట్టి ఆ దేశముల బలము తుల్యముగలుగుగా నున్నదని అనుమేయించుట సర్వసూరము కాదు. భారతజాతి ఊణప్రాయమైన వాటినుండియు కవులు విలాసప్రియులుగాను, నట విట కుల్యలుగాను ఉండవలెనను దురూపా వ్యాపించి మహాకవి కాళిదాసాదులకు

స్త్రీలొక్కఁడు ఆరోపించి కథ లిల్లినాడు. అట్లే తిక్కన కూడ తెల్లవారు జామున వారస్త్రీ గృహమునుండి వచ్చుచు రాజదూతలను జూచినట్లు మొదలగు నైతి హ్యము మన తెలుగుదేశములో అల్లినారు. ఆ విధి హ్యము కల్పించినవారి ఉద్దేశము నన్నయ కవనమునకు తిక్కన తమలపాకు తమ్మరంగు వేసినాడనియే కాని తిక్కన వేశ్యాలోలుపత వర్ణించుట కానేరదు. కాని ఆ కథాకల్పన చేసినవాడు నిర్వచనోత్తర రామాయణములోని తిక్కనామాత్యుని కవి తాదర్భములు నూత్నముగా పరిశీలించినచో!

ఈ చతుర కవి - శిల్పి కవి - చిత్రకవి - విలాస కవి అగు అమాత్యునిక్కన సోమయాజితిక్కనగా నెట్లు మారిపోయెను? దానికి బీజ మేమైనను అమాత్యునిక్కనలోగూడ గోచరించునా?— నిశ్చయముగా గోచరించును!

‘ఎత్తటి నై నను ధీరోదాత్తన సోత్తముడు రామ ధరణీపతి సద్యుత్తము సంభాష్యురటు.’

నీ కావ్యరచన కవితామించెను. దానినే చాల్చికి చేత ‘పావనమును స్పృశ చరితము’ అనిపించినాడు.

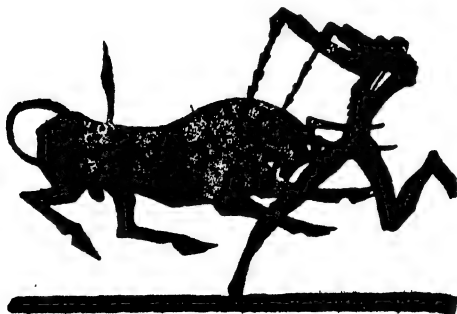
మరియు నతడు ‘శిల్పమునం బారగుడం గళా విరుడు’ నన్న పద్యముననే ‘అమలాదాత్తమనీష’ ననియు, తాను ‘మహేశ్వరాంఘ్రికమలధ్యానైక శిలుండ’ ననియు, ‘సన్మాన్యుడన్’ అనియు చెప్పు

కొన్నాడు. ఆగ్రాసాంత గద్యములలో ‘బుధారాధన విధేయుడ’ నన్నాడు.

కుశలపులకు శ్రీరాముడు రత్నాద్రి బహుమానము లీయబోగా నవి యొల్లక వాడు ‘అసమ భవద్గుణస్తుతి కక్షైక పరత్వవిధూతి చాలడే’ అందుడు. వారే ‘మధుర మగు దీని సుపాసింతుము’ అన్నాడు.

తిక్కనామాత్యుని కున్న ‘బుధారాధన విధేయ’ తోయు, ‘సన్మాన్యురేయు’ పెంపొంది, అతని అమలాదాత్తమనీష మ కృద్ధిచేసి, ‘పావన చరిత్ర’ కథనమందు ఆదరము కలిగించి, ‘కావ్యోపాసకునిగా తేసినవి. అన్నిటికంటెను అతని ‘మహేశ్వరాంఘ్రికమల ధ్యానైక శిలతి’ అతనిచే సోమయాగము చేయించి ఆశ్వి ధర్మశక్తి స్థిరముచేసినది. అంతట పురోదాత పవిత్రమైన ఆ సోమయాజివా కున్న ఆంధ్ర మహాభారతము విరాట పర్యవసానము తెలుగుభూమికి ప్రసాదించునట్లును గ్రహించినది. యజ్ఞ కర్మవల్ల కలుగు అపూర్వఫలమునకు సోమయాజికవనములో కలిగిన మార్పు ప్రత్యక్ష ప్రమాణము! ఆంధ్ర మహాభారతరచన ప్రారంభించిన పిమ్మటగూడ నమాత్యునిక్కన మగ్ధమగ్ధ్య తలచాపు చున్నను అతని ని సోమయాజితిక్కన తన స్వాధీన ములో నుంచుకొనగలిగినాడు.

బుద్ధి కల్పనైన సోమయాజితిక్కన కవి తా దగ్గములు మరియొకమారు ప్రకటించి మా చావక్క పవిత్రము చేసికొన గలము!

పద్యానికి, రాగానికి కుదురుతుందా?

— శ్రీ శ్రీపాద గోపాలకృష్ణమూర్తి —

“పద్యాన్ని రాగంతో చేర్చిపాడడం విని మేము ఆనందించినాము. మీరు చేసే కాస్త్రపరీక్షలో ఏది ఎలాగ మనకెవడిలే మాకేమి? అశభవము ముందు, కాస్త్రం తర్వాత.” అని నామిత్రులు చాలామంది అన్నారు. వారి ఆభవాన్ని నేను కాదనలేదు. “ఉదాత్తానువాదాలు చెప్పుకున్నయిన సాహిత్యానికి, గమకసంపదా, స్వరముల స్ఫుటత్వమూ నష్టపోయిన రాగానికి పద్యపాటకుడు చేసే సమ్మేళనము మీకు రుచిస్తే దానిని మీయింట్లో చేయించుకోక సాహిత్య సభలలో ఈ పాతాన్ని రుద్దిస్తారే?” అని అడుగుతున్నాను. ఆ సమ్మేళనాన్ని మీరు ఆమోదిస్తున్నారంటే ఏం చేస్తున్నారన్నమాట? ప్రతిఅక్షరమూ నాదంలో మలిగినా మాటల్ని దేవి తీసుకుని ఉదాత్తానువాదాలు లేకపోయినా, మీ సాహిత్యసంస్కార బలంవల్ల వాటిని సప్తయంచేసుకుని ఆనందిస్తున్నారన్నమాట. సభలలో ఇంతపాటి సంస్కారమున్నవాళ్లు తక్కువ. వారు విశేష సుభంగా అన్వాయించగలిగిన సంగీతాన్నే.

ఇది సహజం. సంగీతం ఆపాతతోరమ్యం; సాహిత్య మాలోచనామృతం. విన్నంతమాత్రాన్నే రంజించగలదు సంగీతం. అలాంటివేదేగాని కవిత్వానికి రంజించే కత్తి పుట్టుకు. సంగీతసాహిత్యాలూ చేరి వివరదీనపప్పును గులభంగా రంజించగల సంగీతంవేసే మొగ్గుతాముగాని సాహిత్యంవేపు అంత కుళుపుగా చూడలేము. ఇది సహజము. సౌలభ్యంవేసే మానవుడి యత్నం సాగుతుంది. పద్యగానము జరిగినప్పుడు సాహిత్యసౌందర్యం అనభించాలన్నా, సాహిత్యానికి విలువకట్టాలన్నా, సభ్యులకు ఆపాతరమ్యమైన సంగీతము తెరచాగ అడ్డుపడుతుంది. ఈ జలుగుతెరచునక

హీనస్పష్టతతో సాగిపోయే సాహిత్యం చక్కగా గోచరించదు. కీర్తనలలోని సాహిత్యంలో తప్పులు దొర్లి నా సంగీతముగమైన సంస్కారం ఈ తప్పుల్ని గమనించక పోవడము మనకి అశభవపరిణామే. “నరజనపరిపాలయ” కీర్తన పూర్తిగా పాడైపోయింది. మునీరి సుబ్రహ్మణ్యయ్యగారు ‘నగుమోము’లో ‘మొరలివడు’నీ, చెంచేమంగళంలోని పరమాన ‘మరలివడు’నీ గుర్తించగలిగినవారు ఎంతమంది?

చెటి ఇంపులిపే యమక, లాట, ఛేక, వృత్త్యప్రసార బంగాళ గజ్జల సవ్యపిలో తెలుసునర స్వరి పలుకులు చాలాకాలం మరుగుపడ్డాయి. ఏలాలతా జాలడోలూ, మధురపాధిక సుధామధుర సాకోల్ల నృధురసావల్లరీ మహిమలూ ముగ్ధులమోగింది సాహిత్యాన్ని అడుక్కి తొక్కితాయి. నేను చాటిచూప వ్యామోహం తగ్గింది కాని సంగీతం సహజీవేస్తోంది సాహిత్యమిచ్చిన ఇంకా. సాహిత్యానికి ఈ బానిసత్వం తప్పించండి.

“చేరిక సంగీతసాహిత్యాలకు లేనేలేదంటారా? త్రేత్రయపదాల్ని పాడుతూ అభినయంచేస్తే బాగుంటాయని మీరు ఒప్పుకోరా?” అని ఒక మిత్రులు ప్రశ్నించారు. పదాల అభినయానికి కళాసిద్ధి లేదంటున్నానంటే అది విద్యగానే నిలిచిపోయిందిగాని కళగా తయారుకాలేదు. ఏమంటారా? కళలో, కర్త తన భావాల్ని ఇతరుల కందించడానికి యత్నిస్తాడు. పదాల అభినయంలో నర్తకి తన విద్యావైభవ ప్రకటిస్తోందిగాని కళాసృష్టి చెయ్యవలసిలేదేమో? అనగా తన భావాల్ని చూపరుల కందించే యత్నము చెయ్యడమే లేదేమో, కేవలం తన నేర్పునే ప్రకటిస్తోందేమో గుర్తించండి అంటున్నాను. పదాల సాహిత్యం—అంటే పదాల

లోని భావాలు—నర్తకి స్వంతభావాలు కాదు. పదాల సంగీతంకూడా అస్థిపంజరమాత్రంగా నిర్ణయం అయ్యే ఉంది. ఇక సంగీతంలోనూ, సాహిత్యంలోనూ నర్తకికి మిగిలించేమిటి? శ్రోతలు ఆ భావాలు తనవే అనుకునేటట్లున్నూ, అందులోని సంగీతముకూడా తన స్వంతమే అనుకునేటట్లున్నూ నటించడము. సంగీతమా సాహిత్యమా చేరేసరికి, ఆవిశ్రమం సంగీతమా కాకుండా సాహిత్యమా కాకుండా పోతుంది. “శివదీక్షాపరురాలనురా” అన్న మాటని ఉదాత్తానందాత్మల మార్పుకల్ల నాలుగైదు మాతృ ధ్రువాలు కుప్పించేటట్లు వాచికాభినయం చెయ్యవచ్చును. “శివదీక్షాపరురాలనురా” అనే సాహిత్యాన్ని శివముద్రలు—నాలుగైదు చేరే ముద్రలు—చేర్చి అభినయం చెయ్యవచ్చును. నర్తకి చేసే పదాభినయంలో సంగీతముండడము చేత (సాహిత్య) వాచికాభినయం చెనక్కిపోతుంది. ముద్రాభినయంకల్ల సంగతులు నప్రబవతాయ! మిత్రానికి నైశేతీదీ ఏమిటి? ముద్రల అభినయం. ముద్రలు చూపిస్తూనే సంగతులు చూపించడము నర్తకికి అసాధ్యం కనక (నటరాజు భగిమం చూపిస్తూ ఒంటికొలిపిచ నలిచి, రెండోకాలుకుందించి చేయటో ముద్ర చూపించే నర్తకి గొంతును పూరించి ఎలాగు పాడగలుగుతుంటే?) పక్కపాట పాడే స్త్రీ చూపించాలి సంగతుల మాధుర్యాన్ని. ఇక సాహిత్యాభినయం ఎక్కడిది?

పదాభినయం పాకము కాదు, కలగూరగంప అంటున్నాను. ఉదాత్తానందాత్మల మార్పుకల్ల సాధించడానికి వీలయిన సంచారభావానికి, సంగీతపు సంగతులకి, అభినయముద్రలకి సామరస్యము కుదరదు. అందుకల్ల భావకీ సంగీతానికి గౌరవాన మిచ్చి, అభినయము ప్రధానస్థాన మాకమిస్తుంది. ఈ అభినయమేనా వ్యాఖ్యానరూపంగానే వుంటుంది.

శివదీక్షా... అని శివముద్రలూ, స్నానపంధ్యాద్యుప హేసాలూ, పూజాపునస్కారాలూ అభినయిస్తుంది నర్తకి. ఈ అభినయంయొక్క గురి మనస్సుచూడకేగాని హృదయంమీదికి కాదు. అందుకే పదాభినయం కళ కాదేమో అన్నాను.

శిల్పమూ, వాస్తుశిల్పమూ, చిత్రకళా చక్కగా అతుక్కుంటున్నాయనీ, అజంతాలోనూ, ఎల్లోరా లోనూ, శేపాక్షిలోనూ, మధురలోనూ, శ్రీహర్యము లోనూ, సింహచలంలోనూ ఈ మూడుకళల చేరికనీ చూడవచ్చుననీ ఒక విగ్రహమన్నాడు. ఈ త్రేత్రాలన్నిటిని కాకపోయినా చివరి మూడింటినీ అసలు రూపం లోనూ, మొదటి మూడింటినీ బొమ్మలరూపంలోనూ చూశాను సేను. ఒక్క మధురలో రప్ప, శిల్పవిగ్రహాలకి రంగుపూయడము తక్కినవోట్ల లేదు. అన్నివోట్లలోనూ చిత్రకళ గోడలమీదా, లోకప్రసూమిదా ప్రత్యేకంగానే వుంది. దేవాలయాలు చూడవచ్చినవారికి ఈచిత్రాలు ప్రత్యేకం యోగము కలిగిస్తాయిగాని వాస్తుశిల్పానికి, వీటికి సంబంధము లేదు. ఇక శిల్పమూ వాస్తుశిల్పమూ చేరికతో వున్నాయంటే అర్థమేమిటో మనవిచేస్తాను. ద్వారసముద్రము రాజధానిగా, పదీ పద కొండూ పన్నెండో శతాబ్దాలలో విజృంభించిన హూయ సలలు మూడునందల దేవాలయాలు కట్టించారు. ఆ దేవాలయాల పీఠంమట్టూ పన్నెండుచాకా శిల్పకళలు వడ్డాణాలుగా అమర్చారు. దేవాలయం కప్పువరకూ చేరికందుకొచ్చినంతవరకూ శిల్పాన్ని విరజిమ్మేశారు. కాని, ఈ దేవాలయాల్లో శిల్పకళయితేకాక, మనిషి ఎక్కువ విగ్రహశిల్పంకూడా కనబడుతుంది. ఈవిగ్రహాల్లో వేణుగోపాలుకుంటి ప్రత్యేకశిల్పాలుకూడా వున్నాయి. దేవాలయానికి వచ్చే భక్తులు ఈ శిల్పాల్ని చూచి భక్త్యత్సాహులు అకదానికి కావలసినంత అవకాశ ముంది. వాస్తుశిల్పంలో చేరే వున్నప్పటికీ హూయసలల విగ్రహశిల్పం తన ప్రత్యేకతని పూర్తిగా కోల్పోలేదు. కాని, శిల్పాన్ని వాస్తుశిల్పానికి బంటుగాచేసి దాని ప్రత్యేకతని కొంత దిగదీసిన వారుమాత్రం హూయసలలే. స్తంభానికి వైరవున్న దూలారికి మెపుగా నర్తకి విగ్రహాల్ని వాడేరు వీరు. ఈ అలవాటే కాకతీయులు పాలంకేట, ఘనపూరు, దాక్షారామల్లో దిగుమతి చేసుకున్నారు. శిల్పానికి ప్రత్యేకసౌందర్యం పోగొట్టేశోగం హూయసలల అల్లదాతిశ్రద్ధలకల్ల దాపురించింది. విజయనగరరాజులు శిల్పాన్ని స్తంభాలరూపంలో ఇబుద్దీ, గోపురకల

యాలలోని కెక్కించి పూర్తిగా పాడుచేతాడు. శిల్పము వాస్తుశిల్పంలో కలిసి—కాదుకాదు, వాస్తుశిల్పంలో పూర్తిగా లేర్పడే—పోయింది విజయనగర శిల్పంలో దిన్ని శిల్పవాస్తుశిల్పాల మేళన మని ఎలాగంటామా? విజయనగర ప్రధానశిల్పంలో చేరినాటమేకాని, చూచే వారికి యోగముకలిగించేటంత కళాశిద్ధి లేదు. కాబట్టి ఈ పులగాన్ని శిల్పవాస్తుశిల్పాల సమ్మేళన మని అన కూడదేమో అంటాను. ఇంక గోపురాల నభివృద్ధిచిన శిల్పంలో సౌందర్యం అన్నది లేనే లేదు. ఆ విగ్రహాలు ధూమిమీద ఉన్నవారికి ఏర్పాటుగా కనపడవు. గోపురపుటంపులు దూరానికి బారులేఖలాగా, గోపురముఖం సమరలంలాగా కనపడకుండా విరచదానికి ఈ విగ్రహాల అట్టహాసము ఎందుకూ? పల్లవులకల చిన్నచిన్న శిఖరాలూ, మందిరాలూ వాడిలే వీటికన్న సుందరంగా విరుగుతాయి అందులూ, ముఖరేఖలూను. గోపురమీది శిల్పయొక్క సౌందర్యం చూచేవారికి అంది, వాస్తుశిల్పయొక్క బారులేఖల్ని సమరలాల్ని ఈశిల్పం ఏకంగా విరిచినప్పడే శిల్పవాస్తుశిల్పాలు మేళవించాయి అనడము న్యాయము. దక్షిణదేశదేవాలయ గోపురాలలో దేనిమీదనూ ఈ సమ్మేళనము జరగలేదు. గోపురాలమీది శిల్పంలో మహాశంకే కథనము మాత్రమే ఉంది. సుందరకథనము లేదు. అలాంటప్పుడు దాన్ని శిల్పమని ఎలాగ అనగలమా? ఈ నీరసపు బొమ్మరికీ, గోపురయావారికి చేరికే గాని సమ్మేళనం కావటువంటి గోపురశిల్పాన్ని శిల్పవాస్తుశిల్ప సమ్మేళనమని ఎలా గనగలమా?

నాటక ప్రదర్శనము సంగతి ఇంతే. నాటక మూత్రధారుడు పాత్రల భావాల్ని, వారు తిరిగిన ప్రకృతి రంగాల్ని, వారి పాటల్ని ఏ పుద్గళంతో ప్రదర్శిస్తున్నాడు? వారి కథ మన కళ్లముందర జరిగి పోతోందనే భ్రాంతి కల్పించడానికి. అంతేగాని, పాత్రల భావసౌందర్యాన్ని, వారు విహరించిన దృశ్యాల సౌందర్యాన్ని, వారి విన్యాససౌందర్యాన్ని మనకి అందించడానికి కాదు. తెరలమీద ఉండవలసినది ముక్తకృత్యాకే కాని సుందరదృశ్యాల కావు. పాత్రల పాటలమీదని యుక్తవచనాలే గాని సుందర వచ

నాలుకావు. పాత్రల సంగీతము వారి యుక్తభావాల్ని, ఆకాశాన్ని తెలిపేదేకాని, రచయిత సొంత ఆనందాన్నిగాని, మూత్రధారుడి వీరావేశాన్నిగాని తెలిపేది కాదు. నాటకంలోని పాత్రల భావాలు రచయిత యొక్క స్వంత కవిత్యం కాదు. ఆ పాత్రలకి యుక్తమైనవని ఆత దూహించి అమర్చిన భావాలు. ఇలా అమరుస్తూన్నప్పుడు లోకవృత్తానుకరణమే అతని ఉద్దేశంకాని, సౌందర్యసాధన కానేకాదు.

కాబట్టి నాటక ప్రదర్శనం మొత్తానికే గాని మాటలకీ, తెరలమీద చిత్రాలకీ ప్రత్యేకంగా కళాశిద్ధి లేదు. మూత్రధారుడు మొత్తపు ప్రదర్శనంవ్వారా మనతో మాట్లాడతాడు గాని, తెరలమీది చిత్రాల వ్యవస్థ, పాత్రల సంగీతంవ్యవస్థ మనల్ని పలకరించును. ఏ తెలివితప్పక దర్శకుడైనా సీసరీలతో మనల్ని పలకరించడము ప్రారంభించాడంటే అతని ప్రదర్శనం గంగలో కలుస్తుంది. అందమైన పద్యాల వ్యవస్థగాని, సుందరమైన సంగీతవ్యవస్థగాని పలకరించే రచయిత నాటకంకూడా చివరికి మన మనస్సు కెక్కిదు. తొల్పిలంకచేత్వరరావుగారి అజంతాస్త్రీల విన్యాసాలూ, బలిజేపల్లివారి కవిత్య ప్రత్యేక మాధుర్యమూ, గుబ్బిలంపెనీవారి రంగ ప్రసాధనమూ, మొత్తపు ప్రదర్శనయొక్క బుజాలమీద చేతుగాని మన మనస్సుల్లోకి తొంగిమాస్తున్నాయంటే నాటక ప్రదర్శనం ఏమయినట్టా? నాటకంలోని విన్యాసాలు శిల్పమనీ, పద్యాలు కవిత్యమనీ, రంగప్రసాధనం వాస్తువనీ భ్రమించినవారి చర్యలే వైక చెప్పిన ఉదాహరణాలు. నాటకం కళల కూడనీ, సమ్మేళనమూ కాదు. అది లోకవృత్తానుకరణము. లోకవృత్తంలోని భావాలు ప్రకృతే; కళకావు. తెరలమీది చిత్రాలూ, పాత్రల విన్యాసాలూ, ప్రకృతిలోని తునకలే, కళల తునకలు కావు.

రెండుకళలు కలుస్తామన్నది భ్రమ. అందపు టూహ. స్వప్నము. రెండుకళల్ని కలిపేము అనగానే, దేన్నో దాన్ని తొక్కేదాము అన్నమాటే. త్యాగ రాజస్యాన్ని కీర్తనలలో సాహిత్యానికి, సంగీతానికి మేళము తుడిచిందని ఘట్టిగా చెప్తున్నారే భక్తులూ—

అది వట్టి అపోహ. కోప్పకండి, మంచి చేస్తున్నా, చిత్తగించండి. జయచేపుదూ, రాయచానూ, తాళ్ల పాకమువాడూ రచించిన కీర్తనలలో అక్షరం అక్షరానికి ధ్వనించాయి. సంగీత ప్రాబల్యం వాటిలో తక్కువే అనాలి. ఆ సంగీతాన్ని విని ముహూర్తమందు పడడానికి అవకాశము తక్కువే. త్యాగరాజస్వామి కీర్తనలలో అక్షరాలూ, మాటలూ ప్రాబల్యంకంటే సంగీతపు ప్రాబల్యం ఎక్కువ. సంగీతాన్ని ఆపభించడానికి అవకాశం ఎక్కువ. త్యాగరాజస్వామి పదమ భాగవతుడు. సాహిత్యపు అట్టహాసములేకుండా అందరికీ తెలిసేటట్లు తన ఆవేశనని కీర్తనలలో ఇమిడ్చాడు. సాహిత్యాధ్యయ, సంగీత మాధుర్య మూ రెండూ సులభాలే అయినాయి. వీటి కోసం మేళము వుదరించు కోడము గుళిమైన, సుందరమైన ఉహ. కనక దాన్ని దొరకల్పుచుకున్నారని ఎందరో మహాభావులు! గమనించిచూస్తే ఈ సత్యం బోధిస్తుంది. త్యాగరాజస్వామి కీర్తనలలో రమ్యమైన భావాలు గుప్పెడే, సంగీతరమ్యత అపారమంటున్నాను. ఆయన సంగీత రచన సాహిత్యభావాలి అనుసరించి నడిచిందను కోడము ఆయనసంగీతస్ఫుర్తి కొం చెప్పవచ్చును. "ఇదుగో ఇక్కడ సంగీతం ముద్రాలో నడిచింది, అక్కడ భావానికి అనుగుణంగా తారస్థాయిలో నడిచింది" అని కనిపెట్టుకోవడం, స్కేలు పట్టుకుని కొలిచి, "నీ మూతి ఎప్పుడీ ముక్కుకొరికి ఇన్నోభాగం, అందుకే నువ్వులా గున్నావు" అని నిర్ణయించడంలాంటిదే. తేజోవ్రత్య పరమరసికుడు; తనకున్న ఆర్య సుస్థారాన్ని తనపదాల్లో ఇమిడ్చాడు. త్యాగరాజస్వామి సాధకుడు. తన భక్తిని కీర్తనలలో వెలియచ్చాడు. మరొకరు వేదాధ్యయం, బావలీల రాకారు. చిత్రకళని పటములాగే, వాగ్గేయకారులకు సాహిత్యం ఉపయోగపడింది. అంతమట్టుకే. అంతేగాని వీరి కీర్తనలలో సంగీత సాహిత్యాలి మైత్రికునిరింది, వారికి వుదరశబదను కోడం కుడవెల్లి.

త్యాగరాజస్వామి కీర్తనలు ఆరు వందలవాకా వున్నాయి. వీటిలో తోడి, భరహరప్రియ రాగాలమీది కీర్తనలు చాలా వున్నాయంటారు తత్వజ్ఞులు. ఈ కీర్తన

నలలోని సాహిత్యభావాలు (రాగము ఒకటైనంత మాత్రాన) సమరసంగా శ్రేష్ట. ఒక రాగంలోన్న కీర్తనల్ని అన్నిటిని చూసి, వాటిలోని ధాతుమాతు సామరస్యాన్ని దేలికే, సంఖ్య మొత్తమైన వుదరే సామరస్యం కనబడే అప్పుడేనాటి "ఇదుగో సామరస్యం" అని. అంతేగాని త్యాగరాజ కీర్తనలనే నదిలో గాలంవేసి, రోయ్యుకుంటి పట్టుబడితే, ఈ నదిలో రోయ్యుకుంటే ఉన్నాననడము హాస్యాస్పదము. ఎందుకనడా? అన్నది సందేహస్పదమైన తోడిలో వున్నది మామంకి అంటే, కోటిసరులు, మును రావణ భాగలు మాట వింటుని వెంటనే ప్రశ్న వుచునుంది.

ఒక్కొక్క కీర్తనలో చరణాలు ఉంటాయి. వాటికి ధ్వని ఒకటే. భావమువట్టుకు వేరుగా వుంటుంది. మరి సంగీత సాహిత్యాలి చేరిక వుదరిందంటే వింటికి కీర్తనలో పల్లవీ, అనుపల్లవీ, చరణము అని మూడు భాగాలుంటాయి. పల్లవిలో రాగము యొక్క రేఖాచిత్రముంటుంది. అనుపల్లవి తారస్థాయి పంచమండాకా పోతుంది. చరణములో రాగములోని ఇతర సంచారము మొదటిభాగంలోనూ, అనుపల్లవి మారించిన రెండోభాగంలోనూ ఉంటుంది. పల్లవికి, అనుపల్లవికి చరణం ప్రథమభాగానికి, చరమభాగానికి మాత్రామాడింటికేకమైనాని పంగతులుంటాయి. ఈ నాలుగు భాగాలలోనూ, ఒకదాన్ని విడిచి మరొకదాన్ని అందుకున్నప్పుడు మూడు సంగతుల్ని పాపడము పోపాటి. త్యాగరాజ స్వామి శిష్యుప్రశిష్యులు ఈ రీతిగానే పాడుచున్నారు కనక ఇది ఆయనపద్ధతే అనడానికి సందేహము లేదు. కీర్తనల్ని పరిశీలిస్తే, "ఎంతని కర్ణింతును కలిపిభాగ్యం"లోనూ, "వినతామత"లోనూ, "బాగాయెనయ్య" లోనూ చరణపు పూర్వభాగానికి చరమభాగానికి నడుమ సాహిత్యం అడ్డదిడ్డంగా విరుగుతుంది. సాహిత్యంకోసం చూస్తే సంగీతం గట్టికి అక్షరాలతో దొర్లుంటూ పోతుంది. సంగతులకోసం చూస్తే సాహిత్యం విరుగుతుంది.

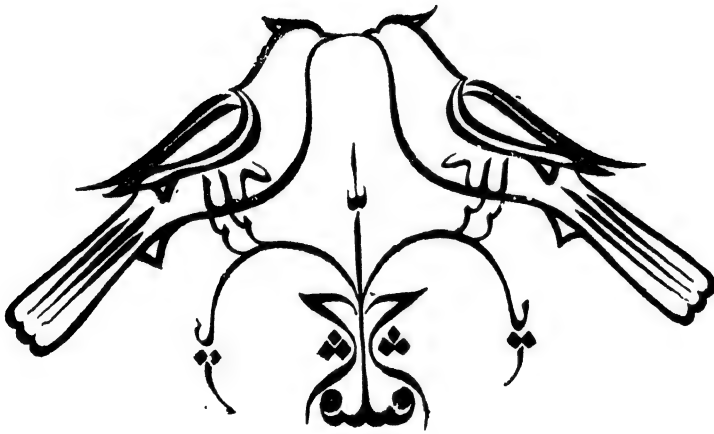
త్యాగరాజస్వామి సంగీతానికి ప్రామాణ్యం ఇచ్చినట్లు చక్కగా సాక్ష్యం ఇస్తాయి ఇలాంటి

ర్తవలు. నేటి తెలుగుసంగీతవిద్వాంసులకు కొందరికి త్యాగరాజును కీర్తనాసాహిత్యమూద ఆయనకంటే ఎక్కువ ప్రేమ! అది అరవవిద్వాంసుల నోటిలో నడిగి పోతూంటే వీరు పద్యాలు పాడినట్టు కీర్తనలు అనేసి సాహిత్యాన్ని చక్కగా రక్షిస్తున్నారు.

కలవపు గెండు కళ్ళు! సంగీతమూ, సాహిత్యమూ కూడా కలవపు. వింత యేమిటి? ఇవి ఆదిలో వేరుగా వుట్టేయి. భారతముని చేర్చికట్టివా, కాలక్రమ వికాసంలో వేరైపోతున్నాయి. అప్పు.

ఇంతకూ, రాగం చేర్చకపోతే పద్యానికి వచ్చే నష్టం ఏమిటి? పద్యగతి రాగవాహినిలో జారిపోక,

తన విశిష్ట, విలక్షణగతితో ప్రత్యక్షమౌతుంది. పద్య గతి సౌందర్యం మనకి చక్కగా స్ఫురిస్తుంది. పద్యం పదిహారశాల సాహిత్యమేగాని సంగీతాన్ని ఆశ్రయించే గేయంకంటేది కాదని అందరికీ అవగాహన అవుతుంది. పద్యసాహిత్యము సహజసౌందర్యంతో ప్రత్యక్షమౌతుంది. 'పాడగలవారి' కవిత్వము సంగీతపు బొంతలు పోయి నిజస్వరూపం చూపిస్తుంది. సభాస్థాదులకు పద్య సాహిత్యం దగ్గరేవుతుంది. ప్రజల క్రాంతిసాహస్యదనా శక్తి ఎక్కువౌతుంది. సంగీతము రాని కవులు సభాముఖాన్న తమ కవిత్వము వినిపించడానికి నిలదొక్కుకోవచ్చును. మరొకరి చేతిలో పెట్టి 'అమ్మా, నీయెంగిరి ప్రసాదం' అనక్కరలేదు.

ఓ చుక్కా !

*

= శ్రీ కె. వి. యస్. యల్. నరసింహారావు =

౧

ఓ చుక్కా
నీ రెక్కల
నొక్కసారి
ఇస్తావా ?
నీ కన్నా
నే మిన్నగ
స్వచ్ఛా విహారాన్ని
రాన్ని చేస్తు
ఎగిరి ఎగిరి
పోయివస్తు
ఓ చుక్కా !

౨

ఓ చుక్కా
నీ తల్కుల
నొక్కసారి
ఇస్తావా ?
నీ కన్నా
నే మిన్నగ
లోకమంత
కాంతి నిండ
మిన్నమంచు
వెల్లుతాను
ఓ చుక్కా !!

౩

ఓ చుక్కా
నీ పెందో
మా కక్కర
లేనిచోట
మిన్నమిన్న
నిలిచి ఉంట
లేని ఆశ
కల్పిస్తూ,
కాని కోర్కె
లదికిస్తూ,
తలచుకొంటు
మేం పస్తు
ఓ చుక్కా !!!

BHARATI—7TH, MAY, 1947.

**ఇంతవరకు కూడ
సాటి మెరుగనిది!**

ఇప్పుడు లభించు మంచిగంధం మానెన్నింటి
లోనూ మైసూరు మంచిగంధం మానెమాత్రమే
వ్యర్థమైనది. అత్యుత్తమమైనదియున్నా. మం
దులలో ఉపయోగించుకోదానికి. నబ్బలను
తయారుచేసుకోదానికి, సువాసనవిద్యుతదీతర
వస్తువులను తయారుచేసుకోదానికి. 'మైసూరు'
అని పేరుగల శాండల్ వుడ్ అయిల్ అత్యు
త్తమమైనది.

**మైసూరు
శాండల్ వుడ్ ఆయిల్**

MAKOTA

మై సూ రు న రు త్యం వ దు థి

Mehta's...
**SUNDARI
ELIXIR**

గర్భాశయరోగాలకు

ప్రసిద్ధ బలవర్ధకౌషధము
సర్వవిధాలై శ బహిష్టు చిక్కులకు
అనుపమ నివారిణి
సుప్రసిద్ధ భిక్షగ్యులచే
ప్రశంసించబడినది.

**K.S. MEHTA & CO., 250, CHINA BAZAAR,
M A D R A S.**

దోంగ్రేగారి

బాలామృతము
బలహీనమైన బిడ్డలకు
పుష్టియున్ను, బలమున్ను
ఆరోగ్యము నిచ్చును

ఆయుర్వేద వైద్య నిలయం వారి

“లుకోరియా క్యూర్”

ప్రీతి గర్భాశయ సంబంధమైన సమస్త
వ్యాధులను నివారించి ఆరోగ్యవతులనుగా
చేయుటలో సాటిలేని దివ్యౌషధము.

90 మాత్రల ప్యాకటు రు. 2.8-0.

ప్యాకింగు పోస్టేజి అదనము.

ఆయుర్వేద వైద్య నిలయం,

రామానాయుడుపేట, మచిలీపట్టణం.

ధవానీ మెడికల్ స్టోర్స్—రాజమండ్రి.

శివరాం అండ్ సన్స్—మచిలీపట్టణం,

అన్ని మందుల షాపులలో అమ్మబడుచున్నది.

కాశీర్

అన్ని విగమలగు దగ్గులు, ఉబ్బసము, ఆయాసము
మొదలగు శ్లేష్మవ్యాధులకు అమోఘమైనది. సీసా
రు.1-12-0. అన్ని మందుల షాపులలో అమ్మబడును.

గిరిజా అండ్ కో,

దానవాయిపేట, రాజమండ్రి.

మద్రాసు ప్రాక్టికల్: జె. కాలాభాయి & కో,
చైనాబజార్ లోడ్.

ప్రాణసుధ

క్షీణించిన వీర్యశక్తిని పెంపొందిం
చును. నరములకు పటుత్వమును కండ
పుష్టి నిచ్చును.

మెదడుతోపని చేయవారికి ఆత్మవిశ్రమ.

పశువాతమునకు అమోఘమయిన

ఔషధములు

క్రీరబల (101 సాల్లు ఆవర్తితము)

ఆయవీరము

వాడిచూడుడు, తృప్తిచెందుడు.

కొనర్చింగు ఫీజిషియన్ :—

ఆయుర్వేదాచార్య ఎన్. మాధవమూనన్

ఎ. ఎం. ఎ. సి.

మలబార్ ఆయుర్వేదిక్ స్టోర్సు

నెం. 107-108, బ్రాడ్వే, మదరాసు

ప్రాచీన భారతీయ భాష

॥

= శ్రీ పోతుకూచి సుబ్రహ్మణ్యశాస్త్రి =

వైదికార్యులు భారతదేశానికి రాకపూర్వము, ద్రావిడులు ఈ పవిత్ర భూమిని చూడక పూర్వము, ఈ దేశీయులు కొండ రుండేవారు. వారిని అష్టాంగిలాయెన్సీ, కొరేరియనులనీ పరిశోధకులు, ఐతిహ్యము వ్యవహరిస్తారు. అష్టాంగిలాయెన్సీ, అశ్వికాలయాని అదిమనివాసులైన వనచరులకూ వీరికి సన్నిహితసంబంధము, సామ్యము కలదు. ఆకాలంలో ఉత్తర హిందూస్థానము లేదు. అది అంతా సమద్రమయము. వింధ్యాద్రికి దక్షిణమే భూమి. ఆ భూమి అశ్వికా, అష్టాంగిలాయెన్సీ కలిసికొనిఉండేది. క్రీ. పూ. ౧౦,౦౦౦ లలోని హిమప్రళయనంతరము హిందూదేశము ఆఖండాలనుంచీ చీలిపోయినది. ఉత్తరహిందూస్థాన మవిచ్ఛింబించినది. గంగా సింధుమైదానములు వైకుంఠికీకరించకకొనెపభూమి యేర్పడినది.

ఈ కాలానికి పూర్వమున్న జాతు లవి. వారిలో కొలలు, లేక కొరేరియనులు గమనించదగిన జాతులు. వీరు ప్రస్తుతము మహాదేవగిరిప్రాంతములందు ముండా జాతివారని, ఓడ్రదేశప్రాంతములోని పవరణి, కొర్కలనీ వ్యవహరించబడుతున్నారు. వీ రాక్రమించుకొనియున్న దేశమును పులిందేశమని ప్రాచీనులు బ్రాహ్మణములలో అన్నారు. వీరి భాష వివిక్రమైనది. ఈభాషలోని శబ్దపటిమ, శక్తి కొనియాడదగినవి. వారు పెట్టిన క్షిప్రమును నేటికైనా వీడలేకున్నామంటే, వారి కొంత కృత్జాలమై ఉండాలో చెప్పలేము. దేశమును గలపిల్లలలాగా రాష్ట్రము లుండేటట్లు వీరే నిర్వహించినారు. ఆ పేర్లలో కొన్ని—అంగ, వంగ; కలింగ, త్రిలింగ; భోజ, కాంభోజ; రూప, కామరూప; బాట, కర్నాట. ఈ సామ్యముతో సారాష్ట్ర మహారాష్ట్రము లేర్పడినవి.

గంగా, సింధు, యమునా, గోదావరి, కృష్ణ, కావేరి నదీనామముల్లో అదిమనివాసుల భిక్షయే. వీటికి సంస్కృతభాషలో సరియైన వ్యుత్పత్తి కన్పించదు. వీరి భాషలో గంగ అనగా నిర్మల ప్రవాహము; సింధు అనగా ఒడుగుడుకుల గమనము; కృష్ణ అనగా నీటి; యమున అనగా అదే అర్థము.

ఇంతేకాక పర్వతాదినామములు కూడా వీరి ప్రసాదమే. ముండాభాషలో తిత్తిపక్షిని 'చిత్తి' అంటారు. తిత్తిరులన్న కొండ కావటముచేత 'చిత్త మాట'మనే పేరు వచ్చినది. ఇలాగే సాకేతాది నగర నామములు. ఈశద్వాలన్నీ సంస్కృతమును ప్రవేశించినవి. తర్వాత దేశభాషలలో ఎక్కినవి.

వీరితర్వాత క్రీ. పూ. ౧౦,౦౦౦ ల ప్రాంతమున మన దేశమునకు వచ్చినవారు ద్రావిడులు. వీరు క్రమముగా కొలలు మొదలగువారిని కొండలలోనికి, అరణ్యాలలోనికి తరిమినారు. వీరి ఆదినివాసము యూరల్వ్యవ్రాంతము. ఆర్యులు గెండుకాఖలుగా అక్కడికి ప్రాంతమునంచి బయలుదేరినట్లు వీరుకూడా రెండు తెగలై వారు. ఒక తెగవా రిప్పటికీ ఫిన్లండు హంగేరీ దేశాలలో కలరు. వీరి భాషలోనుంచి ఆర్యులు చాలా గ్రహించినారు. వీరి సంస్కృతిలోనుంచి కొంత స్వీకరించబడేంతకాక, వీరితో సంబంధబాంధవ్యాలకగుడా ఆర్యులు చేసికొన్నారు. ఐతరేయ బ్రాహ్మణకాలానికి ఆర్యద్రావిడజాతుల మేళనము జరిగినది.

౨

వైదికార్యులు ఉత్తరద్రువప్రాంతవాసులు. ఈ ప్రదేశమునే ఉత్తరమండల మన్నారు. మేరుపర్వత మిప్రాంతములోనిదే. వీరు రెండు తెగ

లుగా చీలి, విరోధాకాళిగాను, ఆసియా కింకాకాళిగాను విడిచినారు. భారతదేశమునకు వచ్చినవారల ప్రాచీనములు. వీరు క్రీ. పూ. ౯౦౦౦ ప్రాంతములో వచ్చినారు. భారతీయ ఆర్యులు విలువైన, 'హిందూ' ప్రజలతో కొంతకాలము కాపురమున్నారు. ఆ కాలములోనే వైదికసంస్కృతి ఆ జాతులకు కొంత సంక్రమించినది. కావుననే హిందూ సంధికాసనములో విశ్రాంతిని పొందిక పాతులుగా పిలువబడినారు. అవైదికార్యులు చార్దియవల సంబంధము కల్గినది. ఈ కాలములో జ్యోతిషమది శాస్త్రవిజ్ఞానము, పరిశోధన ప్రారంభమైంది. తర్వాత పారశీకదేశములో కొందరు వదిలి, మిగిలినవారు మన దేశమునకు వచ్చినారు.

పారశీకలకు, వైదికార్యులకు భావ, మతము, విజ్ఞానము, సంస్కృతి మొదల ఒకటే. తర్వాత తర్వాత యుద్ధాలు రాగా పారశీకులు అడగులై నారు. వైదికార్యులు దేవతలై నారు. అవైదికలోను, ఋగ్వేదములోను అడగులైయు దేవతలైనారు. వివాదముల కాలములో పారశీకుల దేవుళ్లు మన కనురులు, మన దేవుళ్లు వారలకు అనురులు విన్నారు. దేవతల మాటలలో వైదికవాచకము. ఇంద్రుడు రాక్షసుడే. కాని వృశస్సుడు దేవుడే!

విశేషము బ్రాహ్మణకాలానికి ఆర్యద్రావిడ జాతుల సంకరము ప్రారంభమైంది. సహస్రలకున్న ఆర్యులు మొదటి పరిశీలనైనారు. అట్టివారితో చేరినవారు కంకడశీయులు, బీహారదేశీయులు, ఆంధ్రులు, మహారాష్ట్రీలు. ఆంధ్రులు జాతిలోనేకాక భాషలో కూడా ఆర్యద్రావిడసంకరము తెచ్చుకొన్నారు. ఈ సమ్మేళనమును వైదికసంస్కృతివ్యాపన కుప్రయోగింప దలచినవారితో కొందరు అగమ్యుని అనుచరులై దక్షిణ దేశమాత్ర జేసినారు. ఈవిధముగా భారతదేశమునకు వచ్చిన ఆర్యులకూడా రెండుపాళ్లు వచ్చినారు. వీరే సూర్యవంశీయులు, చంద్రవంశీయులని యెంచబడినారు.

వైదికార్యుల భావ పారశీకుల గాథలకలిపి పోషించారు. రోషీకరణ మప్పుడే ప్రారంభమైనది. రాసురాసు చాలా మార్పులు కల్గినవి. ప్రాచీనభాషలోని రెండు బహువచనప్రత్యయాలు, 'తే' మొద

లైనవి పోయినవి. కృత్తులు చాలా కల్గిపోయినవి. దీనికి కారణము అన్యభాషా సంపర్కము. వైదికభాషలో అవైదికపదాలు, ప్రయోగాలు చాలా కనబడుతున్నవి. "కున్యరీజన్యరీ" త్యాదిపదాలతోను, 'వంశగోవృషాక ర్యాశీంబాతా' అనే ప్రయోగాలతోను (X. ౧౦౬) చాలా వేదభాషలోని పదాలు బహులు దేరినవి. బబర, కీకట, నీచాకాళిబ్దులు లే జాలినో, వీ భాషలోనినో చెప్పలేము కన్యప్రస్థాన్యూ, పుష్టిక ప్రస్థీగులు, మేధాశి, మేధ్యాశి, నీపాతిశి అతిథి నామము లే జాలినవారినో తెలియదు. పర్యవారదులు వైదికులు కాకపోయిన సంకేతము. ప్రగాఢనృత్యమూడా తక్కు లుగ్మే. ఇవి ఇతరజాతుల ప్రాబల్యమును చూపునవి.

వైదికవర్ణములు మారినవి. సంస్కృతహాకారము వైదిక గ, భ, ఛ కారములుగాగలరు. వేదపాఠమున కొక్కొక్కదానికి అనేక పాఠాంతరములు కలవు. అన్యభాషాపదములు వైదిక భాషలోనికి ప్రవేశించినవి. ప్రాచ్యప్రాచ్య ప్రయోగమైన "సూత రుహితా" వైదిక మైనది. ఛందస్సున కనుగుణంగా "రుహితా" ల్బులు, అన్యదాత్రమైనా, "ధితా"గా మారినవి. పాలీ భాషలో "ధితా" యుక్తము. అలాగే 'రుద్ర'బ్దులు 'రుదిరి'గా ఉచ్చరించబడినవి. పాకృతాలకుంచీ, అవైదిక భాషనుంచి మూర్ధన్యాక్షరాలు స్వీకరించబడినవి. వైదికకవులు జిజ్ఞిసి, త్యోగిన్ ఇత్యాది అప్రయోగాలను జతుతి, ద్యోగిన్ మొదలగువానికి బహులుగా చేశారు.

ఈ కాలములోని Subjunctive Mood, లేక తర్వాతిశీలలో మాయమైనవి. విభక్తి ప్రత్యయాలతో అన్యాయాలుగా ప్రయోగించబడిన కీవనీ, సహస్యై, జీషే, దామనే ఇత్యాదులు సమసిపోయినవి. కేవల కుమున్నర్లకే మిగిలి దాతవే మొదలైనవి అప్రయోక్తాలైనవి. వైదిక కవులు యథేచ్ఛగా విరామును కవితలో పాడించినారు. ఈ కాలములో సంధి మూత్రాలు నిరంకుశాలు కావు. ఛందస్సు మూత్రబద్ధము.

వీటిని పరిశీలిస్తే వైదికభాష వ్యావహారిక భాష అని తెలుతుంది. ఏయే భాషలలో ఏయే పదాలు స్వీక

విశేష భాష సజీవంగా ఉంటుందో ఆ కవులు భాష రక్షణకై ప్రయత్నించారు. దేశకాలానుగుణంగా పదాలను, తదర్థాలను మార్చినారు. అదీగాక ఒక భాషలో అనేకవిధాల ప్రయోగాలు, ఆచారాలు ఉండేవి. ప్రాచ్యవైదికానికి, బౌద్ధరాజిక వైదికానికి భేదాలున్నవని కొన్నింటిని యాహ్నిచ్చార్యుడు హరించినాడు. కేవల మొకదిక్కులో 'గతిర్య' గాను, మరొకదిక్కున మృతపురుషుడని. ఇలాంటిదే కంబల శబ్దం కూడాను. ఈ Dialects అభివృద్ధి చెందటంతో సర్వగ్రాహ్యమైన గ్రాంథికభాష వింశ్యపర్వక ప్రాంతములో బయలుదేరినది.

3

ఒకవైపున వైదికభాష వ్యావహారికముగా పరిణామము చెందే రోజులలో యాష్ఠికులు సజీవమైన భాషను నిర్మించిగా చేయటానికి కట్టుబట్టాలు చేశారు. ఈ కాలములో వేదాపొరుగున, వేదపాఠశ్రమ నియమాలు బడులు దేరినవి. పర్యవేక్షకుగనుకూడా అవి ర్భవించినవి. కాని పతంజలిభగవత్పూని లనినట్లు "యద్యాన ప్రవ్యాసః" అనునది "యర్వాణ ప్రవ్యాణః" అనే మారింది. ఈ మార్పు దేశకాలనియమాను సూక్తము.

కాని సంస్కృతి ప్రతిఫలించేరీతిగా సర్వ భూషణ భూషితమైన సంస్కృతమును తయారు చేసినారు. మూర్ధన్యకరణము నియమానుసరణమైనది. ద్వ్యకర బహువచన ప్రత్యయాలు పోయినవి. ఉదాత్తాదిస్వరములు వ్యాకరణ గ్రంథమైతేనవి. ఈస్వర సన్యాసమే సంస్కృతము వ్యతిరేకభాష యొడనటానికి ప్రబలహేతువు. కావుననే ఉత్తమపాత్రలకు మాత్రమే నాటకములలో సంస్కృత విచ్చినారు. విద్యర్థులక్షులలో సంస్కృతము ప్రయోగింపబడేది చరకాది గ్రంథములనుంచి తెలుస్తుంది. వాత్సేయనునది మతముప్రకారము నాగరకుడు సంస్కృతముతోబాటు దేశభాషలనుకూడా నేర్చుకొనాలి. విల్లణునిరీత్యా సంస్కృతప్రాకృతజన్య భాషలు మూడూ నేర్చుకొనవలసినవే. నాటకములలోను, కావ్యములలోను క్రీ.పూ. ౨౭౩ నుంచి క్రీ. పూ. ౩౨౦ దాకా ప్రాకృతాదిదేశభాషలే ప్రయుక్తాలు. అతః

వ్యావహారికవైదిక భాషలలోనుంచి ఒక ప్రాంతభాష (Dialect) కట్టుదిట్టములగు గురియై (Standardize), కృత్రిమై సంస్కృతమునే చేరు పొందినది.

ఇట్టి సంస్కృతభాష ఎంత మడిగట్టుకొని మార్పున్నప్పటికీ, నాలుగుభాషల విరోధానికి ప్రాబల్యంతో సరికాలేకపోయినది. ప్రభుమయున విశేషముల భాషాపదములను గ్రహించినది. పారశీకుల 'దిప్తి' శబ్దమును 'రిప్తి' గా సంస్కృతము స్వీకరించినది. త్మరప, మద్రా, మిహిరశబ్దములు పారశీకులవే. గ్రీకుభాషలో నుంచి 'సురుంగ' (Syrinx), హైడ్రోగ (Hydrochons), కలమేల (Kalamos), జవనికా మొదలైనవి వచ్చినవి. హాయిని సప్తతి "కలము" శబ్దమే కనబడుతుంది. ద్రావిడభాషలలోనుంచి మరుభాష ప్రత్యయాలు చాలా విధిగా గ్రహించబడినవి. క్రియాపద మంతములలో నుంచుట ద్రావిడాచారము. వాక్యవిర్మాణము ద్రావిడులదే. కపి, నీర్, కృష్ణేశ్వరశబ్దములు వారివే. ఈ లక్షణాలు కేవలము ద్రావిడభాషలలోని వైశిష్ట్యము గావు. ఇవి అన్ని ప్రాకృతాలకు చెందినవి.

ఈ విశేషాలను పరిశీలించి అంగభాషలోవలె సంస్కృతముకూడా ఒకానొకప్పుడు సంకరసంస్కృతకాలమున్నదని డా. థామస్ అభిప్రాయము. సంకరమనగా ప్రాకృతసమ్మిళితము. ఇట్టిభాషలో "మహానమ్" వ్రాయబడినది. కాని సంస్కృతమెన్నడైనా వ్యావహారికభాషగా ఉన్నదా? భాషవేగముందు వర్ణముల ద్వితీక, ప్రగృహ్యము అను పాణినియ భాషాలు వ్యావహారికదేశానిర్దేశకాలు. ఏకరదూర్వల ప్రయోగాలు ఛందసి, నిగమే, మంత్రే, భాషామం ఇత్యాదులు. పాణి అనేక వ్యావహారికప్రయోగాలను గుర్తించినాడు.

అశురతపో తినటానికి 'భాదభాదేతి భాదతి', కడుపునొంద తిన్న డపటానికి 'ఉదరపూరం ఘంక్షే', తినటం, తందనాలాడటం పని అనటానికి 'అత్ర భాదత మోదతా వరతే.' వడ్లకంకెలు నరుకుమనటానికి 'జహి-పూతే-తయం'. ఇలాగే దండదంపి, కేశాకేశి త్యాదులు వ్యాకరణమూత్రద్రుస్సాధ్యము. నీవు వంశలే వనేది 'అవచసి' అను వ్యావహారికప్రయోగము. నేను వెళ్ళుతున్నా ననటానికి 'యామి'. ఇలాగే పృథ్వరాదులు, గణపాతము వ్యావహారికప్రయోగాని కర్మకరించునవి.

విషేషికులు సంస్కృతములో ప్రాకృతము నుండా విద్విత్ ప్రవేశించింది. 'అగ్రలక'కు మారుగా 'అగ్రల', 'భద్రంలే'కు మారుగా 'భద్రం' వచ్చినవి. ఇలాగే గోపేంద్ర గాక గోవింద, దుష్టర గాక దుష్టర వచ్చినవి. మారీమ, నువ్వకట్టాలు ప్రాకృతాలు. ప్రాకృత మనీగ, రుఖిలు మసృగ, రుక్ష లైవీ.

కాత్యాయనుని 'యవనా లిప్యం', 'ఆచార్యా ద్యైవం' ఇత్యాని వార్తికలు వ్యాకరణ భాషలో కలిగే మార్పులను సూచించినవి. పఠంజలి కఠోజ, సారాస్వతి, ప్రాకృ, మృదేశీయుల ప్రయోగ వైచిత్ర్యం గురించి వాడు. దాక్షిణ్యకాల తదితరము ప్రియున్నాడు. అలాగే సరిశీల్చుచుండునాడు. పఠంజలిలో సూత్రప్రాసిత్యకల్పకల వ్యుత్పత్తిని గూర్చి రథవోదకుని, నైయారిణికి సంవాదము జరిగినట్లు కనబడుచున్నది.

పఠంజలిప్రకారము సంస్కృతకట్టాలు యాకీ కాలు. కాని కిష్టులు, అకిష్టులకూడా దుష్టవ్యాస ణు చేపారని గమనించినాడు. కిష్టులకూడా కేక, పలాక, కృషి, చృశి, మంజ, గో కట్టాలను పమ, పలామ, కసి, దిశి, మంజక, గావి అని అంటారు. అక్షాపయతి, వర్తశే, వర్తశేకట్టాలు ఆగప యతి, వట్టతి, వర్ధితి వినవి. ఆగపయతి అని అశోకుని బ్రహ్మగిరికాననులో కూడా కనబడుతుంది. ఇన్ని మార్పులన్న భాష నరికట్టి ప్రయత్నం లనేకాలు జరిగివి. ఈ మార్పులు వేదవాద్యములలోనికి ప్రవేశించుతే మేనాని భయముతో అపాదమేయత్వాదివాద ములు లేచి, వేదరక్షణకు వ్యాకరణకాస్త్ర ముప యుక్తమన్నార.

కాని పాణినీయకాస్త్ర సిద్ధప్రయోగములు కొన్ని నశించినవి. వానిలో 'ఉపాశ్తే (అవ్యాశ్తే)'¹, 'నివచ నేకృ'², 'మనో (కణే) వాత్స'³, 'చేలకృ' పం వృష్ట'⁴, 'అవ్యకః'⁵, 'నిరవసతి'⁶, 'అభివిధి'⁷, 'కర్మిజన'⁸, 'అప్రేమ'⁹, 'దజంతి', 'కృ', 'అలై' ప్రత్యయము, 'ప్ర' ప్రత్యయము మొదలైన వన్నీ సంస్కృతభాషలోనుండి నశించినవి.

1 బలపరచే 2 మూకగానుండుట. 3 కొరిక నెరవేర్చుకొనుట. 4 బట్టరడుపుకొనుట. 5 ఏ ఎనని వానిమార్గముననే ఉండినప్పుడు. 6 బహిష్కరించుట. 7 Including. 8 Throwing up. 9 Equitableness.

దీనితోబాటు యానుగ్ని కాలానికి ప్రాకృత భాషలు ప్రబలినవి. యానుగ్ని కాలము క్రీ. పూ. ౯౦౦ కర్వాతది కాదు. ఉపనిషద్భాగంతుదాకా వైదికభాషాప్రాబల్యమున్నది. పాణినీయాచార్యుడు క్రీ. పూ. ౮౦౦ కాలమువాడు. ఉపనిషత్కాలము క్రీ. పూ. ౧౦౦౦ దాకా వ్యాపించియున్నది. బుద్ధుని కాలానికి ప్రాకృతాలు తలలెత్తినవి (క్రీ. పూ. ౬౦౦). అశోకుడు (క్రీ. పూ. ౨౭౩) ఏదేమువారికి ఆ భాషలో కాసనములను వేయించినాడు. పఠంజలి, శబర, శంకర, కాలిదాస, వాల్మీకిలు క్రీ. పూ. ౨౦౦ కాలమువార. పఠంజలిభాష మిగిలినవారి భాషకన్నా భిన్నము. ఇలాంటి పరిస్థితులలో సంస్కృత మేకాల ములోనై వా వ్యాకరణ భాషగా ఉన్నదా? అనే ప్రశ్నకు సమాధానము చెప్పలేము. వ్యాకరణరీతయ ములోని మార్పు, సంస్కృతభాషా మర్యాదలు, ప్రయోగవిశేషాలు వ్యాకరణికదశానిదేశకాలు. కాని వైదికభాషకు, ప్రాకృతాలకు అంతియ రేనేలేదు. ఒకటి కాగానే రెండవది ప్రవేశించినది. కావున సంస్కృత మనాదించి యాక్షాత్యవధివ్యవహారములలో సంస్కరించబడిన వైదికభాషాశాఖలలో నొకటి అని చెప్పవచ్చును. సంస్కరించబడిన (Standard) ప్రమాణభాష ఏకైకకాలము నివసించదు. ఇలాంటి భాషనే మిశ్ర (Mixed) సంస్కృతమని అంటారు. దీనిని ప్రాకృత సంస్కృతమందుము.

ప్రాకృతకల్పనకాలము కష్టము. సంస్కృతము నుంచి ప్రథమమున పుట్టినదికాబట్టి ప్రాకృత మనటం ఆయుక్తము. సంస్కృతిము ప్రాదు ర్భవించిన కాలమునదో, లేక తర్వాతకాలము, ప్రాకృ తాలు బహులవేసినవి ఈ పూర్వగత్యంతరము చెప్పవచ్చును. ప్రకృతిజన్యము ప్రాకృత ము రెండవ వ్యుత్పత్తి. ప్రకృతి జన్యవిషయాలు స్వాభావికాలు. ప్రాణ మెంత స్వాభావికమో అదేవిధముగా భాష. ఈ అర్థాన్ని అంగీకరిస్తే వైదికభాష, అన్ని భాషలూ ప్రాకృతాలే. "ప్రాకృతిం ప్రాకృతం జ్ఞేయం" అని తిర్పియవ్యుత్పత్తి. సంస్కృతము సంస్కరించబడిన భాష. తిర్వాగ్యజ్యోభాష ప్రాకృతము. కాని ఈ భాషముకూడా పూర్ణముగా అంగీకారము నొంద లేదు.

ప్రాకృతములలో ఋ, ౧ వర్ణాలకు లోపమునది. ఋషి, కృషిశబ్దాలు ఇనీ, కిని వివరి. ఏ ఔలు అపభ్రాంశం. అనునానీకాక్షరాలు సకారముగాను, సవసూకారాలు సకారముగాను మారిపోయినవి. 'శకుంతలా' శబ్దము ప్రాకృతములో 'సకుంతలా' నైనుంది. సంయుక్తాక్షరాలు ద్విత్వములైనవి. హల్లులు కొన్ని అమ్ములైనవి. 'సంతత' శబ్దము ముఖ్యోదాహరణ. స్వరగతులలో మార్పువచ్చినది. అజంతత్వము ముఖ్యులక్షణమైనది. ఒత్తు అక్షరములు హకారముగా పరిణమించినవి. భకతి యన్నది మోది వివరి. పరుషాలు సకారములైనవి. యకారము జకారము కాగా, సకారము ణకారమైనది. అనగా సంస్కృతభాషలకు చాలా లింగముగా నైనవని యెంచరాదు. సంస్కృత భాషలోని విశేషమే లింగముగా కనబడుతున్నదని యెంచవలెను. సంస్కృత ప్రాకృతాల పూర్వపర్యయముపై ఆధారపడిన దీనిని స్వ. ప్రదిక భాషలోని ప్రాసవికారరూపాల ప్రాకృతాలలో నన్నది.

అశోకుడు ఏడేమువారికి ఆభావలో తెలిసే
 ట్టులు కానవారు చేయించినాడని ప్రతీతి. గుంటూరు
 జిల్లాదాకా అశోకుని కానవారు ఉన్నవి. ఈ కానవారు
 వాటి ప్రాకృతభావలకు సన్నిహితమైన భావలో
 వ్రాయించబడినవి. ద్రావిడభావలతో సంబంధము
 ఈ భావములేదు. అనగా అశోకుని కాలమునకు
 ఆంధ్రదేశభావ ప్రాకృతభాషా వికాసమే. కావున
 శాటి తెనుగు తర్వాత మన దేశానికి వచ్చినదా, లేక
 ఆ ప్రాకృతభాష పరిణామమే తెనుగుభాషా? నిజా
 ధృష్టమైతే వాని ప్రాకృతములూ ఆంధ్రదేశమున తన
 బృహత్పితృ వ్రాశాడు. ఆంధ్రరాజైన హేమడు
 ప్రాకృతములూ తన సప్తశతాబ్ది వ్రాశాడు. మైతానీ
 భావలూ సకారము, శ, ల, సకారా లున్నవి.
 ధట్టెట్టిలుకాననములూ చకారముకూడా కనబడు
 తున్నది.

ప్రాకృతాన్నింటిలోనూ తత్వమతద్వంద్వే
పదా లను వంటారు. తత్వగుంచేత ప్రాకృతం
సంస్కృతములోనుంచి బిల్వలను మార్చిన దని యెంచ
రాదు. సంస్కృతశబ్దాలు వైదికకాలమునచే ఎలా
ఉచ్చిన్నవో, అలాగే ప్రాకృతశబ్దాలు వీటిలో కుల్య

శబ్దాలను తత్వమే అన్నారు. ఇక్కడ తత్వశాస్త్రానికి సంస్కృతముని అర్థము చెప్పటం యుక్తంకాదు. నైదికమని చెప్పితిరాలి. ఆ తత్వములు సంస్కృతి ములో పోదా ఉన్నవి. అలాగే తిద్ధములు నైదికశబ్ద భావాలు. దేశ్య మనగా దేశకాలపరిణిసేవ కననగుంగా మారిపోయిన నైదికశబ్దాలని చెప్పితివాం. ఇలా వ్యాఖ్యచేస్తే సంస్కృతంలోనూదా తత్వమతద్వన దేశ్యాలు కన్పిస్తవి. ఈ విభాగనిర్ణేతలు సంస్కృతిము సర్వభాషాజనిన అనే మగ్గములో బడి, నైదికభావము విస్తరించారు. నైదికభావలకు, శబ్ది భావలకు గల క్రమము (Continuety)మరది పోరానిది. శబ్ది భాష తత్వవేరకనూదా ఇదే తత్వమే పదిపోయినారు.

✂

దేశ్యపదాల సమూహం కల భాషను అపభ్రంశము అన్నాడు. సుస్కృతము స్యభాషాజనిని అనేవారు ఋషి, ఐనీ శబ్దాలను చూచి, ఐనీ అపభ్రంశముంటారు. కాని వీనిని ఏమి ప్రాచీనము? ప్రాకృతాలు సాహిత్య భాషలైన కాలానికి అచూడా Standardize ఐనవి. కృతకాలైనవి. కాని జనసామాన్యము సాహిత్యశ్రేష్ఠము, ప్రాకృతవాక్యకర్తలు పాఠము చెప్పినట్లు నడిచుకొనుదు. తిక్కతిమ్మగా ప్రాబల్య ముందని భావలను అపభ్రంశ భావలన్నారు. ఎందులో దేశ్యేష్టప్రాబల్యమున్నది. అభిరక్షరూదిజాను నీ భాషను బాగా పైకి తెచ్చినవారు. వీటికి, సైదికభాషకు అనర్చిన్నప్రము కలదు. వీనిలోనంచి నేటి భారతీయభాష లభ్యుద్భవించినవి. అనగా నేటి భారతీయ భాషలకు పునరుద్భావము పై దిక్ కాలములోని భాష కాఖలు (Dialects). కావున భారతీయ భాషా తత్వస్థానాని, భారతీయ భాషాయాప గ్రహణానికి సైదికభాషాకాఖలు జ్ఞాన మర్హంకము అవసరము. ఋగ్వేద ఋషు లనినటు—

“దేవీం వాచ మజనయంత దేవాః
తాం విశ్వరూపాం పశవో వదంతి
సానో మండ్రదేవ మూర్ధం దుహానా
ధేనుర్వా గన్యా సుపశుష్టైశ్చైశ్చు.”

నవలకు నవజీవనం పోసిన డాప్టోవ్ స్కీ

— 'చతుర్వేది' —

'నన్ను ఎవరూ చంపలేరు. ఎవరికీ శక్యంకాదు. నేను చనిపోను' అనే ఆశ అతని గుండెల్లో గంభీరమైపోయింది. అది ఎంత ఆసంభూతమైన ఆశ! ఆ పరిస్థితుల్లో అది ఎంత హాస్యాస్పదమైన ఆశ! శేరగులం దరితోపాటు అతన్ని కూడా బలివేడికి ఎక్కించారు. ముఖాన ముసుగువేశారు. ఈ త్షణంలోనో, మరుసటి త్షణంలోనో అతని ప్రాణం ఎగిరిపోతుంది. మరణశిక్ష విధించింది ప్రభుత్వం. ఈ విప్లవకారుడి జీవితం ఇంతటితో అంతమైపోవాలని కావించింది. ఇక దానికి తిరుగులేదు. ఇక త్షణాలలో వుంది తన బతుకు.

అయినప్పటికీ బతుకుతాననే ఆశ. బతికి తీరుతాననే నమ్మకం! అప్పటికే మిగిలిన శేరగులం తాము చనిపోయినవారిలో చేరినట్లు భావించారు. లోకానికి వీడ్కోలు చెప్పి మృత్యువుకోసం ఎదురుచూస్తున్నారు.

ఇంతలో దాడులీనానకున్న గుట్టలదెక్కల చప్పుడు! నిరాశలో ఆశ తక్కువైతూ ఉన్నది. ఎంత విపరీతం! ఎంత ఆశ్చర్యం! ప్రభుత్వం మరణశిక్షని ప్రవాసశిక్షగా మార్చింది. ఉరికింబాలమీదా కెక్కిన శేరగులందరినీ బందీలుచేసి సైబీరియాకి పంపించింది. ఉత్తరువు వచ్చింది. మృత్యుముఖంలో నిలబడిన శేరగులందరికీ ఆనకొనుండా ఒక్క త్షణంలో జీవప్రదానం జరిగింది. ఈ ఆనందానికి తట్టకొలేక కొందరికి మతిచలించింది. ఆ ఖైదీమాత్రం 'నన్ను ఎవరూ చంపలేరని ఉపాసించాడు' అన్నాడు.

ఆ విప్లవకారుడు, ఆ ఖైదీ ఎవరో కాదు. ప్రపంచ నవలాచరిత్రలో అశ్రుభూతమైన సాహస్య సంపాదించుకున్న ఫియోడర్ మెకెలోవిచ్ డాప్టోవ్ స్కీ. నిజంగా అతన్ని ఎవరూ చంపలేరు. ప్రభుత్వమే కాదు, కాలంకూడా అతని జోలికి పోలేదు. విశ్వసాహిత్యంలో డాప్టోవ్ స్కీ అమరమూర్తియై నిలబడతాడు.

రవ్వకొనవలారచయితలలో డాప్టోవ్ స్కీ ప్రముఖుడు. ఇతను బాల్కన్యానికి పూర్వకుడు. ఇతను ౧౮౨౧ లో ఒక బతికిచెడిన కుటుంబంలో జన్మించాడు.

షేరకం ఇతని ఆబాల్యమిత్రుడు. దారిద్ర్యం ఇతని వీడని చెలికాడు.

చిన్నప్పటినుంచి మిలిటరీవిద్య చేర్చుకున్నాడు. కాని ఉద్యోగంలో చేరలేదు. డబ్బులేక, జబ్బులతో తీసుకుంటూకూడా డాప్టోవ్ స్కీ సాహిత్యాన్ని వరించాడు. ఎందుకనో దారిద్ర్యానికి, సాహిత్యానికి ఇంత దగ్గరవుట్టరికం!

తనకి పూర్వకాలైన గొంగోల్, ఫుక్సికాలనూ, పరాసునవలారచయితలైన బాల్జాన్, జార్జిసాండ్స్ వంటి ప్రముఖులనూ డాప్టోవ్ స్కీ అదర్బంగా పెట్టుకుని సాహిత్యరంగంలో అడుగుపెట్టాడు.

ఇతని మొదటి నవల "వీదజనం". ఇది ఒక శేదగైకునిపై ప్రేమగాథ. ప్రేయసి బలవంతాన ఒక ధనికుని పెళ్ళిచెలవినట్లుంది. ప్రియుడు భగ్నమృదయుడై మరణిస్తాడు. నవల నాయకుడిని సమాధిచేసే దృశ్యంతో ముగుస్తుంది. ఈ దృశ్యం చదువరులని గజగజ వణికించేటంత శక్తితో వర్ణించాడు. ఈ నవలలో డాప్టోవ్ స్కీ కరుణసాన్ని, బీభత్సాన్ని పోషించటంలో తనకున్న అశ్రుభూతసామర్థ్యాన్ని వెల్లడించాడు. ఈ నవల అందరినీ ముగ్ధులను చేసింది.

ఇంతలో డాప్టోవ్ స్కీ విప్లవభావాలు కలిగిన యువకులబృందంలో చేరాడు. ఈ బృందంమీద ప్రభుత్వంకన్నుపడింది. వెంటనే అందరినీ నిర్బంధించారు. షేరుమాత్రం విచారణ జరిపి అందరికీ మరణశిక్ష విధించారు. ౧౮౮౪ వ సంవత్సరం డిసెంబరు ౨౨ వ తేదీన ఇంకొన్ని త్షణాలలో ఉరితీసికేసారనగా ప్రభుత్వం మరణశిక్షని ఉపసంహరించుకుని శేరగులందరినీ సైబీరియాకి ప్రవాసంపంపింది.

డాప్టోవ్ స్కీ నాలుగుయగాలుగా గడిచిన నాలుగుసంవత్సరాలు సైబీరియాలో ప్రవాసజీవితం గడిపాడు. సైబీరియాలోని దుర్గృహజీవనమూ, దారుణమైన బాధలు డాప్టోవ్ స్కీ "జీవన్మృతి" అనే పుస్తకంలో

కళ్ళకు కట్టేట్లుగా, కలకాలమూ నిలిచిపోయి చదువరులను బలపరింపజేసేట్లుగా వర్ణించాడు.

ఈ దుర్భరమైన ప్రవాసజీవనం డొస్టోవ్ స్కీ హృదయంబాద చేరిగిపోని ముద్ర వేసింది. తమసుకి మించిన ముసలితనం అతని యావంతో పాడగట్టేసి, కుంగడిసే దుఃఖభారంతో అణగారిపోతున్నట్లుగా వుండేది అతని ముఖం. అతని నడకరు ముసురుకుంట్లున్న చీకటిమబ్బులతో అలుచుకుపోయినట్లుండేవి. ఈ కష్టసాధనాలనల్ల అతని మనసు విరిగిపోయింది. ఎప్పుడూ ఏవో పీడకలలు కంటూవుండేవాడు. జుగుప్సనీ, భీతినీ కలిగించే భావాలతో కాపురముండేవాడు. సృష్టిలో చదురుగా కనిపించే విపరీతప్రకృతులని సృష్టిస్తూ ఆనందించేవాడు. జీవితంలోని చేరువహాకే చవిచూచిన డొస్టోవ్ స్కీ ఇటువంటి అసభ్యవాలనీ, పాత్రలనీ చిత్రించటంలో ఆకృష్టమైంది?

నైరీయా నరకభూపంఠం చి తైలపడగానే డొస్టోవ్ స్కీ పెరిచేసుకున్నాడు. సంసారస్వర్గంలో కొండవై అతని అడుగుపెట్టాడు. గత జీవితంలోని దుఃఖాన్నంతనీ మరిపించివేసుకుల సుఖం దొరుకుకుం దని ఆశించాడు. కాని ఆలస్య అడియాలైనయే. భార్య యావంతో డొస్టోవ్ స్కీ జీవితంలో మునుపులేని చికాకు, అకాంతి, బాధా వచ్చి జొరబడినయే. ఇక్కడకూడా అతనికి గుఱుమే ఎదురైనది. ఇంట్లో తుపాను తేగని కోణ లేదు. బొత్తిగా మనసులు కలనని కాపురం. అదీకాక గయ్యాలిపెళ్ళాం. ఇంకేం కావాలి? అనినరకే జీవితంలోని దుఃఖంతో కోపి పోయిన డొస్టోవ్ స్కీ మనస్సు మరి వికలమై పోయింది.

ఈ కష్టసాధనం కష్టంగా పోదు. డొస్టోవ్ స్కీ అనభివంచిన దుఃఖ మీ అతని సాహిత్యసృష్టికి అయ్యాల్సి మైన సామగ్రిని సమకూర్చింది. కన్నీటితో అతరితున్న శాలికారమే కరుణాసాన్ని పోషించటంలో డొస్టోవ్ స్కీ నేర్చుకో కాదని.

నైరీయాలో డొస్టోవ్ స్కీ యాజ్ఞర శిక్షని అనభివస్తున్న హంకరులతో నూ, నేరధులతోనూ కలిసి మెలినీ జీవించాడు. ఈ అనభవంమూలంగా డొస్టోవ్ స్కీకి అసాధారణమైన దృష్టి అలవడింది. మనుష్యుల ప్రకృతిలోని చీకటినీ, పాపాన్నీ, మానకజీవితంలోని కలుషాన్నీ సానుభూతితో, సహనంతో చూడగల శక్తి అలవడింది. అన్నిటినీ చొచ్చుకుపోగల చురుకైన కవి

చూపు డొస్టోవ్ స్కీ పొందగలిగాడు. మనోవిద్యభా వంలో మంచిచెడ్డలు అర్థిల్లిగా, కలగాపులగంగా కలిసి వుంటున్నాయే అమూల్యంత్యాన్ని కనుగొన్నాడు. మనిషి ఫంత పరిశుద్ధుడెప్పటికీ, ఎంత నీచుడైనప్పటికీ అతనిలో అణగిగడివున్న మానవత్వం ఒక్కసారిగా తైలపడి కళ్లు మరుమిట్లు గొలిపే దివ్యమైన తుదాలు కొన్ని వుంటాయ్. ఇటువంటి ఘట్టాలన్నో డొస్టోవ్ స్కీ నవల్లో మనకి కనిపిస్తయ్. ఈ ఘట్టాలే మానవజీవితాన్ని తరచిచూడగలిగిన అతని శక్తికి నిదర్శనాలు. మనమృత్యును కేవలం దేవతలుగానూ, లేక పోతే కేవలం రాక్షసులుగానూ చూసే దృష్టి సాధారణ మైన సమన్వితదృష్టి. అట్లా కాకుండా మనమృత్యు వెలుగుచీకటుల వింతకలయ్యని మానీ విస్మయం చెందే శక్తి అసాధారణమైన, విశాలమైన దృక్పథంకల్గిన లభిస్తుంది. ఈ అద్భుతశక్తి డొస్టోవ్ స్కీ సామ్య.

ఈ శక్తిని "నేరం-శిక్ష" అనే నవల్లో డొస్టోవ్ స్కీ కళ్లు మరుమిట్లు గొలిపేట్లుగా ప్రవర్ణించాడు. ఈ నవల ప్రపంచనాగస్వరంలోని గొప్పనవల్లో ఒకటి. ఇది డొస్టోవ్ స్కీ నవల లన్నిటిలోనూ మేటివనల.

రాస్కలొనికోవ్ అనే వీధివాగ్ధి ఈ నవలకి నాయకుడు. డబ్బుకోక మృత్యుో చగువు మానేశాడు! తన వీధికాన్నీ, తనమట్టా తాంపవిస్తున్న దొర్నా గాగ్నినీ చూసే కంపించిపోతాడు. తన వస్తువులు తాకట్టుపెట్టుకుని అప్పుపెట్టే ముసలమ్మ ఒకతె వుంటుంది. ఎట్లాగే నాసలే ఆ ముసలమ్మని చంపి దాని డబ్బుని సద్వినియోగం చెయ్యాలనే కోరిక అతన్ని పటిపీడినంది. చంపకుండా పూరుకోలేకపోతాడు. ఒకకోణాన ఖూరిచేస్తాడు. కాని చంపిన తుణుకుంచి అతని మనసు వశంతెప్పిపోతుంది. మనస్సులో నరక యాతన అనభవిస్తాడు. తన నేరం ఒప్పుకోవా లనిపిస్తుంది. ఎవరితోనైనా చెప్పకుంటే కాని తనకి కాంతి దొరకదు. ఎవరికో చెప్పకోటం? తల్లీ, చెల్లెలూ, ప్రాణమిత్రులూ వున్నారు. కాని వీరవరికీ తనరహస్యం చెల్లడించడు. వీరవరియింనూ తన మనసు విద్యుకో బుద్ధి వుట్టుకు. తాగుబోతు తండ్రినీ, సవతితల్లినీ, సవతి తమ్ముల్లనీ, చెల్లెల్లనీ పోషించటంకోసం చిన్న వయసు లోనే కీగాన్ని కోల్పోయింది సోనియా అనే యువరిని అతను ప్రేమించాడు. అందరూ ఛీ అని తోసేసేవిన సోనియామొదలు అతనికి తన నేరం ఒప్పుకోవాలనీ, తన

మనసు విప్పుకొనాలి అనిపించింది. ఆమెకి చెప్పబంటూవుంటే అతని సుండెలమీద బరువుదింపినట్లునిపిస్తుంది. ఆ క్షణంలోనే తన పాపానికి ప్రాయశ్చిత్తం అరంభమైనట్లు తోస్తుంది. ఈ ఘట్టంలో డొప్టర్ స్క్రీ కరుణతో సుండెలు కరిగిస్తాడు. జాలిలో జలదరింపజేస్తాడు. ఈ నవల ఒకసారి చదివినవాళ్ళకి ఈ దృశ్యం ఎన్నటికీ మరుపురాదు. చివరికి రాష్కల్ లోనికోర్ తనంతటతనే తప్ప బిష్కాని పోలీసులకి చిక్కుతాడు. ప్రభుత్వం ప్రవాహానికి ఒడ్డున వైచిత్రిగా పుట్టుకుంది. ప్రవాహంలో కూడా సానియా అతన్ని పివక నిలగా వేస్తుంటుంది. జాలిలోనూ, పుంతులోనూ చిరువరులను కంపింపజేసే తన అగృహిణిత్వాలన్నీ డొప్టర్ స్క్రీ ఈ నవలలో ప్రదర్శించాడు.

ఈ నవలని మెచ్చుకొని వాళ్లు లేరు. కానీ ఇంకా వల్ల డొప్టర్ స్క్రీ జీవితంలో, స్థితిలో ఏ విధమైన మార్పురాదో, గొట్టాలింపి పట్టుబట్టగా నివాసం ఏర్పరుసుకుని ఎన్నో పత్రికలూ, ప్రచురణలూ ప్రారంభించాడు. ఆర్థికంగా అన్నింటికీ నూత్నమైన కోరికని పెట్టుకుంటాడనియే. ఇల్లు కదిలితే చాలు అప్పులవాళ్లు కోరిగల్గగా పట్టుకుని పీడించేవారు. చివరికి అప్పుల వాళ్లు బాధ పడలేక డొప్టర్ స్క్రీ జన్మభూమిమైన రష్యాని వదిలేసి జర్మనీకి పారిపోయి తలకాయకొని వచ్చింది. అప్పులవాళ్లు బాధ తప్పినా పెళ్లం పెట్టే బాధలు తప్పలేదు. మాటిమాటికి చుక్కపడి పోతూ వుండేవాడు. అయినప్పటికీ అతని కలం కూత్రం ఊరుకోలేదు. ఈ బాధలన్నీటినీ తన మంత్రశ్లీలన సాహిత్యంగా మార్చివేసింది అతని శక్తిని.

ఎల్లూ డిగ్రీ ద్వారాని? చేతుకున్నాడు. డొప్టర్ స్క్రీ జీవితంలో చివరి ఎనిమిది సంవత్సరాలూ కాంతంగా గడిచిపోయిస్తే. ఇన్నాల్ క్లనుమి పీడించిన కష్టాలకి ఇప్పటికీ అతనిమీద బాటికలిగింది కాబోలు. గూరం పిల్లమరితావేదీన డొప్టర్ స్క్రీ మరణించాడు అతన్ని సమాధిచేసిన రోజున ప్రజలు సమాహంగా కూడి

జరిపిన ఉత్సవం రాబాధిరాజులకు కూడా జరగదు. బతికుండగా డొప్టర్ స్క్రీ ఎందరి అప్పలో ఎగనొట్టాడు. కానీ ఆ సంగతి అంతా మరిచి పోయాడు కాబోలు. తమరే అతనికి ఋణపడి వున్నట్లుగా, తమ ఋణం తీరదన్నట్లుగా కళ్ళనీర్లు కుప్పకంటూ వేలకాలని జలులు అతని శవంచెంబడి ఊరేగాడు. అంతమృత్యుం రమ్యన్ ప్రజ ఏ రచయితని ఇంత గౌరవించి ఎరుగదు.

డొప్టర్ స్క్రీ నవలారచయితగా విశ్వసాహిత్యంలో ఒకప్పుడైన స్థానాన్ని సంపాదించాడు. "మానవ ప్రకృతిలోని కారుచీకటి మానవాలలో జీరబడి డొప్టర్ స్క్రీ నవలాసామ్రాజ్యాన్ని విస్తరింపజేస్తాడు" అంతరిమయం వారంతమనూ, పరిశులనూ అంత సానుభూతితో చిత్రించిన నవలారచయితలు అరుదు. అతని నవల్లో కథకీ, ఘటనలకీ ప్రాధాన్యం లేదు. ప్రతి వాక్యమూ పాపకులకి పాత్రల చిత్రగృహులని పరిచయం చేస్తుంది. పాత్రల మనోభావాలు సుదీనుండులాగా పాఠకుడి మనస్సుని గిరగిర తిప్పుతూ లోపలికి లాక్కుపోతాయి. "ఈపం, వేమం అనే బాహ్య ప్రతిబంధకాలను దాటిపోతాడు. కిటికించి విడిచి ఉద్రేకాలనీ, కోరికలనీ, మనస్సునీ విచలవిడిగా తన శేటిలలో విహారింపజేస్తాడు." పాత్రల రూపాలనీ, వేషాలనీ దాటిపోయి పాపకులకూడా డొప్టర్ స్క్రీ పాత్రల మనఃప్రగృహులతో, భావోద్వేగాలతో కలిసిపోతారు. ఇతని పుటలలో ఘటనలనీ, బాహ్యరూపాలనీ దాటిపోయిన మనస్సు రెక్కలకట్టుకుని ఎగురుతున్నట్లు కనిపిస్తుంది. తనతోపాటు చదువరులకు కూడా పాత్రల అంతరాళంలోకి తోడ్కొని పోతాడు. ఇదే డొప్టర్ స్క్రీ సాధించిన విజయం. ఇదే నవలకు డొప్టర్ స్క్రీ ప్రసాదించిన కొత్త శక్తి.

నవలారచయితగా డొప్టర్ స్క్రీ మునుపెవ్వరూ సాహసించని సీమలలో జీరబడి తన జయ పతాకాన్ని ప్రతిపించాడు. నవలకు నవతీవన ప్రవాసం చేస్తాడు.

తలుపు కిరకిర

[క థా ని క]

*

= శ్రీ కవి అ కా శీ ప తి =

తెలుగు విశ్వవిద్యాలం

గుంటూరు

జూలై ౧౯౫౫

జూలై ౧౯౫౫

“చిన్నమ్మ, ఎవరో ఆరలుపు తీస్తోంటారు?”
“ఏ రలు పమ్మగారూ?”

“ఆ చిక్కుమాలిన రలుపే, ఆ గదిదీ.”

“పెద్దమ్మగారి గదిరలుపేనా?”

“ఆ, పెద్దమ్మదే, పెద్దవరలుపు, కిరకిరలాడుతూ,
ఎందుకే, అల్లా తీస్తావా? అది తియ్యకూడదే.”

“నే నిక్కడుంటే ఆ రలు పేవరు తీరగమ్మ
గారూ? మీరు నామీద కూకలేస్తారు!”

“కూకలేమిటే, కిరకిరలాడుతూ, రలుపు తీస్తో
తేను!”

“ఎంత పెద్దమ్మ పడితే అంత పెద్దమ్మగారూ.
నే నాగరిమానా పోలేదండీ, మరి మీరే రలుపుచప్పు
డిస్తూన్నా.”

“సుధంగా వివరమివ్వండి, రలుపు బలం
కింగా తీసివట్టు. నవ్వు కాకపోతే నేను తీశానా!
ఇంట్లో మూడోమనిషన్నా లేరాయ్.”

“ఏమైనమ్మో, మీరన్నీ గాల్లోకబురింటారు.”

కాంత పడగదిలోంచి ఇవరలి కొచ్చి, వరండా
వాటి ఎదురురుండా వున్న మూసిన గదిరలుపు దగ్గర
నుంచుని పరిశీలిస్తోంది. ఆ గది ప్రస్తుతం మూసివెయ్య
బడింది. నెలరోజుల్లోంచి. అదివరకు పడేళ్లు ఆ రలుపు
రాత్రింబగళ్లూ తెరిచేవుండేది. బూజు దులపడానికి
కూడా ఎప్పుడన్నా అటూ ఇటూ కదిలిన జ్ఞాపకం
కూడా కాంతకి లేదు. నాలుగు కిటికీలూ తెరుచుకుని,
రలుపు బాగా తీసుకుని, గదిమధ్య నుంచుమీద పక్కే

నుకుని పడుకునేది ఆవిడ. పెద్దమ్మగారు. కాంత అత్త
గారు. పోయి సగ్గిగా నెలరోజులైంది. పెద్దవత్సరం
కావడంకొద్దీ ఆగది ప్రస్తుతం మూసివెయ్యబడి
అందుకు కాంతకి విచారం లేదు. మూసివేయించడమే
అవివేకదృశ్యం. ఆ గది ఎందుకూ వుపయోగించాలని
అవిడికిలేదు. ఆసలు అత్తగారు పోయినందుకే విచారం
లేదు. కేవలం కనుకొవలూ, పోయినానివే అత్తగారూ
అనే సహజసంప్రదాయక కారణంకొద్దీ కాదు. కాంత
కావరాని కొచ్చి పడేళ్లయింది. ఇన్ని సంవత్సరాలూ
అత్తగారు లేచి తిన్నా ఆవిడ బహిరంగంగా చూడలేదు.
అంతా పడకున్న తియ్యక ఆవిడ లేచి గదిలో పచారు
చేస్తూవుండేవని కాంతకి తెలుసుకు. అది కేవలం వో
నమ్మకం కాదు. చిన్నమ్మ చూసింది. రుకీ చూచి
చింది. అందరూ మేలుకుండగా ఎందుకు అల్లా పడుకుని
వుండేవో. ఈ పడక ప్రారంభం, కాంత అత్తగారింట్లో
అడుగుపెట్టడం ఒక్కమాటే జరిగాయి. వునస్సంధానం
తర్వాత మూడునెలలకి వచ్చింది కాంత. బండి దిగి
గుమ్మం ఎక్కడోంటే చిన్నమ్మ కాళ్లుకడుక్కనేం
దుకు నీళ్లు తెచ్చియిచ్చింది. ఏవో ఎర్రనీళ్లు దిగదుడిచి
పోసింది. అత్తగారుమాత్రం గదిలోంచి రాలేదు.
చూస్తో పక్కమీదే కూచుంది. స్వరమూసి. పచ్చని
కీరం.నిండైన జాట్లు.పోయేదాకా కళ్ళింపన కాలేదు.
మామగారు చిన్నమ్మదే పోయినా. పెళ్ళో గొలుకు,
దుడ్డులు, ముక్కుపువ్వు, చేతులికి సన్నటిని నాలుగు
జరిల గాజులూ,పల్లెపువ్వువాటి తెల్లని జరిశీలివీర—
డవేజరురాణీలూ వుండేది. రక్తికన నేమి అంతా ఎంత

కళకళలాడుతూవుందో, ఆ ముఖం అంత ఘనఘనమ
లాడుతోంది. చివరవాకా అల్లాగే వుండేది. అత్తగారి
నవ్వు కాంత ఎరగదు. నవ్వులే అందంగానే వుండి
వుండేది. అసలు ఆవిడ ఎప్పుడెన్నా నవ్విందోలేదో?
తన సెరిగిననుకొనలకు సున్నితంగాగంటూ నల్లని ముబ్బులా
వుండేది అమోఘ. ఎంతో సుధ్రం, పోవ, వొయ్యారం.
నిజంగా భర్త నయమైనంతలో ఈమె విడిచిపెట్టలేక
పోయివుండవచ్చు. అప్పుడు నావన్నా శుభావినీతనం
లోనే ఆయన పల్లి పోయారు. ఒక్క కొడుకునిమాత్రం
తన పేరుమీదుగా ప్రసాదించి. రమణగా వంటే తల్లికి
ప్రాణం. తండ్రిపోయేసరికి రెండేళ్ళు. మళ్ళీ తండ్రి
పోతే. సరిగ్గా ఆయన నోట్లించి వూడిపడ్డాడు. ఆ
కొడుకుని చూసుకుని బలికేడిట. మామగారు పోయిన
పదోరోజుని ముసలమ్మలూ, ముసలమ్మలూ వొచ్చి
కేళింపడం కావాలంటే, ఆవిడ ససేమిరా అంది.
“నా చిట్టితండ్రి నన్ను చూసి హాడిలిపోతాడు. వాడి
కోసం నేను జీవించాలి. ఆ వికృతకూపంతో వాణ్ణి
నేను పెంచదబ్బుకోలే” దంది. అప్పట్నుంచి ఒక్క
పనుకూతుకంకం తప్ప తక్కిన ఏ బహిరంగ అలంకార
రమణా ఆవిడ మానలేదు. గదిలో ఎప్పుడూ ఆగర్బాత్తులు
వెలుగుతూవుండవలసిందే. తల కప్పుడూ ఆగరుమానే.
గంపంపబ్బుతప్ప మరేటి పనికిరాదు. కాళ్ళిందనించి
వొచ్చిన పునుగుసీసాలు బల్ల మీద వుండేవి పచ్చకర్పూ
రంతో తాంబూలం వేసుకుంటే ఘుమఘుమ లాడిపోవ
లసిందే. ఆ ఎర్రని పెదవులు పోయే వయసుని కప్పే
సేవి. అంత అందగత్తే గర్వం వుండవం తప్పకాదు.
కానైతే సంతోషంగా ఎందు కుండగూడదని కాంత
సంకేతం. ఎప్పుడు తను చూసినా తుమ్ముల్లో పొద్దు
కూకుతున్నట్టు వుండేది. ఒక్కగా నొక్కి కొడుకు.
పోయా పొక్కలేదు. పుట్టింటి దగ్గర్నుంచి లేచివొచ్చి
స్వయంగా, స్వతంత్రంగా పట్నంలో కాపరంబెట్టి,
మగవాడికంటే ఎక్కువగా స్వగహారాలన్నీ చక్క
బెట్టుకుని, కొడుక్కి చక్కగా చదువుసంస్కలు
సేర్పించి, వోయింటివాణ్ణి చేసింది. తను స్వయంగా
ఏరికోరి, ఎంతమందినో చూసి వెనకాముందూ ఎవరూ
లేకపోయినా కాంతనిమెచ్చుకుని ఇంటికొడలుగా చేసు

కుంది. ఆ కోడలు కొడుకు సుఖంగా కాపురం
చేస్తోంటే చూసి సంతోషించలేదా? ఏమిటి ప్రకృతి,
అని కాంతకి కాళ్ళతరసంమోసం.

కాంత మెట్లెక్కి గోపలి కల్లగానే, వెనకాల
రమణరావు వచ్చాడు. భాగ్యిని తీసుకెళ్లి, దంపతి
సహితంగా తల్లికి దగ్గం పెట్టాడు. వెంటనే లేచి కాద
లించుకుంటుండేమో అనుకుంది కాంత. ఇంత సౌందర్య
వతి, పుద్గవతి, సమధురాలు, అనేకులనుకురాలు తనకి
అత్తగారు కావడం తన పూర్వజన్మ పరిపాకం అను
కుంది, అట్టింటి కొత్తకోడలు కాంత.

అత్తగా రటుకంటి పని ఏమీ చెయ్యలేదు.
వెంటనే బొద్దుగోంచి, వెండిగొలుసుకి వేలాడుకున్న
తాళపుచేతులకత్తి తీసి కొడుకుచేతులో పారేసి “నా
యనా, నాఅధికారంఅయిపోయింది. చాట్టి వప్పకైప్పేస్తు
న్నాను. ఈ ఇంటికి యజమానరాలు ఇకమీద ఆవిడ.
మీరూ మీరూ ఏం చేసుకుంటాలో మీయిద్దం”
అంది.

కాంతనుండే గుభేలునుంది. రమణరావు బిక్కి
మొహం వేసి భార్యకేసే చూశాడు. ఆవిడ తలవంచు
కుని వుంది. అయినా తేరుకుని, “అదేమిటమ్మా, దాని
కేం తెలుసు? చిన్నసిల్! ఈ ఇల్లు ఇదివరకేలా జరుగు
తోందో అల్లాగే జరగడం నా వుద్దేశ్యం. నీదే సర్వాధి
కారం.”

“అనగానే సరా నాయనా! ఈ వేళ కాక
పోతే, రేపైనా అప్పుబెప్పరలినదాన్నే. అంతర్థ
నిమూరంకంటే ఆదినమూరం మెరుగు. నా కేమీ పెత్త
నం, పెదహొబ్బులూ వొద్దు నాయనా” అని కొంసు
కంటికి తేర్చి ఏడవడం మొదలుపెట్టింది.

కాంతకి పంచప్రాణాలూ పైకి పోయాయి,
చిన్నమ్మి వొచ్చి లోపలికి తీసుకెళ్లి, వేడినీళ్లు పోసి
ముస్తాలు చేసింది.

తర్వాత తల్లికొడుకు ఏంమాట్లాడుకొన్నారో,
ఆ కోడలమొదలు అత్తగారుపోయేదాకా తల్లి, కొడుకు
తన యెదురుగుండా మాట్లాడుకోడం కాంత చూడలేదు.
మాట్లాడుకోలేదని కాదు. మాట్లాడుకునేవారు. తనఎదు

రుగా మూత్రం వారు ఎప్పుడూ ఇష్టాగోష్ఠిగా మట్లాడుకోడం తనకగదు.

రాత్రి వొట్టో బాగుండలేదని అత్తగారు భోజనానికి రాలేను. ఆ తర్వాత ఆవిడ పంక్తిభోజనం చెయ్యలేదు.

శాంతి పడగ్గదిలో కుర్చీమీద కూచుని గోడమీద ఓరురుగా వున్న రమణగావు చిన్నతనం ఛాట్రగావులు చూస్తోంది.

తల్లిగదిలోంచి రమణగావు వచ్చి, గది తలుపులు తెప్పిరిగి వేసి, శాంతిపక్కన కుర్చీ చెయ్యిమీద కూచున్నాడు. శాంతి ఏమీ మాట్లాడలేదు. అత్తగారి విపరీతస్వభావం సంగతే ఆవిడ ఆలోచిస్తోంది. అతను కూడా అదే ఆలోచిస్తున్నాడని ఆవిడికి తెలుసును. అతనికి తల్లిమీద ఎంత అక్షేపం కూడా తెలుసును. “నాకు దేవుడూ, దేవుణూ కూడా అవిడే. ఈ లోకంలో ఆవిడకంటే నాకు ఎవరూ లేరు. తక్కిన వారంతా ఆవిడతర్వాతనే” అన్నాడు. మొదటిరోజు వరిచయంలోనే. ఆ గోజునే తనకి, ఆవిడికి రమణగావు హస్తచయంగా వుండే తరతరాలు శాంతి అర్థం చేసుకుంది. అప్పుడు, ఆత్మగౌరవం ఏమిటి? చిన్నప్పటినుంచీ పెంచించి. కన్నతల్లి కొడుకుకంటే ఆవిడికి మరెవరు? కొడుక్కి ఆ తల్లికంటే మరెవరు? కొత్తగా కాపురాని కొచ్చిన చిన్నతనంలో, కాపురంలో కష్టసుఖాలు వొంటికి పట్టని అర్థంకాని భయంతో కూడిన ఆ నూతన సుసారంలో ఆవిడికి ఈ విషయం గమనింపులోకి రాలేదు. క్రమేణా కష్టస్థుల వృద్ధి అయి, ప్రేమత్యం వికసించి, దాంతోపాటు భర్త అంటే ఏమిటో పూర్తిగా తెలుసుకొని, అతనిమీద ఆశేతు కలిగి, అది అతిశయించి, తత్వం బోధపడేసరికి, శాంతికి పార్వతీదేవిలా అగ్రహారీశ్వరం కావాలనిపించింది. కాని దీని కోసెద్ద ప్రతిబంధకం కలిగింది. ఆ ప్రతిబంధకమే అత్తగారు. శాంతికి అమానుష కలిగింది. అనుమానం కలిగింది. అత్తగారు తనకంటే అందంగా ఉండాలని ప్రయత్నిస్తోందా? ఉండనీ, వుంటే తనకే? కాని తన భర్తకి, నకి మధ్య సుసారముఖం పాగు చెయ్యడం ఎందుకు?

పానకంలో తుడకలాగ ఈ విడెవరు? భర్తరల్లి. తల్లియితే తల్లిలావుండమను, చిన్నపిల్లవాడా పాతుల్లా పెంచడానికి? ఆయనకి స్వేచ్ఛ ఎందుకు ఇవ్వరు? — ఇవే శాంతి తెగని సమస్యలు. అగలు ఈ అనుమానమే ఆవిడికి కలిగేదికాదు; అత్తవారింట్లో తొలి నాటి సంఘటన అంత విద్వూర్యంగా లేకపోలే.

ఏవో రెండు మెతుకులు నోట్లో వేసుకుని భర్తా, తనూ గదిలో కూచున్నారు. అంతికిక్రితం మూడు నాలుగురోజులు జూగారంతో, బహుశా, వేడినీళ్ళ స్నానంతో, అత్తగారి ఉదాసీనంతో నలిగి నల్లేరయి పోయిన ఆ ముగ్ధ ఈ కొత్త వాతావరణంలో పురుగులు కొరికి విడిగా గాలిలో వేలాడే తాటియెరుకలా రెవరెవలా పిపోతోంది. అత్తగారి విపరీత స్వభావం విషయం భర్తతో చెప్పించడానికి వీలులేదు. అతని మనస్సులో బాధగా ఉందని తనకి తెలుసును. తన మనస్సులో బాధగావును సంగతి అతను గ్రహించాడు. పెద్దదైన తల్లిమీద ఆశేతు, గౌరవం, కొత్త భార్యమీద మమకారం, ముభావం, ఏటిమగ్ధ ఆశురవాడుకూడా ఏం చెయ్యడానికి తోచక, ఎల్లా పలకరించాలో పాలుపోక మెల్లిగా శాంతితల నిమరుకున్నాడు.

అప్పుడు సంభవించింది ఆ సంఘటన. బైట తలుపువద్దగిరి పెద్ద చప్పుడైంది. తలుపు ఎవరో శరీరం అంతా ప్రయోగించి దౌర్జన్యంగా తోసేసెట్లయింది. తీసేసరికి వరండాలో మూటకట్టినట్టు కుడలబడివుంది అత్తగారు; ఒగరున్నా, కళ్లు తేలేస్తూ, చేతులూ కాళ్ళూ ఆడిస్తూ. ఆ కళ్లలో స్పృహ పూర్తిగా వున్నట్టు శాంతికి అనిపించింది. పాపం! అల్లా అనకోకూడదనుకుంది. భర్త దాక్కురకొసం వెడితే వచ్చేదాకా తైత్యోపచారాలు చేసింది. కూచున్నంతసేపూ శాంతికి ఒకటేమాట జ్ఞాపకం వచ్చింది— “నాకు దేవుడూ, దేవుణూ కూడా అవిడే.”

నిజమే. దేవతాంశం అయిపోయి, దేవ్యంపాత్ర ప్రారంభించింది కాబోలో. పరమేశ్వరుడా ఏమిగతి? ఈ రాక్షసకాంపలో ఎల్లా ఉండడం అని శాంతిహృదయం కుమిలిపోయింది.

డాక్టరు వచ్చి మొగుడుతో ఏం చెప్పాడో ఆ నాటికి, ఈ నాటికి శాంతికి తెలియదు. అవిధ భర్తని అడగలేదు. ఆతనా చెప్పలేదు. కాని ఆ రాత్రి మొదలు పోయేవరకూ ఆ త్తగారు పడుకున్న పక్కమీంచి లేచి కూచోడమేగాని, అందరూ చూస్తోండగా నవ్వ లేదు. అల్లా కూలబడిపోయింది. తన సింగారమాత్రం మానలేదు. భోజనాది కార్యక్రమం ఆ గదిలోనే. ఇల్లు కూడా అవిధ అనుకూలంకోసం మార్చించి ఉట్టింపారు. చిన్నమ్మ, కొడుకు ఆజ్ఞ లేకుండా ఆ గదిలోకి వెళ్ళొచ్చి కొడుకుమాత్రం, కొడుకుతోపాటు పొద్దున్న కాఫీ ఆ గదిలో వుచ్చుకోవాలి. శాంతికి ఈ నాటికి కాఫీయద రుచిపోయింది.

అవిధ ఆకలినిగతు పడిపోయింది? తనూ, కొడుకు ఓ గదిలో ఉంటే చూసి సంతోషిస్తామనా? కాళికి ఇల్లంతట పుణ్యంబు. చూడలేకపోయిందా? చిన్నమ్మ అనవం గుండెజబ్బుంది. పడేట్లు లేవలేని గుండెజబ్బేమిటి? కొడుకుమీద ఆ పేతు ములుచుకోలేక పోయింది గావునూ. తనలోంచి పుట్టి, తనచుట్టూ ఉపగ్రహంలా తిరిగే కొడుకు ముగ్రహంచుట్టూ తిరగడం ఇవ్వం లేకపోయింది. సహించలేకపోయింది. తన ఆకర్షణ, అధికారం కృద్ధిచేడకుని, కొడుకు ఉపగ్రహాన్ని తన తేల్చులాటకొందామని ప్రయత్నించింది. భూమికి సూర్యుడికి మధ్య చంద్రుడిలా వుండి రమణరావు పని. శాంతికి మాత్రం నిత్యగ్రవాణాలతో కాలం వెళ్లిపోయింది. ఒక రోజూ, రెండు రోజులా? పడేట్లు, రాళ్లలాటి పడేట్లు. సంసారసుఖం లేని, పిల్లలులేని, సంతోషంలేని పది X మూడువందలా అరచై అయిదు రాగ్రుగ్గు, పగగ్గు! అబ్బ! ఎల్లా భరించింది?

ఆ రలుపుదగ్గర నుంచుని కిరకిరబ్బకారణం అనేవ్ పిన్నున్న శాంతికి ఈ పది సంవత్సరాల జీవితచర్య తలలో సీనిమలా గీత్రన తిరిగింది. తల గిరగిర తిరిగింది. వొట్టల తూలిపోయింది. కింద పడిపోయింది.

ఆ వేళే అత్తగారి నెలమాసిగం. రమణరావు ఏదో పట్టుకురావడానికి బహుదర కల్లాడు. కంటమనిషి ఇంకా రాలేదు. చప్పడు విని చిన్నమ్మ వచ్చిచూసింది. అబ్బింది, ఇంక నీమీదా అనకుంది. అమ్మయ్యా!

అయ్య కంఠ కమ్మం వచ్చిందనుకుంది. నెమ్మదిగా శాంతని గదిలోకి తీసుకెళ్లి పడుకో పెట్టి ముఖాన్ని కాసి చన్నీర్లు కొట్టింది. నెమ్మదిగా అవిధ తెప్పల్లింది.

“చిన్నమ్మ! పెద్దమ్మగారు నన్ను వొడిలిపెట్ట లేదే. చెయ్యిపై బాధిస్తోందే. ఆ తలపు తెరిచి నేను ఏంచేస్తున్నానో చూస్తోందీ” అంది.

“ఏంటమ్మగారూ? అన్నీ పైత్యపు మాటలూ, మాట్లాడక పడుకోండి. అయ్యగారింటే వాడిలిపోతారు. ఇప్పటికైనా ఆతనన్నీ సుఖపడనియ్యంవచ్చూ”...

అంటోంటేనే కూరలసంచి పట్టుకుని రమణరావు వచ్చాడు. వస్తూనే భాగ్యని వదుక్కుంటూ గదిలో ప్రవేశించాడు. అతనికి ఇంకెవరున్నారో, భాగ్యతప్ప అందుకనే గబగబా అవిధ గదిలోకి వచ్చాడు. వచ్చే సరికి ఈ దృశ్యం! ఆతన నిలుపునా నీరైపోయాడు.

“భగవంతుడా, పడేట్లు తల్లియింది. ఇప్పుడు పెళ్ళామా?” అని వాపోయాడు.

చిన్నమ్మ జరిగిందంతా చెప్పింది. చిరకిరి ఏడుస్తూ “పెద్దమ్మగారు చెయ్యిపై పట్టుకున్నారని పలవరిస్తున్నానండీ” అంది.

ఆతన భరించలేకపోయాడు. ఏదో అంతా అయి పోయింది, ఇప్పటికైనా సుఖపడదామనకుంటే ఇదేమి భర్యంరా అనుకున్నాడు. వెంటనే వెయ్యిపూసలతో, బాధలతో, బరువులతో, అడీఅపని కార్లతో డాక్టరు దగ్గరికి వెళ్లాడు. డాక్టరు వచ్చి అంతా విన్నాడు. అన్నీ పరీక్షించాడు. శాంతివొట్ట కొంచెం చెచ్చగా ఉంది. డాక్టరుతోపాటే రమణరావుకూడా పగటితేళ అనిజ్ఞీ మొటిసారి పూర్తిగా పరీక్షించాడు. ముఖం పాలిపోయింది. గుండెలు రైలలా పరుగెత్తుకున్నాయి. డాక్టరికి ఏమీ తోచలేదు. శ్రద్ధి డాక్టర్ని పిలిపించ మన్నాడు. రమణరావు వెళ్లాడు. ఈ లోగా శాంత పేలాపన ప్రారంభించింది. “అత్తయ్యా, మిమ్మల్ని నేనే చేకాసు! మనస్సులో ఏమన్నా అనుకుంటే తీవించండి. చిన్నతనం. తెలియదు. నన్ను చూసి కాక పోయినా మీ కొడుకుసుఖంకోసమైనా మీరు ఇల్లుదిడిచి వెళ్లిపోండి. మిమ్మల్ని మా మనస్సుల్లో పూజిస్తాం. అత్త

య్యో, నామద్దు ఒక్కటి చెల్లించరూ" అంటే ఏదో ఏదో అంటోంది. మాట్లాడుతోనే వుంది. విపరీతమైన వికారంతో లేచి బ్రహ్మాండంగా వాంతులు చేసుకుంటోంది. వెళ్లిపోదానికి లోపల అధికపు ఏమీ వున్నట్టు లేదు. శరీర తమలపాకువంటి మసపి ఆ వికారపు పట్టులో ఎర్రగా కందిపోయింది. యమబాధపడుతోంది. చిన్నమ్మికిల పట్టుకుంది.

శ్రీదీదాక్షరూ, రమణారావు వచ్చారు. అవిడ కథంతా వింది. అత్తగారి గదితలుపు తెరిపించి అంతా పరీక్షచేసింది. తిరిగి వచ్చి శాంతని బుజ్జగించి ప్రసన్నం చేసుకుంది. మగడాక్టర్ని, రమణారావునీ గదిలోంచి వెళ్ళిపంపింది. తలుపుపేసింది. పరీక్షచేసింది. అవిడ పరీక్షచేద్దామంటే శాంతకి వాంతి వచ్చింది. ఆ పట్టు వదిలినతిర్వాత దాక్షరు చిరునవ్వుతో శాంతని అడిగింది:

"అమ్మా, నీకు ఈ యిల్లు విడిచిపెట్టి వెళ్ళి పోదామని వుందా?"

శాంత పాలినముఖంలో చిరునవ్వు ఉదయించి, అవునన్నట్టు రలవూసింది.

"కూరారం వెడతావా?"

"ఎందుకు?"

"అక్కడ ఆశ్రమంలో స్వామి సాన్నిధ్యంలో వుంటే ఏ దెయ్యాలూ నిన్ను బాధించకవు."

శాంతముఖం విప్పారింది. "వెడతాను" అంది.

"తీసుకెళ్ళమని మీ వారితో చెప్పనా?"

"వెప్పండి"

"అంతేనా నీ రుగ్మత?"

శాంత తల వూపింది.

"దాక్షరు తలుపు తీసింది. అనంతరికి వెళ్లి, మగడాక్టర్ని రమణారావునీ పిలిచి దూరంగా తీసుకెళ్ళింది. ఆదుర్దాతో రమణారావు చేతులు జోడించుకుని వింటున్నాడు.

"అపాయం ఏమీ లేదుగదా?"

"త్వరలో మేలుకున్నారగనక లేదు"

"జచ్చేమిటి?"

"శాంత చెం గ్రహసంబంధమైనదే"

రమణారావుకి కోపం వచ్చింది. వొళ్లు మండిపోయింది. "మీరు ఘోరజడ్యులా?" అన్నాడు కోపం బిగపట్టుకొని.

"అవగతం వొస్తే"నని దాక్షరు చిరునవ్వు నవ్వించి.

మగ దాక్షరు తెల్లబోతున్నాడు.

అప్పుడు శ్రీదీదాక్షరు చెప్పింది: "నిజమేనండీ. అవిడ్లీ మీదోషం అవ్వించింది. మీ అమ్మగారో, మీ నాన్నగారో ఎనిమిదెలలదాకా చెప్పడానికి వీలేదు. వెంటనే ధూంమార్చి కూర్చారం తీసుకెళ్ళండి."

మగదాక్షరు పొట్టచెక్కులయేటట్టు నవ్వుడం ప్రారంభించాడు.

రమణారావుభాగ్య గదితలుపు తోసుకుని వెడుతోంటే అది కిరికిరలాడింది.

అ హం భా వ ము

శ్రీ బట్టిప్రోలు కృష్ణమూర్తి

ఇది నాకే లివి మామకాంగులు నా దీకంఠ నాదమ్ము మో
మిది నా దీ తను వస్మసీయమని—ఇంతేగాని గర్వమ్ముతో
ఇదియే నేనని చెప్పి చూపుకొన నా మృన్నిర్మితాంగమ్ములో
నెదియున్ లే దెట దాచినాడవు, ప్రభూ, ఈలో సహంభావమున్ ?

ఈ రుధిరాశ్ఛిమాంసయుతమ్మృణ్మయదేహప్రమోదభేద సం
భారము నాదె య్క తలపు మాయక మం చొకసారి, నేనుగా
కే రివి పొందువా రనుచు నింకొకసారి తలంతు : నా అహం
కారము నన్ను లోగొని వికారుని తేయు నితాంత మీగతిక.

ఏనను చిన్నిమాటను కుదించితి వెంత బృహద్విశేష మీ
మేనున గానరా దిది భ్రమింపగజేయు సనుక్షణమ్ము దా
లో నెటనో రహస్యమగు లోతుల దాగొని సర్వభారమున్
బూనుచునున్న రీతిని—కనుంగొనజాలను దీని నో ప్రభూ !

భ్రమ యని యంటిగాని యనరా దటు లున్నది దెందో : కాని తత్
ప్రమ నెటు లేనెఱుంగగ గలాడను ? స్రష్టవు నీ వెఱుంగవా ?
శ్రమపడు నాకు జ్ఞానము ప్రసాదమునేయుము తండ్రి ! ఇన్ని నా
గ్లు మహి “స్వ”రూప మెయ్యదొ ఎఱుంగకెయుండిన నేను మూఢుడక.

పాం డి యు క్
ఇన్సూరెన్సు కంపెనీ, లిమిటెడ్.
 (ఇండియాలో స్థాపితము)

ఉన్నత సేవచేయుచున్నది
అగ్ని, మోటారు, ప్రమాదములు
 మొదలగు భీములను నిర్వహించును

మొత్తం ఆస్తులు రూ. 62,00,000 దాటినవి.

హెడ్ క్వార్టర్లు :

మదుర

బ్రాంచీలు :

బొంబాయి, అహమ్మదాబాదు
కలకత్తా, రావల్ పిండి.

ప్రిసిడెంట్ యేజంట్లు :

మెసర్సు ఏ. & ఎఫ్. హార్వీ లిమిటెడ్.
మదుర వగైరా.

మెసర్సు కే. ఎం. ఎస్. లక్ష్మణయ్యర్ అండ్ సన్సు,
 మధుర, తిండివనం, మద్రాసు, నగరి, బెజవాడ,
 కాకినాడ, విజయనగరం సిటీ.

డి.డి.టి

మిక్కిలి మేలైనది ఏదనగా..

న్యూ సి డ్

నూటికి పది వంతులు డి.డి.టి కలిపిన పొడవు
గాయగి గారిచే తయారు చేయబడినది

DJK 6019 TEL.

- ★ చాలా కాలమువరకు గుణము నిలిచియుండును.
- ★ దీనిని తాకిన కీటకములు చనిపోవును.
- ★ మానవులకు నిరపాయకరమైనది.

డి.డి.టి హిందూ కేశవుల ద్వితీయబ్రాహ్మణ
ఎడిషన్ ఆంధ్ర కంపెనీ లిమిటెడ్,
మంబులొడ్డు,
మద్రాసు.

DDT *Veigy* DDT

జైహింద్ సంస్థానమునకు, ఏ.బి.డి. కల్లాంబి ద్వితీయబ్రాహ్మణ
మహామూర్తి రహిమ్ లిమిటెడ్,
89-బి అస్సాన్ లాస్ రోడ్డు,
బెంగళూరు పేట.

గాయగి ఇన్వెక్టివైర్స్ లిమిటెడ్, నెల్లూరు, వికర్రోడ్డు, బిల్లార్డ్ పేట, బొంబాయి.

సాతకతాజకములపరస్పరసంబంధము

*

= శ్రీ రాళ్లపల్లి గోపాలకృష్ణమాచార్యులు =

బ్రతర శాస్త్రనిషయములలో ఎట్లాకాని, జ్యోతిష శాస్త్ర విచారమునమాత్రము మన ప్రాచీనల దృష్టి మిక్కిలి ఉదారమైనది. ఎన్నియో శతాబ్దముల అనుభవములను క్రోడీకరించి దివ్యదృష్టి సంపన్నుల, యోగ సిద్ధులు నగు వశిష్టపరాశరాది మహర్షి పుంగవులు గోక గోతార్థమై ప్రతిపాదించిన సంప్రదాయము లనేకము లుండినా, అన్య దేశీయపండితుల హోరాశాస్త్రవిజ్ఞానానుభవములను మన ప్రాచీనులు నిరాదరించినవారు కాదు. చైనా, వారి యుక్తులను, సిద్ధాంతములను, సంప్రదాయమును గమనించి, తమ యనుభవములకు తెచ్చుకొని, క్రమక్రమముగా వానికి తమ గ్రంథములలో యుక్తస్థానము నిచ్చి గౌరవించినవారుకూడ. ఇట్టి కార్యము శాస్త్రాభివృద్ధికి వాస్తవముగా అత్యంతావసరము. కాననీ,

“యథా త్మేరాదిసంతాతై
శ్రేష్ఠైశ్చ ర్యర్థతేతరాం,
తతైవ సుతినోపాన్వై
శ్వాస్త్రం నిర్మలతాం శ్రతేత్.”

అని మన ప్రాచీనులు శాస్త్రాభివృద్ధికి మార్గమునుపజేసినవారు. ఇది పరోపదేశ పాండిత్యప్రకటనకూడాదు. ఈ ధర్మమునకు తామే మార్గదర్శకులయినవారు.

మాదుడు ! జ్యోతిశ్వాస్త్రప్రపర్రులగు ఆచార్యుల పట్టికలో అన్య దేశీయులగు యవనాదులను చేర్చి గౌరవించి మన ప్రాచీనులు తమ భావదృక్పథము, శాస్త్రాభిమానమును సహా వెల్లడించిరి. ఇదే ఆ పట్టిక:-

“సూర్యో పితామహో వ్యాసో
వశిష్ఠశ్రీః పరాశరః,

కళ్యాణో నారదో గర్గో
మరీచి ర్మున రంగిరాః,
బామకః పారిశ్చ తైవన
చ్యుతనో యవనో గురుః,
శానకో హ్యవశః ప్యేతే
జ్యోతిశ్వాస్త్ర ప్రవర్తకాః”
(కాళ్యపుడు)

ఇందు పేర్కొన్న యవనాచార్యుడెవరో, అతని నామ మేమో, మనకు తెలియదు. యవనశబ్దము గ్రీకుదేశీయములకు అన్యాయముట సంప్రదాయము. పారిశ్చబ్దముసహా ఖండారతరశాస్త్రజ్ఞుని సూచించునదే యందురు. క్రీస్తుశకకారంభమునకు పూర్వమే—అనగా దాదాపు రెండువేల సంవత్సరములకు మునుపే—గ్రీకు, చాల్డియా, ఈజిప్టు మున్నగు దేశములలో జ్యోతిశ్వాస్త్రమునిశేషముగా వ్యాప్తిలో నుండినది. దిగ్గంతుల వంటి జ్యోతిశ్వాస్త్రపండితు లుండిరి. అలెగ్జాండరు చక్రవర్తి దండెత్తించినపుడు అతని వెంట గ్రీకుదేశపు జ్యోతిషపండితులు కొందరు మన దేశమునకు వచ్చి యుండిరట ! శ్రీ. శ. రెండవశతాబ్దమువాడగు క్లాడి యస్సుటాలెమీ అను గుప్తపిండశాస్త్రవేత్త వ్రాసిన సూత్రములు నేటికిని పాశ్చాత్యదేశములలో ప్రచార ముండుండు హోరాశాస్త్ర సంప్రదాయములకు పరమాధారము. దండయాత్రలు, మతప్రచారము, వాణిజ్యము మొదలగు కారణములచే ఖండారములవారిలో మన దేశమువారికి రాకపోకల సంబంధ మేర్పడుటవలన అన్య దేశ శాస్త్రసంప్రదాయములు కొన్ని క్రమక్రమముగా మన దేశములో వాడకబడువచ్చినవి. ఖండారముల వారు సయితము మన మహర్షి సంప్రదాయములు కొన్ని నేర్చుకొనిపోయియుండునట తప్పకాదు.

కావుననే శ్రీ. శ. నాలుగైదు శతాబ్దముల నాటికి యవనసంప్రదాయములు కొన్ని మన గారి పద్ధతులలో విలీనమయ్యుండినవి. యవనములకుపై వరాహ మిహిరాచార్యునికి గొప్ప విశ్వాసము. యవన భాషాపదములను తన గ్రంథములలో నతడు వ్రాసి గించినాడు. యవనసంప్రదాయమునుండి వాదసమోగములను స్వీకరించి తన బృహజ్ఞాతకములో నితడు వివరించెను. గ్రహముల వైశిష్ట్యమైత్రి విషయములలో మహర్షి మతముంటే యవనములకు భిన్నముగా నున్నది. గురుకుజాలు సవాతన సంప్రదాయములో అన్యోన్యవిమరలుగా నుండగా, యవనలు వారిని అన్యోన్యశత్రువులనిరి. ఇట్లు పరస్పర విరుద్ధములగు సంప్రదాయములు రెంటిని వరాహమిహిరాచార్యుడు తన గ్రంథములలో వరుసగా వ్రాసెనుకాని, ఏ పద్ధతి నైనా తప్పనలేదు. భిన్నదృక్పథముతో చూచి తుడుకాని, భిన్నవిషయముల క్యవన యున్నపుడుకాని, ఈ పద్ధతులు రెండును సమంజసములే యని అతని యభిప్రాయము కావలెను. తరువాతివారిలో కేకనాద్గారు దీనిని విపులముగా చర్చించి, వివాహపు పాంతునములను చూచు విషయములలో గ్రహమైత్రిని చర్చించునందగ్ధమున యవనసంప్రదాయమే ఆచరణీయ మనియు, వరాహమిహిరాచార్యుని కది అభిమత మనియు సయమైకముగా సాధించినాడు:—

“ఇద ముదీగ్య వరాహవిరోచనో
నిజమణేనగు మాపితరా వ్రాతః,
స బహుమన్యత ఏవ యథాతథం
జతుతి శాస్త్ర మిదం యవనేవ్యపి.”

(వివాహబృందావనము)

ఇంత ఏల? వరాహమిహిరాచార్యునికి యవనములపై నన్ను గౌరవమునకు అతని బృహత్సంహితలోని యీ శ్లోది స్తోకమే సాక్షి:—

“మేచ్ఛామి యవనాస్తేషు,
సమ్యక్ శాస్త్ర మిదం స్థితం,
ఋషిరైవే పూజ్యం తే,
ఽంత్రం త్వదవి ద్విజః.”

శ్రీ. శ. ౧౦ నుండి ౧౫ శతాబ్దముల కాలము మన దేశమున హోరాశాస్త్రమును పునరుజ్జీవించజేసిన నూతన యుగ మనవచ్చును. ప్రాచీనగ్రంథగ్రంథము లనేకములను సంబోధించిన భట్టోత్పలాచార్యునివంటి గ్రంథకర్తలు, ఖగోళగణితశాస్త్ర పాఠశాలకులగు భాస్కరాచార్య ప్రభృతి శాస్త్రజ్ఞులు, బాతక కర్మపద్ధతినిగూర్చి విపుల పరిశోధనచేసి యుద్ధగ్రంథములను వ్రాసిన శ్రీసత్య చార్యుడు మున్నగు హోరాశాస్త్రవేత్తలు జరిచి శాస్త్రమునకు నూతనకర నొసగినారు.

కాని, అప్పటికి వాడుకలో నున్న దశాపద్ధతుల వలన సాధించిన ఫలములు తరువాతికాలపు విమర్శకులకు కాలనిర్దేశవిషయమున సార్వత్రికముగా తృప్తి నిచ్చినవి కావు. దైవందివానభవములను నూదించు దశాపద్ధతి అనవరముని వారికి తోచినది. యవనసంప్రదాయములో వాడుకలో నుండిన వర్ణ బాతక దశాపద్ధతిని వారసభవమునకు తెచ్చుకొన్నారు. అంతేకాక, ఈ పద్ధతిని ఏర్పరించి మాసదశ, దినదశ మున్నగు వివరములను గూర్చి విపులగ్రంథములనే వారు వ్రాసియుంచిరి. అప్పటికి ఉత్తర హిందూస్థానములో మొఘలు సామ్రాజ్యము నాక్రమించియుండిన అన్యదేశీయ సంస్కారము సయితము మనవారికి కొంత సాయపడియుండె ననుటకు సందియ ముండదు.

అప్పటి పరిశోధకుల నెదుర్కొన్న మరియొక సమస్య కలదు. బాతకమునందలి తన్వాది ద్వాదశభావములలో ఒక్కొక్కటి నానావిధవిషయములను తెలుప జాలిన వనుట సుప్రసిద్ధవిషయము. అట్టి భావములలో ఏదైనా యొకటి దిచ్ఛలమును నూదించినపుడు, ఆ భావమునకు సంబంధించిన విషయము లన్నియు సార్వత్రికముగా విషమఫలము నిచ్చుట అనుభవవిరుద్ధ విషయము. ఉదాహరణార్థమై ఆరవభావమును తీసుకొందము. ఇది సామాన్యముగా ఋణ, రోగ, శత్రువులను తెలుపు ననుట సంప్రదాయము. ఈ భావము చెడినపుడు ఆరోగ్యము చెడుట, ఋణబాధ కలుగుట, శత్రుపీడన భరించుట—ఈ మూడుఫలములు సర్వసాధారణముగా వచ్చుట కష్టముకదా? ఇట్టి సందర్భములయందు భావమునకు చెందిన ఫలము దానికి సంబంధించిన నానా

విధ విషయములలో ఏ ప్రత్యేకాంశమునకు మాత్రమే అన్వయించునో, దానిని నూదించుటకు ఉపాయాంతరము కావలసినదని. నై ఉపాహరణములోని మూడు విషయములలో ఒక్కొక్కదానినిమాత్రము ప్రత్యేకముగా తెలుపు విశిష్టబిందువు కల దనుకొందము. అట్టి బిందుక్రయములో ఏది స్థానదృష్ట్యానుల మూలమున దుష్టమగునో, ఆవిషయమునమాత్రము భావఫలము ప్రకటిత మగునని సులభముగా నూదించుటకు వీలు కలుగునుగా? యవనపద్ధతి నాక్రమించి ఇట్టి విశిష్ట బిందువులను సాధించి ఉపయోగించు మార్గములను ఆ కాలపు కాస్త్రజ్ఞులు లభింపజేసుకొనిరి. ఈ బిందువులకే 'సహమ'ములని పేరు. భిన్న విషయములను నూదించుటకై రహస్యము నూహపహమములు సాధింపబడినవి. వీనికి సంబంధించిన యోగములనుగూర్చి విస్తారముగా మనవారు గ్రంథకాలముకు నిర్మించినారు.

మఱియు, సహాతన సంప్రదాయములో గ్రహముల దృష్టికి మందిరపుష్టి యో, శాస్త్రదృష్టియని భేదము లేదు. శుభగ్రహముల దృష్టి మంచిదే అనియు, పాపగ్రహముల దృష్టి శాస్త్రదే అనియు వారు సిద్ధాంతీకరించిరి. ఆధ్యాత్మికదృష్టితో విమర్శించినప్పుడు ఈ వాదమునకు గొప్ప విలువ యుండవచ్చునేమో కాని, సామాన్యజనుల నిత్యజీవనమున గూర్చి చెప్పించువట్ల ప్రాపంచికదృష్టితో దీని నన్వయించుట చాలకష్టము. ఇంతే కాదు. నిత్యజీవనము, ఆధిపత్యమువలనకేమి, పాపగ్రహములకు నైకము కొన్ని సమయములలో శుభ ఫలప్రదత్వము సహాతన సంప్రదాయమువారంగీకరించియున్నారు. అట్టిచో, దృష్టికిమాత్రము, కొన్ని సందర్భాలలోనైనా, శుభత్వమో, ఆపహుల్యమో లేకుండుట నివృత్తపాతదృష్టి కల పరిశోధకులకు సమంజసముగా లోచనది కాదు. యవనసంప్రదాయములో కేంద్రదృష్టి కేంద్రదృష్టి యనియు, కోణదృష్టి మిత్రదృష్టి యనియు వ్యవహారము. ఈ పద్ధతినే మనవారు స్వీకరించి దృష్టిబలాబల వివేకముగూర్చి పెక్కు సూత్రములనే వ్రాసిరి.

మఱియుక్కటి. వాడుకలో నుండిన పద్ధతిలో గ్రహము పూర్ణదృష్టిస్థానమునకు కొంత వెనుకయుం

డినా, ముందుండినా, ఫలస్వరూపముతో వ్యత్యాసముండలేదు. బలపరిమాణములో మాత్రము స్వల్పభేదము చెప్పవచ్చునేమోకాని, వస్తుస్వభావములో మార్పులేదు. ఇటువత్తకదృష్టిని ౬ భాగలలో గ్రహ మధిల పించునప్పుడు ఆ దృష్టి నూటికి ౮౦ వంతులు బలము కలది యనియు, సమస్తప్రకాసనమును దాటి ౬ భాగల దూరములో గ్రహమున్నప్పుడు ఆదృష్టి నూటికి ౯౭ వంతులు బలముకలదనియు శ్రీపత్యాచార్యుని మతము. అంతేకాని, ఫలస్వభావముతో మార్పు నూదించబడలేదు. దృష్టిస్థానము నతిక్రమించిన గ్రహమునకు కాక, దాని నభిలషించు గ్రహమునకే ఫలప్రదత్వము యవన సంప్రదాయములో విశ్వసించబడుచున్నది. ఒక చిన్న దృష్టాంత మిది. ఆస్త్రమానము నభిలషించు సూర్యుడు త్వగలో మనకు రాత్రుని సంపాదించి యీగలడు. కాని, ఆస్త్రమిందియున్న సూర్యుడు మన కిరుం దేమియు లేదుకదా? అనుభవముతో యవనసంప్రదాయమునకు విలువయున్నదని కనుగొన్న మనవారు దృష్టి ఫల నిర్ణయవిషయమున ఇత్యేకలాది యోగములు మన కాస్త్రమునందు చేర్చి కాస్త్రాభివృద్ధికి గ్రోవ నూపినారు.

నైగ నూదించిన యవన సంప్రదాయములకు మొత్తముమీద 'తాజక' పద్ధతి యని వ్యవహారము. జాతకమున పదమును వర్ణవ్యత్యసము చేసి ఎగతాళిచై తాజక మని మనవారు పేరుపెట్టిని కొంద గ్రంథులు. తాజకశబ్దము సామాన్యముగా మేచ్చకురుమ్మెరులను నూదించుచుండెనని శ్రీ. కే. గిరి కేశరాబ్రహ్మ సోమ దేవభట్టు 'కథాసరితాంగరము'లో ఈ క్రింది శ్లోకము తెలుపుచున్నది:—

“తత్ర తేనైర సహితః పథి స్రాస్తైర తాజకైః,
నీత్యా పరస్మై మూర్త్యై దత్తోభూ త్తాజకాయసః
తేనాసి తావ ద్భృత్యానాం వాస్తే శోభాంకాకృతే
యరవారాభిధానస్య తురుష్కస్య వ్యసృజ్యతః”
(కథాసరితాంగరము-రత్నప్రభాలంబకము)

యవనాచార్యుడు పారసీభాషలో వ్రాసిన జ్యోతిర్కాస్త్రముందలి వర్ణ జాతక సంప్రదాయమునకు తాజక మని వ్యవహార మున్నట్లు తన 'హేయనరత్న'

మన బుద్ధిద్రుడు నిర్వచించినాడు. ఇది యిట్లుండ నిండు. సూర్యభగవానుడే ఈ తాజకశాస్త్రమును యవనని కుపదేశము చేసెనట!

“బ్రహ్మచారి గదితం భానోః
భానునా యవనాయ యత్,
యవనేనచ యత్ప్రీతం
తాజకం తత్ప్రకాశితం.”

అని ‘రోమకుడు’ పెరివిచ్చినాడట! ఈ రోమక మహాశయ్య దేశాద్ ఇటలీ దేశపు సిద్ధాంతిగా నుండు ననుటకు సంశయముండదు. కానీ, ఇతనికి సయితము మన బ్రహ్మచైవంధి భక్తి! పొనిండు! ఇచట నొక చిత్రమైన వితివ్యా మున్నది. పూర్వ మెవ్వడో బ్రహ్మవిష్ణు మహేశ్వరులు ముగ్ధులను నూగ్యునికి కాపమిచ్చిరట! ఏల కాపమిచ్చిగో, నూగ్యుని అపరాధమేమో తెలియను. ఆ కాపఫలముగా సూర్యభగవానునికి మేన్మత్వము వచ్చినట! పాపము! ఆ మేన్మత్వరూపధారి సూర్యుడు ఇటలీదేశమందలి రోమకపట్టణములో ఈ తాజకశాస్త్రమును చెప్పెనట! మన పుణ్యభూమిలోనే చెప్పియుండకావదా? ఆ సూర్యభగవానుడు చెప్పిన కారణమున ఈ తాజకశాస్త్రము పవిత్రము, అగ్రయన యోగ్యము అయినదట! ఈ క్రిందివాక్యములను గమనింపుడు :—

“కేశవిష్ణుయతి గర్గతకాపాత్
మేన్మత్వతాధిగత తిగ్మయరీచే,
రోమకచ పురి లబ మశేషం
తద్విజాతిభి రత్యోగ్యమనీయం”

(హిల్లాజుడు)

“బహుద్యక్షితురుమ్మ సంధన మిసం
తార్తీయకం విద్యతే
శాస్త్రం యద్యపి చద్విజైరపి తథా
ప్రగ్యోగ్యు మర్హం భవేత్.”

(తాజకభూషణము)

ఇంతేకాదు. కలియుగమున తాజకశాస్త్రమే సత్యమని దాని ప్రామాణ్యము నుద్ఘోషించు వ్యోక మొక్కటి తాజక గ్రంథములలో సుదాహరించబడుచున్నది :—

“కృతే వైతామహం శాస్త్రం
త్రైతాయం బాదరాయణం,
గార్గీయం ద్వాపరే ప్రాక్తం
సుసత్త్వం తాజకం కలా.”

(శిర్గ తాజకము)

సవారనాచారపరులగు మన ప్రాచీనులు శాస్త్రాభివృద్ధిచై ఖండంతర సంప్రదాయములను వాడకచేసుకొని స్వమతమునచేసి వాని కంతటిగౌరవము నిచ్చికో చూపుట కింత చాలు ననుకొందును. వరాహమిహిర చార్యుని కాలమునండి మెన్న మెన్నటిదాక మన జ్యోతిశాస్త్రవేత్తల కిట్టి వికాలదృష్టము పట్టవది యుండుట మన అచ్యుప్తము. అట్లుకాక, “స వదే ద్యాంసీం భాషం ప్రాతైః కంఠితైరపి” అను ధర్మ శాస్త్రవాక్యమునే వారు నమ్ముకొని యుండిరని, మన దేశమున ఇచ్చటి కన్నియో కలౌద్యులకు పూర్వమే ఈశాస్త్రము రూపవాసుక్రియలు లేకనశించియుండెడిది.

కాని, ఏమి కారణమో, ఇటీవల మన కార్తంతికులకు ఇట్టి వికాలభావములు తగ్గిపోవనాగి నవి. సత్యమును విచారించితిమేనీ, మనపటికాలమున కన్న ఇప్పుడే మన కిట్టి విజ్ఞానాభివృద్ధి కార్యములకు హెచ్చుగా సౌకర్యము లున్నవనట సర్వరిదితము. అట్లుండియు, నూతనోపాయముల పట్ల మనవా రిపుడు ద్వేషమో, నైముఖ్యమో చూపుచుండట మత్రము చింతాకరము. కావుననే శాస్త్రము శ్రుప్తపట్టసాగి నది. ఇతరశాస్త్రముల విషయమున సర్వతోముఖముగా వికాసము కలుగుచున్న ఈ కాలమున అతి ప్రాచీనమే వేదాంగముగా భావించబడుచున్న ఈ పవిత్రశాస్త్రము కలేదక్కి నిడించుచున్నది. సామాన్యజనల కింకను ఈ శాస్త్రముపై నభిమానము పోలేదు. వార్తాపత్రికలు ‘వారఫలము’లకు చోటిచ్చుచుండుటే దీనికి నిదర్శనము. కాని, ప్రతిభావంతులగు విద్యాధికులు ఈ శాస్త్రముపట్ల జేదానీశ్వరమో, అవిశ్వాసమో చూపుచున్నారు. కళాకాలలు, విశ్వవిద్యాలయములు దీనికి అస్పృశ్యతాదోషము నలగజేసినవి. మన కథ యిట్లుండగా, ఖండంతరములలోని పండితు లిపుడు హోరా శాస్త్రవిషయమున విపులపరిశోధనలు సలుపుచున్నారు;

కళాశాలలు నెలకొల్పి విద్యార్థులు స్థాపించినారు; అసాధారణముగా గ్రంథసామగ్రి పెరుగుచున్నది; ఆత్మార్థవిషయము లెన్నో ఆ పండితులు కనుగొని సాధించినారు. వానినెల్ల మనవారు గమనించి ఉపయుక్తములగు అంశములను మన సంప్రదాయములో చేర్చుకొనవలసి యున్నది. నూతనోపాయములచే మన శాస్త్రమునకు వన్నె రావలసియున్నది. అట్లు కానిచో అది నిర్జీవమగుట తప్పదు.

మచ్చునకు కొన్ని ముఖ్యవిషయముల నిఘటించుచున్నాను :-

(i) దూరదర్శక యంత్రసాహాయ్యముచే నేమి, గణితశాస్త్రక్షేత్రేదే నేమి, ఇంద్ర (నెప్ట్యూన్), వరుణ (యురేనస్) గ్రహములను శాస్త్రజ్ఞులు కనిపెట్టి వాని దైనికచారమును తెలుపు సూత్రములు నిర్దిష్టచేసినారు.* ఆగ్రహములయొక్క రాశిభాగస్థితులు, దృష్ట్యాది యోగములు, గ్రహవేగము మున్నగువాని మూలమున శక్తిజాతకములందేమి, సంసారజాతకములందేమి కలగు ఫలవిశేషములను గూర్చి విస్తారముగా గ్రంథములు వ్రాయబడినవి. జాతక ముహూర్తప్రశ్న చక్రములలో ఈ గ్రహములను కదలివేయుటచే శాస్త్రదృష్టితో మనకు గొప్పకష్టము వాటిల్లినది. నిత్యక్షపాతదృష్టితో విమర్శించువారికి పైయర్థమందలి సత్యము విశ్వాసార్హముగా కానవచ్చుటకు సందేహము లేదు.

(ii) పై నూతన గ్రహములను మన జాతక చక్రములలో నుపయోగించి మనకొనుడు. సనాతన సంప్రదాయమునే ఆక్రమించువారికి అప్పుడొక చిట్క రాగలదు. ఏమనగా, దళలు కట్టునపుడు మన ప్రాచీన పద్ధతులలో ఈ నూతన గ్రహములకు స్థలము లేదు. ప్రాచీనులకాలములో నీగ్రహములు కనుగొనబడి యుండ

* యమగ్రహ (ప్లాటో)మని నూతననాక్షాగ్రహ మొకటి ౧౯౩౦ లో కనుగొనబడినది. ఈ గ్రహము యొక్క చారమునముత్యము ఖండారతరముల వారి పంచాంగములలో ఇప్పటికీ కానవచ్చుచున్నది. జాతకములలో దీని ఫలములగుగూర్చి పరిశోధనలు జరుగుచున్నవి. దీనినినైతః మనవారు మరచరాదు.

లేదు కనుక, వానికి మన ప్రాచీనులు దళలలో చోటు మాపలేరి. నూతనగ్రహములకు స్థలము చెప్పి దళలలో మత్రము వాని నుపయోగించుటందుట శాస్త్రసర్వము కాదు. అగుటచే, పాశ్చాత్యులలో వాడుకలో నున్న దళాంధ్రములతో మన మధ్యసింది వాడవలసియున్నది. రెండు కేతబ్దుముల క్రిందినే మన దేశపు కారాంతికులు కొందరు కొంత కొంత పాశ్చాత్యదళాంధ్రముల రుచి చూచినట్లు సూచనలు కానవచ్చుచున్నవి.

“జన్మరేఖ ప్రాగ్నిలోక్య తృతీయే దినే,
చంద్రమాశ్చే చ్యుతై ర్యక్త దృష్టే భవేత్,
జన్మరే ధర్మే వర్తే తృతీయే శుభం
వాచ్య మేవం ఖలై ర్బాలక స్యాన్యథా.”
(సంకేతసిద్ధి)

“ఏవం ప్రాక్షాత్కృతస్థుః
మేష్మి ఖాన్ధి మితేదినే,
సదస్థుః ప్రాప్తియ క్షేప్తే
తన్మితే బై తథా ఫలం ”
(బాతకాదేశమార్గము)

పైక్షేకములలో సూచించబడిన సంప్రదాయమునకే ‘ఏవం ప్రాక్షాత్కృతః’ అనియు, ‘దీవమానపద్ధతి’ అనియు శ్లోకవారము. ఇది పాశ్చాత్యులలో స్వసాధారణముగా వాడుకలో నున్నది.

“ఏ కాంక్షేన గణయేత్ మనజస్య వర్ణాః”
(మనస్యజాతకము)

అను దళాక్షమము పాశ్చాత్యులలో ప్రచారము లోనున్న ‘ఏ కాంక్షేన వర్ణిష్యతి’ అను దళాసంప్రదాయమును సూచించుచున్నది.

విమర్శించువానిచేత ఈ రెండుపద్ధతులకు మూలసూత్ర మొకటే. దేవతల కొక దినమే మాడవుల కొక సంవత్సరమని. ఈ సిద్ధాంతము మన ప్రాచీనులు బాగుగా తెలుగుదురనట కనేకనిదర్శనము లున్నవి. ఏదాది కొకమారు ప్రాధమ్యచేయుట, నాలుగుదినముల శిశువునకు, నాలుగుసంవత్సరముల బాలినికి సమాన ప్రక్రియతో బాలగ్రహాంత్యాదులు చేయుట-ఇత్యాది

దులన్నియు ఈ సూత్రముపై నాధారపడినవే. అగుటచే, ఈదశావధతులు మన ప్రాచీనలకు తెలిసియుండలేదని తలచుట సాహసము. కాని, ప్రాచీన గ్రంథములలో వీని సూచన కానరాదట సత్యము. అనేక విషయములను రహస్యముగా నుంచినట్లు దీనిని సైతము ప్రాచీనులు దాచియుంచినారా? చెప్పజాలము. లేక, నిన్ని తంత్రగ్రంథములు నశించినవో?

అని యట్లుండె. మనవ్య జాతకాదిగ్రంథములలో నీసద్ధతులు విశులముగా వ్రాయబడలేదు. అప్పటికి ఈ సంప్రదాయములు మనవారికి బాగుగా అనుభవమునకు వచ్చియుండలే దనకొందును. ఇటీవల పాశ్చాత్యజాత్రువేత్తలు వై సంప్రదాయమును గూర్చి చెప్పుగా పరిశోధనచేసి అనేకముగా పుకరగ్రంథములు. ఫలగ్రంథములు వ్రాసియున్నారు. ఇవి నిరాదరించినవో లోపము మన జాత్రుయనకే. మహర్షులు చెప్పినదశావధతులు నిస్సార్థములని నా ఆశయము కాదు. నూతనోపాయములచే వాని క్లుప్త మెరుగు పెట్టవలయునో, జాత్రువేత్తల జోధించవలసియున్నదని మాత్రమే నా మనవి.

(iii) ఆధానలగ్నమునుగూర్చి మన ప్రాచీన గ్రంథములలో కొన్ని యంశములు కానవచ్చుచున్నవి. కాని, జాతకఫలాదేశవిషయములలో ఆధానలగ్నము నుపయోగించు సంప్రదాయము నా యెఱిగినంతలో మన కార్ధాంతికుల కేపుడు వాడుకలో లేదు. సర్వం తాన సాభాగ్యఫలప్రాప్తికై ఆధానమునకు లగ్నమును నిర్ధరించుట మన మహర్షి సంప్రదాయ మునకు అందరు తెలిసిన విషయము. కాని, ఇప్పటి సాంఘికనాగరికతలో ఆధానకర్మకు లగ్నము కాదు - దినపుడి సయితము అక్కరలేకపోవుచున్నది. దీని క్రమ, జన్మకాలమునకు ఆధానకాలముతోగల పరస్పరసంబంధమును గూర్చి పాశ్చాత్యులలో కొందరు మహనీయులు ఆపార పరిశోధనలు సలిపి నూతనాంశములను కొన్నింటిని కనుగొన్నారు. ఆధానకాలలగ్నచంద్రులతో జన్మకాలచంద్రులగ్నములకు ఒక నిర్దిష్టసంబంధమున్నదని వారి సిద్ధాంతము. అట్లే, గర్భస్థిండ్ల ప్రభువుచలనకాలము సయితము ఆధానజన్మకాలములతో సన్నిహితసంబంధము కలదని నాకు నిర్ణయించినారు. గర్భస్థిభువు నకు కలుగు అంగవైరుహాస్యాదులు ఆధానలగ్నమునుండియే నిర్ణయమగుననియు వారు చూపగలిగిరి. ఇంతే కాదు, నిషేధకాలమునుండి ఆధానకాలమును, జన్మకాలమును సాధించుటకూడ సాగ్యమని 'బెయిలీ' అను బ్రిటిషు హోరాశాస్త్రవేత్త చాటిచెప్పచున్నారు. ఇట్టి జ్యోతిశ్శాస్త్రపురుషులు మన ప్రాచీనమహర్షులు బాగుగా ఎఱిగియే యుండిరి. కానిచో, నిషేధమునకు, ఆధానమునకు మునుపూర్వములు నిర్ణయించుపద్ధతికి వారంత ప్రాముఖ్యము నిచ్చియుండరు. ఇట్ల డాదృష్టి మనకు నశించినది. ఖండారములవారి ఊహలు, సిద్ధాంతములు గ్రహించి మహర్షి మతములలో మన కేపుడు లగ్నములక గ నన్న సూత్రఖండములతో సమన్వయము చేయవలసియున్నది.

(iv) సామాన్యముగా మన ప్రాచీనగ్రంథములలో లభించు సుదాహరణములను గమనించినచో, లగ్నమును రాశి, భాగ, కల, వికలులుగా విభజించి - అనగా, రాశిని ౧, ౨, ౩, ౪, ౫, ౬, ౭, ౮, ౯, ౧౦, ౧౧, ౧౨ పాళ్లుగా విభాగము చేసి యుట - భావకుండలిలో నుపయోగించు నాచారము మన ప్రాచీనులకు వాడుకలో నుండినదని స్పష్టమగును. కాని, ఇప్పుడు సర్వసాధారణముగా కేరలరాజకుండలిలోనే మర జ్యోతిషులు, గ్రంథకర్తలు కాలముగడపుచున్నారు. ఇట్టి అభ్యాసము మన ప్రాచీనలదృష్టికే తుంతస్యమని తోచదు. ఇట్టి అచారము ప్రబలుకొలది గణితసాగ్యములకు ప్రాచీనపద్ధతులనేకములు మనలో అడుగంటినవి. లగ్నము, దశమ కేంద్రము, ఏ అక్షంశకై నా, సులభముగా భాగకలలలో వై నా సాధించుటకును, దైవదీప స్ఫుటగ్రహచారమును భాగకలలలో గుర్తించుటకును పాశ్చాత్యులు నుపయోగించుచున్న పథకగ్రంథములవంటివి మన జాత్రువేత్తలసయితము నిర్ధరచుట అత్యవశ్యకము.

ఇంతే కాదు, అతినూత్యముగా లగ్నాదిభావములు సాధించవలసియుండుటచే, జన్మకాలమును శుద్ధముగా సవరించుట తప్పనిసరి యగుచున్నది. లగ్నశుద్ధిక్రమమునుగూర్చిన సూచనలు కొన్ని ప్రాచీన

ఇంతే కాదు, అతినూత్యముగా లగ్నాదిభావములు సాధించవలసియుండుటచే, జన్మకాలమును శుద్ధముగా సవరించుట తప్పనిసరి యగుచున్నది. లగ్నశుద్ధిక్రమమునుగూర్చిన సూచనలు కొన్ని ప్రాచీన

గ్రంథములలో కానవచ్చుచున్నవి. కాని వాని ప్రయోగ సంప్రదాయము నశించిన దనవచ్చును. వాడు కళా లగ్నశుద్ధితై కొన్ని పద్ధతు లుపయోగించబడు చున్న వస్తువులు వాస్తవమే. కాని, అవి విమర్శనహ ములు కావు. పాశ్చాత్యులలో లగ్నశోధనవిషయ మున కొన్ని గణితపద్ధతులు ప్రచారములోనున్నవి. వీనిని గూర్చి ప్రశ్నికగ్రంథములే కలవు. ఈ పద్ధతు లను గ్రహించి మన ప్రాచీనగ్రంథములలో నూదించ బడిన మార్గములతో వీని సమన్వయపరచుట ముఖ్యము.

(v) ఋతుధర్మము లీవును మారిన వనుట సుప్ర సిద్ధవిషయము. అనగా, ఋతుచక్రముతో మనము కర్మర చారములో నుపయోగించుచున్న సంవత్సరచక్రమునకు పూర్వముండిన సంబంధము ఇప్పుడు కృత్రిమమైనదనట. ఋతుచక్రమునందలి మార్పులననుసరించియే భూదేవి జీవితమున మార్పులు కచ్చుచున్నవికదా? భూగోళవాసు లగు మన జీవితముపైన సయితము ఋతుచక్రమునందలి మార్పులకు వ్యాప్తియుండుట కష్టము. ఈ ధర్మమును విశ్వసించితిమేనీ, మన జీవితములకు సంబంధించిన జాతక చక్రములను ఋతుచక్రముతో సర్వదా సమం జన పడునట్లు సరియైనవిగానట యుక్తియుక్తముగా తోచకమానదు. పాశ్చాత్యు లుపయోగించు జాతక చక్రము ఋతుచక్రముయొక్క మార్పునకు సరించబడి నదే. మన ప్రాచీనులలో కూడ ఈ పద్ధతిని (అనగా, సాయనపద్ధతిని) వశిష్టాదిమహర్షులు కొందరు స్వీకరించి యుండి రనుటకు నాచనలు కానవచ్చుచున్నవి.

“శత్రునాం రాశిసంక్రాంతిం

శేవి దాహు రృషీషిణః,

తైత్తిరీ నృమ మతః; యస్మా

న్నపుశ్చేత్రాంతిక్షయః,

చలసంస్కృతిగ్రాహిణో

స్సంక్రమాయ స్ససంక్రమః,

అభాగశస్తంభన

రాశిసంక్రాంతి రుచ్యతే.”

అని వశిష్టమహర్షి నిరయనపద్ధతిని (అనగా సిర ఋతుచక్రపద్ధతిని) హేళనముచేసెనట! మఱి,

ఏమికారణమో కాని, నిరయనపద్ధతి మన దేశమున గట్టిగా పాదుకొని ఊడలు పారినది.

ఈ నిరయనపద్ధతిలోపై నా మన పండితులలో వికకంఠ్యము లేదు. ఇప్పటి కయనాంశ లిన్ని యను విచారమున ఏడేనిమిది భిన్నసంప్రదాయము లున్నవట! ఏసంప్రదాయమువారి కాసంప్రదాయమే సత్యోక్తమ మైనది. ఈ భిన్న సంప్రదాయముగారునల్ల రొక కృత్రిక జాతకము వ్రాసినచో, ఆ నాలుగుజాతకములు ఒక కృత్రికేతనుని గుర్తించుట కష్టమగు పరిస్థితి యేర్పడినది. ఇది కాస్త్రదృష్టిలో అన్యవధి. ఈ విషయమున యంతయు పరిశోధన జరుగవలయును.

ఇప్పటి కిర చాలును. చెప్పవచ్చినదేమనగా, ఇప్పటి జ్యోతిషులు శాస్త్రాభివృద్ధికినే ప్రధానముగా మనస్సున నంచుకొని, అన్యదేశీయుల సంప్రదాయములపై, యుక్తులపై ఆశ్రయము మాని, నిష్పక్ష పాత విశాలదృష్టితో పరిశోధనలు సరిపెరచి, మన దేశపు హోరాకాస్త్రసంస్కారము ప్రపంచమున వన్నె కెక్కుగల దచటకు పందియ ముండును.

ఒక్క మనవి. అన్యదేశీయుల కాస్త్రములే పరమప్రమాణములని నా అభిప్రాయ మనుకొనరాదు. పాశ్చాత్యు లింక తేయిసంవత్సరములు కష్టపడి శోధనచేసి కనుగొనగల ప్రకృతిధర్మరహస్యములు మన ప్రాచీనమహర్షుల నూత్రితములలోనే చూడవచ్చునను ఆశయో, అభిమానమో, గర్వమో నాకు యింతయు సమృద్ధిగావున్నది. కాని, ఇప్పటి మన సంకుచితదృష్టి ప్రాచీననూత్రితములను అర్థముచేసుకొనుటకు చాలలేదు. కాక, ప్రయోగసంప్రదాయము లనేకములు భిలము లయినవి. ఇట్టి స్థితిలో, మనశీవును లభించిన విజ్ఞానమే, దొరకిన గ్రంథములే చాల ననుకొను యథాలాభ సంతుష్టి అనర్థకము. దృష్టాంత మొకటి చూపి చాలింతును.

మన దక్షిణదేశములో సర్వసాధారణముగా వాడుకలో నున్నది ఊడుదళియను నామాంతరము గల వింశోత్తరీపద్ధతి. నక్షత్రముల కేర్లు చెప్పగలవా రందరు ఈ దళిను గురించిన అంశములను కొన్నింటి

నీ నా ఎటువరకు. జ్యోతిష్మయి వద్దకు వచ్చి, నాకు ప్రసాదాదేశ ఎప్పుడు వచ్చునని అడుగుట ఆచారమై నది. కాగ్ధంతిము చేయు ఘరాడేశవంతయు సామాన్యముగా ఈ దశాపధికి ననుసరించియే. సరికదా? జ్యోతిషాచార్యు డెనదిగ నరూచుకొందు ఈ దశ చేసి నా చెప్పలేదు. కల్యాణవర్మసృష్టిలో దీనికి విలువ కానరాదు. ఇప్పుడు మనవారు నమ్ముచున్నంత విలువ ఈ దశాపధికి? వాస్తవముగా నందెవని, అనువాదీయులు దీనిని నిరాచరించుచుండిరా? దీనికి వచ్చిన ప్రఖ్యాతికంతయు ప్రబుకారము ఇది పరాశరప్రాక్త మనట. "కదా పారాశర సృష్టికి" అని సృష్టులలో పరాశరసృష్టికి నెలయుండగా, "శలకంతా ఒకచే నూత్ర" మన సామెతచూపున బాతకరిమమున నా పా పరాశరవాక్యమే పరమప్రమాణ మనకులయునా? అసలు, ఆ పరాశరగ్రంథ మేదో నిర్ణయించుట అసాధ్యము. శ్రీ. త. గం. వ శతాబ్దమువాడని భట్టాశ్రితాచార్యునికే ఆ గ్రంథమున చూచు భాగ్యము లభించి లేదట! అప్పటికే అది నామానశ్చయమై యుండినదేనా? ఇప్పుడు మనకు కొరకున్నట్లు 'భూకర్పరాశరహారో' అగ్రగ్రంథ మొక పెద్ద 'కలహరగంప' తెలిసివట్టి, విమరుభాగముకలట్టి చూచినచో, ఈ గ్రంథమున కంతయు ఒకడే కర్తయని నమ్ముట కష్టము. భిన్న భిన్న మతములు సంప్రదాయములకేములు పూర్వార్థవక సంబాధముపై దృష్టిలేక గందరగోళముగా ఈ గ్రంథములో ఇముప్ప బడియున్నవి. కొన్ని విషయములు దుర్గానిష్ఠములుకూడ. ఇవి యిట్లుండిండు. ఈ గ్రంథగ్రాహకులలో చేరువేరుకముల నలవికెండు చిగాసంప్రదాయములు చెప్పబడియున్నవి. అన్నింటిలో ఈ విశోరతదిక

పక్కటి. ఇదియే సహ్యాత్రమనుకొని, సమస్తమానపు లకు ఇదియే ఫలించునుకొని ఆ గ్రంథములొకాన రాదు. విశేష మేమనగా, ఏమో యొకము కల జాతక మునకు ఏ దశాపద్ధతి సుపయోగించవలెనో, ఆ నిర్ణయ మునుగూర్చి అనేక మూత్రము లీ గ్రంథములొ ద్రావయ బడినవి. ఈవిశేష త్రైవిధకమగుచి విషయము అట్టి నిబాధన యొక్కటి ఈ గ్రంథములొనే చూడగలము. ఇట్టి పరిస్థితులొ, ఏ జాతకమునైన నానరే, ఈ దశా పద్ధతినే ఉపయోగించుట కాస్త్రమృతము, పరాశర ప్రతిమః? గతాశాగతికొ నొకట? అను వ్యాయము తప్ప వేదవర్మ మిందుగా కానరావచ్చును. విద్యాధులు ఉపయోగము కొరకైనవా, నీనివి కాస్త్రమృతము పరిశోధించుకొర లేదా?

ప్రాచీనసంప్రదాయములకు వదలుట నిర్భయము కాదనుట సత్యమే. కాని, వాని విమర్శించి శోధించి వాని సంకీర్ణమున మార్పిణ్యము నూతన సంస్కారములచేత తొలగించుట అగత్య మనరాదు. ఇతరుల ఆశీస్రాయముతో మన పద్ధతులకు పోల్చిచూచినపుడే మన సంప్రదాయమువలె లోకపాపములకు మన కర్మమనుననుకూలమైన సంస్కారమును చేసుకొను సేర్వ మన కలవకలకు. అనుచున్న కాలమునుండి మన ప్రాచీనముల శాస్త్రవిషయమున తీవ్రగ్రహము చూపినారు. శేషముతము మన పండితుల నీ కార్యమునకు ముందంజ వేసి భారత సోగిరిశాస్త్రమునకు కీర్తినిచ్చుచున్న ఆశ.

“పురాణ మిశ్మేర న సాధు సర్వం
నచాపి కాశ్యం నవ మిశ్మేరద్యం,
సంతః పరీ ట్యాయతర ద్భజుః
మాధుః పరప్రత్యయశ్చైవబుద్ధిః”

(కాళిదాసమహాకవి)

‘మా విద్విషావమో’

(రేఖాచిత్రం)

✽

= శ్రీ హనుమచ్ఛాస్త్రి =

వగలు...ఒంటిగంట—

వార్తలు మోసుకువచ్చే పాడుగాటి కాగి
తాలు...నురుగులు కక్కుకుంటూ పరుగెత్తుకువచ్చి...
ఎదుట...నించున్నాయి.

లేని మాకాను.

కళ్లు భగ్గుమన్నాయి.

అంతే.....

అడ్డంగా...నిలువుగా—

రక్కలు తోడుకున్న క్రూరంలా—

బాకులు...ఎగురుతున్నాయి.

‘గన్...గన్...గన్’

గుండులు పేలుతున్నాయి.

చుట్టూ తుపాకిమందు...క్రూరవాసన.

ఎగిరిన పాగాలు—

ఇగిరిన గొంతుకులు—

చిదికిన గడ్డాలం—

విచ్చిన గుండెలు—

తిరిగే కన్నులు—

ఒరిగే దేహాలు—

పాలరంగు పాపలబుగ్గల్లో...

ఏనుగుదంకపువన్నె అడపడుచు...వత్సంలా...

బాకులు గుచ్చిన నెత్తురు...

బుడబుడలు...

అన్నిటిలోంచి ఒక్కటే రంగు... నెత్తురు...

దిక్కుచూసిన రక్తానికి ... కర్ణ భేదం లేదు

గాబోలు !!

అరక—

మాకావా !

అన్ని కళేబరాల గాయాలూ...ఒకేఒక్క ఆనూ
తమై...ఆ రిల్లి దేహావల్లి నుంచి...ఎట్లా...రక్తపు చారి
కలుగా దిగజారుతున్నాయో—

అయ్యో—

తలమీద బలమైన లాశీ విరిగింది.

కళ్లల్లో చీకట్లు—

అట్లా !

అట్లా చూడు.

మూడువందలక్షలు—

వెనక్కి ఒదిగిఒదిగి తప్పుకున్నాయి.

అదృశ్యతపరిమళాలు చెదజల్లే...అగరుపాగ—

పల్చని నల్ల కలువలేవరంగు సాగసులేగలుగా
సాగి...ధూమకరంపకం నుంచి లేచి...ప్రాంతభూమిని
మత్తులో ముంచుతున్నది.

ఆ చంద్రకళా మహారాజప్రాసాదంలోకి...
నడుపు...భయం లేదు.

భారతచక్రవర్తి మహేంద్రవైభవోపేత సభా
భవనంలో...కాలుపెట్టు.

గోడలమీద శిల్పాల్లో నిలిచి...రంగురంగు ఈ
రెండలు కాసే పద్మరాగగోమేధికమాణిక్యాల వెలు
గుకు కళ్లను ధద్దుమని...నెమ్మదిగా ముందుకు కదులు—

వజ్రాల అమలతో మరకతాల తిరులతాది
మధ్యవిశ్రాంతో ధగధగ మెనీ... విశాల రత్నకంబలం
విడ...

తెల్లపట్టు మనవనను ఆనుకొని...

శ్రీ హేమవత్ చక్రవర్తి—

పక్కగా—

చక్రవర్తి ప్రియపురుషుడు... దాంఘణి...

కాశ్యపాప్రియుడు...

చక్రవర్తి... చిటికెనవేలి నీలపు ఉంగరం ...
చరాలన మెనీతా ... సవిలాసం గా ... హుక్కా
అందుకుని... కందుకుక్కలు ... ద్వి... పన్నజాల...
కటుగంధఘామలతలను నెమ్మదిగా పోదుతున్నాడు—

మంత్రి సామంతాదుల... సమగ్రరాజనీతి...
ఎగయి శాంతిసుభగిని వాదించుచు.

ఆ విశాలసభాధవంతు—

మానవ పుష్కళము—

ఒక మధురశ్రోత్రియూ—

మేలిమిమంగళపు తీగతో చుట్టిన... దుద్రాహు
తాళంలాని... వజ్రం... ఆతని మెడవిడ... ధగధగ
మెరుక్కున్నది.

చల్లని శ్రీరాగంతో...

చెల్లగా... అందుకున్నాడు—

తడవని కుకీ...

పురాణాద్రుష్టానికి పాదవివాంతో వివేక

యదాధి న పదం దధాతి చిత్తే

హరిణికోరద్యో

ద్యో ర్విభాసః

“అన్నా... బహుత్ అన్నా”

ఆకవితామహర్షి!... కువ్యగర్వచిత్రా...

కిలీలమన్నాయి.

సాధోపరిభాగంలోని... గుమ్మ మేలిమునుగుల
మృదుకంకణిక్యాగం ముఖ్యతమైంది—

ఫాదుషా... పెదవివద్దకు తెచ్చిన హుక్కా...

అపి...

మహా! !

జగన్నాథా!

పండిరరాజా!

మాగవోయిన ఈ రంగురాళ్లు కావు... నా సభా

భవవత్తులు—

మీరు మా సభామండర... దివ్యరత్నం!

తన చేతులతో... మహాకవిచేతులను... ఆహ్లా
యంగా అంగురున్నాడు.

తిగతమనే రెండు అనందాల్లు వులు... మొగల్
సారవశముని... చక్రవర్తి... మెనీ... శక్తిగల్గి మారుగా
వారాయి.

“ప్రీతిను నను దయచాచెదవో

ఇవంశోత్తిమ రామా!

నా తిరమా.....”

నలుగురు బాలితో చెబుర్చాయి.

అతని విశ్వాసానికి... కైలతలుపు... పక్క
కిడ్డీలు నిశ్చయించాయి. కాని—

ఆ పాప్యచరిత్ర?

ఆధికాంధుర్విచిత్రాం—

.....

కాగులే—

అంధవిశ్వాసం.

.....

తెప్ప

.....

ఆత్మత్యాగం.

నవామధనంతో... కాఫీ గుడిగోపురాలు...

కదూ?

తనానీలో నాదరల... ఎగిరిపోతుంది.

పాపం—

.....

“భోలా”

“...దర్వాజ్ భోలా—”

కొరగారపు ఉక్కురలుపులు...లోలిపిడిలి
లా...బద్ధకంగా తెరుచుకున్నాయి.

“గోపన్న...భాయీసాహ్!”

“ప్రభూ, ప్రభూ, వచ్చావా?...రామా!
నయనాభిరామా!

పట్టాభిరామా!

దయచేశావా?...ఇప్పటికి”

“గాభరా వద్దు...భాంసా!

నన్ను చూడండి—

గోల్కొండ...

మీమీద వారులు...మీని బందీలో చేశాం.”

“ప్రభువులు...తల తీయించండి. నా భద్ర
మూర్తిని...తవ్వగా చేరుకుంటాను.”

“తొందరవద్దు...

తప్పులు చెయ్యడం ఎంత సహజమో, దిద్దుకోవడం
అంత సులభం—

అలుబిడ్డలకోసం...మీ ఘోరంకోసం ... చెయ్య
లేదు. నిజం.

అలా ఆడ...

మీ చేతిమీదగా ఖర్చుపడింది.

ఫర్వాలేదు.

మీరు కట్టించిన గుడి అనిం మాకానా.

కానీ ద్వేషం లేదు. ఖచ్చితం కలిగింది.

ఇక మీకు వ్యవస్థ...

మీ రాముడిలో అల్లాసు...చూస్తాను.”

.....

బండిఖానా ...మాతాక్షుగా...భద్రాచలం.....

రామాలయం.

శ్రీరామనవమి...గర్భాలయపు గంటలు...

అమోఘంగా...మోగుతున్నాయి.

చిరునవ్వుతో...వింటూ

ఎదుట...నిలిచిన...

గోల్కొండనవాలు—

రానీమా!

* * *

అదిగో—

నిషాపురి!

‘పారశీక సుందరసీమలు—

ఆ ఉద్యానంలో...విరిజుబూసిన ... కొమ్మ
లలో ఉన్న గులాబిపాదలవద్ద...

ఎవరు వాగు?

తెల్లని అంగరక్షాలో...మెరిసే...

పంతులమలహతు కంఠం...చున్నది...శరీరం.

పండిన గడ్డం.

విజ్ఞాన సీమల...విస్తరించిన...గంతుస్త్రాలు.
లోకానీత సుందరానుభూతులు...చూపించే...
రెండుదీపాలు.

.....

ఒక పద్యాల పుస్తకం—

ద్రాక్షరసంతో...నింపిన...రెండు కూరలు.

ఒక సరకం—

ఎగుట—

.....

“అచ్చా—

వ్యవస్థాపకీ!”

.....

ప్రక్క—

కూడా సహించి...అమ్మకం వడ్డించే పారశీక
మోహిని...

ఆమె చక్కని నేత్రాల నీడలలో...ఆ మగువు
మరీ ముక్తగా తియ్యగా ఉందా?

సాఫ్!

ఆ మోహిని...

కోటిమెగలిపాల నునపుతో పొంగే వత్సం
అతని మీదకు కంచి...ఇంకొక చెవకం మగువునింపి...
అమరమాగురులు ఒలికించే అతని పెదవులకుఅందించి—

నవ్వింది.

అతడు—

తెల్లని ఆమెనవ్వును—

ఎర్రని మధువును...

త్రాగి...మైకంతో కన్నలు ఆరమెచ్చి...

"అచ్చరవంటి నెచ్చెలి..."

రసాంధిత కాశ్యము.

కంపు పానకంబు...

ఇచ్చగ...ఆమనిం దొరకానీని...

మనీదుల గుళ్ల దాశ్యమున్—

మెచ్చక—

మొత్తలై—

సుఖముమీర చరింతురు...

జాగరూపతలై..."

.....

"భేద...భేషక్"

.....

ఎవరు వారు ?

పూర్వం—

నిషాపూరు ఉండి చెరిగిపోయిన చోటు—

ఒక వికలజీవ్యదానం—

ఏకేవో పక్షి యామసలిచెట్టు...ఎత్తుగా చెరిగి

మునురుకానీ ప్లాపకాల బరువుతో...నెమ్మదిగా...

తలలు కడుపుకున్నాయి.

చల్లని చెట్లనీచెట్లో...బలికిననాడు భరించలేని

నిశ్శబ్దమృత్యుకైతల్యం—

ఎదుటిగోడను ఆనుకొని...ఒక జీర్ణమైనసమాధి—

గాలికి కదలే ఉన్నతవృక్షగ్రాలనుంచి...

చెట్లను పెనవైచుకున్న తీగలకొనలనుంచి...

ఉండిఉండి ఆకులూ...పూలూ...

ఆ సమాధిమీద రాలుతున్నాయి.

వలుగురు—

ఆధునిక భారతీయకవులు—

స్వీన్న నదనాలతో...అద్భుతయనాలతో ఆ

సమాధిముందు...చేతులుమెచ్చి...నిలుచున్నారు.

ఒక గొంగు...

ఆ మృతసీరవక్రకృతి...ఊ పిరి కల్పిస్తూ,

పలికింది—

.....

"ఓయీ ఉప్రఖయామ!

నీవు చని ఎన్నో ఏండ్లు తూండ్లాయె;

లే బ్రాయంపుం జెలి సాఖియన్—

ధరణి గర్వంబును నిడించె;

గుత్తే యాపట్టక నీ నిహపురము...

జీర్ణించెం గదా!.

నీరు గోరీయెనన్ సడలన్,

రుబాయి లోకటే...

స్మృత్యంకమై నిల్చెడున్."

* * * *

ఎక్కడి పారశీకదేశం ?

ఎక్కడి భారతీయ సీమలు?

ఏ వృధయామరాగ బంధం—

ఇద్దరినీ...కలిపిందో—

* * *

మంలా! రంజన్ పండుగ—బ్రహ్మాండంగా
జరుగుతున్నది.

వాడవాడలా...హిందూ పులులు ... ముసల్మా
నల్లా...మరిగి చెరిగి ఆడుతున్నాయి.

వీగ్లకు చుండం పెట్టుకున్న అమాయికపు పేరం
టాక్లు...పనుపు కంకాలు, పళ్లు.....మొక్కుబడి
చెల్లించి మరలుతున్నారు.

విద్యాలయానికి వెడుతూ...మ పీ డు ద గ్గ రికి
వచ్చాను.

రంగు చెవ్వాలు...

ఫేజ్ బోపీలు—

అంగరఖాలు—

ముస్లిం యువకులు...

ఉత్సవంగా ... ఉత్సాహంగా ... ఎదురువస్తు
న్నారు.

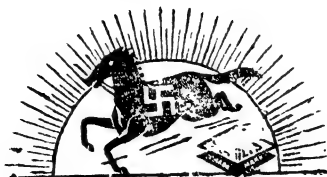
మనీదులోంచి ... మంచురకం అగరొత్తుల...

వాసవ...గాల్లో కలిసి సుఖంగా జిప్తోంది.

నాతాత్తుగా...కల్లాలం...

చిట్టికలో పెద్దధూళి...
 ధూళిని మించిన శీకల...
 అలజడి...అల్లరి.
 కారణం తెలియను...
 పదులు...వందలు...దిక్కు తెలియని ధూళిలో!
 పరుగెత్తుకున్నారు.
 లాఠీల టకటకలతో... చెవులు చిల్లులు పడు
 కున్నాయి.
 అగ్రశ్రీకాలు... హాహాకారాలు...
 కోపాలు...కాపాలు...
 పాగాలు...ఎగిరాయి.
 టూపీలు...చిదిగాయి.
 ధూళితెర...భయంకర జాతిద్యేవంలా ఆకా
 శానికి శ్రీచింది.
 తలవని తలంపుగా...
 కల్లోలంమధ్య...నేను.
 తెర కవతలనుంచి ఒక జనప్రవాహం...
 ముందుకు చూపుతున్నది.
 మసకలో...
 పృథ్వీవృక్ష...
 పరిచిత...
 ముస్లిం యువకులు...
 ముగ్గురు.
 మస్తాన్ —
 మహబూబ్ —
 రహీమాన్ —
—

చెరాలను...ఒక బాకుచేయి...ధూళిని చీల్చు
 కొని...నా గుండెకు సూటిగా...వచ్చింది.
 బాకు పిడికిలివెనక —పచ్చని షెర్వాణీతో—
 చూసుకువచ్చే శరీరం...దగ్గరకు వచ్చింది—
 “మస్తాన్!”
 కత్తున అరిచాను.
 ఎదుటికళ్లలోని ఎరుపు తెల్లబోయింది.
 గొంతు ఒణికింది.
 “మాస్టరు సాబ్!!”
 “ఇదిగో...గుండె...అలాంచకు. నీ చెయ్యి
 మంచిది.”
 ఎదిరిని దహించే చిరునవ్వు—
 “మీరాకి”
 పాపం. తడికళ్లు తుడుచుకుంటున్నాడు.
 రెండు లాఠీలు...తలదాకా...వెల్లి ... హతా
 క్తుగా...ఆగాయి.
 గట్టిగా నవ్వాను.
 “కానీండి”
 “నమస్కారం, నమస్కారం.”
 “పిచ్చివాళ్లు...”
 గట్టిగా కొగలించుకున్నాను.
 “సహనా వవరు—
 మా విద్విషావహై”
 కిక్కిరి నవ్వారు.
 * * * *
 కళ్లు విప్పాను.
 భారతపటం సుదుటిమీద—
 గాడినగాయాల్లోంది—
 తడితడి నెక్కురు చుక్కలు...

అంకితము

= శ్రీ సుందరాచారి =

నిచెంతి కూర్చుండ
నిముసంపు చనువు
దయసేయు మందురా—
తక్కువను లెల్ల
అవల చేసెదగాని
అందుకేమిపుడు ?

సీమాము గనకున్న
సీమేమొ యయిపోయి
విశ్రాంతి లేక యెవ
విసుగు; నాశనులు
కడలేని కడగండ్ల
కడలిలో పాడైనను.

వచ్చె ముర్ఖులతో,
వెచ్చటూర్పులతోడ,

వచ్చె గ్రీష్మము నా గ
వాడమ్మచెంతి—

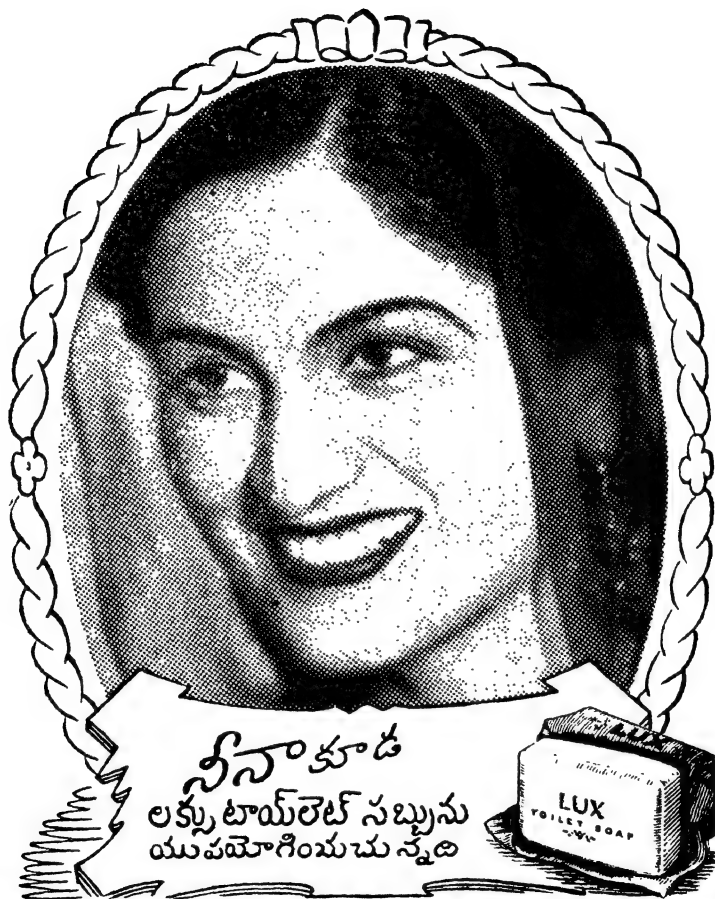
పూపా పగుకొలుపులో,
పూలుగురులలోన,
ఆనందముగ శేటు
లాపించెడు చూడు !

నిశ్శబ్దముగ పొంగు
నీ విరామపు వేళ,
జీవితాంకితపదము
చెవి కింపుగా పాడ,
కనుమూసి కూర్చుండ
కాని మిదయేరా !

సీవు నా యెదుట—
నేను నీ యెదుట....

* కవింగ్రుని* తెనుగు.

నీనా కూడ
లక్సు టాయిలెట్ సబ్బును
యుపయోగించుచున్నది

★ సీ సీమా తారలకు సాంద్రతము నిజమైన సబ్బు ! ★

LTS. 154-111-40 TL

LEVER BROTHERS (INDIA) LIMITED

బిటా కేఫిన్

(తలనొప్పి ఔషధం)

అన్ని నొప్పులను, జ్వరములను తుడుపును. తలనొప్పి, పంటనొప్పి, కాళ్ళనొప్పి, నిద్ర తరుండుట, కీళ్లనొప్పలు, మలేరియా, స్త్రీల బహిష్కారనొప్పలు, అలసట, వస్త్రాభిరూపిత గ్యాస్ట్రైటిస్ పనిచేయును. వాడు కొను వినియు పొట్టునుగో నందును.

పొట్టు 3 బిళ్లలు 1 అణా.

బిటాలా క్సు

చాక్లెట్ ఫేస్ గిళ్లలు.

సుఖవరేన నొప్పును

ఇవి సుఖ విరేచనము కలిగించి మలబద్ధమును పొగొట్టి మంచి జీర్ణశక్తి నిచ్చును. పొట్టు 2 ఔళ్లలు 1 అణా.

అన్ని చోట్ల దొరుకును.

Stockists: M/S DADHA & Co.,
P. T. Madras.

Manufactured by
BOMBAY TABLET MFG. CO.,
P. O. Box 2092, BOMBAY. 2

ఈ జ్వలమైన సతీత్యము

పండితడిగోపాలాచార్యులవారి

అరుణ

గర్భశయరోగ నివారిణి

అరుణ మురుదోషములను పోగొట్టి, పరిపూర్ణ ప్రీత్యమును ప్రసాదించగల్గే స్వయం సంపూర్ణ మగు ఔషధము. అట్టిదానిని విడువక నేమింపినట్లుంటే, మిమ్ము ఆరోగ్యవంతులను చేయుటయేగాక, మీ జీవన పరమావధి యగు అమరా వంశమును తిప్పర యెవరిగను.

ఆయుర్వేదాశ్రమం.లిమిటెడ్,
ట-నగర్...మద్రాసు.

విద్యుత్ కము

= శ్రీ వేలూరి శివరామశాస్త్రి =

నవీనవిజ్ఞానము

౧

భూమిని ద్రవ్యము లోలోతులకుఁ బోయినకొలది మన కంటికి కొన్ని పొర లగుపడుచుండును. ఆరీతిగనే వాయు మండలములందును కొన్ని పొరలు యంత్ర సాహ్యమునఁ గనఁబడు నని నవీన వైజ్ఞానికులు రుజువు చేయుచున్నారు.

పృథివిమీఁద సుమారు పండ్డెండు కిలోమీటర్ల * పర్యంతము ఒకపొర కలదు. దేశకాలభేదముల ననుసరించి యీ పొర గి మైళ్ళు మొదలుకొని ౧౦ మైళ్ల వఱకును వ్యాపించియుండు నని కొందఱు కనుఁగొనిరి. వాయుస్తరములలో దీని విస్తృతి కొలది. అయినను ఇచట వాయువ్యములగు పదార్థములలో నూటికి దొంబది పాళ్లున్నవి. దానఁ జేసి అన్యస్తరములకంటె నీస్తరము సాద్రత మము. ఇచట ఆక్సిజని, నత్రజని, ఆవిరి మొదలగు ద్రవ్యములు తీరసీరన్యాయముననుజల వైలన్యాయమునను కలగూరగంపగాఁ గలసి యున్నవి. ఈ స్తరము భూదేవిని జులుగుసెల్లా

వలె సంపూర్ణముగాఁ గప్పియుండుటచే భూమిమీఁద నేచ్రాంతమున నెంత వేడిమి కలదో అంత వేడిమిని ఇది గ్రహించును. సూర్యకిరణములచే వేడి యెక్కిన భూమితో సామీప్య సంబంధమునలన నిచటి ఆక్సిజని మొదలగు వాయువు లెల్లపుడును సీసాలో పీరువోసి గలపరించినటు లగుచున్నవి. ఏ గ్యాసునందేని వేడి యెక్కుడగుచో నచటి అణువుల చలన మెక్కుడగును. కావున ఈ పొరలోని పవనాణువు లప్పసము తద్రములై పడపడి ఊబుములై నలుదెసలకును, క్రిందు మీఁదులకును పరుగు లిడుచుండును. సుమారు ఈ పదిమైళ్ళ ప్రదేశములో ఎత్తు నకుఁ బోయినకొలది గాలి పలుచబడుటయ కాక చల్లఁబడియు నుండును. ఇది వాత్యలకును వానలకును, సీరదములకును నిర్ణాతములకును క్రీడాంగము. తాపము కలిమిని తాపమండల మనియు, ఊష్ణము కలిమిని ఊబు మండల మనియును దీనికి పేరు

(Troposphere).

* ఒకకిలోమీటరు 5 మైళ్ళు. కాగా 5 × 12 = 7½ మైళ్ళు

స్థిర మండలము

తాపమండలమున కెగువ ఇంచుమించుక మైలు మొదలుకొని ఒకటిన్నర మైలు వఱకుఁ గల ప్రదేశమున నీతాపము మాత్రముగా ఆగినటులు కనుగొందుము. ఇచటి యాకాశము చిరనిర్మలము. ఇచట మబ్బులు లేవు. వేడిమి సుమారు ౪౫ డిగ్రీ సెంటిగ్రేడ్. కావున దీనికి స్థిరతాప మండల మని పేరు (Tropopause).

హిమమండలము

తాప మండలమున పయిఁ బయికిఁ బోయినకొలఁది గాలి చల్ల చల్లగ నగును. హిమమండలమున నటులు కాక పయికిఁ బయికిఁ బోయినకొలఁది గాలి వేడివేడిగ నగును. ఇచట వేడిమి సుమారు ౫౫ డిగ్రీ సెంటిగ్రేడ్. సముద్రము మీఁది ఒత్తిడిలో పదునొకండవంతు ఒత్తిడి యిట నుండును.

భూపృథ్వుము ౯ మైళ్ళు మొదలుకొని ౬౦ మైళ్ళవఱకును హిమమండల వ్యాప్తి. ఇచటనుండి వాయువు లన్నియు విభక్తము లగుట కారంభించును. ఉడజని, సర్రజని మొదలగు బలువుకల వాయువులు ఇటనుండి ఉడకబిందువుల వలెఁ గ్రిందికిఁ బడఁదొడఁగును. హీలియమ్, హైడ్రోజెన్ మొదలగు తేలిక గాలులు మీఁది మీఁదికిఁ దేలుదుచుఁ బోవఁదొడఁగును.

ఇది మేఘరాజ్యమున కావలిది గాన నిట నున్నచో సూర్యసమీపత్రాదుల దర్శన మెల్లయపుడు చేసికొన వచ్చును. ఇచట

మబ్బులుండవు గాన వానలు నుండవు. ఇట నుండి చూచినచో ఆకాశము కారునలు పుగాఁ గానిపించును. భూమి చెట్టుచేమలతోడను, పుట్టగుట్టలతోడను ఏకాకారమై ఏమియుఁ గానిపించదు. సముద్రము మాత్రము అద్దమువలె తలతల మెఱయుచుఁ గనబడును. ఈ హిమమండలమునకు Stratosphere అని ఆంగ్లనామధేయము.

ట్రోపో మండలము

సూర్య కిరణములకు పలు రంగులు కలవు. బయటి కమ్మరవాని కొలిమికడ నిలువఁబడి చూతము. కమ్మర వాడు మొదట నిప్పువేసిన తరువాత ఇనుప ముక్క పెట్టి దానిపై నితఁ డొక పోయును. అంత దూది పింజలవలె పొగ లెగయఁదొడఁగును. పిదప ఆకు పచ్చగను, పాటలముగను, తెల్లగను, అరుణముగను మంట రంగు కనిపించును. కావున కాలుచున్న వస్తువునుబట్టి మంట రంగు మాఱుచున్న దని మనము గ్రహింతుము.

సూర్యుడు గూడ నొక కొలిమి. భూమిలోఁ గల ౯౨ మూల పదార్థములలో చాలవ ట్టిసూర్యునిలోఁగూడ నున్నవని వైజ్ఞానికులందురు. మఱియు నీ కొలిమిలో నాలుగు మడు గాడ్పుల పొరలున్నవట. ఒకటి ఆలోకమండలము, లేక Photosphere; రెండు ప్రతిఫలక స్తరము, లేక Reversing layer; మూడు వర్ణమండలము, లేక Chromosphere; నాలుగు ఛటాకిరీటము, లేక Corona

క్రాంతిని ధాతువులయు, ఆవిరులయు ఒత్తిడి ఎక్కువయినపు డగ్ని పర్యవములు పగులును. ఆ పగుళ్ళనుండి లోలోపల నున్న ధాతువులును, ద్రవాదులును, బాష్పమును ప్రచండ వేగముతో పూర్తికరించినటులు వెలువడును. ఆ చందముగనే సూర్యమండల మున తుకతుకలాడు ఆవిరులు మితిలేని వేగముతో పైకిలేచుచుండును. అపు డా నందుల నుండి వెలుపటి వాయువులు లోపలి కేగుచుండును. ఈ రీతిగా ఆవర్తమాలికలు ఘూర్ణమానము లగునపుడు పెద్ద పెద్ద బీట లేర్పడును. ఆ బీటల గుండ ప్రచండవేగమున తక్కు లేనన్ని అణువులును, పరమాణువులును, అతిపరమాణువులును, మాత్రలును, ఎలెక్ట్రానులును అంబుల పొడినుండి శర జాలమువలె సంతటం బడుచుండును. ఇట్టి మంటలతో శబలమగు నీ కొలిమినుండి భూమండలముమీదికి వచ్చు నీకరణములు మనకుఁ దెల్లగాఁ గనఁబడునుగాని అస లవి తెల్లవిమాత్రమే కావు. ముక్కిణ మగు గాజముక్క తెచ్చి సూర్యుని కెదురుగా పట్టు కొని చూచితమేని యింద్రధనుస్సునందలి రంగులఁబోలు రంగులు మన కంటికిఁ గనఁబడును.

గారడీవాఁడు కొన్ని రంగులు గల తాటాకుల పొత్త మొకటి తెచ్చి విడఁబఱచి త్రిప్పుచు మనకుఁ జూపును. అపుడది మనకుఁ దెల్లగాఁ గానిపించును. ఆఁపినచో భిన్న భిన్నము లగు వర్ణము లాయాకులపైఁ గాని

పించును. ఆరీతిగనే సూర్యకిరణములు గూడ కిరణపింఛములు. పింఛమును విప్పినచో పలు రంగులు. కలిపినచో ఒక రంగే. అది తెలుపు.

ఈరీతి పరీక్షలో కనఁబడు రంగులివి :

౧. ధూమలము [హిందీ: ఊదా]	Voilet
౨. అతినీలము [నీలిమందు రంగు]	Indigo
౩. నీలము	Blue
౪. ఆకుపచ్చ	Green
౫. పసుపుపచ్చ [పీత]	Yellow
౬. నారంగ	Orange
౭. లోహిత [ఎఱుపు]	Red

ఈ వర్ణమాల మన కంటి కగపడును. వీనిలో మొదటి ధూమల వర్ణమున కును, చివర లోహిత వర్ణమునకును వెలుపల రెండు రంగు లున్నవి. మతియు మన కింకను తెలియని రంగు లెన్నో యున్న వని యూహించుట కెంతయో యవకాశము కలదు. ధూమల లోహిత వర్ణములకు వెలుపలఁగల రెండువర్ణములలో మొదటిది బహిర్ధూమల రశ్మి, లేక Ultra Voilet light. ప్రకృతము దీనితో మనకు పని.

పలు వన్నెలు కల యీ సూర్యకిరణములలో నీ బహిర్ధూమల కిరణములు హిమ మండలమునం దున్న ఆక్సిజని మీఁదుగాఁ బ్రసరించును. దాని వలన ఓజోన్ స్పష్ట మగును.

ఇదికాక మేరు ప్రదేశములందు చాల ఓజోన్ ఉన్నది. వసంతర్తువులో ద్రాఘిష్ఠ మగు మేరు రాత్రి శేషమున వాయుమండల

మందు చాల ఎత్తుగా ఈ ఓజోన్ కానిపించును. ఆ యెత్తున విద్యుత్ స్ఫురణమువలన ఓజోన్ స్పష్టమగునని వైజ్ఞానికులు చెప్పదురు.

భూమిపయినుండి గగి మైఖేల మొదలు కొని 30, 30 మైఖేలవరకును ఓజోన్ మండల వ్యాప్తి. ఓజోన్ స్తరమే లేనిచో మనము గ్రుడ్డివార మయ్యెడివారము, లేక మలమల మాడి చచ్చెడివారము. ఏమనగా సూర్యుని యీ బహిష్కారముల కిరణములను ఈ ఓజోన్ స్తర మడ్డడు కాగితమువలె పీల్చి జీవులకు పకరించు భాగమును మాత్రమే వదులుచున్నది. ఈ ఓజోన్ మండలగుణ మిట్టిది. కావుననే సూర్యుని వర్ణసింధువు దేశము బహిష్కారము వర్ణము చెన (Ultra Violet light) నొకానొకట మిక్కిలి తగ్గిపోవుచున్నదని వైజ్ఞానికుల ప్రవాదము.

విద్యుత్ స్తరము

ఓజోన్ మండలము పైని విద్యుత్ స్పృహల మున్నది. భూమిపై గగి మైఖేల యెత్తునుండి దీని యారంభము. ఈ ప్రదేశము నందు తటిదాశితములగు జడకణములును, ఎలక్ట్రానులును గలవు. వీని కలిమినే యీ విద్యుత్ స్తరము విద్యుత్ పరిచాలకము.

ఈ స్తరము జ ౧, జ ౨; చ ౧, చ ౨ అని నలు దెలుగులు. జ ౧ యు,

* ప్రాచీన విజ్ఞానమున ఈ విషయమును గురించి ముందు సంచికలో జూడగలదు.

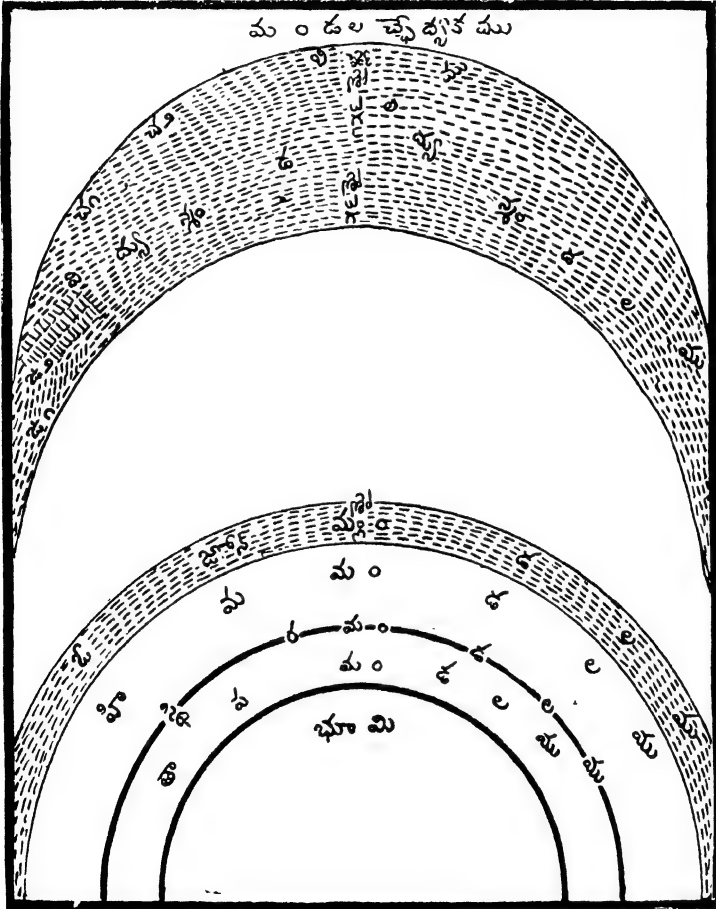
జ ౨ ను క్రిందివి. చ ౧ యు, చ ౨ ను మీదిది. క్రిందివాని కాంగ్లమున E 1 అనియు, E 2 అనియు లేక కనేలీ హేబి సాయిడ్ స్తరమనియు, మీదివానికి F 1 అనియు, F 2 అనియు, లేక ఆఫుల్ టన్ స్తరమనియు వ్యవహారము. క్రింది జ-స్తరము భూమి మీదినుండి *౨ మైఖేలనుండియు, మీది చ-స్తరము సుమారు గగి మైఖేల యెత్తునుండియు నారంభము లయినవి.

తటిల్లోకమునకు సూర్యుని బహిష్కారముల కిరణములు (Ultra violet rays) ఒక ప్రధాన కారణమని నేటికి నిస్సందిగ్ధముగనే వైజ్ఞానికులు నిర్ణయించిరి. ఈ యతి భూమల కిరణములు ప్రసరించినంతనే వాయువీయములగు అణువులనుండియు, పరమాణువులనుండియు, అతి పరమాణువులనుండియు, మాత్రలనుండియు ఎలక్ట్రానులు బయలుదేలి సూర్యకిరణముల వలెనే ప్రసరించి అన్ని దెసలకును తుర్రుమని పడుగులెత్త నారంభించును. దీనిని ప్రసరణ మనియు, వికిరణమనియు, విచ్ఛరణ మనియు వాడవగును. దీని నాంగ్లమున Ionization అని అందురు. ఈ ప్రసరణమునకు ఫలితముగా వాయువునందు ఎలక్ట్రానులును, తటిదాశితములగు నణువులు పరమాణువులు మాత్రలు మొదలగునవియు పుట్టుకొని వచ్చును. ఇటు లివి పుట్టుకొనివచ్చినందువలన విద్యుత్ లోకమునందలి వాయువు విద్యుత్ పరిచాలక

మగును. కావున సూర్యుని బహిర్భూమల
కాంతలు (Ultra violet rays) మీఁది
స్తరములలో నున్న విద్యుత్మండలమునకుఁ
గారణము.

భరతఖండము నందలి ప్రాచీనవిజ్ఞాన
మీ విద్యుదాదీకమునుగూర్చి యేమి చెప్ప
చున్నదో ఆ విషయమునుగూడ సంగ్రహ
ముగా రాబోవు సంచికలోఁ జూతము.

ఈ మండలముల కీ దిగువ—

రా య ల నా టీ - - రమణీయజీవితము-హంసీ కేత్రము

=====

= శ్రీ పుట్టపర్తి నారాయణాచార్యులు =

హంసీ అనే పేరు వింటూనే - రాజుల వారు చేసిన యుద్ధాలూ, సాధించిన విజయాలూ యెక్కివున్నా - మన ప్రతిభాదృష్టిలో భాసించే ముఖ్యంగా రెండు. ఒకటి సమగ్ర సుందరమైన మహా రాసిక్యంతో కూడిన ఆ జనులజీవితం. సర్వతోముఖంగా వ్యాప్తమై, ఒక “ప్రశ్నోత్తరణీ” కూతగట్టుకున్న ఆ కళావిజృంభణం రెండోది. ఒకటి గొజ్జగి నీటి చెల్లువ. రెండోది గోపజవాదుల నిర్గం. ఆ బ్రతుకువంటిది తెలుగులు మరి బ్రదికి యెఱుంగరు. ఆ కళవంటిది - మరీ సృష్టించి ఎఱుంగరు. అందుకే ఆ అనుభవం ఒక కల్పనాగాని, సత్యమున్నూ గాని భావనామాత్రంగా నిలుస్తుంది. “అలాంటికాలం ఒకటి వుండేనా!” అంటుంది మనస్సు. “అవునని సవాలుచేస్తుంది” చరిత్ర. ఈ రెంటి మధ్యా యెటూ మనం సమ్యక్త తీరమకలామతం.

విజయనగరం ఒక మహాపట్టణం. అంతటిపట్టణమూ, అట్టి జనాకీర్ణతా యెక్కడా తాము చూడలేదని పాశ్చాత్య పౌరసీమల వ్రాతలు. దానికి చుట్టూరా సుమారు డెబ్బైరెండుమైళ్ల పేదకు ఆవరించుకునివున్న పర్వతరామికుల పెట్టరికొటలు. వానిలో “వరిశోధారా హరి పాలుపునఁ దైనుండి యడుగుమోవఁగ శేటతైన తటులూ”, “చలువలైన యేటి కలవలూ”, దట్టుగా పెరిగి, నూర్యకాంతుల్ని గూడా పడనివ్వని “క్రముక పున్నాగ నారంగరంభా నారికేళాదులు” - ఆ లోయ లన్నీనీ “పరికారికాకిర కేళిభృంగసారస్వతులతో” అఘూర్ణితాలనబ!!

ఆ నగరాని కేడుకొటలు. ఏడవ కొటలో రాజుల మహల్లు, రచ్చకూటాలూ, మంత్రిదండనాయ

కుల మందిరాలూ, మహా వ్యాసాలూవుండేవి. ఇక్కడే “పిలిచిన పరికే” యిరవైలక్షల మూలబలం. వారు ఆ మహారాజ్యానికి యిన్నులు శత్రుపట్టణాలను సాధించారు. ఇన్నుటాపలక్షైలక్షల ఆదాయాన్ని - సాలుకు - సంపాదించారు. కటకంనుంచి కన్యాకుమారి వరకున్న సామ్రాజ్యాన్ని విస్తరింపజేశారు. ఇక పట్టణమంతా యెక్కడఁజూచినా పూలతోటలే - తుద్యావననాలే! వరిపాలలలో “తావుల్ క్రేవలఁ జల్లు చెంగలవలం.” చెఱుకుతోటలలోనే తమలపాతుల తీవెలూ - పూగ గృహాలూ-ఘాపితఘామకుంకలాలూ విచ్చి “సాగసంతా మాడే మాకు”మంటూన్న దాడిమీనవాయి. ఇవిగాక “కాయమానజటిల వ్రాతగురుచ్చాలూ.” వరిపంటలలో అనేకరకాలు వారు నాటేవారు. ఈ క్రింది పద్యం చూడండి!

“సారిసిం శేష్టిన తీగమల్లియులు, ఖ
 ధూరంబులు స్వచ్ఛమం
 జరులు న్యామిడిగుత్తులు స్థగుమమరే
 సంపంగలు నృచ్చిగ
 స్మెరులు న్యాలెం గల్లి-రాజనముగాం
 తిన్నారము లున్నా-చే
 లరుదారన్నగు బూవుతోటలబల
 కాసికదంభంబునన్”

పై పద్యంలో చెప్పిన వన్నీనీ ధాన్యభేదాలు. తువుదోటలకూ, వరిచేలకూ పోటీపడ్చిందట. పూడోటలలోని కుమజాతులన్నీ తమలో వుంటూ-పైగా మిసమిసలాడే రాజనాలు ఒకటి హెచ్చుగా వుండడంతో-వరిపాలలు తోటల్ని చాస్తూదుకున్నా

యంటాడు రాయలు. ఈ నరితోటలన్నీ కూడా తుంగ భద్రానదీజలంతో యేమోగాని-ఫలరసాలచేతనే పండి పక్ష్యమయ్యేవని తెన్నూరికి ఉత్ప్రేరక !

ఆ జమలు వీధులకు రెండువైపులా పుష్పిత వృక్షాలు పెంచేవారు. వేసంగుల్లో ఆ చెట్ల క్రీసీపల్లో "చలివెందరులు" యోర్పాటుచేస్తారు. యావ్వనం మిస మిసూడే జవ్వనము తమ కలకలనవ్వుల్నే పోలిన గజాల గలగలతో సాక్షాత్కరించిన మనస్సుకసామ్రాజ్య అధి దేశతలవలె వానిలో నిలిచివుంటారు. చలివెందర్లలో పనిచెయ్యటానికి పురుషులు వొప్పకొరు. ఒకవేళ యెవరైనా అరసికులు వొప్పకున్నా-ఆ ప్రవాసమిరి లోకి బాటసార్లు అడుగే పెట్టరు. "ఒయ్యారంబునం జండ్రిక ల్లవకం జూచెనే" మాపులు లేని ఆ ఆననంలో వారికి రుచిలేదు. వచ్చినవాడు చెలువుడైతే వాడు నీరు త్రాగుతూనే-ఆవిడ నీరుపోస్తూనే-మాపులతోపే పర స్పరం మట్టాడుకుంటారు. దారిబోతుండేవా రెవ్వ రున్నూ ఆ "ప్రథమప్రణయ పరిచయాన్ని" అడ్డగించ టానికి పూనుకొరు. "చెలువల్లవాని గొన్నానెడ జెల్వకుఁ బాపుల గావెటటుమో" అనే నృపదయవాచ్చా ఆనాటి సంఘం యెంతో గౌరవించింది.

విద్యానగరంలో యెటు చూచినా సాధారణ పునుచరిత్రకారుడు ఆ వ స్తీ "సుధాప్రభాధవళిత ప్రారేయరుజ్యుడలిపారిజాలు" అంటాడు. ఆ గృహ బతు బ్రహ్మాండమైన తోరణాలూ, వాని మణితాలు. గోడలపైన చిత్రాలైన చిత్రరపులు. స్తంభాలకు ఆమూల్యశీల్పాలు. శ్రతియింటికి ముందు ఒక పరిమిత మైన పూలతోటా, వెనకవైపు ఒక పుద్యానవనం ఉండేది. ఇంటిముందు యెవ్వడూ పున్నాకొ తో నిండిన రెండు చలవరార్క విత్తరికలు. వాని మొదళ్లలో "రథరాజసాకారం" అంటే ఒకటి రెండు చెట్లు. మకు మారసాస్త్ర విశాసాలతోపే "లోనికి రమ్యుని" ఆహ్వా నిస్తూన్నట్లుండే-రెండు చిత్రరుల బొమ్మలు. ఇంట్ల వెనుకటి ఉద్యానాల్లో నానారకాల పూలకారులూ, ఫలవృక్షాలూ, గుంబాలూ చలవరారి విత్తరికలూ వుంటాయి. ఆ వనంలో తామరలు గలిగిన ఒక చిన్న కొలనూ-చక్రవాకాలూ లకుమకులు. పటికపుదనల

గుండా "కౌతల చనుమిట్టలు దోబంగు దట్టపురకట్టు పునుగువాసనల"తో తుంగభద్రానది కాల్యపారుతూం టుంది. కొందరు భాగ్యగుంతులకు ఉద్యానవనాల్లోనే కృతకాద్రు లుండేవి. ఆ దంపతులు వానిపై గూర్చుండి "సాయంసమరంభ చక్రవాకద్యంద్య విరహలోకన విధ్రుహలు" చూస్తూంటారు. శ్రతి యింటి ముంగిటా రంగురంగుల ముగ్ధలూ-పూలున్నూ.

ఆ నగరరాజవీధులు వికాలంగా "సూత్రపట్టి నట్టు" చక్కగా వుంటాయి. శ్రతిబహుకున్నూ మొదటా, కడపటా ఆకాశాన్ని చూసుకపోయ్యే గోపు రాలు. ఆపైరె పెద్ద తాళ్యాలపై కమానులు తీర్చి వుంటారు. అవి రమణీయశీల్పాలంకృతాలు. రాచనగ రుల ద్వారాలన్నీ రత్నకీర్తితారేనట! ఏల కారాదు! రత్నాలూ, ముత్యాలూ రాసులూ, తొన్నలవలె వీధుల్లో పోసి అమృతమే నిజమట! రాజద్వారాలకుమాత్రం రత్నపరిచయం వుండగూడదా! ఆ కాలంలో యేనా డులూ, దొమ్మరులూకూడా బంగారునగలను ధరిస్తూండి రని కమ్మలతో చూచిన "మ్యూజిక్" వ్రాయలేదా! రాత్రిళ్లలో దేవాలయాలలోని వేయూరకావదీపాల కాంతులతో ఆ విగ్రహాల రత్నాధరణాలు ఒక పట్ట పగలునే సృష్టించుకునేవి. ఆ వెలుగుల్లో "నీవాకాబ్బ ముఖుల" నవ్వుల కలకలలూ, మేఖలాఘలంఘలలూ—

ఆనాటి జనసమదాయం మహారసికమైంది. వారు జీవితాన్ని సర్వతోముఖంగా, సర్వాంగగుండరంగా అనుభవించారు. పురుషులూ, స్త్రీలూ అందరికీ అదే సాధన. స్వర్గలోకంపైనపోటీకి నిలిచినవారివలె భూమి పైనే ఒక స్వర్గభుండాన్ని కల్పింపబూనారు. ఏ లలిత భావమూ, సన్నివేశమూ వారినుండికల్పించుకుపోలేదు: నిరాదరింపబడలేదు. వారి వీణాకంక్షలవలెనే మనస్సు లున్నూ మహాలలితాలు. వారి "కళసాపురప్రాంతకదలి వనాంతర ద్రాక్షలతాఫలస్తంభకాల"వలెనే అనభవించిన ముఖాలున్నూ రసదీర్ఘాలు. పైపైని సాధించిన విజయా లతో కలిగిన పుద్రికతతోనో, మహమ్మదీయసంస్కృతి చుట్టూముట్టి హైందవనాగరికతపై తన పలుకుబడిని చల్లడించేతనో వి జ య న గ ర సామ్రాజ్యకాలంలో ధర్మము ఉపర్యస్తనీభూతమై రాసికీర్తిం ప్రధానమయింది,

అందున్న రాయలకాలంలో అదింకా మిలిమిరింది. శ్రీ పుకమల్లు యెవ్వరకానీ “ఆ యింపే పర బ్రహ్మము” అనే అనుభూతికి వందితులు కారాదని వారి కలపు.

ఆ ప్రజలకు కళాభిమానం వెన్నతోపుట్టింది. సంగీతసాహిత్యశిల్పవృత్తాదులలో వారు అభ్యసించ నిదీ, అదరించనిదీ ఒక్కటిన్నీ లేదు. శ్రీ పుకమల్లు లందరూ వీణాసాధన చేస్తుండిరి. ఆ నిరంతరసాధనతో వారి మాట్లాడుకూడా ఒక శ్రుతి, ఒక లయ వుండేవి. జేదగానం చేసే బ్రాహ్మణులూదాజన్యతోనే కంఠాలకు శ్రుతిగలుపుకునివచ్చినవారివర “విపంచీపర్వంతో”తప్ప జటలు చెప్పడం లేదు. సాయంసమయాలలో ప్రతిగృహో ద్యానంలోని పాదరిండ్లన్నూ “తరుణాంగుళీహారతంత్రీ ప్యరాలతో, ఆహవగతి సాక్షి న అరమోద్యుగన్ను ల”తో “నాటా” మొదలైన రాగాలలో “జలివిల” పాటలు “యీపుదభుకాత్ర” వీణలలో గలిపి పాడు తూండే “విద్యుల్లతావిగ్రహాల”తో పులకిస్తూనేవుండేవి వారు “జంత్రకాత్రాలు” రెంటియందున్నూ ప్రవీణులు. గానానంతరం తమ మనోహరసంగీతాలతో కరిగిన చలువరార్జను అవిడలు ప్రత్యేకంగా చూస్తూండిరి. మనోహరశిల్పాలకు తమ యిండ్లముంగిళ్ల పెట్టుకొనిరి. ఇండ్లలో పెట్టుకొనిరి. ఇండ్లచేనక పెంచుకొన్న పాద రిండ్లలో వుంచుకొని కనులు తనివోవకచూచిరి. ప్రతి శ్రీ కూడా అంతో యింతో నాట్యాన్నికూడా ఆర్జ్య సిస్తూండేది. ఇంటింటా “కుంగభద్రాసముక్తుంగవీచీ ఘటా గంభీరఘమఘమరంబాల”తో పంచంవేసుకుని మురజాలు మ్రోగుతుంటాయి. కొని నుఖ్యంగా యీ విద్య ఆనాటి వారకాంతలు చేపట్టారు. ఆ భోగిని శ్రీలు “రంభాదులైన నోజయక గానె కొంగురకనీ వారింది కడవగలరట. దసరామొదలైన పుకమాలలో చెయ్యియంది నాట్యశ్రీలు పట్టే పతాకహస్తాలతో రాయల రత్నసింహాసనం జీగజీగలాడేది. ఇక్క కవి త్యాని కంటారా! విజయనగరమే జన్మస్థానం. “కర్ణాట కటకపద్యరసహేళి, శ్రీనాథభట్టుకవచి”కి కనకాభిషేకం చేసే భాగ్యాన్ని విలచిగాన్న “మత్తాల కాల” నవ్యతూనేవుండేది. అల్ల సాని పద్దన పెండేరం

“ఘటఘట్టుమంటూ” యీకాలానికి అధిష్టాత ఇతడేనని పలుకుతుండేది.

ఆ రుణగిరి నాథుని సంస్కృత సాహిత్యం “పంపాపతి” పుక్కువానికి చిరాయను బోసింది. ఇకను “తిమ్మణ్ణా” మొదలైన కన్నడకవులు కప్పతెప్పలుగా విద్యానగరంలో కాపురముండిరి. తమిళకవులు అడపదడప మరియాదలందుతుండిరి. ఆనాటి వ్యాపంగరంగాలు ముఖ్యంగా సంస్కృతాంధ్రాలు. నడికారానికి, లాలిత్యానికి శేరమ్రాసిన కన్నడం ప్రాంతీయభావ. దానితో విద్యానగరపౌరు లకు సాధారణంగా యీమాడుభాషల్లో పలుకుబడి వుండేది. వారు కతికోచ్చారణానికి యేమాత్రమున్నూ ఒప్పుకోలేదు. ఏకవిన్నీ కతినడపకేళిగనాన్ని చేయ లేదు. శిల్పికి తన పులికొంచెం గట్టిగా కట్టించిందంటే ప్రాణా లెగిపోతాయి. ప్రతిఒకడున్నూ “ఉలిచే రాలకు జక్కిలింత రిడి” అంతకుముందే ఆ శిలా గగ్గంలో దాక్కునివున్న రమణీయమూర్తిని మేలు కొలిపి పిలిచినవాడేగాని చెక్కినవాడుగాదు. నాకు తెలిసినంతవరకూ విజయనగరాన్రాజ్యంనాడు ఆంధ్ర కన్నడ సాహిత్యాలలో కలిగిన “నిగ్గు” మరి కలగ లేదు.

ఆ ప్రజకు పూవులంటే మహాప్రాణం. అన్నం లేకుండా జీవిస్తారగాని పూలలేకుండా బ్రదుకలేరు. అందులోనూ-సులాబీలూ, తామరలూ వారి ఆరాధ్య దేవతలు. వానిని కొప్పలలో పెట్టుకొనిరి. కొప్పల వలలుగా ధరించిరి. మెడలలో వేసుకొనిరి. ఇండ్ల ముంగిట జల్లిరి. స్తంభాలకు ప్రేలాడగట్టిరి. విత్తర్జికల వైనా, వీధులలోనూ చల్లిరి. పాప్పలవైనా, వలభుల లోనూ శృంగారిండుకొనిరి. స్నానము “గొజ్జంగిప్రాబోద ల్లరియంగ బటికంపు దోసల నిండినయట్టి కుపిన జలము”తో దప్ప చేసినవారే కాదు. వారి వసంతా భరణాలు చూస్తామా! కర్ణమలయందు గొజ్జలలు, శిరో బాలలో సంచెగలు, చేతులకు కుంకుమపూవు, కడుక పువ్వులతోడి మేఖలలు-మేఖాలకు లోధరజన్మ- పాన్నపువ్వుడుల తావులు ప్రోదిగట్టుకున్న వనము

తే వ దా సి

(రాయ్‌హిర చెక్కిన చిత్రము - Wood-cut)

చిత్రకారుడు : శ్రీ సుధాంశుకుమారరాయ్

లలో విహారం! వీరు నిజంగా బ్రతికి జీవించిన మానవులేనా! భావనాకృతజీవకాంతలు గాదుగా!?

ఇక అప్పటి పురుషులందామా! వారు రసస్వరూపులు. ప్రతిఒకరినినీ “యత్తుతపయేండు జనులవసంతకంతులను” చక్కదనంలో గెలువలెననే పట్టుదల. వారి శరీరం “కుంభవము”వలెనే నిగనిగలాడుతూండేది. స్త్రీలవలెనే వారున్నూ “నితదవెన్నెటిగుంపులు” పెంచిరి. “వెంగలవచ్చులు” ధరించిరి, మృగనాభిసంకుమదాడల పూలలతో మిసమిసలాడుతూండెరి. కస్తూరితోడనే బొట్టును దీర్చుకొనిరి. “కామినీనఖముఖభిరకలితహతనూర్ణితకాంకాల”తో పచ్చదాని కంటుకున్న తమ్ముపురుషులతో, యావక చిహ్నంలో బయటికి రావడానికి పురుషుడు జంకలేడు. ప్రణయకుపితయైన స్త్రీ తన వ్రేయుని శిరస్సును “వామపాదంతో తొలగద్రోయడం”కూడా అపచారమునకొలేదు. పురుషుడున్నూ ఆ ప్రణయగౌరవాన్ని “మహాప్రసాద”మని గ్రహించడానికి వెనకబడలేదు. అన్ని భోగ్యసదాకాలనూ వాడటంలో పురుషులకు యెంత అధికావసరమో, దాహమో-స్త్రీల విషయంలో కూడా అలాగే. ప్రాథమిక దేవరాయల కూపండ్లందువేలమంది భార్యలంట! మరియొక రాజుకు ఏడునూర్లమంది. వీరు చాలక పైగా ఉంపుడుకలైలు. ఈ అలవాటులతో-అనాటి స్త్రీల కేమిన్నీ నొప్పికలగలేదా? వారి సాహిత్యము యేమాత్రమున్నూ వెల్లడింపని రహస్యమిది. ఆ కవులకు స్త్రీలపై సాహధూతి లేదందామా! అలా అనడం అపచారం. ఇంకమాత్రమే గాదు-ప్రతిపనికిగూడా విలాసివలనే వారు వాడుకున్నారు. తమ్ముపడిగాలు బట్టును తరుణులే. చామరాలు వేయను సరసాంకుశే. పాడుకాకాకాచికాది రాజదర్బారుకున్నూ వారే. తలంటనూ, నీరుపోయనూ, తడియొత్తనూ-సర్వోపచారాలకూ సారంగనేత్రలే. అనాటి పురుషుల దృష్టిలో విలాసినులు లేని సన్నివేశానికి రుచి లేదు. వారిని చూడని నిమిషానికి ప్రాణం లేదు. వాటి రాజులకు సామంతులు తెచ్చే మాణిక్యాలతోపాటు “గాణికాశ్రయం లేకుంటే ఉపకారి లేదు. “వారిగృహం రసరంగభాగ్యనా” సముదాయాగూడా దేవుని పిలుపు

గాక స్త్రీల “కడగంటిజిగి”నే వారు చూచారు. స్త్రీల యేదన్నూ, కోపంలా, ఆశ్చర్యంలా-అన్నిటియందున్నూ ఒక రమణీయమూర్తినే వారు భావించారు. స్త్రీని మాతృస్వరూపిణిగా వారు చూడలేదు. స్వనియంత్రిగా అవలొకించలేదు. శృంగారజీవితంగా చూచారు. తనివీడే అనుభవించారు.

పూలతరువాత వాటి జనులెక్కువగా ప్రేమించినవి వానవాద్రవాల్గులు. ప్రతినిమనూ, ప్రతినిమిషమూ వారికి వానవాద్రవాల్గులతో ఆశ్చర్యకరమండేది. తలంటుకోవటానికి సంపంగిచూసే కావాలి. తల పులుముకోటానికి సీతాయకు బయలు ద్రించదనాన్ని వాడుతూండెరి. స్త్రీలకు మకరకలు వ్రాసుకొంటేనే మృగనాశికరూపురాలు కావలసివుండేది. ఇక వానిలో తరతమభావాలుకూడా వారికి బాగా తెలుసు. ఆ జనులెక్కువగా ప్రేమితులన్న పదార్థా లిట్టివి:—

- సీ. సర్వోచిచ్ఛిన్నసారంగనాభికా
- హృత్తమై పిసాళించు మృగమదంబు
- కసటువో బీజుడె గరగి కర్రలవంటి
- గమగమ తలచుఁ జొక్కపుజవాది
- పారరత్తి ఘనసారతరువులఁ దుదాన
- దోలఁగిన పచ్చకప్పుకపు నీరము
- గొజంగి పూబాద ల్లరితంకఁ బడికంపు
- దోనల నింపినయట్టి రుపినజలము”

ఇట్టి తనిపదార్థాలే సాధారణంగా వారికి ముడుతూండేవి. వానిని మెదిపి పాకంచేయడంలోకూడా అనేకరకాలు. కస్తూరిమాలినాన్ని కుంకుమపూవుతో గప్పి దాని కాకను కస్తూరికలటంతో పోగొట్టి, దాని శైత్యాన్ని జవాదితో తగ్గించి కదంబించి పూస్తూండేవారంట!

ఆ ప్రజకు బ్రదకటం ఒక కళ. బ్రతుకంటే యేమిటో-యేలాతరకాలో-కళాకారులే వారికినేర్పారు. రాజకూత్రికంటే శిల్పకుంఠా-కవికలానికి ఆ ప్రజాసముదాయంపై ఎక్కువ అధికారం. ప్రదిదిసమూమధ్యాహ్నమో, ప్రాతఃకాలమో - ప్రతిగృహిణీ రత్నాలు కుప్పబోసినట్లు ఫింఛాలను విసురుకునివుండే

మయూరాంకు నాట్యం శీర్ష్యది. చేతితో చిటికెలు వేసుకుంటూ తారకలు తారతారంగా చలింపగా-కను బొమ్మల లలితలాస్యభంగిమాలతో నెమలిని అడిగ్తుండే ఆ మధురమూరిని కనుల చల్లగా నూర్చుతున్న డాక్టర్ నిలబడిపోయేవాడు. ప్రాద్దుటిపూట- ఒకదినం- పలుకులు శీర్షకుండా కోడలు పూరుకున్నదంటే - పంజరాలలో "అరగన్ను చెట్టి ముఖము ల్పర జాగ్రనఖిలి గోకుమ న్నిలుగుమ నాపురించుమ" వుండే కీరకారికల్ని చూచి ఇంటిపనులు చేయనివ్వక అల్లలు "నీపని చూచుకోమని" కోడల్గడను తరిమేవారు. ప్రతిస్త్రీకీ "సవలయ్యవనిగాగ సారె వ్రేయడం" రాకుంటే ఆ సంఘంలో బ్రచకటానికధికారమేలేదు. ఆనాటి రమణులు "బాస గృతి నెప్ప వలతులు." మధ్యాహ్న సమయాలలో "అల్ల పానివాని అల్లిక జిగిరినో" "ముక్కుతిమ్మనార్క మద్దపలకుల"నో గురించి యింటింటిలోనూ చర్చలు జరుగుతుంటాయి. పురుషులలో- స్త్రీలలో ప్రాద్దునాటారించడం అలంకారాలారంభ మౌతాయి. విజయనగరములో ప్రతిరోజూ సాయంకాలం సంత జరుగుతుండేది. అందులో "రత్నాలూ, ముత్యాలూ" అమ్మబడినా- ముఖ్యంగా భోగ్యవస్తువుల్ని అమ్మేవారు. వీరుల కిరుప్రక్కలూ పేపగంపల్లో కదంబపుదండలూ మొదలైన వమ్ముతూండే "గ్రామ్యతరుణికి" పువ్వులవిక యంటారు. వారి నర్మగర్భాలకు బదులుచెప్పడానికి తోచక దిగాలు పడి నిలుచున్న దేశాంతరకాగులూ, పువ్వులవికలేకాక కస్తూరీ, కుంకుమా, కర్పూరం మొదలైనవి అమ్ముతూంటారు నవనవలీనానీకులు. పురుషుడల్లా- సాయంకాల మపుతూనే - నాటికీ భోగ్యవస్తువులు యేమేమీ కావలెనో భార్య నడిగేది వాడుక. ఆమె కొన్ని చిలువవునల్లో, కొన్ని చూపులతో, కొన్నిటిని తలపంకింపులతో చెప్పేది. బయటికి వెళ్లివచ్చుకు వానికి ప్రతి పువ్వులవికతోనూ సరసమే. ప్రతి కర్పూరగంధితోనూ సరిపోసమే. ఇంటావిడకీ విషయం తెలిసికా-మరేమీ అనుకోదు. వేసంగుల్లో అదంపతులు అప్పుడప్పుడు జలక్రిడలాడతారు. రాచనగరల్లో జలక్రిడకు వికాలములై, కిల్బసంపదలతో విరాజిల్లే కేరీసరస్సు లెన్నో వుండేవి.

సామాన్యగృహస్థులు తమయింటి వుద్యానాల్లోనే క్రిడించేవారు. ఆ జలక్రిడాసౌభాగాల్లోకి ఎంతో ప్రశస్తింది-భర్త భార్యకు యీత శీర్షిస్తుండెను. భర్తకు యీత శీర్షించడంలో యెంత కాహుపాలమో భార్యకు శీర్షకోవడంలోనూ అంతే సరదా.

సాందర్యాన్ని సాధించవలెననే దృష్టి ఆ జనుల కంత గాఢమో-దాని సాధనలోనూ అంతే. ఒక పురుషుడు- గాలిలోవున్న పరిమళాన్నిబట్టే అది యెవరిపైనందీ వీచిందో కనుక్కుంటాడు. తాంటూలం వేసుకోవడంలో సాధారణంగా స్త్రీలూ కస్తూరికి గొండింటలు కర్పూరాన్నివాడతారు. చలికాలం వచ్చిందంటూనే కస్తూరీభాగం యెక్కువెళుతుంది. తమలపాకుల్ని చిలకలకడతారు. ఎదలకు- వేసంగుల్లో గంధమూ, వసంతాలలో కస్తూరీ, వాసకాలాలలో కుంకుమా పూసుకుంటారు. ఈనియమాలలో ఎప్పుడున్నా మార్పురాదు. అవి వారి మనస్సుల్లో బాగా కరుడుగట్టుకుని పోయినవి. ధర్మశాస్త్రం వద్దన్నా ద్రాక్షాడవం మాత్రం వారు దినమూ నీచించేవారు. ఆసనాన్ని వదిలిపెడితే- వాసనార్పితసమాకారపల్లవమని- చిరున పెదగిరికారికీ ఆనందం యెక్కుడినుంచీ వస్తుంది! విండ్రియికమైన కామం ఆప్రజకు నాకామగా సాధింపవలసిన సాధనల్లో ఒకటి. ఏలకారాదు! మానవుడు బ్రదుకనే వచ్చునట! దాని కావశ్యకమగు పురుషాల్లాన్ని సాధించవలెననే దృష్టి వుండటం తప్ప! ఏమీకాదు.

ఆ జనులకు ప్రకృతి అంటే అమితప్రేమ. వారు ప్రకృతిలోనే బ్రదుకుతుండిరి. ప్రతికాలాన్ని వారు ప్రేమించారు. ప్రతిసమయాన్నీ ఆరాధించారు. వేసంగులు వారు వలచిరి. దినములు జలక్రిడలతో గడిపి- రాత్రిళ్లలో చందనపు పూతలతో, విడల సిగలతో, నలిపె యెంటూలైలతో వెన్నెలబయళ్లలో తనివిడిర సుఖించిరి. వర్షాసమయాలలో సుమగంధరసమజ్జనం చేసి- దువ్వలముల ధరించి- మొగిలిపూలతో కలకలలాడే కొప్పులతో కాజా, ఉడుము, ఏనుపంది-వీని మాంసాలతో, అటుగామంటే-అధికనైయ్యంగవీనంగా కాల్యన్నం భుజించి- అగరుచెక్కల మాసంతికల ధూపధూమాలతో సాందర్యాన్ని ఆరాధించిరి. వసంతాలలో అగరు పూసు

కోరు. ముక్తాశోరారే ధరిస్తారు. పూవులజతలో "వరు వేరులు" కలిపి అలంకరించుకుంటారు. మోదుగు పూలరసంతో ప్రియప్రియులు వసంతాలు చల్లుకుంటారు. కాముని పుష్పమలలో యీ వేడుక లెక్కువ. మరి యీక యేకాలాలు వారికి భోగ్యాలు కాకపోయినాయి! ఏ కలపులు వారిని కదిలించలేవు! ఏ మధుర వస్తువు వారిచే తృణీకరింపబడింది! ఏదిన్నీ లేదు.

అప్రజకు సుందరలలితభావాలపై యెక్కువ ప్రీతి. మదించిన యేనుగుల మదధారల్లో "కడిమిపూవుల గంధాన్నీ" ఆస్వాదించారు. వాని దంతాలలో "మధు వర్ణాన్ని" అభివీక్షించారు. రాతిన పూవులఁ జూచి వారు జాలిపడిరి. ప్రియవిరహంతో బాధపడే చక్ర వాకాలప ముచి కన్నీరు పెట్టిరి. "వేడుకుం పయి గాలి సోకినన్ వెన్నవలెన్ గరంగులే" మానవత్వ మని వారి యూహ. ప్రియుని బెడబాసి "నిడుదవేనలి నూనె ముడితో" పనులలో ఉదాసీనంగా తిరుగుతూండే "విరహాణి"ని చూచి— "అయ్యో" అనుకున్నవారే గాని అనప్రీయమవున్నవారు ఆనంఘంలో లేరు. అట్లే "సర్వాంకాధరణోభితంగా" కంకణిని కాగిలించటానికి, అశోకాన్ని కాలదన్నదానికి పోతూండే స్త్రీల చూచివూడా యెవరూ పరిహాసంచేయలేదు. అవన్నీ వారికి సాధారణకృత్యాలు. ప్రతియింట్లో ఒక కోపగృహం వుండేదిట. ఇంటావిడకే కోపం వస్తే ఆమె అలకగొనదానికి—ప్రియుడు ఒదార్చదానికిని.

ఇక-అనాటి స్త్రీలందామా ? వారంతా రూపాంతర మొందిన వరూధినులు. పేరుమార్పుకున్న గిరికలు. విజయనగరసామ్రాజ్యాన్ని తలుచుకుంటూనే కన్నుల కాటుకలతో, తొంగలిరెప్పలతో, కస్తూరిబొట్టులతో "సెలవివార" నవ్వుకుంటూ యెదుట నిలుస్తారు. కటకమగిలేరాలూ, బన్న సరాలూ, మట్టెలు, పిల్లండ్లు, రత్నాల మొలనూలూ, కరకంకణాలూ, జువెల్లలూ, కొప్పులలూ వారి పరిమితాలైన సొమ్ములు. శ్రీపాదుడు వారి "కర్ణహేటకరత్న తాటంకయుగధార ధార్యాలకు" తడికలాడినాడు. నాడుపట్టుచీరలు ధరిస్తారు. కొందరవీ కట్టరు. లలితమైన వారి కేరిరాలకు ఒత్తుంటాయట. కాళ్ళకు పారాణి పెట్టుకుంటారు.

టారు. అదిన్నీ ప్రియార్థితమైతే పరమప్రీతి. వారు వలచే వస్త్రాలు "వెండిరికపావడలూ", వానిపైన "ఉడిచబారు దువ్వలువలు. ఒక్కొక్కసారి కానిచీరలు కూడా కడతారు. కాని, ఆ రమణులకు "కావులు" అంత యిష్టముకావు. విద్యానగరస్త్రీలు చాలా జాణలు. "అచటఁ బుట్టిన చిగురుకొమ్మైన చేప" అనే మాట ఆనాడు విద్యానగరాన్ని గురించి అందరూ అనుకునే నానుడివంటిది.

విజయనగరంలో అన్ని సంస్కృతులూ గూడు గట్టుకున్నాయి. హిందూదేవతల ప్రక్కనే జైనదేవతల వైత్యాలు, వీరశైవమతాలూ వుండేవి. రాజులు వీరవైష్ణవులైనా- వీరశైవులైనా-వారి "వీరత్వం" మత సహవానికి యేమాత్రమున్నూ అడ్డువచ్చేది కాదు. మహమ్మదీయులూ కూడా అచ్చట కాపుర ముంటూ యితరులతోపాటు అన్ని అనుకూలాలూ అనుభవిస్తూండేరి. పాశ్చాత్యరాజుబాధు ఆనగరాన నిలిచి తమ నాగరికతకు పునాదులు వేసుకుంటూండినారు.

అప్పటి కళాకారులకు స్వాతంత్ర్యం అమితం. రాజులనుకూడా "నిరుపహతిఫలమా, ప్రవణీప్రియ దూతిక తెచ్చియిచ్చే కప్పవడిమూ" లేకుంటే కళావిరూపి కాదని కవులూ, శిల్పిలూ ఛిక్కరించిన కోణం లవి. ఆ రాజులు మహాపీనుకు. ఈ ఛిక్కారానికి "శోకబ్రాహ్మద్యుతకాగ్రహారాలు" కళాకారులకు రాజు లిచ్చిన ప్రతిభత్వ. నుదుట గంగమట్టితో, మణి కుండలాలతో, పసిడిచారచెలంగు మిసిమిదోపఁ తెలంగు అరుణాంకుశోత్తరీయాలతో, కర్ణకుండలాలతో, రాక్షోప చారాలతో, రత్నపాదుకలతో "శాంతరసమెల్ల బ్రహ్మలేశమగులు" గల కవులు ఆనాడు అందలాలలోఁ దిరిగిరి. అప్పటి సామాజిక ఆభిరుచులకు వారధిపెరళు. ఏవృత్తివాని కావృత్తియందే భుక్తియుండెను. వృత్తులలో పోటీలలేవు. విజయనగరమహా సామ్రాజ్యం విస్తరిల్లిన నాజగయిదునూళ్లెండ్లున్నూ- శిల్పుల వులి తన గానాన్ని మానలేదు. చిత్రకారుని కుంచె గడిచుగడిచుకూ వింతముస్తాయిలు విడువలేదు. కవికలము మధురస్పృహని మానలేదు. గాయకుని కంఠము కరుగలేదు. వీరైలు మూగనోముపట్టలేదు. వీధిభాగవ

కులు, కూలవాసర్లు, బుడబుక్కలవారు, పగటివేష
గాండ్లు-తోటబొమ్మలవారు-యెవరుగాని యే ఆవరం
తోటాదా వంచుకులు కాలేదు. చక్కని కవిత్వం వ్రా
సిన కవికీ, చూనిబొమ్మలు బాగా ఆడించిన అటగీనికీ
ఆకాలంకో మర్యాదకో తరతమభావాలు లేవు. ప్రతి
కళాకారుడూ తనదే విద్యావగరమవుతుని గర్వించాడు.
ఆ ప్రజలు దారిద్ర్య మెఱుంగరు. భోగదారిద్ర్య మెఱుం
గరు. హృదయదారిద్ర్య మెఱుంగరు. “ఆబాలగోపా
లమూ” అనందమున మునిరి. భోగపమాద్రములోని

మధురవీధికలు వారు. ఆ జీవన మొక కల. లయానుబద్ధ
మైన ఒక సంగీతం. ఆవేశపరవశమైన ఒక కవిత్వం. ఆ
నాడు అందరి చావులున్నూ “భువనవిజయఖ్య
సంపద్యరసమ” వైశనే వ్రాలినాయి. కాని- యేమి
లాభం! ఆస్పద్యఖండాన్ని కాలం మ్రుంగి పోంది. ఇప్పు
డక్కడమిగిలినవి మ్రోడులుదక్కిన మన నాగరికతవంటి
మొంకిగోడలు, సదమదమై అన్నిటితోనూ కలిసిన
ఆంధ్రసంస్కృతివంటి గ్రచ్చపాదలున్నూ—అంతే.

సమ్రాట్ అగ్నివిత్తుడు

[నాటిక]

= శ్రీ తల్లావజ్జుల కృత్తివాసరీధులు =

ఈ నాటిక చరిత్రానుకము. క్రీ. పూ. 3-వ శతాబ్దిలోని భారత జాతీయ జీవనం ఇందులో ప్రతిబింబిం. జాతీయ జీవన వికాసానికి పరిణామ మహర్షి, అగ్నిమిత్రులు కారకులు. వసుమిత్రుడు తండ్రివలె తీవ్ర జాతీయవాది కాడు. అతను యవన భారతైక్యము సంధానము ప్రేమయోగములంగా ప్రయత్నించి విఫలమైనాడు. తక్షశిలలో కుమారవసువు యవనకన్యకు ప్రేమించినట్లు చారిత్రక సత్యము. పరిణామ మహర్షులు అగ్నిమిత్ర వసుమిత్రుల కాలంలో ఉన్నట్లు చరిత్ర చెపుతుంది.

నాటికలో 'వీణి' యవననాగరకతన, కుమార వసువు 'భారత నాగరకత'నా సంకేతాలు. భిన్న నాగరకతా సమన్వయం క్రీ. పూ. 3 వ శతాబ్దిలో పూర్తిగా జరగలేదు. అగ్నిమిత్రుడు అన్నధర్మ ప్రేరితుడై జాతి నిర్మాతగా, భారతావనీ జాగరణ ప్రదీపమై విరాజిల్లి నాడు.

[దేవాలయంలో గణగణ గంటలు. ఉన్నై
స్వగంఠా 'శివాయచ, రుద్రాయచ, శివరాయచ',
'ఈశాన స్వర్వరిద్యానా మిశ్వర స్వర్వభూతానాం
బ్రహ్మధిపతిర్ బ్రహ్మహోధిపతిర్ బ్రహ్మ శివో మే
అస్తు సదాశివో—']

ఒకరు—తొలగండి తొలగండి. ఉజ్జయిని
కుశాకాలవాణిశ్వరజ్ఞి నేమించడానికి భారత చక్ర
ధరులు అగ్నిమిత్ర భట్టారకులు వేంచేస్తున్నారు.

మరొకరు—సుంగ సామ్రాట్ శ్రీమన్మహర్షి
మిత్రులవారు క్రతుసంహార సకల సిద్ధికై కాలవాణి
శివునికి రుద్రాభిషేకం చేయిస్తున్నారు.

(కోలాహలం శబ్దం)

అగ్నిమిత్రుడు—ఈ రుద్ర! ఈ కాలవాణి!
చరణస్పృధిగా భగవాన్ పరిణామ మహర్షుల ఆదేశ
గానుసారం క్రతుసంహారదీక్ష స్వీకరిస్తున్నాను.

'భయానాం భయం, భీషణాం భీషణానాం,
మహాన్తైః పదానాం నియంతృత్వ మేకం'.....

సేవాధిపతులు—భారతావనీ జాగరణ ప్రదీప!
కుటిలారాతి కరుణాధినీ విదిశనా! యవనకాటిల్య విధ్వంస
సకా! అన్నధర్మోద్ధారకా! విజయభవ!

అందరూ—హరహర మహాదేవ!

అగ్నిమిత్రులు—క్రతుసేనలు మధురాపురము
దాడిచేరాయని తెలుస్తున్నది. నా భారత సామ్రా
జ్యంలో పీఠాధిపతులు హృదయరక్తధారను భారతా
వనికి నైవేద్యంగా అర్పించాలి. పరాధీన భారతజాతి
స్వేచ్ఛకై భగవాన్ పరిణామ మహర్షులు తపించిరిపించి
అక్రొశిత్తూ అజేతమైనారు. యవనులకు తరిమి ఆర్య
జాతిని ఉద్ధరించండి. సేవాధిపతులకు పదేపదే చెప్పను,
దేశేంద్రావళి యవనల కుక్షుము చేరిన, వారిని పట్టి
తెచ్చినవారికి ఒక్కొక్కరికీ నూరు దీనారాలు పారితో

పికిరి! రిపుహృదయ రక్తంలో మీమా ఖడ్గాలు మోలిత
ములు కావాలి.

హరహర మహాదేవ! (కంభారావం)

ఒకరు—(దూరాన మెల్లగా) అమ్మో! అగ్ని
విశ్ర భట్టరకుల ఫాలభాగము ప్రళయరుద్రుని నిలల
దీప్తికలె తళితళలాడుచున్నది.

మరొక కంఠం—(దూరం గా సన్నగా) చక్ర
వర్తల సేత్రకాంతి విజయలక్ష్మీ దరహా సముదర
ఉన్నదే!

(హాహాకారం చేస్తూ ఒక వీరుడు ప్రవేశం)

అగ్నివిక్రతులు—ఎక రా విలసిం చేసారు?

ఒక కంఠం—మహా ప్రభూ! ఎవరో మధురా
పువసంబడి వచ్చిన విప్రవీరుడు!

బ్రహ్మదత్త వీరుడు—(బాధగా) మహాప్రభూ!
ప్రణామములు. తమ పాదాలమాల నిలిచిన విప్రవీరుడు
మనవి చేసుకొంటున్నాడు.

అగ్ని—ఏమయింది? ఏమయింది? బ్రహ్మదత్తా?

బ్రహ్మ—ప్రభో! మధురాపురం శక్ర హస్తగత
మైంది. యవనసేనాపతి హీరియోకలు మలమలమాడే
ఎండలో—ఇసుకలో—మన వీరుల పెడగక్కులు
విరిచి, కాళ్లు కట్టి, కొరదాలతో కొట్టి తన్ని
కుక్కలవలె మనవారికి ఈడిపించినాడు ప్రభూ! మన
వారు కొరసేనంలో నేర్వచ్చుకై పతాక ప్రతిష్ఠ చేయగా,
యవనలు భారతపతాకను లాగి చించివేసినారు.

అగ్ని—కలిమూ రిన్నె కరకాశ్య మహాహించి
భారతాన్ని శక్రనిర్మూలం చేస్తాను. కాలనాధేయర
సన్నిధిలో శపథం చేసినాను. యవనుల దారుణకాండ
భారతహరి మరచలేదు. నా సామ్రాజ్యచ్ఛత్ర దండము
ముక్కలు చేయబడిన రిపుసేన నాశిం చేస్తాను.
రిపుహృదయ రక్తంలో సామ్రాజ్యలక్ష్మీ చరణాల
పారాభిషిస్తాను. ఆర్యభారత, భారత ధర్మదీప్తికై
అవసరమైతే నా కుమార వసువిక్రతుణ్ణి కూడా బలి
దానం చేస్తాను.

అందరూ—హరహర మహాదేవ!

అగ్ని—అంధ్ర శ్రీ పుత్రయజ్ఞునితా! మధురా
పురానికి వెంటనే అంద్రసేనను సమాయత్త పరచు.

యజ్ఞదత్తు—చిత్తము మహాప్రభూ!

బ్రహ్మదత్తు—ప్రభూ! మధురాపురం శక్ర
సేవనంవల్ల నాశనమవుతున్నది. కై నులు యవనులతో
కలసి భారత సామ్రాజ్య నాశనానికి కుట్రలు పన్ను
తున్నారు.

అగ్ని—సేననూరి కాడుకదా?

బ్రహ్మ—జననూరే మహాప్రభూ!

అగ్ని—అల్పసంఖ్యాకుల హక్కులకై విశ్రమ
యవనపక్షం చేరి దేశేంద్రోహిగా మారివాడు! హీ కాం
నాథ! ఈ వారి దౌర్భాగ్యము. భారతీయ హృద
యాన్ని, హృత్పూర్వయాన్ని గండ్రగొడ్డలితో ఖండించి
ముక్కలు ముక్కలు చేయబడినాడా?

బ్రహ్మ—సేననూరి తిరుగుబాటువల్ల మధురా
పురం అల్లకల్లోల మైంది. యవనప్రభువు డెమిట్రీయసు
చేసిన ఆజ్ఞప్రకారం వేదాగ్యయనం చేసే విశ్వులను
బంధించినారు.

అగ్ని—దేశేంద్రోహులు యవనపక్షం చేరగా,
భారతావని కన్నీరు మున్నీరుగా పరాధీనమై విలసిల్లు
న్నది. దేశేంద్రోహులు మాతృయోధనోదార వనీకుతా
రులు. ద్రోహులను పట్టి తీసుకురావాలి.

సేనాపతులు—భారత సామ్రాజ్యచ్ఛత్ర దండము
స్థిరంగా ఉండడానికి, భారతాభ్యుదయానికి త్యాగం
చేస్తాము. ద్రోహులను పట్టి తెస్తాము. మహా ప్రభూ!

అగ్ని—నా జనకులు, సేనాని, పుత్రవిక్రతులు
బాధలను చెందాదీనట్లు ద్రోహులను చెందాదీ మాన
కపాలమాలలతో కాలనాధేయరునికి గ్రీవాంకరణ
చేస్తాను. తదీయ రిపురక్తంలో రుద్రాభిషేకం చేయాలి
యవనరక్తంలో సామ్రాజ్యలక్ష్మీ, అర్ధాంగ లక్ష్మీ
మాశివీకనుగుట లిలకం తీరుస్తాను. హరహర మహాదేవ

పరిశుభ్రతకు పూచీ

తాము తయారుచేసే సరకుల్లో అతి
అమితమైన పరిశుభ్రత ఉండేటట్లు
చూడటం పెప్పర్ మింట్లు వగైరా
తయారుచేసే ప్రతివారికీ విధి. స్వీట్లు
అపరిశుభ్రంగా ఉంటే, వాని చేస్తవి.
స్వీట్స్ ఎక్కువగా తినేది చిన్నపిల్లలు.
అందువల్ల తమ సావరిన్ స్వీట్స్ ప్రతిదీ
కూడా అమితపరిశుభ్రంగా ఉంటుందని
కె.సి.వి.వారు గట్టిగా చెబుతున్నారు.

శుభ్రమంతా ఆదరించుటచేప

సావరిన్ స్వీట్స్

కె.సి.వి. తయారీ

A PINCH OF
"TILAK" BRAND
MISKY ASAFOETIDA.
IN
EVERY DISH
APPRECIATED
FLAVOUR

GOPALJI CHAMPSHI & CO
30 Govindappa Naick St.,
Madras.

ప్రసిద్ధి కెక్కిన

తిలక్ మార్కు

మిస్కి యింగువనే వాడండి.

వాసనకు మ్నా, రుచికిన్ని

శ్రేష్ఠమయినది

అన్నిచోట్ల దొరకును.

గోపాల్జీ చాంపీ అండ్ కంపెని

ఇంగువ, మర్చంటు,

80, గోవిందప్ప నాయక్ బిడి, మదరాసు.

పాఠాఫీసు :

త్రాండి :

బాంబాయి.

మధుర.

స్వర్ణోత్సవ -
ఆగమనసందర్భం

పండిత డి.గోపాలచార్యులవారి
జీవమృతము

ఏబదియేండ్లుగా ప్రజాలోక,
మునకు అమూల్య సేవలెరుచు,
ప్రజల ఆరోగ్యమును పెంపొం
పించుచు, అనంద సంతృప్తులను
బింబించి, ప్రజానారంజకమైన
దని కల్పించుటకు గర్వించు
చున్నాము.

అయిదేండ్ల శ్రమంబువలె
అనగల్... మద్రాసు.

౨

వసంతోత్సవం

(తక్షశిల విద్యాపీఠం—కోలాహలం తగ్గతూ ఉండగా, అందల జిలిబిలి స్వరాలు—యవన కన్య గానం చేస్తుంది.)

గానం—

వసంత యామిని రాకే రాకే

వసంత మాధురి రాకే

కోకిల కాకలి, కోమల మధువును

ఎద భరింపకే, ఏమి సేనునే (వసంత)

కేతకి ఒక మే మంతాయుగమై

యువజన హృదయ విదారణ మునునే (వసంత)

తళతళ మెరసెడి దరహాసములే

కత్తియంచులై కోయున నా ఎద (వసంత)

ఆమని మత్తులా ఆధి బాధలనా

విరాళిలల వేగిపోతినే (వసంత)

ఒకరు—తక్షశిల విద్యాపీఠం వసంతోత్సవం అద్భుతంగా ఉంది. యవనకన్య ఏటి ఎంత చక్కగా పాడిందోయ్!

మరొకరు—యవన విద్యాపీఠంలో, విహారంలో కుమార వసుమిత్రులవల్ల, పాశ్చాత్యచనాలకన్న ప్రణయం బాగా సాగుతున్నది. (నవ్వు)

ఒకరు—ఏం ఆలా అంటావు?

మరొకరు—ఏటి కుమార వసువును ప్రేమిస్తున్నది. ఆమనిమత్తులో విరాళిలలకు తాళలేదట!

ఒకరు—నుంగ సామ్రాజ్యస్థల్రాచ్చాయ విడిచి యవరాజులు వసుమిత్రులు గాంధారశిల్పం నేర్చుకోవాలని కాదుటోయ్ తక్షశిలకు వచ్చారు.

మరొకరు—అవును. వసుమిత్రులు శిల్పాచార్యుని సన్నిధిలో బుద్ధదేవుని శిరస్సులు మూర్తించబోయి యవనకన్య ఏటిహిద వలపులల్ల ఏటి శిరస్సులను మూర్తిస్తున్నారట! విహారమంతా పొక్కిపోయింది.

ఒకరు—అమ్మా! విహారంలో వలపు తికమకై! 'పాతికాగ్ని' పటించినా ప్రమాదాలు చేస్తూవుంటే!

9

వినయధర్మం నశిస్తుంటే ఎలాగ? యవనకన్యను అగ్ని మిత్రుల కుమారులు విశ్రులు ప్రేమించడమే సామ్రాజ్య ధైర్యం మాచుకోక కాత్రనసీమలో శత్రుకన్యను ప్రేమిస్తున్నారే కుమారవసువులు?

మరొకరు—వలపు తలకెక్కినవారికి శత్రుత్వానికి, మిత్రత్వానికి భేదం తెలియదు. యవన ప్రభువు సుంగమహిషకుల చేతుల్లో చిత్తియిపోయాడు. కుమార వసువు యవనకన్యను ప్రేమిస్తోంటే ప్రభువు ఎలా సహిస్తాడో?

ఒకరు—ఏమో ఇంతకూ ఎవరినన్న వోషయూ లేదు. జాదభిక్కుని విహారంలో విహారానికి గ్లాని తెస్తున్నది. భిక్కుని, సాంకృత్యానుని చూటి కన్య జరుపుతూ, ఏటివసుమిత్రులను అనుసంధానం చేస్తున్నది.

మరొకరు—భిక్కుని 'తథాగతు'ణ్ణి మరిచి పోయి కుమారవసువును ప్రేమించడం మరలం.

ఒకరు—ఈ ప్రణయం ప్రణయం కాదుగదా! పరిచయ విహారానికి వైతాళ్యవందన చేళయింది.

అద్వైత—

నమో తస్య బుద్ధస్య

నమో తస్య బుద్ధస్య

కుశలస్య శుభ సంపదా

(గుంటలు వినపడతాయి)

3

ఉల్లయి నిల్వో

శిష్యుడు—

“యోగేన చిత్తస్య పఞ్చేన వాచాం

మలం శరీరస్య చ నైర్ద్యకేన

యోగపాకరో త్తం ప్రవరం మనీషాం

పరంజలిం ప్రాంజలి రాసతోస్మి”

గృహదేవుడు, ఆదిశేషానతార సంభూతులు, లోకరక్షదత్తులు భగవాన్ ముగ్ధులు నా సంశయ నిగృహి చేయాలి. మహాభాష్యం నా పనియిం, మహా రాజ్యం నా పాలనయిం—అని ఘోర రచన చేశారేకే

ప్రకృత పరిస్థితుల్లో భావ్యం చదువుతూ ఉండ
మన్నారా?

పఠంజలి—మహాభావ్యం ప్రస్తుతం కట్టిపెట్టి
మహాబాహ్య భద్రత చూడాలి. భారతజాతి శోభాదరి
ద్రావిడ, శత్రుహస్తగత మైనప్పుడు భావ్యం అగ్ర
యనం చేసే సమయమా? ఏ త్తణింశో యవన సేనలు
మన ఉజ్జయినిపాద పడతాయో! ఎ హాస్నిమిత్ర సమా
ట్టులకు మనం తోడ్పడాలి.

శిష్యుడు—గురుదేవా! అతగో చక్రవర్తులు
తమ దృష్టాంతం స్వయంగా వేంచేసినారు.

అగ్ని—భగవాన్ పఠంజలి గురుదేవులకు
ప్రణామం.

పఠం—సంకల్పసిద్ధివస్తు. చిరాయురస్తు.

అగ్ని—మహా ప్రసాదం. గురుదేవుల వాక్కు
అర్థాన్ని అనుసరించే ఉంటుంది. నా హృదయం కల్లో
లంగా ఉంది దేవా!

పఠం—కుమార వసుమిత్రుడు తత్వశిలంపై
రాశేదా? ఇంకా రాశేదా? వెంటనే వసుమిత్రుడు
ఉజ్జయినికి వచ్చితిరాలి.

అగ్ని—జాతి వివర్తితపరిస్థితుల్లో ఉండగా నా
కుమారుడు కాల్రవ యవనకన్యను ప్రేమిస్తూ తత్వశిలలో
ఉండడం సహించలేక పోతున్నాను. దుర్మార్గుడు
యవన ప్రభువు శోపాతికేశంకల్ల కొట్టింపుతో నా
కుమారుణ్ని ఏం చేస్తాడో!

పఠం—భారతజాతి యవనులచేతుల్లో పడుతుం
డేమోనని తల్లడిల్లుతున్నప్పుడు ఈ దౌర్భాగ్య విజా
తీయ ప్రణయ మేమిటి? కుమారవసువు రాజధానికి వచ్చి
తిరాలి. ఏత దనుకాసనం, ఏత దినల్లంఘనీయం. రాజన్!
కుమారవసుమిత్రుని ధీరలాతిత్యానికి ఇది సమయము
కాదు!

అగ్ని—నేనూ ఒకప్పుడు ధీరలలితుణ్ణి!
అప్పుడు నాకు మహారాజీమయం ఈ ప్రపంచం. మంచి
రోద్యాంలలో మహారాజీచేత పాదతాడనం చేయిస్తూ,
కుసుమితాశోకశ్రున్నాగ పాదపములను తిలకించేవాణ్ణి.

ప్రియాపాదాలక్ర మృగితమై అరణ్యచ్ఛాయ కుభకుడనై
మురిసేవాడను! ప్రేయసారి సృత్యగతులు మాస్తూ
వుంటే నా చిత్తము తనిసిపోయేది. ఇప్పుడు నా హృద
యం కణకణ లాడుతున్నది. నా కుమారుడు ప్రేమ
యోగంలో లలిత హృదయుడై, యధ్యుముఖుడైపో
యాడు. గురుదేవా! మీరు కుమారవసువును వెంటపెట్టు
కొని యాగాశ్వం వెంట వెళ్లి, రిపుకోటి సహస్ర శిరస్సు
లను హుటాహుటి తెగనరికివేయాలి.

పఠం—రాజన్! నిజమే! శత్రునిర్ముక్తం కాని
పరాధీన భారతాన్ని చూడలేను. అందుకే మహాభావ్యం
పాతం మానేయమని కాసించాను.

అగ్ని—యవనులు అక్రమించిన శిరసేనలలో
జరిగే దురంతాలకు అంతులేదు. గురుదేవా! తడినడ్డ
లతో కంతాలు త్రేస్తూ రక్తం చిందనియని రాజనీతి
యవనులది. మధురాపురంలో వీరులు యాగపశువులై
ఆహూతి అయిపోతున్నారు.

పఠం—శుభ్ర కుమార మందర కిరీటిసి! సామ
గాన ముఖరిత దిగంచల! వేదమాతా! పూతధాత్రీ! నీకై
మానవకోటి త్యాగోద్ధమైనది. స్వేచ్ఛారహితోదయానికి
త్రింశోకోటి కంఠ కలకల నినాదం వివవస్తున్నది!

అగ్ని—భగవాన్ పఠంజలి మహర్షులు దివ్యార
తార బలంబు భారతజాతి తల ఎత్తుకుంది. సర్వ
జాతుల్లో భారతం మకుటాయమాన మవుతుంది!

పఠం—శుభం భూయాత్. వెంటనే కుమారవసు
వుడు నా కాసనం పంపించాలి.

అగ్ని—గురుదేవా! భవదాజ్ఞా దృఢబంధరైసి.
శిలవు. (నిష్క్రమణం. శోలాహలం)

గా నం - ప్ర జ లు

జయ జయ జయ

జయ భారత బాగ్యుతి ప్రదీప!

జయ జయ జయ

జయసంగ మహిపాల

భారత భాగ్యనిధాత

ధీవంధు పరితాత

భారత రాజ్యనియంత

భారత ధర్మప్రదాతా
జయ జయ జయ
జయ భారత జాగృత ప్రదీప!

౪

తత్వశిల - విహారం

(గుట్టపు గిట్టల చప్పుడు - హేమరం)

ఒకడు—మిలిందు డెక్కడ? ఎక్కడ మిలిందుడు?

మరొకరు—ఏమిటా వేగిరపాటు? ఎందుకు?

ఒకడు—ఎక్కడ మిలిందుడు?

మరొకరు—నేనే మిలిందుణ్ణి, ఎక్కణ్ణి చిరాక?

ఒకడు—కాకల నగరం నండి. నమస్కారం.

యవనప్రభువు ఈ శిఖ మిగుల అందజేయుచున్నాడు. కర్తవ్యం తెలుసుకొని, ప్రభువు చేప అజ్ఞ నెరవేర్చాలి. శిలవు. (పక్క) ముగ. గుట్టపు డెక్కల చప్పుడు.)

మిలిందుడు—“మివాండర్! కుమారనను మిక్రుడు తత్వశిలవిహారంలో గాని, విద్యాపీఠంలో గాని ఉండ నిలలేడు. మనం ఒకసారి ముగ విప్రరాజుల చేతుల్లో చిత్తయినాము. వసుమిక్రుడు మన క్రగువు. ఏణిని ప్రేమిస్తున్నాడని తెలిసింది. నీవు నావిధేయుడవు కనుక, సమయాసమయాలు కనిపెట్టి క్రగువును హతమార్చు, రక్తం నాకు పంపవలె. అప్రమత్తర కూడదు. క్రమంగా కార్యం సానుకూలం కావాలి.

డెమిట్రీయస్ వ్రాలు, కాకలనగరం.”

(క్షుణం నిట్టూర్పు) ఇదా ఉత్తరం? ఇంకకీరాకుడా యవన ప్రభువు? చూస్తూ చూస్తూ మిక్రుణ్ణి వసుమిక్రుణ్ణి ఎలా చంపను? ఇద్దరూ ఈ తత్వశిలలో చదువు కొన్నామే? డెమిట్రీయస్! నీకు నిండుప్రాణాలు, నిండుముతకుని తీయని ప్రాణాశీ కావాలా? నన్నెందుకు ఇలా పక్షిస్తావు? రాజనేన ఎంత అవధకం. మహాప్రభో! డెమిట్రీయస్! యవనభారతైక్యత నీకు ఇష్టంలేదా? రక్తం ఎలా నీకు అర్పించను? నాకు చిత్తసమాధానం లేదు. నాప్రశ్నలకు సమాధానమిచ్చిన జాగభిక్షు వైనా లేడీ? అతనైనా మనశ్శాంతి కలిగి పాడేమా! అబ్బ! ‘నమో రస్స అరహతో సమ్యక్సంబుద్ధస్స’ అంటూ నిట్టూరుస్తాడు. (నిష్క్రమణ)

౫

తత్వశిల - విహారం

(కూనిరాగం తీస్తూఉంటాడు కుమారననువు. పకపక నవ్వుతూ అందల సవ్యడితో ఏణిప్రవేశం. చప్పున వసుమిక్రుడు కూనిరాగం ఆపుతాడు.)

కుమారననువు—ఓహో ప్రేయూరాలా! ఓహో ప్రేయూరాలా! వచ్చావా! వచ్చావా!

ఏణి—వసుమిక్రులు ఏహో కూనిరాగం తీస్తూ మానేశారు. నేను వివహాడదా చెప్పండి.

వసువు—ఏణి! ఏహో నాలో పాడుకుంటున్నాను.

ఏణి—వసుమిక్రులు యవనశిల్పం నేర్చుకోవడమే కాక గాంధర్వంకూడా అభ్యసించారే?

వసు—గాంధర్వంకూడా మీ యవనులదనేనా నీ అభిమతం?

ఏణి—సంగీతంకూడా మాదగ్గరే మీరునేర్పారు.

వసు—ఏమి కొంతెంతనం? నాదబ్రహ్మము భారతదేశంలోను, యవన దేశాల్లోనూ, సమస్తానకాకం లోనూ ఉండనేఉంది.

ఏణి—పరకాని, కొత్తసాటలు రాకారా చెప్పండి? (వీణ మీటుతుంది)

వసువు—

రగిలి రగిలిన గుండె

రాగ రక్తాయుము!

పగిలి పగిలిన ఎండ

బాధానలోజ్వలము!

పృథకు మారగనింపు

ముదయ శోభాసవము!

రలవంతలో క్రుంగు

తరుణార్ద్ర పృథయము!

ఏణి—చూ శాఫోలాగ హాయిగా వుందండీ మీ కవిత్వం! నన్ను చూస్తూంటేనే మీ రిలా మహా కవిలా రాస్తారు.

వసువు—నన్ను ‘శాఫో’తో పోలుస్తావేమి? ఏణి! నీ మూర్తిని చూస్తే, నీవృద్ధయాన్ని గ్రహిస్తే

నాకవిత పొందులెత్తుతున్నది. నా హృదయజలధికి,
ఏదీ, నువ్వు పూర్ణి మాళరజ్యోత్స్నవు!

ఏదీ—ఏమండీ నేనంత చక్కనిదాన్నీ?

నను—ఇంకా సందేహమా?

ఏదీ—చక్కదనం అంటే ఏమంటుండీ? మీరు
శిల్పములు కదా?

నను—నువ్వుమాత్రం కానా ఏదీ? నువ్వూ నీకు
తెలియనట్లు కొంటేగా అడుగుతున్నావు నీ నుండరా
కాదనట! వల్ల నాహృదయము, చిత్తము మాగు
ర్భులో కరిగిపోయాయి.

ఏదీ—మీరు మానసికసౌందర్యాన్ని పొందవలసి
మంటారు.

నను—నేను గాంధారిశిల్పములో నీ రూపము
చక్కగా మూర్తించాను. నా కలలు నా కోరికలు చిర
నిద్రానాపాంథుల, అన్నీ నిన్నే మూర్తించాయి ఏదీ!

ఏదీ—మాయవనలవల్ల నే మీరు తేల్చు
రూపంలో యెవరూ చూపారు.

నను—ఓస్, అలాంటున్నావా? మా భారతీయ
శిల్పంలో ప్రాణానికి ప్రాముఖ్యం ఇస్తాం, ప్రాణప్రతిమ
లేని నీ పంపిణీకం కాదా ఏదీ? ప్రాణమిలాసాన్ని
ఆశ్రయిస్తేనే రూపం సజీవంగా ఉంటుంది.

ఏదీ—నురే పాపం! నాంచిలో బాద్దనలో
ద్యోతప్రాకార తోరణ శిల్పవిన్నానం మా వాళ్ళ
శిల్పనే కదా వచ్చింది.

నను—నూ వాళ్ళ జీవంపోస్తే మీ వాళ్ళ కళ్ళు
సిద్ధింకరు. అవునుకాని నవ్వు, నేనూ ఒక మైత్రాభిముఖ
ఉంటే ధైర్యం ఎందుకు మాట్లాడకోవడం ఏదీ?

ఏదీ—భావనలో యవనభారతధ్వజం లేదు.
మనం ఒకటే.

నను—కాంతా సమైక్యంగా నీవు ఏమిపలికినా
రమణీయమై నా వివక్షలూ కూడా ఒక్కొక్కసారి
పోగొడుతుంది.

ఏదీ—మీ సాన్నిధ్యబలంవల్లనే నాలో ఏకత్వ
స్పందించిందా? ఏమంటారు? అంటే నేను చేతకాని
దాన్ని కాను.

నను—మల్లీ ఆటలు కెందుకు? ఏదీ, నీవు
శక్తివి, నేను శివుణ్ణి.

ఏదీ—ఏమిటి పరిణామం?

నను—పరిణామం ఎప్పుడూ ఉంటుంది! మీ
'డెమాక్రిటస్' దే అనుకొన్నావా? మీవాళ్ళ మా పరి
ణామవాదాన్ని అనుసరించారు.

ఏదీ—మీరూ మీ కపిలమహర్షికి వెయ్యి నను
నాగారాలు. నా సాన్నిధ్యంవల్ల మీరూ బలంవస్తుంది.

నను—అవును ప్రేమనీ, అలాగే వస్తుంది.

ఏదీ—అలా అయితే జాతికి జాతికి ద్వేషం,
భేదం పోగొట్టుకోండి.

నను—త్యాగశక్తివల్ల జాతుల మధ్య ద్వేషం
అంతరిస్తుంది. ఏదీ, నా హృదయంలో నిద్రాణమైన
సంస్కృతిని రెప్పకొట్టావు. నా తండ్రి అగ్నిమిత్ర
చక్రవర్తుల సనాతనాలు, ఉద్భవల సాతీయాభిమాని.
అయిన ఆశ్వజాతి పాటిట ఆఖింపలడై నిశిత వైదిక
ధర్మ వ్రాసేయసమయో శత్రుజాతి పయలన ఖండ
ఖండాలు చేయ నిశ్చయించినట్లు కన్యాశ్రమిగా తెలు
స్తున్నది. నేను సహించలేను.

ఏదీ—యన మైత్రీపాళం తెగిపోదు కదా?

నను—త్యాగంవల్ల మైత్రీ గాఢమవుతుంది
ఏదీ? బుద్ధదేవుని శిరలకారణ్యం, మహామైత్రీ తర్క
శిలలో అర్థమచేడకొన్నాను. ఆ మైత్రీపాళం నీన్న
నన్ను ఏకం చేసింది ఏదీ? నేను చక్రవర్తి కుమారుణ్ణి
అహంకారం, ద్వేషం నీ సౌందర్య రసప్రవాహంలో,
నీ కౌరుణ్యంలో కరిగిపోయాయి. యవన భారత
హృదయాలు ఏకమవుతూఉంటే ఇటు మీ యవన
ప్రభువు, అటు నా జనకులు అగ్నిమిత్రులు కత్తులు
మారుతున్నారు.

ఏదీ—స్నేహాన్ని స్వర్ణ ఏకంవీడ ఉంచాను.
స్నేహంలో వైరం కరిగిపోతదా?

నను—అందుకే నేను రెండుజాతుల మధ్య నరికి
పోతున్నాను, మథనపడుతున్నాను.

అరిపోనేపోడు, రాగమాలాకిల!

తరలిపోనేపోడు, తాదాగ్రహృదయమ్ము!

అరుణాధరములేక మనలేను మనలేను

అరుణమందారమో, మరలి రానేరాన.

ఏణి—నానాథ! నానాథ!

నీకోస మీ బ్రతుకు

నిలవియున్నది నాథ

ఓనాథ! ఓనాథ!

క్షణోప నీలోన

క్షవసమ్ముఖ నాథ

నికవీడి మనలేను

నిజముగా నా నాథ.....

వసు—ఏణి? (బాలికా)

ఏణి—ఎదకోసి గడ్డలకు

వెదిజల్లి వేయకో

నానాథ! నానాథ!

నికవీడి మనలేను.....

ఒకకంఠం— ఏణి! ఏణి! రావచ్చునా?

(ద్వారం చప్పుడు)

ఏణి—ఎవరది? (కంఠం సర్దుకొని)

ఒకకంఠం—నేను, భిక్షుని సాంకృత్యానుని.

వేగం తలుపు తెరు.

కుమారవసువు—భిక్షునీ, అలా కలుకుతున్నావు?

భిక్షుని—అయ్యో! మిలిందుడు ఖింతంతో పాడుచుకోపోతున్నాడు. విహారంలో గడ్డలుగా ఉంది. (దూరాన గోల వినవస్తుంది.)

వసువు—ఏమయింది? భిక్షునీ?

భిక్షుని—కాకలనుండి డెమిట్రీయస్ రహస్యంగా ఉత్తరం పంపాడు. తక్షణం మిమ్మల్ని హతమార్చి రక్తం పంపవలసిందిగా. ఆయన మిలిందునికి ఆజ్ఞ!

ఏణి—అయ్యో!

భిక్షుని—ఉత్తరంలో ఉన్న ప్రకారం మిలిందుడు మిమ్మల్ని చంపలేక కత్తితో పాడుచుకోబోగా శ్రమలు పట్టుకొన్నాడు.

వసు—పదండి. అక్కడికి. భిక్షునీ, ఏణి!

(క్షణం నిశ్శబ్దం. విహారంలో కలకలం తగ్గుతుంది)

వసు—మిలిందా? ఎంతవని చేశావు. ఆత్మహనానికి ఓడిగట్టావు?

మిలిం—(బాధగా) డెమిట్రీయస్ కకోరంగా ఇచ్చిన కాసనం నెరవేర్చలేక ఇలా అయినాను. వసు మిత్రా, నేను యవనాణ్ణి. నీవు భారతీయుడవు! చక్రవర్తి కుమారుడవు! ఈ తక్షణాలలో ఒకచోట చదువుకొన్నాము. బాలివైరానికి మనం ఆహుతి అయిపోతున్నాం!

వసు—మిలిందా! బాలికి బాలికి అభారం అధికమై ఏర్పడింది. నేను తక్షణం వదిలేస్తాను.

ఏణి—వద్దవద్దు.

వసు—నా సురుదేవులు, అది శ్రేయోక సంఘాతులు పరంజలి మహర్షుల ఆదేశం ఇది. ఈ 'హర్త' విని కుమారవసువు వెంటనే ఉజ్జయిని వచ్చిచీరారి! అల్ప సంఖ్యాకుల హక్కులకై జననూరి జనస్థానములతోసంవిప్లవం తెస్తున్నాను. వెంటనే నీవు రావాలి!

మిలిం—అయ్యో, మీ తలవృద్ధులవ దగ్ధం చేస్తున్నాను.

వసు—కర్తవ్యం నెరవేర్చక తప్పదు. (హాదగా)

మిలిం—వసు! రాజనీతికి, 'హృదయరాగానికి' మగ్గ కుమిలిపోతున్న నిన్ను, ఏణినీ చూడలేను. నాగుండెలు తరుక్కుపోతున్నాయి!

ఏణి—నాథా మీరు వెళ్లక తప్పదా?

ఏ రీతి భరియింతు

ఈ వృద్ధుడు దాహమ్ము

నా నాథ! ఓ నాథ!

నిను వీడి మనలేను

నిజముగా నా నాథ!

వసు—

అరిపోనేపోడు, రాగమాలాకిల

అరుణాధరమే లేక మనలేను మనలేను

పగిలి పగిలిన గుండె, బాధానలోజ్వలము

రగిలి రగిలిన గుండె, రాగరక్తారుణము!

౬ ఉజ్జయినిలో

కుమారవసువు—పరంజలిం ప్రాంజలి రాన తోస్సి.

పరంజలి—కుంభాభయో! కుమారవసు విశ్రుదు రాజధాని ఉజ్జయినికి రావం మహానందం.

కుమారవసువు—గురుదేవుల ఆజ్ఞ ఔదల ధరిస్తాను.

పరంజలి—ననూ! నీ అంతరంగ మథన సేను ఎరుగుదును. నీ కప్తహృదయాన్ని చూచి సేను బాతి పడను. నీ కర్తవ్యం జ్ఞాపకం చేస్తున్నాను.

వసువు—నా వ్యథ గురుదేవులకు చెప్పకొంటే కొంత కృప్తి, కొంత ఉపకాంక్షి.

పరంజలి—నీ విజాతీయ ప్రణయాన్ని సామ్రాజ్యంలో నీ తల్లి, తండ్రి, గురువు, ప్రజలూ ఎవరూ హర్షించరు.

వసువు—ప్రణయానికి బాతులతో నిమిత్తమా? తుంతవృత్తి.

పరంజలి—నీ ధీర లాటిత్వానికి ఇది సమయమా? మన భారత సామ్రాజ్యము శత్రు హస్తగత మయ్యే విపత్సమయంలో కుమార వసువు కర్తవ్యం గుర్తించలేదు.

వసువు—మిత్రానుశాసనం ఔదల ధరిస్తాను, గురుదేవా!

పరంజలి—నీ భార్య భానుమతీ దేవిని ఒకసారి చూచి వెంటనే నీవు యుద్ధానికి సిద్ధపడాలి.

వసువు—నా అంతరంగ యుద్ధానికి ఇప్పటికి కర్మమోగంలో పరిష్కారం.

పరంజలి—అవును. నీవు అజ్ఞుడు క్షిలో ఉన్నావు. యుగాశ్వం వెంటనే రావాలి. నీ వెనక సేనూ ఉంటాను. శతద్రుతిరానికి వెళ్లి యువనబాలిని తరిమివేదాము. నీ తండ్రి ఆశ్వమేధం జేగియమానంగా సాగుతుంది.

వసు—గురుదేవా, శలవు.

(చూరాన ఆశ్వమేధులు)

౭

ఉజ్జయినిలో దండోరా

దండోరావాడు—ఇందు మూలంగా యువ నృపతి ఉజ్జయినివాసులకు మన మహారాజులంగారు తెలియచేసేది ఏమనగా, రాజశాసనం ప్రకారం జైన శిల్పాలు కరిగించి యావత్ప్రబం గారం కోశానికి చేర్చాలి పహాయ్.

(ప్రజలకోలాహలం ఎక్కువకాగా శ్రమంగా తగ్గుతుంది) ఒకడు—ఏమిటోయ్ దండోరా?

రెండోవాడు—మన ప్రభువు వారి సాంకర్యం కిట్టక ఆగ్రహావేశంతో చండేశాసనం చేస్తున్నాడు. యువనలతో జైనుడు, జినమూరి కలిసిపోయానాడు. జిన స్థానం భారత సామ్రాజ్యంలో కోరుతున్నాడు.

ఒకడు—అతను ఇంకా సామ్రాజ్యచ్ఛత్రచ్ఛాయలో ఉన్నాడా?

రెండోవాడు—అల్పసంఖ్యాకుల హక్కులకై జినమూరి ప్రతిఘటించిగంగుకు అగ్నిమిత్ర భట్టారకులు తీవ్రశాసనం చేశారు.

మొదటివాడు—చక్రవర్తిని ప్రతిఘటించి శత్రు పక్షం చేరినాడా జినమూరి?

రెండోవాడు—జినమూరి ఏమీ చేయలేక ప్రతి స్థానపురం వెళ్లి సవ్యసించాడు!

మొదటివాడు—చక్రవర్తి ఆశ్వమేధం చేస్తున్నాడు గదా. ఆయనను ఎదిరించేవా న్నెవ్వరు?

రెండోవాడు—ఎదిరించడం మేమిటి? యువన సేనతో మనవారు హోరాహోరిగా పోరుతున్నారట.

మొదటివాడు—పరంజలి మహర్షులు మా డయూగాశ్వంతో ఉన్నారా?

రెండోవాడు—భగవాన్ మహర్షుల ప్రోద్బల తేనిదే మనబాలికి వికాసమే ఉండదు.

మొదటివాడు—చక్రవర్తుల శాసనాన్ని శిరసా హించి జైనవిగ్రహాలు, శిల్పాలు కరిగించి పారవేదా.

రెండో—మధురాపురంలో ఈ పాటికి అగ్ని మిత్ర భట్టారకులు జైనశిల్పాలు నాశనంచేసి ఉంటారు

(కోటలో దీనంగా నగరా మోగుతుంది. జనం అల్లకల్లోలంగా తిరుగుతూ ఉంటారు. మధ్య మధ్య కేకలు—కొంతసేపు కల్లోలం కాంతిస్తుంది.)

ఒక—ఏమిటో న గా రా దీ నంగా మోగుతున్నదే.

మరో—అయ్యో, ప్రమాదం లేదుకదా.

స్త్రీ—బాబూ ఇంకేముంది? కుమార వసువుల వారు (ఆయాసంతో దీనంగా) యుద్ధంలో—నారే రామ... (వెళ్లి వెళ్లి ఏడుస్తుంది.)

ఒక—ఏమిటి? స్వ నాశనమా?

స్త్రీకం—యవనులు వసుకుమారుల తల తొంది... శూలానికి గుచ్చేసరికి మన సేనలు పారిపోయినాయట.

కొన్ని—అయ్యో అయ్యో, ఎంత మాట!

స్త్రీ—మన చక్రవర్తి కరకాశ్యమెక్కి మహా దుద్రులై శ్రమసంహానికి స్వయంగా వెళ్లాలట. కాలి సింధునదము రక్తమయమై ప్రవహిస్తున్నదట.

ఒక—అగ్నిమిత్ర భట్టారకులు, ప్రభువులు జాతికి చేసిన బలిదానం, త్యాగం ఎంత ఘనం! స్వయంగా ప్రభువులు యుగదీక్షకులై భారత ధర్మ సామ్రాజ్యము స్థాపిస్తున్నారు. ఓహో! త్యాగంవల్ల కాని ధర్మసామ్రాజ్యం స్థిరంకాదు కాబోలు.

భద్రం కల్లెభిః శ్రుణుమామ జేవాః

భద్రం పశ్యే మాక్షభి ర్యజత్రాః

స్థిరై రంగై శుద్ధవాన్ సప్తమాభిః

శక్యశేష దేవ హితం యదాయః

స్వస్తి న ఇంద్రో వృద్ధశ్రవాః

స్వస్తిః పూషా విశ్వవేదాః

స్వస్తి న స్తా ర్షోః ఆరిష్టనేమిః

స్వస్తి నో బృహస్పతి ర్దధాతుః

ఓం కాంతి క్వాంతి క్వాంతిః.

(ఆలోచించియు రేడియోవారి ఆనుమతితో,

కొద్ది మార్పులతో ప్రచురణ)

వాఙ్మయ పరమార్థము

॥

— 'కు మార దే వ' —

నైయామికులకు యిత మందరూని నిర్వచనయుక్తమీ “వాఙ్మయ” శబ్దము! ప్రస్తుతవాఙ్మయమునకు నూచనార్థము వాఙ్మయ మనగా “జీవనప్రతిబింబ”మని యనుకొన్న జానము.

బద్దెన, వేమన మొదలగువారి పద్యములలోని సుద్దులు తెనుగునందులందు నానుడులుగా మలుగువడి మనలో నుండి నెత్తుట గలిసి ఆంధ్రవాఙ్మయమునకు విలక్షణముగ బొడవూపుచుండును. వాని జాతీయత పండితపాదులయందు పలురీతుల ప్రత్యేకత నాపాదించుచుండును. పరస్పరవిరుద్ధార్థధాయికములైన పెక్కు సామెతలు నెమ్మదిగా నాలోచించినప్పుడు వింతగొప్పుచుండినను వాని పుట్టుపూర్వోత్తరముల దలచినప్పుడు వింత యెంత యున్నదో వాక్యములు జేసిన తేనెరుసుకలై మన కందియబడినవో విశ్వము గొలుపగలవు. పూర్వజుల యున్నతములే పూర్వుల నానుడులు; వారి జీవనప్రతిబింబములు. ఆయా జాతిజీవనముల నట్టి జాతీయములకుంకి మన మూహించు పీలగుచుండును.

మానవజాతిని వివేచనాదృష్టితో బరికిరింప బూనుకొనువానికి మానవుని గుణసోమనీరూపణతో వారంభింపకతప్పదు. ఇట్టి పరీక్ష వాఙ్మయవాస్తువునకు మొదటి పోటకము; ప్రతిష్ఠాధారమాలగ్రాహము. వాఙ్మయపరిణామకార్యమున గాయకుడు, చిత్రకారుడు, తత్కారుడు, పండితుడు, చిత్రకారుడు సమానభాగ్యత కహించుచున్నారు. మానవజీవితమును లోకులకు ప్రతి

బింబించునట్లు చేయు పనులందు వీరు సరిపంపకముతో హక్కు చెల్లినవారు. టెరెన్సు (Terence) అని నొక నాటకనిర్మాత “నేను మానవుడన; మానవమయలు నాకు చూడమైన వేరీ తోచి దెవుడు” అన్నాడు.

మానవజీవితమును మూర్తీభవించునట్లు చిత్రింప బూనుకొను ప్రయత్నము పంచభూతములను బంధింప జేయునంతటి సాహిత్యకార్యము. కాని ప్రపంచము నందు సుప్రసిద్ధమహాకావ్యములు—ఏభాష యుండైనను, ఏమతభవయికములైనను—మానవజీవితమును ప్రతిబింబించుటయందే, యీ సూత్రపరిచేష్టితములనుటయందే, యీ విషయగర్భితమునందే విఖ్యాతి నార్జించినవి. వాల్మీకి సురడి వ్యాసాదిపురాణకీర్తనకర్తలు, కాళిదాసాది దృశ్యకావ్యప్రబంధనిర్మాతలు మానవజీవితములను తమ తమ కీర్తిసామర్థ్యములు వెల్లడియగునట్లు చిత్రించుట యందు ప్రసిద్ధినింది సిద్ధహస్తులైరి. వాఙ్మయము మానవ హృదయమును సముగ్రముగ బరిశోధనచేసి, మానవజీవితమునందు సుప్రార్థసానుగూని నందిన యనుభవభూతైన కవినండియే మొలకలెత్తగలదు. అట్లు పుట్టిన వాఙ్మయమును జరుపుచున్న విద్యార్థికి మానవజీవనపరిజ్ఞానముతో బాటు తజ్జాతితో సానుభూతి జనించి యాతని విద్యా పంపొందికిని పరిణామము గలుగుచుండును. మహా గ్రంథములన్నియు మానవజీవనప్రమాణములతో మానవత్వము నిండారగల్గియుండునట్లు ద్వేషింపబడి నిర్మింపబడినవి.

అట్లని మానవజీవితప్రసక్తి గలిగిన గ్రంథములన్నియు వాఙ్మయకారకములు కావలవు. మాన

జీవనమును ప్రతిబింబించునట్లు వ్రాయగలిగినవాడెల్ల వాఙ్మయప్రవృత్తి యనిపించుకొనడు. నేటి దినపత్రిక అనేక స్త్రీపురుషులకు సంబంధించిన విషయములు వివిక్త వచనయుక్తముగ వర్ణించుచున్నది; ఆవర్తన వాఙ్మయ మనిపించుకొనడు. ఎంకిపాటలు, వాని కర్త పాడు చుండినప్పు డెంత యానందముపొందినను వానికి మహాకావ్యగౌరవము తెచ్చికొన్నవా? వాఙ్మయపీఠమునం దేసిన మందగలిగెను? రుక్మిణి సందేశమునను, హంసమాత్యయనను ప్రేమరసానుభవము, సారూప్యత ద్యోతకముగానున్నను వానికి వాఙ్మయపరిణామకావ్యపాదము నాపాదించురణము, గౌరవము గల్గినది. “స్థితిరాసినరాత యే ప్రేమగీతాని యింపు గూర్చినంత” కాలిదాసుని శకుంతల దువ్యంతునకు వ్రాసిన తామరామలతతో సమగౌరవము నందగల్గినా? ఒకటి గాదిలియుత్తరము- ఇంకొకటి వాఙ్మయము! ఏ మాధేవము? ఏ మాపాక్షికుము?

ఫోటోగ్రాఫరు తీసిన స్నాప్ షాట్లు (Snap-shot) నకును, ఆలేఖకుని చిత్రార్పిత ప్రతికృతికిని గల తారతమ్యము నూహించినచో వైవిధ్యమునకు గారణ మగవడగలదు. ఫోటోగ్రాఫరు మనల నొక తెరకు ముందు నిలిపి “ఇటు చూడుడు—ఏదీగింత—ఒక చిన్న నవ్వు—”అనుచు తలుకుటైన నొక మీట నొక్కి మన బొమ్మ పడినదని మనల బొమ్మనును. ఆపడిన చాయాచిత్రమును మనము చూచునప్పుడు అది మన ప్రతిబింబమని యొప్పుకొనుచున్నాము. కాని యా చాయాపటము మన సంపూర్ణతను వెల్లడించుచున్నదా యని విరేక్తించితమేని మన యంతరార్థ యొప్పుకొనడు. మనలను సంపూర్ణిగ నెరిగిన యంతరంగికమిత్రులు దానిని జూచినప్పుడు మన మనోభిప్రాయముతో నేకీభవింపగలరు. ఫోటోలోని మన ప్రతిబింబము కేవలము పోలిక-నకల. ఫోటోగ్రాఫరుగాని, తర్రఫోపాసకులుగాని మన యభిప్రాయము నొప్పికొనరు. వాడింది మన తలంపులను బూర్వపక్ష మొనర్చు ప్రయత్నించెదరు. అప్పుడు మనము “బాహ్యముగ నది నాప్రతిబింబము. అంతరంగికముగ నది కానేరదు” అని చెప్పకతప్పదు.

మన యాత్మసంకల్పప్రీతి మన మొక సుప్రసిద్ధ చిత్రకారుని మన రూపును జిత్రార్పితమొనర్చు గోరితి మనుకొందము. అతని యాలేఖ నాన్యరసాయము, తన్మాగ్నము మనకు గొంత కొంత విసుపు పుట్టించును. అతని వర్ణనము పూర్తియగుటకు గొన్ని దినములు, మాసములు పట్టును. ప్రతిదినము మన మాతనియింటికి బోవుచుండినలయును. అతడు మనలను జూచి చిత్రించుట యొక పాలయిన మాటలాడుట నూరుపాళ్లు! అతడు వేధించి వేధించి వేయిపార్లయిన వేయివిషయములగూర్చి మనతో మాటలాడుచుండును. మనము మాటలాడుచుండునప్పు డాతడు మన మానసికపరివర్తనము, తదానంతరమున ఆహార్యాచరణలను నితరమాత్మ దృష్టలతో నిర్వర్ణించుకొనుచుండును. మన యాత్మతో నతడు పరిచయముచేసికొనును. మన యభిరుచులతో నైకకృత గవ్వలది గంభీరమానసముద్రదఘ్నుమన బ్రమాణమొనర్చుకొనును. రాజకీయములగును, నైతికముగను, సాంఘికముగను మన మనోభావములతో వియ్యంతుండుచుండును. మన కభిరతిని బరిశీలించును. మన సుఖదుఃఖములకు వివరించి యందు బాల్సానువాది వలె గవ్వట్టుచుండును. మఃశీలితాళయములను బ్రమాణీకరించుకొనును. ఇట్లాతని ప్రయత్నమును గమనించు మనకు చిత్రకారుని ప్రమాదము విశదపడగలదు; “ఈతడు మన సంపూర్ణకృత్రియమును లోనుండి వర్ణన చేయుచున్నా”డని యభిప్రాయము కాగలదు. అత్యంత దీర్ఘపరిశ్రమ ఫలించి మన మూర్తి పటమున నాలేఖ్యమునునది, మన యాత్మీయులు దాని జూచినప్పుడు “వైశిమాత్ర మిది మీరూపు నచ్చుముగా జూపకున్నను మీ యంతరంగిక స్వరూపమును జీవకళ లుట్టిపడునట్లు వెలవడజేయుచున్నా”డని తప్పక ప్రశంసించెదరు. ఫోటోగ్రాఫరు తీసిన చాయాచిత్రమునకును, రంగాజీవుడు రచియించిన చిత్రపటమునకును గల తారతమ్యమును గ్రహింపగలిగినచో ఎంకి తన నాయుధబావకొనుట వాపోయిన శృంగారరసమునకును, శకుంతల దువ్యంతునికొకటై పరితపించిన విప్రలంభమునకును గల భేద మరగతము కాగలదు. యథార్థమునకును, బరమార్థమునకును గల యంతర మూహింప నీలమున

టీవీశీతము పరామర్శించుట సామర్థ్యము. చిత్రకారకుడు మూర్తిభరింపజేసిన మన ప్రతికృతిని విశేషసేయగల సౌందర్యములు కాలిదాసరచిత్ర శకుంతలాప్రేమలేఖనాని గంభీరమధుర్యమును రసవిహితో బహుమానింపగలరు. వాఙ్మయమున నీటి సౌందర్యము సంగ్రహితమయియుండుటవలన నట్టిగ్రంథము లాచంద్రారము లగుచుండును.

కొందరు చక్కని పరిణతి చెందిన మేధానిధుల ప్రజ్ఞాపరిణామఫలములే వాఙ్మయకృష్ణాపమున వెలువడుచున్నవని వాదించువారున్నారు. మానవజీవితము వాఙ్మయకృత్యమనియు వాదులాడినవచ్చును. కాని మానవుని జీవితమందలి ప్రతివివ్యాసము వాఙ్మయప్రతిపాదనామూలకము కాగలదా? మానవమానస్సాన్వేషణితుల పరిభావము లెల్ల వాఙ్మయవస్తువులే యగుచున్నవా? వానిని యుక్తాయుక్తవివేచనావంతులు పరిశీలించ బని లేదా? వివక్షింపవలదా?

కళ వాస్తవముగ ననేకమాచనావిషయ పరంపరలనుండి యాద్యంతముగ నొనర్చిన సంగ్రహస్వరూప మనవచ్చును. చిత్రలేఖనమునను, సంగీతమున నీ మూత్రసారము ననుసంధించినట్లు వాఙ్మయరచనయందు నను జీర్ణవచేసికొనవచ్చును. మానవజీవితములోని సంఘటనముల నన్నిటిని నున్నదున్నట్లు ప్రతిబింబించు ప్రయత్నము కళగా పరిణమింపదు. అనన్యతలనులనుండి ముఖ్యములైనవానిని వడియగట్లు సాధనమేసామర్థ్యము. వాఙ్మయకళానిగ్మాత చిత్రకారునివలె సంతరంగజీవితము వాఙ్మయమునకు మిక్కిలి సున్నితములును, గంభీరములును, సుందరీకరములును నగు భావపరంపరలు చిగురుచుండును. వాఙ్మయము కేవల మతివాదవిక వస్తుసంపాదనముమాత్రము కానేరదు. పరమార్థప్రతిపాదనము వాఙ్మయసమీకరణముగను. అందుచేతనే మహాకవుల కౌశ్యములు వాఙ్మయములై నేటి దినపత్రికల రచితరము లనిపించుకొనుచున్నవి.

వాఙ్మయము వాగ్రూపవిశ్రేణిపటము. మానవజీవనాంశప్రతిమూర్తికరణము వాఙ్మయమూలకందము. కవి యాఙ్మయసామర్థ్యము భాషామూలికతన, కృత్రిమగర్భితతన ; క్లిష్టనిరూపణయం దుపయోగించుకొనను.

చిత్రకారకుడు, గాయకుడు, కవి - ఈ మూవురు మానవజీవితము నానందరసోత్పాదనమగురీతి నావిష్కరింపజేయుటయందు తమ కృత్తిసామర్థ్యముల నుపయోగించుచుండురు. సమస్తకళారసాస్వాద్యక్షే మదియేకదా? కాని, యీ మూవురు నుపయోగించెడి వస్తువులు భిన్నములు. చిత్రకారుడు గీతలతోడను, రంగులతోడను మానవజీవితమును గానమొనర్చుచున్నాడు; గాయకుడు కన్నుని గానములతో దానిని చిత్రించుచున్నాడు. కవి సామాన్యమానవభావ యను కుంచితో వివిధ చిత్ర విచిత్రపదములను వర్ణములతో వివిధమౌళికముగాంచి విశ్వమోహనకరమైన చిత్రసంగీతమును సృష్టించి పండితపామరుల హృదయములకు రంజింపజేయుచున్నాడు. ఇట్టి వాగ్రూప చిత్రకారుడు వాఙ్మయగానమును మృదుమధురమనోహరముగ విశ్వజనన మొనర్చుచున్నాడు. ఈ సామాన్యకవి-వాఙ్మయ సంబంధము గుర్తించి యీ ధర్మమును మన మంగీకరింపవలయును.

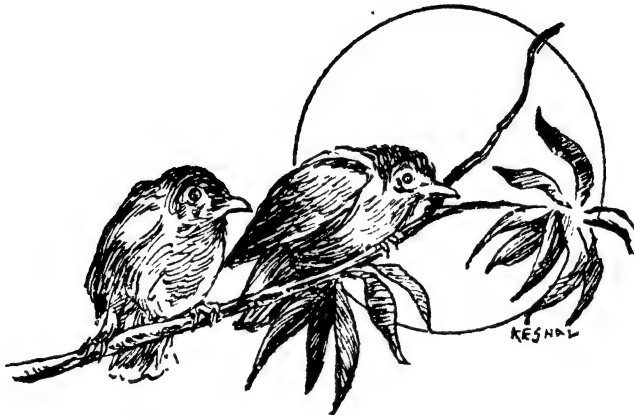
మానవజీవితములోనివివిధమర్యాదలనువిశదీకరించి వాఙ్మయకళాప్రస్తుతన రీతిని మాటలతోడను, లలితలాభివ్యుత్పదాల సమీకరణముతో, గంభీరభావముల శ్రవణమేయముగ వర్ణించు నాతని సామర్థ్యము మన కబ్బురపాటోదవించుచుండును. అతని నేర్పు నుద్దుల రంగుల సేవీకొనుటయందును, వాని వైవిధ్యము నేకీభవింపజేయుటయందును గన్పడుగలదు. అతని నిర్వహణకార్యమునందు వాఙ్మయము మానవసంబంధనిబంధన గ్రంథముగ సామాన్యముగను, సాంకేతికముగను సిద్ధిజమించుచున్నది. ఆ కళాప్రబంధమున మానవజీవితము ప్రతిపత్రమునను సజీవితో చిందులబ్రొక్కుచుండును. ఆగ్రంథ మొక చిన్ని ప్రపంచమును గన్పఱచుచుండును. అందు మానవజీవితములు వేర్వేరుగను, నొక్కటిగను, వారివారి యనుభవములకు దగినట్లు హృదియాంధోళనలను, నానందరంగమాళిలను జిత్రవిచిత్రముగ విలసిల్లుచుండును. అట్టి ప్రబంధనిర్మాత అనగా వివిధమానవజీవితములను వారి యనుభవములను, వారి యంతరంగికబాహ్యపరివర్తనలను సుందరముగ వర్ణించి వినిపింపజేయు మహాకవి యెవ్వరైనా

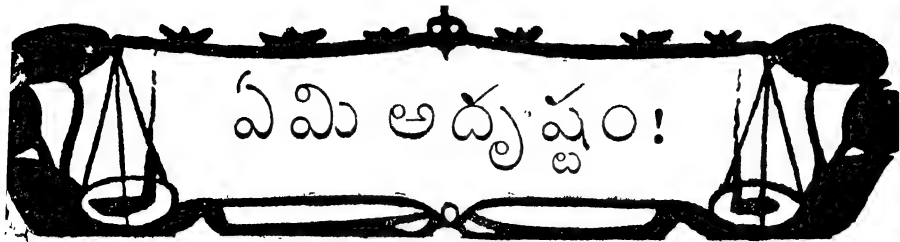
భావయించిన మహాకవియని యింకొంచుకొనగలడు. ఆ మహనీయుడు మనకంటెను మానవజీవితమును సర్వ తోముఖముగ నెఱిగినవాడని యుష్టికావలసినదే. మనకంటె నాతనికి మానవజీవనములను విశేషముగ వివరించి వర్ణించు సామర్థ్యము కలదు. ఆ లాఘవమే మన కంటె నాతని గౌరవాద్ధు నొనర్చు కీర్తి. ఆ కీర్తి ప్రయోగించి యాతడు వాత్సీద్యంప్రయోగమున మన హృదయములందు బ్రవేశింపగలుగుచున్నాడు. మన మాతని వలె మానవజీవితాంశములయందలి వినోదవిషాదసంఘటనలను, గంభీరవికాలపరివర్తనలను, గుఱుముఱుసంస్కరణలను సమగ్రముగ నెఱిగినవారము కావచ్చును. కాని, యాతని వర్ణనయం దుపయోగించు విచిత్రకల్ప వాత్సీచయముల నుపయోగింపగలమా ? వినువారి వీనులకు విందొనర్చగలమా ? ఆసలు చెప్పదలచినది, చెప్పగలసినది చెప్పివేయునంతటి సామర్థ్యము మనకున్నదా ? ఆ కష్టకీరణకీర్తిహూతవలన కేమి ధుంధురలు మునుకొను మన మనోగతగంభీరభావము లెన్ని వర్ణము లగుచున్నవి ! అందుచేత నేకదా ఎంతో పడుచున్న విరహతాపము వెల్లడిసేయలేక వెక్కిరింప పాలగుచున్నది ? బలవంతముగ వెడొగ్రుక్కటకు యత్నించినను వినుటకు నేవగింత బుట్టుచు బూతువారి బట్టుచున్నది. ఆ నాయకామతిల్లికయే కాళిదాసు వంటి కవిచక్రవర్తికి లభించిన నామ యుక్తమనాయకా శ్రేణికి లేవనెత్తబడుచున్నది; యాకవిప్రబంధకృంగార మతని హస్తగతమై పండితశ్రేణికి పతనయోగ్యమై లక్ష్మ్యవ్యూహపయనుండుచున్నది. ఆ మహాకవికి దానీలు కొను వస్తువు నావస్తువర్ణనావిషయమున నాడునట్టి భాషావైకరము లఱచేరి యుండిరి. ఆతని వర్ణనల జదివినప్పు డా నాయకగుణరూపములు, బాహ్యంతరములు విచిత్రముగ వ్యాదములులందు హత్తుకొనును. ఆ జగ్గనాదిశేషమున నాకథానాయక సౌందర్య సౌభాగ్యములు మన మానసముల మాధుర్యమున మత్తు గొల్పి యనిర్యాచ్యమైన యానందదోలికల నెట్లుతఱుగింపగలవు.

ప్రపంచసృష్టిసమయమున దొలత చెలుగురు తోచినది. వేదాంతి, విజ్ఞాని, వ్యాపారి, ఋషి, కవి-యీ యేవురు నొక్కసారి యాజ్యోతిని జూచి తమలో దా విట్లుకొనిరి. వేదాంతి “ఇంత చెలుగు నేల సృష్టిం చెనో భగవంతుడు” అని భగవంతుని చర్చలను వితర్కింపసాగెను. విజ్ఞాని “ఈ వెలు గెట్లు కలిగెను ?” అని విచారింపసాగెను. వ్యాపారి “ఈ లేజన్యును నాకిమ్ము రేవు నడిగెదను” అని తలపోసెను. ఋషి “పరమేశ్వరా, లోకోపకారకమయిన జ్ఞానోదయప్రసాదనమున భవదీయపరమపరమాగుణము వెల్లడిచేయుచున్నావు. కరుణామయా, నిన్ను గనుటెప్పుడు ? నీమహిమ లోకమున వెల్లడిసేయు కీర్తిని నాకు బ్రసాదింపును” అని యాత్మప్రణామము గావించెను. కవి చాలకాలము దీర్ఘాశ్రమన చేసి “ఈప్రకాశితజగత్తు చూడచూడ నెంత మనోహరముగ నున్నది !” అని తన్మతుత నంది యాసమయమున తన మనోగత భావపరంపరలను తన హృదయవింబమున బ్రతిఫలించిన వానినెల్ల వర్ణనసేయ నారంభించెను. ఆతని యానంద కందళితహృదయప్రోతస్వీప్రవాహము నిర్ధరి వేగమున విమలభావాంబువుల సత్పాచారంతయులై యుండేక పూరితములైన మృదుమధురగేయములై రసవత్తరగాన పరంపరై నృపద్యవద్యములై కావ్యములై వికాలావనియందు విస్తరించికొనిపోయినవి. కొన్నియెండ్లు గడవినవి. ఒకప్పు డా పద్యములను వేదాంతి వివసెను. “ఈపద్యములు నాకు నేపదిన సృష్టిసంజేహము తీలుటకు దొచ్చుచున్నవి” అని వానిని సేకరింపనారంభించెను. విజ్ఞాని యాపద్యములను విన్నాడు. “ఆ నాకు నే పరిశీలింపదలచిన సృష్టివీజము లేచెట్టునో గమనించుట కిది యుపయోగపడగలవు” అనుచు వానిని సమీకరణ మొనర్చసాగెను. వ్యాపారి “ఈపద్యోత్సములెంత మనోహరములుగానున్నవి ! వీరి నెల్ల సంగ్రహించి జీజ్ఞాసువు లున్నచోట నొకయంగడి తెచ్చి వీనిని మిక్కిలి రొక్కములకు విక్రయించెదను.” అని యాపద్యముల నేజిజ్ఞాన్ముడు. ఋషి కావ్యపద్యములు లభించినవి. అతడు “అహ ! ఇంతకాలము నేను పరి

వేదవపదుచు నశ్వేషించుచుండిన భగవత్స్పృహస్య భేదవకరములైన యీ మహాఘృణిమణు లెంతసాహాయ్య మొనర్చుచున్నవి. నా జీవితము నేడు ధన్యతగాంచెను" అని యా ఖండకౌత్యములకు మననమునర్పసాగెను. ఆ విమలగానము కర్ణాకర్ణిగ లోకమెల్లఁ జిహ్వాని నందెను. గతానుగతికమైన లోకమున నాబాలగోపాలము వానిని బాదుట కారంభించెను. తల్లి పిల్ల నుద్వేగమున నుంచి యా పాటలు పాడెను. కోయిలలు జంటలుగూడి యా గీతికలను కూయసాగెను. సానువులలోని హరిణి

హరిణములు వానిని చెవులు నిక్కివోడుచుకొనుచు వినుచుండెను. నెమళ్లు వానికి తాళములు వేసికొనుచు నాట్యమాడెను. ఎంకి నాయుడుబావగారి కొఱకు పోవుచు నాపాటల బాడుచుండెను. కృషీరలు లాగీతి కల నీలశ్రీయుచు దమ పనులను జేయుచుండిరి. వానిని విన్నవారెల్ల వాని నర్థముచేసికొనుచు "నిందు క్రొత్త పేరియు లేవు. మన మెఱిగిన విషయములేయున్నవి. కాని, ఎంత చక్కగ పాటకు నుదిరినది! ఎంత మనో హరముగ మాటలు తుదిరినవి!" అని యనుకొనుచుండిరి.

[క థా ని క]

= శ్రీమతి ఆచంట శారదాదేవి =

66

జ్యోతిషాధార గారి భార్య నిన్ను చూడాలన్నది. మధ్యాహ్నం ఒక వామా ఒక సారి" అన్నాడు సంతోషరావు, ఇంటికి రాగానే. "సన్నా! ఎందుకూ?" అన్నది విమల-వందిన తల ఎత్తకుండా, పిల్లవాడికి పాలు కలుపుతూ...

సంతోషరావు, తిరిగి తిరిగి, ఎక్కడా వుత్సాహం చూరకదని నిస్పృహ చేసుకొన్న వారంతోజాలకు, జ్యోతిషాధార గారి బాబాయి కొక ట్యూటరుగా కావాలని తెలియ నబ్బింది. ఆతనో జ్యోతిషాధారదగ్గరం చేసుకున్నాడు. కొరిక ఫలించింది. చిన్నదొర కూడాకూడా తిరగటం, ఆతనికి బుగ్గపుట్టివచ్చుకు రెండుముక్కులు చెప్పటం కంటే వేరే పని యేమీ లేదు. జీతానికి లోపంలేదు. ప్రాణం మరుటబడ్డది. రాణి అప్పుడప్పుడు సంతోష రావుకు కబురుచేసి పిల్లవాడి యోగక్షేమాలు కనుక్కో నేది. అల్లాగే సంతోషరావు కష్టసుఖాలుకూడా విచారించేది. క్రమేణా సంతోషరావుకు ఆమెయందు చాలా గౌరవం ఏర్పడ్డది. విమల రాణిగారిని చూడటానికి ఉత్సాహపడటం బడలు అడ్డుపక్కలు వెయ్యటం చూసి సంతోషరావుకు చిరాకు వేసింది.

"ఎందుకేమిటి, నీ మొహం! ఆవిడ అంతగా నిన్ను చూడాలని అంటు వుంటే నవ్వు—" అన్నాడు సుమధుతో.

"అదికాదండీ, నాకు మంచిచీర వక్కటి

అయినా లేదుగదా, ఎల్లాగ అనీ."

విమలకు ఎక్కడికైనా వెళ్లాలన్నప్పుడల్లా తనకు మంచిచీరెలు లేవని జ్ఞాపకంకన్నా వుంటుంది. అందుకనే సంతోషరావు ఆమెను ఎక్కడికీ తీసుకుపోనేపోడు.

"నీ పెల్లెనాటి పట్టుచీర వున్నదిగదా, అది చాలెద్దదా" అన్నాడు సుమధువూ.

"అదేమి చీండీ! అంతా వరిసిపోయింది! కొంచెం చినిగిందికూడాను" అన్నది, మారాము పెడుతూ.

"ఫరవా లేదులే. ఏచీర కట్టుకున్నా అవిడకంటే అందంగానే వుంటావు." అన్నాడు సంతోషరావు, కొంటెగా నవ్వుతూ.

విమలముఖము కూనపువ్వులాగ వికసించింది. ఆమెకళ్లల్లా సంతోషం ఉక్కిరిబిక్కిరయింది. తాని మరుతీలామే విచారలేఖలు ముందుకు తోసుకు నచ్చాయి. "ఏమోరండి, ఎల్లా వుంటేనేం, అవిడ అదృష్టం నా కెల్లా వస్తుందీ" అంది.....

"సరేలే, మూడుగంటలకు నవ్వు పిల్లలూ సిద్ధంగా వుండండి. నేను వచ్చి తీసుకుపోతాను" అన్నాడు, ఆతను, మల్లి కండువా వైసే వేసుకుంటూ.

* * * *

విమల పన్నెండేటికే మొదలుపెట్టింది ప్రయాణ సన్నాహం. అయినా, పిల్లలకు తలచువిధ సీక్వరేషన్ తనూ సింగారింతుకునేప్పటికే మూడు కావచ్చింది. విమలకు విమలగూ, విచారం ముంచుకువచ్చాయి!.. “ఏమి జీవితం! పొద్దున లేచిందిమొదలు రాత్రి పదిగంటల వాకా తీగం తీరికలేదు. ఎక్కడికీ వెళ్ళాలన్నా విశ్వ ప్రయత్నం కావాలి. జీవితంలో ఏద్రాంటి, కాంతి రెండు లేవు. అన్నీ తీరని కోరికలే... ఇప్పుడు జమిందారుగారింటికి ఇక్కడపోతేనే? తన ఆమెకంటే అందంగా వుంటుందట, —అయితేమాత్రం ఆమెకూ తనకూ సామ్యం ఏమిటి? ఆమె లక్ష్మీప్రసన్నురాలు. తన వెలిసిన చీర, తనూ —బండిఅగిన చప్పుడు విని తలుపుతీసింది.

“రేడిగా ఉన్నారా? పోదామా?”

“ఊ! చూపిండి: ఆవిడకు చాలా గర్వమా?”

“ఛీ!, చాలా మంచి మనిషి.”

తల వాల్చుకొని బండి ఎక్కింది విమల. పిల్లలిద్దరూ బండిమాన్ మురిసిపోయారు....

* * * *

జమిందారికిగారి కేరు గుణగతీ దేవి. ఆమె, జమిందారుగారు ఒకరినొకరు చూసుకొని కొన్ని సంవత్సరాలవుతుంది... గుణగతి ఇప్పుడుకేవలం విశ్రాంత వస్తువులు కొనడంతోనే మృగమున్నీ తృప్తిపరచుకోవాలని చూస్తున్నది. చీరలూ, నగలూ సంతోషాన్ని ఇవ్వడం మానేసి చాలా రోజులైనా కూడా అలవాటు చూపున ఇంకా కొంటూనే ఉంటుంది. పైగా ఆమెకు అదే వ్యాపకం కూడాను. ఇవ్యాకకూడా విమల వచ్చేసరికి ఆవిడ చీరల బేరంలోనే వున్నది.

“డబ్బుల్ కలర్ చీరలు ఇప్పుడు చాలామందికడు రున్నారమ్మ. ఈ చీర చిత్రగించండి” అంటున్నాడు పెట్టి..... విమల చీర చివర కనపడకుండా కుప్పెట్లు పద్మకుంటూ రాణిని సమీపించింది.

“రండి, కూర్చోండి” అన్నది పోషా మాపిగూ, గుణగతి. విమల లేచుకుతూ కూర్చున్నది, చీరలను చూస్తూ. ఎంత మంది చీరలు! ఎంత చక్కని జరిపని! ఆ చీర

లన్నీ చూస్తూవుంటే, తన వంటికే వెలిసిపోయిన చీర ముట్లు స్రుచ్చుకుంటున్నట్లున్నది.

గుణగతి! మాత్రం ఒక్కచీరా నవ్వులేదు! ఆసలు ఆమెకు కావలసినది చీరలయితే గదా! “ఏమి బాగా లేవు, రేపు ఇంకేముయినా రకాలు పట్టుకురా.” అన్నది పెట్టితో.

“చిత్రం” అంటూ మూట కట్టుకొని వెళ్ళి పోయాడు పెట్టి..... దానిది టే తెచ్చిపెట్టింది....

“జీ! వుచ్చుకొంటారా” అన్నది గుణగతి. విమల గుణగతికేసి తలెత్తిచూసింది. అందం లేక పోయినా, ఆమెమఖంలో ఎంత తీవి వున్నది! ఏదో చెప్పలేని ఆకర్షణ!... కళ్ళలో మాత్రం విచారం కనబడుతుంది.

“వద్దండీ, నాకు అలవాటు లేదు” అన్నది వినపడి వినపడకుండా.

గుణగతి, మాట్లాడకుండా, రెండు కప్పులలో టే పోసి పిల్లలిద్దరికీ ఇచ్చింది. చిన్నవాడు వేసి పట్టుకోలేక టే అంతా కాళ్ళిర తివాసీయిది కొంతా, తన చొక్కామీద కొంతా వలకబోసుకున్నాడు. ఖరీదయిన తివాసీ మరకైందన్న భయంతో పిల్లవాడి మీద కోపం వచ్చింది విమలకు. “ఏమి సంతానం” అని మనస్సులో విసుక్కున్నది. గుణగతిమాత్రం, నవ్వుతూ, పిల్లవాడికి దగ్గరకు తీసుకొని పట్టుకుంటూ తిండి మళ్ళీ టే త్రాగించింది..... విమలకు కొంచెం ఊపిరి పలికింది.

“ఎప్పుడూ ఇంతే! ఎక్కడికెళ్ళినా యేదో వకటి. బతుకు అడుగు పెట్టడానికే భయం” అన్నది విమల.

“ఫకవాలేదండీ! ఈ మాత్రానికే!!” అంటూ నవ్వింది గుణగతి.

“అది కాదండీ, నాకు ఏళ్ళతో విసుగొస్తున్నది. ఒక్క నిమిషమైనా విరామంలేదు, ఎప్పుడూ నా కొంగు పట్టుకొని వదలరు” అన్నది విమల, —సంసారం గొడవల్లోకి దిగుతూ, మామూలు ధోరణిలో.

“మంచిదేగదా, మీకు బాగా కాలక్షేపం అవుతుంది.”

లాంఛన్ ★★★
గర్భాశయరంగనివారిణి

ప్రతి వనితకు, గర్భకోశ సంబంధ
మైన వ్యాధులనుండి విముక్తి నొసగి
ఆనందం చేకూర్చుతుంది.

**కేసంకుటరం ఎంబెట్ రాయపేట,
మద్రాస్.**

నైజామ్ రాష్ట్రానికి, ఆంధ్రప్రదేశ్ లకు,
తమిళనాడుకు ఏకైకం :

సీతారామ జనరల్ స్టోర్స్,
సికందరాబాదు-తెలవాడ - మధుర.

లోకప్రసిద్ధిపొందిన
పి. వి. రాజన్
అండ్ కంపెనివారి

శ్రేష్ఠమైన మదరాసు నశ్యం
R. S. సుగంధ ముక్కుపొడి.
అన్ని టిలో నాటిలేనిది.

ధర వివరములకు వ్రాయుడు.
రియారుచేయువారు :—

పి. వి. రాజన్ & కంపెని,
అర్కోణం, Arkonam, N. A. Dt.

మహారాష్ట్ర ప్రభుత్వం

ఇది రక్తస్థానిచేయు విలువ గల వస్తువులచే
తయారు చేయబడినది. మేహములు, నిక్కాక,
నిస్సర్తువ, శుక్లవర్ణము, అతిమాత్రము మొదలగు
వాటిని ఖండించి, మంచిబలమును వీర్యపటుత్వ
మును కలిగించుటలో అద్భుతమయినది. అనేక
సర్టిఫికేట్లు గలవు. 2 డబ్బీలు చాలును.

20 తులముల డబ్బీలు. 2/-

పోస్టేజీ ప్రత్యేకము.
పి. సి. ఎ. అండ్ కంపెని,

నెరి దేవి, (నెల్లూరు జిల్లా).

మకరాది ప్రాంత :

7. వీనుమొదలి వీది. (మిర్రేమీద)

నెలకు టాకీట్ ఎదురుగా, వార్షికముగా.

భారత పరిశ్రమల ఆయువు పట్టు ఇంకను
బ్రిటిషువారి చేతులలోనున్నది.

మనమందర మైకమత్యముతో కలిసి కృషిచేసినప్పుడే
ఆవి మనకు వశము కాగలవు.

తక్కువ పెట్టుబడితో, జాతీయ పరిశ్రమలు నెలకొల్పుటకు
బ్రహ్మాండమైన ప్రణాళిక.

★ మా సోడావాటర్ మెషినులను స్థాపించుడు.

★ పరిమళద్రవ్యములను, టాయిలెట్ వస్తువులను
ఉత్పత్తి చేయుడు.

మేము చిన్నవి, పెద్దవి అన్ని రకముల సోడావాటర్ యంత్రములు,
సుగంధ ద్రవ్యములకు, టాయిలెట్ వస్తువులకు ఉపకరించే పరికరములు
మిక్కిలి చౌకధరలకు నష్టయిచేయుదుము.

ఉచితముగా మీకు ప్రవీణుల సలహాకూడ నొసంగబడును.

THE ESSENCE & BOTTLE SUPPLY AGENCY,

14, Radha Bazar Street,

CALCUTTA.

“సరిలేండి, పిళ్లతో ఒక్కపని తెలుసు.”

గుణవతి అకారణంగా నవ్వింది. “అదీ! మీకు తీరికలేని పని. అందునింది వినుక్కుంటున్నారు. నాకు తోజంతా ఏమీ తోచడం! ?... ఇంకా మా బాబు, నేరమ్మని కలుగుచేస్తే నేనాని నా దగ్గరకు రాడు. వచ్చినా, పదినిమిషాలుకూడా వుండడు. వాడికి నాదగ్గర కంటే ‘ఆయా’ దగ్గర ఎక్కువ చనువు! నేను లేక పోయినా ఏమీ బాధపడడు కాని ‘ఆయా’ను విడిచి ఒక్క నిమిషంకూడా వుండలేడు!” అని గట్టిగా నవ్వింది.

ఆ నవ్వుతో విహవం ప్రతిధ్వనించింది.

విమల విస్తుపోయి చూసింది: “వాసీలూ! దాదలూ! పనిలేక ప్రార్థనపడటం! ఎంత అదృష్టవంతురాలు!!” అనుకున్నది.

“పంతులుగారు కూడా వచ్చారా” అన్నది గుణవతి—ప్రసంగం మారస్తూ.

“అ! బయట వున్నారా..... నేను వెళ్తాను, చాలానేపైంది” అంటూ లేచింది విమల.

వాసీది వట్లూ, తమలపాకులూ తెచ్చిపెట్టింది.

“తరుచు వస్తూవుండండి” అన్నది గుణవతి.

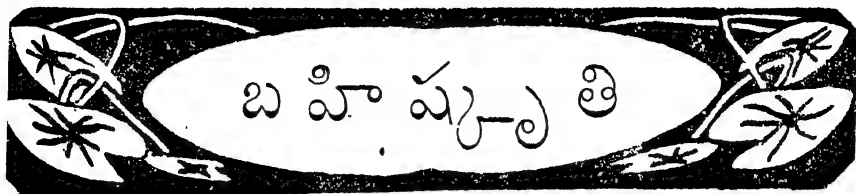
“అల్లాగే, కాని, నాకు ఇల్లు కదలడానికి పీటలు పెడం. పనిఅంతా పూర్తిచేసుకొనేపరికి ఆయన ఇంటికి వస్తారు. ఏవో కలుర్లతోటి గడిచిపోతుంది. నేను లేకపోతే ఆయనకేమీ తోచదు” అన్నది విమల సిగ్గుపడుతూ. గుణవతికి కళ్ళు చెమ్మగిల్లినవి.

పిల్లలు పళ్ళతోపరం ఎగబడ్డారు. ప్రతిదానికి నాచిపోవటమే! విమలహృదయం ఆకమానంతో, దుఃఖంతో క్రుంగిపోయింది. కళ్ళల్లో నీరు నిండింది.

గేటు చాటుతూ భర్తతో “ఎంత నిదానమైన మనిషి! ఏ కొరతా లేదుగదా! ఏమి అదృష్టం!!” అన్నది కళ్ళు తుడుచుకుంటూ.

“ఎంత అందంగా వున్నది! చిలకా గోరువంకల లాగా వున్నారు. ఏమి అదృష్టం” అనుకున్నది గుణవతి, కిటికీలోంచి చూస్తూ... కన్నీటిధార ఆపుకోలేకపోయింది.

[కథానిక]

= శ్రీ వివిశేష శ్రీరామమూర్తి =

రామకృష్ణ! మగదక్షత లేకపోవడంవల్ల ఆ
చిన్న భవంతి—పదకొండు కొండ్రా వాడకు
మృత్యువు సీతమ్మచేతుగా పెట్టి ప్రపంచమును
పరిసమాప్తించేనకున్నాడు.

ఆ అగ్రహారంలో సీతమ్మకు వేయించిన మేనల్త
కొడుకు అవధాని తల్పిశే దగ్గర బంధువులు మరె
వ్వూ లేరు.

అందుచేతనే ఇరవై యేళ్ల క్రితం త్రొక్కిన
రామకృష్ణమ్మకు ఈ వాడు అవధాని ఎక్కి ఆప
తాళంలో ఉన్న సీతమ్మకు సహాయపత్రిగా
నిలిచి, ఆమె పితృగర్భలక్ష్మి యధావిధిగా సాగించాడు.

అవధాని తండ్రికి రావడం తండ్రి కంఠ కష్టం
కలిగించేవో గ్రహించినాడా సీతమ్మ అతని మేన
త్తాడికి ఏమీ అడ్డుకాలేదు. అడ్డంకం కారణం తనకు
లేరునున్నా—“గతం వాస్తవి” అనే సామ్యం
గతుడు రావడంవల్ల కారణానికి కార్యకర్తాన్ని తగ్గ
లించలేదు.

కర్మం ముగిసిన మనవాటినుంచే బంధువులు
ఎకదశకు వాళ్లు తిరుగుముఖం పట్టివా అవధానిగారి
కుటుంబంగాత్రం ఆ గృహాన్ని పడగల నిర్ణయానికి
యికా రాలేదు.

పదిహేనురోజులు గడిచిన అనంతరం, దీపా
రాధనచేసే సభగా ఆ ప్రక్క నిలబడి, ఏవో ఆలోచి
స్తున్న సీతమ్మ ఉండే గదిదగ్గరగా నిలిచి—

“సీతా!” అని ప్రేమపూర్వకంగా పిలిచాడు
అవధాని.

ఆమె తలెత్తి అవధానికేసి చూసింది.

“శీను మీకు చేసిన అపకారం ఏమిటో నాకు
తెలియదు. కాని నామ ఉన్నంతవరకు నన్ను చూస్తే
కళ్లలో కారాన్ని జోనవుతున్నావా.” అంతటితో
ఆగి ఏవో ఆలోచించి దీర్ఘంగా శ్రమించినవాడిలా
నిట్టూర్చి “సరే! ఆయన నామీద కత్తిరిస్తే ప్రతి
ఫలంగా—ఆయన అరిసానకాలంలో నేనే ఆధారం
కావలసివచ్చింది” అని ఆమె సమాధానంకోసం చూస్తు
న్నాడు.

ఆమె ఏమీ మాట్లాడలేదు. దృష్టిని క్రిందకు
దించి ఏవో ఆలోచిస్తోంది.

“జరిగినదాన్ని తలుచుకోటం దేనికి? ఉద
యాన్ని మేము జగ్గదలుచుకున్నాం” ముందు
ప్రశ్నార్థకాన్ని విశేషానికి తలెత్తిచూసింది.
వెంటనే శీరాన్ని కిందకు వంచించి.

ఈ సారిగా ఆమెనుండి సమాధానం రాలేదు.

మరికొద్దిగా కంఠాన్ని పెద్దతేసి “నువ్వుకూడా
మాతో రావాలి” అని అడిగాడు.

ఆమె ఆశ్చర్యంగా తల పైకెత్తి “ఎక్కడికి?”
అని అడిగింది. “మా యింటికి! నలుగురితోబాటు
నారాయణా! ఇక్కడ డెయిన్నారూ సీత, పిల్లా
పియతా! ఒంటిగా ఎలా ఉండగలవో?” ఈ మాటలు

27-10-1956

ఎంతో సానుభూతిపూరితంగా స్వీకరించేస్తాను ను
కున్నాడు. కాని ఏదో స్వార్థపరులైన కబ్బా ఆచారాల
మ్యూంబైకి వెళ్ళకపోయింది.

"గారూ! నాన్న కట్టింది కలెక్షన్లు
నే ప్రతిబంధంగా తీసుకుంటే, పట్టికలకు శ్రమ వాచేను
లేదు." అని అక్కడ నుంచి ఆమె వెళ్ళిపోయింది.

మరునాడు ప్రభుత్వం నాన్నతో బాటు మరో
సారి ఆమెకు మందలింపుగా అడిగాడు.

ఆమె ఈ వత్సాసత్యము యిష్టాన్ని నూచించ
లేదు. అఖర్ని నెరుకూనెరుకూ—

"ఏలాంటి అపవాదు వచ్చినా నేనేం బాధ్యుణ్ణి
కాను. గట్టిగా ఆలోచించుకో" అని అధికారయుతంగా
అడిగాడు. ఆమె వెంటనే నాకిన కవుల వద్ద, మీన
స్వర్ణతో ఇలా అంది: "నాపై అపవాదు చేయగల
వారున్న నానుండి ఏమిటో పోయింది - - - బరిగిని
దాన్ని పురస్కరించునాని చేయగల అపవాదుయొక్క
అయ్యపువట్టు నీహస్తం నే వుంది - - -"

అతను వెంటనే తల వంచి ప్రభుత్వం సాగిం
చాడు. ఆమె తలుపుకొట్టుకు రెండు వేడుకుంది.

ఆమె అఖరు నన్నమాటల్లో అంతరార్థం అవ
ధానికి పూర్తిగా తెలుసు. అందుకే తిరిగి సమాధానం
యివ్వగల అవకాశాన్ని కూడా వెదుక్కోలేదు.

అవధానికీ, ఆమెకే గాకుండా—ఆ అగ్రహార
రంగా ఇరవై యేళ్లక్రితం ఒక అలబడి—ఇడివానలా
వచ్చి నెలనీ చక్కాపోయింది.

ఆ వర్ష దినువులు ఎరిగివైనా పకి అంతగా
బాగా చక్కపోయినా, రామకావ్యీహృదయమైనాత్రం
ఆ చిరునవ్వు అగ్నికాణ్డాల నిలిచి అహారాత్రాలూ
బాగా పెట్టసాగాయి.

ప్రతిరోజూ మార్పుకలికే ప్రకృతిలో ఆ జన్మ
నాన ఒక సహజముకుగర్భంలా వచ్చి మాసిపోయింది.

రామకావ్యీహృదయంనీకగగనంపై ఆనాడు నిల్చిన
కారుమేఘం చలనంలేకుండా ఆలానే నిలిచిపోయింది.

అందుచేతనే రామకావ్యీ ఉండగా అవధాని వాళ్ల
గుర్తుల ఎక్కడ అన్వేషణ కోల్పోయాడు.

అసహనమైనా తెలియని నేననాత్రం మీ
కావ్యీహృదయం! రామకావ్యీ పోయి అనుగ్రహం
గడిచింది.

ఆనాడు అవధాని ఆసించింది ఆమె కవిత్వభావం
కాదు. ఆమె చేతిలో పెట్టిన అక్షిణ్యం. కాని తన
మాటలకు ఏమాత్రం విలువా నీత ఇవ్వకపోగా—
విస్మృతమైన ఒక ఘట్టాన్ని తీసుకొని వెంపపెట్టు
పెట్టింది.

బాహ్యానికి అంతగా వాపులేకపోయినా—
అంతర్నితంగా అవధానిమాత్రం తీరిన బాధే పెట్టింది.
అతనకూడా ఆ అగ్రహారంలో ఎన్నోతొగ్గ పెద్ద
వాళ్లలో ఒక స్థానాన్ని ఆక్రమించివుండడంకల్ల
సీతమ్మ ఇంటిదగ్గరంచి రెక్కల పాలనో గానవం
చాలా వస్త్రబాటుగానే గోచించింది. ఏమన్నా చేయదగ్గ
అవకాశం అతని చేతుల్లో అస్సలేమీ లేదు. కాని
ఈ నాడు ఆ అవకాశానికి తగ్గ పుకార్లు అగ్రహారంలో
లేచాయి.

సీతమ్మగారింటికి రహస్యంగా ఎవరో వచ్చి
నెరుకూన్నట్లుగా అక్కడి ప్రజలు చెప్పుకోవడం
కాస్త ఇంగితజ్ఞానమున్న పెద్దమనుష్యులు అది తప్పుడు
అభిప్రాయంగా నిర్ధారణచేశారు.

కాని రామరామ—ఆ కృతిరేకించినవాళ్లే ప్రత్యేక
తీంగా చూచినమీదట నిజమని తలచిపోయారు.

అవధానిమటుకు ఎన్నిసార్లు ప్రభుత్వంచేసినా—
ఏ ఒక్కరోజునా ఆలాంటి సాక్షులు కట్టపడలేదు.
అందుకు ప్రత్యేకించి ఏ కమ్యూనిటీలో నెలకొని
అనే విద్యార్థిని ఆపనిసరించి వినియోగించారు.

వేదవనం చేస్తున్న కమ్యూనిటీలను తో దిగి
స్వని చేస్తున్నారు. దీపం కునిపాట్లు జేకుండా
దిగ్భంగానే వెలుగుతుంది.

వెలులనంది వెకటాద్రి ఆత్రంగా వచ్చి
"గురువుగారూ" అని పిలిచాడు.

తమలపాకులు మెలిపెడుతూన్న అవధాని
“ఏం” అని ప్రశ్నించాడు.

రహస్యాన్ని నూచించే భంగిమలో, “మీ
గోసారి యిలా రావాలి” అన్నాడు.

అవధాని లేచి, వెంకటాద్రి నమస్కరించాడు.
సరాసరి రెండు ఫణ్ణాంగులున్న సీతమ్మయింటికి చేరు
కున్నాడు. రామకృష్ణగారికి దొడ్డిపై పువచి నెమ్మ
దిగా నడిచిపోతూన్న ఒక పురుషస్వరూపాన్ని
తేలిత్రీ చూపించాడు వెంకటాద్రి.

అవధానికీరం ఆద్యంతమా ఫర్వన మండిం
దనడంలో—అతని ముఖభంగిమే అందుకు సాక్ష్యం.

“ఎవరది?”— బిగ్గరగా పిలిచాడు అవధాని.

ఆ వెసుతూన్న పురుష ఆకారం వెనక్కి
చూచినట్లుగా వెంకటాద్రి గుర్తించాడు.

“అరు”—మల్లీ మకతడాన్నీ ఆజ్ఞాపించాడు
అవధాని.

ఆ పురుషస్వరూపం ఆగింపె.

అంతర్వంశం అతనిదగ్గరకు వెళ్లడంలో అదురు
వున్నాడైకి మాత్రం చాలా దైర్యంగానే అతని
దగ్గరకు చేరాడు అవధాని.

అతనివెనకాల వెంకటాద్రి నిలబడ్డాడు.

మనకచీకట్లో అతనిముఖం కృత్తం కాలేదు.
“ఎవరు నవ్వు?” ఉద్రిక్తంలో కాస్త బిగ్గరగానే అడి
గాడు.

“ఎంకడి కొడుకుని కబ్బుల్లి”

ఈ సమాధానం విన్నమిదట అవధాని ఆప్యవంత
త్వరగా తేరుకొని మల్లీ ప్రశ్న వేయకకపోయాడు.

“దన్నమండి, ఎలతాన” అని నెమ్మదిగా కదల
బోయాడు కబ్బులు.

“అగు”

కబ్బులుచేతిలో గిన్నె కనిపిస్తోంది.

ఆ చేతిలో ఉండే వస్తువును పరీక్షిస్తున్నాడు.
పైన ఆకుమూత వేసివుంది.

“ఎక్కడించి వస్తున్నావ్” అని మల్లీ
అడిగాడు.

“సీతమ్మగోరింట్లోంచి.”

“ఏంపనిమీద వెళ్లావ్?”

“ఉరగాయ పెడతా నన్నారు”

చేతిలో తగిన ఆధారం ఉంది. కాని తిరిగి
మగో ప్రశ్న వేయకుండా “ఫో” అని గదమా
యించాడు.

కబ్బులు వెల్లిపోయాడు.

వెంకటాద్రిని ఇంటికి పంపించి దొడ్డిమంచి తిరిగి
సీతమ్మ అరుగుమీదగా వచ్చి “సీతా!” అని పిలిచాడు
అవధాని.

సీతరలుపు తెలిచింది. లోపలున్న దీపపుకాంతి
అవధానిముఖంపై పడింది.

అవధాని ఏమీ మాట్లాడకపోవడం చూచి
నెమ్మదిగా తల ఎదరకువచి “ఏం బావా! వచ్చావ్”
అని అడిగింది సీతమ్మ. గాటికీ దీపం అటూ ఇటూ
కదులుతోంది. అవధానిముఖం రక్తమిరితమైనట్లుగా
గోచరిస్తోంది. “ఇందుకా? అనాడు నాయింటికి రాన
న్నది”—ఈ మాటలు అవధానిపళ్ల సందుకుంచి ప్రశ్న
టంగా దూకుకువచ్చాయి.

ఆమె విస్తుపోయి “ఎందుకా?” అని అడిగింది.

“నీకు అంతకన్నా అగ్రజాతివాడు దొరకలా?”

ఆమె చలించింది. తీక్షణంగా అవధానిముఖం
కేసి చూసింది. అతని భావం పరిపూర్తిగా కృత్తమై
నట్లు తలవూసింది. వెంటనే ప్రకాశపడి “నువ్వేదీ
నాకేమీ అర్థంకావడంలేదు” అని ఆమె నవ్వింది.

ఆ నవ్వులో వుండే ప్రశ్నోకతను ఏనాడో అను
భవించినట్లుగా—మల్లీ ఈ నాడు తనవ్యవధానంలో
ఆ విస్మయతమందహాస చంద్రికయొక్క అద్వితీయ
అనందాన్ని అనుభవిస్తున్నట్లుగా రెండు రెప్పలూ
మూళాడు. కాని తను వచ్చిన పని వేరు అని గుర్తించిన
మిదట బలవంతంగా తన మానసికపరిస్థితిని మొదటి
బాటలో పెట్టి “ఆ ఏనాడివెంకడికొడుకుకదా—

నీయింటి? ప్రతిరోజూ వస్తున్నది" ఏలాగై నా మొదటి అంత కఠినక లేదు అమాటల్లా.

వెంటనే "అవును" అని సమాధానం యిచ్చింది.

విమర్శయుతంగా చూస్తూ "వాడి కంఠ చను వివ్వడానికి కారణం?" అన్నాడు.

ఆమె ఇప్పుడు క్రిందికి చూస్తోంది. ఏమీ సమాధానం యివ్వలేదు.

"నలుగురూ ఏమని చెప్పబంటున్నారో తెలుసా?"

అవధానిముఖంశీలీ చూసింది. హృదయంగతమైన ముగ్ధభావంతో గట్టిగా నిట్టూర్చింది.

"చెప్పకోతగ్గ చెడుపనిని చేసేం చేసుటంలేదు. పాపంలేనిదానికి పాపమున్నదని అనుకోసంకమాత్రాన నాకేం నవ్వలేదు." అంటూ ధైర్యంగా సమాధానం చెప్పింది. ఆమెకంటే గద్దడమైంది. మాటల్లా దుఖభారం తోటికీపలాడుతున్నట్లుగా కళ్ళకమాతోంది. ఆమెముఖం చీకటికెదురుగావుండడంవల్ల కళ్ళల్లా ఆశ్రయించువులు అవధాని గ్రహించలేదు.

"నవ్వు నా కిక్కవలసిన సమాధానం యింతే నన్నమాట"

"మించి ఏమీ కనపించడంలేదు, అంతే యిచ్చాను."

"సరే!" వెంటనే వెనక్కి తిరిగాడు. గుమ్మం దిగినవెంటనే తలుపులు బద్దామని రెండురెక్కలూ పట్టుకుని నీలుచుంది. అతడు ఆలా చేయలేదు. మళ్ళీ సీతమ్మను చూస్తూ—"నీగురించి చెబుతున్నా-వాణ్ణి రేపటినుంచీ నీదొడ్డిపక్కంకూడా లోక్కనీకు...అలా చేశావా? నవ్వు చాలా అవమానపాలుకావలసి ఉన్నంది" అన్నాడు. వెళ్లిపోడానికి మళ్ళీ వెనక్కి తిరిగాడు. "అరిణ్ణి నాయింటికి రాకుండా చేయగల క్షేత్రాలోలేదు. అతనికి ఏనాటినుంచో ఇలా రావడం వాడం అలవాటైంది. ఆలోచన వున్నవాళ్ళు ఎవరైనా మా పరిచయం చూస్తే తల్లిలిడ్లల గర్భాన్ని రైచగలరని నా నమ్మకం"

సీతమ్మ వైధంగా సమాధానం చెప్పేసరికి వెంటనే ఎదురుగా తిరిగి "మళ్ళీ త్రేతాయుగాన్ని నాదృష్టిలో సృష్టిస్తున్నావ్." ఆమె సమాధానం యిటుండేమీనని కాసేపాగి "ఇది కలియుగ మనిమాత్రం మరిచిపోవద్దు. నాణ్ణి రాకుండాచేయగల క్షేత్ర నీలో లేకపోతే, అబాధ్యత నీనే తీసుకుంటావ్" అని చరచరా రెండుమెట్లు దిగేసరికి వెనకనంచి సీతమ్మ విప్పారిన కళ్ళతో చూస్తూ "అబాధ్యత నవ్వు తీసుకోతగిన అధికారాన్ని నీనేమీ నీ కివ్వలేదు. నా వ్యక్తహారాల్లో నవ్వు కలగజేసుకోవలసిందని ప్రాధేయపడిన నాడు ఆలాంటి పని నవ్వు చెయ్యడం చాలా మంచిది."

అవధాని వెనక్కి తిరిగి ఏదో చెప్పడానికిసోరు తెలిచేలోగానే ఆ తలుపురెక్కలు రెండూ భద్రాలుని కట్టిస్తూ మూసుకపోయాయి. కంఠవనానికికూడా అవధాని తానుసంధించిన కరం ప్రత్యర్థికి తగలడం తప్పి పోవమేగాక, తిరిగి ఆ కరమే తన అపజయాలికి కారణమవడంవల్ల తీవ్రప్రతికారసమరానికినిద్రతచూపించగల పరిస్థితిని సృష్టించుకున్నాడు. చలికాలంలో శరీరాన్ని శాంతిపరచుకో సీట్లలో నింపడంవల్ల పుట్టే కంపం—పూర్తిగా శరీరాన్ని చుంపడంవల్ల ఏ విధంగా చలిపోయి, ఉష్ణాన్ని కలిగించడంలోకూడా ఏమా సహకరిస్తుందో—అదేపద్ధతికి సీతమ్మవృద్ధయం మద్దతయి పోయింది. క్రిక్కిరింపులురాకపోకలు దొడ్డిపక్కాన్ని, సంధ్యాసమయాల్లో జరిగేవి. ఒక పావుగంట మించకుండా అతనితో అపాయంగా మాట్లాడి, తిరిగి ఏదో తిసుకుండారాన్ని పెట్టి పంపించేస్తూఉండేది.

కానీ ఈనాడు సుబ్బలు సీతమ్మయింటికి రావడానికి ఒక నిర్దిష్టమైనకాలం లేదు, ఎంతకాలం అక్కడుండాలో నిర్ణయంకూడా లేదు. కనివార, అదివారాలు పూర్తిగా అక్కడే గడిచేవాడు. అవనాన్ని బట్టి స్నానం, భోజనం కూడా సీతమ్మయింట్లోనే చేస్తూ తెల్లటిదుస్తులు వేసుకుని, నిర్భయంగా తిగేవాడు.

"ప్రజలందరికీ తెలిసింది" అనే అవధానిమాట తెలిసికర్వారక రహస్యం అనవసరమనే నిర్ణయమే సీతమ్మనునోద్రాణానికి కారణమైంది.

వినాదినుబ్బులకు ఇరవై ఏళ్లుంటాయి. చిన్న తనాన్నుంచి అతని కులంవాళ్లతో ఆట్రే సంబంధం లేదు. వాళ్ల పనిపాటలకు, కులంకట్టబాటలకు కూడా అతడేమీ అలవాటుపడలేదు. వాటి కత్తీసుకు కూడా అచూకము.

స్వర్గద్రూపి కావడంవల్లనూ, సువిగా ఉండడంవల్లనూ అతణ్ణి దగ్గరకు రప్పించడంలో అగ్రజాకు లనుకునేవాళ్లు కూడా ఆట్రే అసహ్యించుకునేవారు కాదు.

అవధానిగారి పరిశోధనమూలంగా తేలిన విషయమిది. ఆ నుబ్బులు అగ్రహారానికి వాల్లు మైళ్లలో ఉన్న భీమవరం మైన్లలో అయిదవ ఫారం చదువుకున్నట్లున్నా, అందుకు అయి ఆక్స్ బోయ్ ఖర్చులు సీతమ్మ గారే భరిస్తున్నట్లున్నా కూడా తేలిసింది.

మామూలు జీవితో వడంకల్ల ఇక ప్రతిమించుకుందనీ, ప్రతిమించడంకల్ల వచ్చే ఆ భయకరస్థితిలో సీతమ్మ సర్వస్వం ఐక్యమై, పరుల వాస్తవతం కావడంలా ఆశ్చర్యం ఉండదనీ నిర్ణయించుకున్నమీదట, అగ్రహారంలో ఉండే తన తోడి నలుగురుపంపితులనూ రప్పించి, ఒక వూళ్లలో పన్నుదానికి ఉపక్రమించాడు.

ఆమె చేసే పని కాస్త్రులీత్యా అతివై శ్రమమైంది కాబట్టి వెంటనే ఆమెను కులంబహిష్కారం చేయాలని మొదట నిర్ణయాన్ని తీసుకుంది.

ఆ నిర్ణయంవల్ల వచ్చే ప్రతిఫలం శూన్యం కాగా—అవధానికి భవిష్యత్తులో దక్కబోయే ఆస్తికి లిల్లదకాలు వదిలే అపాయపరిస్థితి ఏర్పడింది.

తిరిగి పునర్విచారణ చేశారు. జరిగిన దేదో జరిగిపోయింది. ప్రస్తుతము తగిన ప్రాచుర్యతలేచేసి, ఇకనుంచి ఆనుబ్బులతో మాట్లాడంగాని, వాణ్ణి అగ్రహారంలో అడుగుపెట్టించడం గాని జరగనివ్వకూడదని రెండో శాసనాన్ని సిద్ధపరిచారు. అప్పటికే ఆమె వికలపోతే—అనే మిఠానం లేకడంవల్ల దొర్ల చ్యాయతమైన మాడోపదతిని ఈవిధంగా నూదించారు.

పండితాభిప్రాయాన్నీ—సర్వమైన కాస్త్రుశాసనాన్నీ ధిక్కరించిన ఆమెను అగ్రహారానికి సంబంధించిన ఆస్తితో ఎట్టిసంబంధం లేకుండా తక్షణం అగ్రహారం అవతలకు వెట్టివేయడం.

అవధానిమనస్సు అంతులేని ఆనందశాగిరంలో, విరామం లేకుండా అనేకసార్లు ముణకలు వేసింది.

మరునాడు సీతమ్మ వాణ్ణి ముగ్ధులు పెడుతూన్న సమయాన్ని వెంకటాద్రి వచ్చి కాస్త్రుదారంగా నిలబడ్డాడు.

అడుగులవప్పుకు విన్న ఆమె తల వైకెత్తి చూసింది. ఆమెకు ప్రశాంతమైన దృక్పథం వెంకటాద్రి బాటంపై సోకడంవల్ల మారుమాట లేక మంత్రిముగ్ధుడుగా నిలబడిపోయాడు.

“ఎవరినొచ్చి యిక్కడ నిలిచింది” అని శాంతంగానే అడిగింది సీతమ్మ.

పాశం బట్టిపట్టిన విద్యార్థిలా—కదలక మెదలక నలబకి ఈవిధంగా ఆమెకు విప్పచెప్పాడ :

“పదిగంటలకు సంక్రమితపాతశాలలో పండితులంతా సమావేశమవుతున్నారు.... విమర్శలకు ఆసనుగానికి అక్కడకు రావలసిందిగా చెప్పుచున్నారు.”

“ఆ సమావేశం ఎవరినొచ్చి...” అశ్చర్యంగానే అడిగింది.

“మానురించే” అన్నాడు వెంకటాద్రి.

సీతమ్మ ఆలోచించినమీదట నవ్వి “మానురించి జరిగే ఆ సమావేశం నాయుటిదగ్గర చేస్తేనే బావుంటుందని చెప్ప” అంది. “అలా కాదండీ...” ఇంకా ఏదో చెప్పబోతున్నాడు వెంకటాద్రి. వెంటనే సీతమ్మ “నువ్వేం నాకు సమాధానం చెప్పకు. ఆవసరమేమోస్తే నా సమాధానమాత్రం అక్కడ చెప్ప.” ముగ్ధుడై తీసుకొని ఆమె లోపలికి వెళ్లిపోయింది.

వెంకటాద్రి తిరిగి వెళ్లిపోయాడు.

సీతమ్మయింటిచాదిలో సమావేశానికి ఏర్పాటు చేసిన చాపలన్నీ తిరిగి కిక్కి ఆరుగురైన వేకుతున్నారు.

అగ్రహారంలో ఉండే ఆలయాలపాలం సీతమ్మ
వారి యింటకుగా కిటికీలు కట్టించుకున్నాడు.

సకలకాస్త్రపారంగతుడు—పంచభాషా ప్రవీణుడు—తర్కవిత్తర్కగురీణుడూ అయిన విద్యాన్ కామేశ్వరశర్మ అందరిమధ్యా కాస్త ఎత్తుగా ఉండే ఆసనంపైన కూర్చున్నాడు.

“సీతా”—ఆమెలుపు గంభీరంగా ధ్వనించింది.

అంతవరకూ గుసగుసలాడే ప్రజాసమాహార శాంతివడింది. సీత తలుపుచాటునే వుంది. పిలిచిన వెంటనే సమాధానం తయారేదు.

కామేశ్వరశర్మ తీక్షణంగా చూస్తూ “నేనూ నిన్ను పిలుస్తున్నది” అన్నాడు. ఆ పిలుపు భయంకరంగా ధ్వనించింది. ప్రక్కగా నిలచున్న ఒక యిల్లాలి నంకలాని బిడ్డ కెత్తున అరిచింది. “నన్ను ఆక్కడకు రమ్మన్నారా?” అని నెమ్మదిగా తలుపుచాటునంచే అడిగింది సీతమ్మ.

“ఇంకనుండిలాకి నిన్ను రావాలని నేను ఆజ్ఞాపించలేదు.....అజ్ఞాపిస్తే రాగల ధైర్యం నీలో వుందని నాకు తెలుసు. న్యాయక్షుడుడే నే నడిగిన వాటికి సమాధానం చెప్పు” అన్న కామేశ్వరశర్మ మాటలకు సీతమ్మ మానం వహించింది.

“ఏనాదివెంకని కొడుకు సుబ్బులనేవాడు ప్రతిదినం నీయింటికి రావడానికి కారణం?”

“కారణం ఎంతయినా వుంది...మీకు కావలిసింది అత డెందుకు వస్తున్నాడనేకదా?”

“అవును”

“రోజూ నన్ను చూడడానికి వస్తున్నాడు”

“నిన్ను చూడవలసినంత అవసరం ఏనాదివెంకడి కొడుక్కి వీరివట్టింది? వాడికి నీకు అంతర్నితంగా ఏమన్నా సంబంధం వుందా?” ఈ ధైర్యమైన స్త్రీకు ఆక్కడున్నవాళ్లంతా అనంద సూచకంగా తలబారు.

“ఉంది. ఆ సంబంధబాంధవ్యాలకు అపారంభితులంటే.....” ఇంకా ఏదో చెప్పబోయింది.

నెప్పబోవడం కాదు. ఉద్రిక్తంగా హృదయంలోంచి వచ్చే కాపాటన్ని తిరిగి దిగిమింగింది.

“శ్రీమతుంటే” దీర్ఘంగా రాగం తీర్చూ అడిగేసరికి, ఆరుదురుగారి మనిశితహాస్యానికి అంతా నవ్వారు.

సీత తలుపు తోసుకు వెలుపలకు వచ్చింది. ఆమె ముఖం అరుణారణ్యప్రభాల్లుడైన ప్రచండభానునిలా తేజరిల్లుతూవుంది. “మీరసలు ఇక్కడికి కందుకొచ్చారా?” బిగ్గరగానే అడిగింది.

శర్మగారు తది “నిన్ను బహిష్కరించడానికి—” అంతకు మించిన బిగ్గర కంఠంలో మేళించాడు.

సీతమ్మం తీక్షణంగా మారింది. ప్రశాంతపు చూపులకు అవధానికేసి ప్రసారింది.

శర్మగారు “నీ నడతపట్ల మాకు చాలా హేయ భావం కలిగింది... ముప్పై ఛేళ్లు మైమించిన నవ్వు ఒక నీచబాధియువకుతో నీ యిచ్చాస్వేచ్ఛగా ఉంటుంటే, మా బ్రాహ్మణత్వాన్ని రక్షించుకోవలసిన బాధ్యత మాకు పట్టింది. శేపు ఉదయాన్నే నీవు నీ సర్వస్వాన్నీ విడిచి, అగ్రహారానికి స్వస్తి చెప్పి ఆవలి పోవడం చాలా అవసరం. లేదా మేమే ఆపని చేయించడానికి సిద్ధంగా వున్నాం”

సీత ఘనమైన నవ్వింది. విషాదఘట్టాలలో ఆమె నవ్వు కథ మేమిటో అక్కడివార్లు గ్రహించలేదు.

“శర్మగారూ! న్యాయం విచారించి శిక్షించవలసిన బాధ్యత అందరూ మీ కేలయిచ్చారో, నేనూ అలానే యిస్తున్నాను.” అంతటితో ఆగింది. ఏవో సిగ్గునొందిళ్లు ఆమె ఆభిమానాన్ని చిలిపవేయడంవల్ల తలుపుచాటుకు వెళ్ళింది. “రోజూ నచ్చే ఆ సుబ్బులు నా కన్నీ బిడ్డకు.” ఈ మాటలు గుట్టంతప్పి గద్దనక ముగిసింది.

అందరికన్నా ముందు శర్మ ఆశ్చర్యంతో నోరారవలించాడు. నెమ్మదిగా ఉన్నతన స్థానాన్నుండి ఆమె తలుపుదరిగా వెళ్లి “సీతా! నీ కేం భయంలేదు—ఆరహస్యమేదో నాదగ్గర వ్యక్తం చేయి” సరళంగానే భాషించాడు.

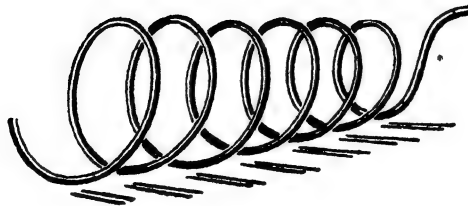
సీత గొంతు పరిశ్రమకొని “నాకు పెళ్లి కావడం, భర్త పోవడం సరిగా గుర్తులేదు. కాని ప్రాయశఃచ్యసరికి ప్రకృతి యిచ్చిన నా శరీరశోభన-రోజూ మాయింటికి వచ్చే ఓమువకుడు లాలకేసి ప్రపంచజ్ఞానం లేని నన్ను పరవశపరిచాడు. అందుకు ప్రతిఫలంగా నా పది హేనోయేటను గర్భవృత్తి అయింది... మానాన్నకు తెలిసేసరికి ఆత్మహత్యకొసం అన్వేషణచేశాను. కడకు నిందారా ఉన్న కాలవలో పడ్డాను. కాని ప్రక్కచేలల్లో కాపురం పెట్టిన ఏవాదిగుంపు నన్ను రక్షించి ప్రసవించే పక్షంతం కాపాడి బిడ్డని వాళ్లు తీసుకున్నాడు. మా నాన్న పృథ్వీపురావ్యకంగా తుమించవంవల్ల తిరిగి నేను సంఘంలో తలెత్తాను.” అంతా ఆత్మకళంతో ఆగాధను క్రద్ధగా వింటున్నారు. మళ్ళీ సీత “కన్న బిడ్డపై నుండే ఆ మనుకారమే నుబ్బలును రోజూ చూడాలనే కాంక్షను పుట్టించింది. నుబ్బలు ఏవాదిబిడ్డకు కాదు.” ఇలా చెప్పేసరికి శర్మ తేరుకొని—

“నీ శిలొన్ని కళంకితపరిచిన ఆరడు స్వకాతీయుడేనా?”

“కాదు. ఆరెన్ని మీ నలుగురి నోళ్లలో తేసి అవమానపరచవలసిన రోజు ఏవాటికైనా రాకుండా పోదని నాకు తెలుసు. అంగుచేతనే ఆ అవసరం రాకముందే నేను కాశీకి పోదామని నిర్ణయించుకొన్నాను.....మీ బహిష్కారం ఆ విధంగా నాకు వినియోగిస్తున్నందుకు చాలా సంతోషిస్తున్నాను” అని సీతమృ

నిర్భయంగా చెప్పినమీదట, అవధాని వెంటనే లేచి “ప్రయాణం ఎప్పుడూ?” అని అడిగాడు. ఆ కంకధ్యునిలా కంపం అందకూ గుర్తించారు.

“నా ఆప్తీ, ఈ యిటూ సుబ్రహ్మణ్యం కేరిటనిన్ననే రిన్టీచేయించినాను. ఇక ఈ ఆస్తితో ఎవరికి సంబంధం లేదు. నేను నిర్ణయించుకున్నది శేష ప్రయాణం. కాని, ఈ ప్రాంతంలో ఒక్కటే గుండా ఉండగల కత్తి నాలో తప్పకుండా” అని తొందరగా యిట్లాగే వెళ్ళి తుంబలో తిరిగి సుబ్బలుతో ప్రవేశించి, తలుపు తాళించేసింది. నుబ్బలు తల్లిదగ్గర చిన్నిట్రంకూ, నుడ్డలమూటా తీసుకుని నిలుచున్నాడు. శర్మ సీత కడుగుగా వెళ్లి “నిన్నీగతికి తీసుకువచ్చినవాడి చేరు చెప్పకుండా వెళ్ళడంలో నువ్వవు చాలా గంభీరరాలపు అనకోము—పంకిలాన్ని మనస్సులో పెట్టుకున్న పాపేభూరాల వంకుంటాము” అన్నాడు. ఆమె ద్రువుగా నిలబడింది. అందరికీనీ ఆయోమయంగా చూచింది. తన నిష్పరాహస్యిని ఓచారి పరికించుకుంది. రోదనస్వరంతో ఇలా అంది. కళ్లల్లో నీటి తెరలు కన్నులున్నాయి. “నుబ్బలుతండ్రి అవధాని”— అన్వసికి అందరి గుండెలూ ఝల్లుమన్నాయి. ధారగా కారుతోన్న కంటినిటిని పమట చెంబుతో కప్పకొని, ఎవరకు సాగిపోయింది. గైలుట్టిమనుకు దిగబడిచిర వదాని! సామానులు మోసుకొని నుబ్బలు వెనకాల బతుకైరాడు.

పంచాయితీలు - గ్రామపరిపాలన

= శ్రీ అజ్ఞరపు వెంకటరమణరావు =

(గతసంచిక తరువాయ)

బొం బాయి రాష్ట్రంలోనూ, కొన్ని చక్కను
సంస్థానాలలోనూ యానా డెమలలో
పున్న పంచాయితీధానాన్ని గురించి నేను స్వయంగా
చూచిన స్థితిగతులను గురించి కొంత సోహృహరణగా
మూచిస్తాను. తరువాత మన రాష్ట్రంలోని పంచాయితీ
లను గురించి కూడా కొంత ఆలోచన కనకాళం కలిగించు
కోవడం నాయం అన్న విషయ ప్రస్తావనను మూచిస్తాను.

రెండువేల జనాభాగల ప్రతి పల్లెలోనూ పంచాయితీ వుండాలని బొంబాయిలో పంచాయితీ చట్టం
శాసించింది. జనసంఖ్య ననుసరించి ఏడుగురుమంచి పద
కొండుగురు వాచా సభ్యులను గ్రామీణులంతా కలిసి
తమ సమ్మతిని చేతులెత్తిగాని, లేక గుప్త పద్ధతిని వీలై
ద్వారాగాని వాళ్ళ ఆభ్యర్థులను ఎన్నుకుంటారు. వేయి
మంది జనాభాగో ఏడుగురు, పదిపానవంతుల మనభ్యులకి
తొమ్మిదుగురు, రెండువేల మందికి పదకొండు మంది
సభ్యులను యీసంస్థకు ఎన్నుకోవాలి. ఈపదికొండులో నే
పంచాయితీ అధ్యక్షుడినీ, ఉపాధ్యక్షుణ్ణి యీపదికొండు
గురూ కలిసి ఎన్నుకుంటారు. వీళ్లను మహారాష్ట్రంలో
'సర్పంచి' (ఉపసర్పంచి) అని అంటారు. ఈ సభ్యులు
కాక, గ్రామాయోగరులు యిద్దరూ, అనగా పతేలులు,
యీ సంస్థలలో నాన్ ఆఫీషియల్ సభ్యులు. ఎన్ను
కొనే స్థానాలలో స్త్రీలకు, హరిజనులకు, ముస్లిము
లకు, కొంజవాసులకు రిజర్వేసీట్లు వుంచుతారు. ఈ
ఆభ్యర్థులను ఎన్నుకున్నా, లేక నామినేటు చేసినా
ఆభ్యంతరాలలేవు. ఈ సంస్థలోని సభ్యులు మూడు
సంవత్సరాలపాటు అధికారంలో వుంటారు.

ఈపంచాయితీలకు పైఅధికారులు జిల్లాబోర్డులు.
జిల్లాబోర్డు పంచాయితీ అడిటర్లు ప్రతి సంవత్సరం పున్న

పంచాయితీ లన్నీ ఒకటొకటి తనిఖీ చేస్తుంటారు.
వాటి లెఖలను సరిచూచి జిల్లాబోర్డుకు రాస్తారు. ప్రతి
పంచాయితీ తన బడ్జెటును జిల్లాబోర్డుకు పంపితే, జిల్లా
బోర్డు సరిచూచి, అభ్యంతరాలు వుంటే అవి చెప్పి,
తన అనుమతి నిచ్చినతరువాత పంచాయితీ తన బడ్జెటును
అమలు జరుపుకొంటుంది. జిల్లాబోర్డు ఫీఫ్ ఆఫీసరు
కూడా యీ పంచాయితీలలో కొంత శ్రద్ధ వహించి
వాటి కనవయన సావకాశాలను యిప్పించడానికి
సాయంచేస్తాడు. అంతేగాని అతనిది జిల్లాకలెక్టరుకంటే
పైచెయ్యకారు. అందుకే యీ పంచాయితీలలో పని
చేయవలసిన శక్రటరీలను నియోగించేటప్పుడు కేవలం
కలెక్టర్, లేక యితర రెవెన్యూ అధికారులలో యీ
అధికారాన్ని వుపయోగించుకొని, తమి యిష్టం వచ్చి
నట్లు యీ ఉద్యోగాలకు నిద్రుమోజనపు మనుష్యు
లనే నియమిస్తారుగాని, యీ జిల్లాబోర్డులను సంప్రతిం
చరు, దీనికి కారణం ఏమిటంటే, యీ శక్రటరీలకు
వీరు నియమించే జీతం నెలకు ఐదు రూపాయలలో,
పదిరూపాయలలో ఎంతయినా గవర్నమెంటు గ్రాంటు
క్రింద జిల్లాబోర్డుకు యిస్తారుగనక, యీ విషయంలో
జిల్లాబోర్డుకు ఏ విధియయన సోకకం అవసరం
లేదని వీరి అభిప్రాయం. చట్టంలో భాగం యిది. దీని
ప్రకారం ముగ్గా యీ పంచాయితీ శక్రటరీలు జిల్లా
బోర్డు అధికారులకిందినే పనిచేయాలి. కాని వారు
సక్యంగా పనిచేయక పోయినా, విధేయత వుండక
పోయినా వారిని శిక్షించే అధికారం పంచాయితీలకు
గాని, జిల్లాబోర్డులకుగాని లేదు. కలెక్టరుగోడే యీ
విషయంలో తీర్పుచెప్పగల అధికారి. అందుచేత యీ
పంచాయితీ శక్రటరీలు చాలామంది నిద్రుమోజనంగా,
కర్మధంగా కాలం చెల్లబుచ్చుతారు. అదిగాక, వారి

కిచ్చే జీతం అంత తక్కువ అయినప్పుడు వారు సరిగా పనిచేయాలనుకొనడం కూడా సాహసము.

ఇక యీ పంచాయితీలు చేయవలసిన కార్యక్రమం ఏమిటి? ప్రతినిర్వహణ అయినా, ఈ కొన్నిసార్లు అయినా కోర్టు ఊడిపించటం, కమిషనరీయించడం, నూతులూ చెరువులూ బాగుచేయించడం, మురికినీటి కాలువలు తీయించడం, పాయిఖానాలు కట్టించి పుష్కరించేయించడం, అంటుబాధ్యాలు వచ్చినప్పుడు ప్రజాకోగ్యానికి కావలసిన సంగతులు చేయించడం, రాగ్రులు పీఠులలో దీపాలు వెలిగిపించడం, లేవన సరకులను (కొన్నిచోట్ల మాత్రమే) ప్రజలకు పంచి పెట్టడం, మనవ్య పనులైనద్యాలకు పాఠశాలకు సాధ్యమయినంత ధన మనవ్యసహాయం చేయడం, న్యాయాధ్యక్ష విచారణలు జరిపి, చిన్నచిన్న ఫిర్యాదులను పరిష్కరించేయడం లాంటి వన్నీ పంచాయితీల బాధ్యతలు. ఈ బాధ్యతలను సక్రమంగా, సరిగా నిర్వహించాలంటే విద్యార్థులకు లయనవారుగాని, ప్రజాభిమతిం గుర్తించే వికారవృద్ధులుగాని యీ సంఘంలో చేరితే వాటి పరిపాలన ఉన్నతస్థితిలో వుండేది. కాని సాధారణంగా వయోవిద్యాధికులయిన వారి కీ సంస్థలలో బెట్టుబాటలలోనికి రావాలని వుండదు. కేవలం పాఠ్యీకత్వంలో బలం సంపాదించుకొని, ఏం చేయాలో తెలియని మనవ్యులే సాధారణంగా యీ సంఘంలోకి రావడం జరుగుతోంది. పీఠంపరకంటే అక్షానుడయిన శ్రీకటరీ పీఠికి సాయపడడం అనలే అసంభవం. ఈ యిబ్బందులకు సాయం, యీ పంచాయితీలకు వున్న ఆర్థికాధారాలు చాలా తక్కువ.

ప్రతి పంచాయితీకి జిల్లాబోర్డు ఆ గ్రామంలోని భూమికిస్తులో ఎనిమిదవభాగం పంపుతుంది. ఇదిగాక పంచాయితీ అవరణలో వున్న యిండ్లమీద, బళ్లెముట్టిల మీద, బస్సుస్టాండులమీద, బజారులమీద, సంతల మీద, యాత్రాస్థలాలమీద, ఉత్సవాలమీద, యాత్రికులమీద, పెల్లెల్లమీద, విందులమీద, దర్శనవిధానాల మీద పన్నులు వసూలుచేసే బాధ్యత పంచాయితీలకి వుంది. కాని, సాధారణంగా యీ అవకాశాలలో అన్నీగాని, కొన్నెనాగాని వున్న పంచాయితీలు

చాలా తక్కువ. ఒక్కొక్కజిల్లాకు నూరు, లేక నూలుపాతిక పంచాయితీలకంటే ఎక్కువలేవు. ఇందులో సాధారణంగా పదివేలయినా ఉత్పత్తి వున్న పంచాయితీలు అయినవారుకు మించలేవు. పూనాజిల్లాలో ఏడెనిమిది పంచాయితీలకు యీరకరకాల ఆర్థిక ఆధారాలు వున్నాయి. పూనాకు మూడుమైళ్ల దూరంలో వున్న "హడప్పర్" పంచాయితీ యుద్ధకాలంలో రేవనింగసాహస్ర అమ్మి ౧౦౦౦ రూపాయల లాభం సంపాదించింది. అహమ్మదునగరం జిల్లాలో కొవ్వగార్ దాదాపు ౧౬౦౦ రూపాయల ఆదాయం వున్నదే పెద్దపంచాయితీ. హేలాపూరుజిల్లాలో అల్లూజ పంచాయితీ యిరవైవేల రూపాయలదాకా వున్న గొప్ప పంచాయితీ ఒకటే. సతారాజిల్లాలో లోనంద్ చాలా పెద్దపంచాయితీ. ఔగం, ధార్వాడ్ జిల్లాల్లో పంచాయితీ లంత శ్రీధాన్యంలోకి రాగలిగినవి లేనట్లే అని పిస్తుంది.

మొత్తం జిల్లాలో నూరుకొద్దా సమగ్రంగా కాన్యనిర్వహణం యావత్తూ చక్కగా నెరవేర్చుకొంటున్న పంచాయితీలు లేకపోలేదు. పూనాజిల్లాలో తెలా, మంచర్, హడప్పర్ లాంటి పెద్ద పంచాయితీలలో కోర్టు, దీపాలు, మంచినీటిసరకులు పంపాలయాలు, జిల్లాబోర్డు ఆసుపత్రులు, పాయిఖానాలు, చెత్తతీసేపిబ్యాంకు, మురికికాలువలు అన్నీ పంచాయితీలు ఉత్సాహంగా నియమించాయి, పార్గాడ్, బోరగాడ్, మోరగాడ్ అనే పంచాయితీలు చిన్నచిన్న ఫిర్యాదులను సరిచూచి సంతృప్తికరంగా పరిష్కరిస్తున్నాయి. ప్రస్తుత విద్యావిధానం నమ్మకంలేని పెద్దలు గ్రామాలలో వ్యావసాయక కాలలు నిర్మించి, వాటికి ఎక్వైరీమెంటుల ఫారములను పంచాయితీ అధికారాలక్రింద ఆర్వి, నింబాల్కర్ వాడి వంటి గ్రామాలలో ఏర్పాటు చేస్తున్నారు. భౌదీ పంచాయితీ హైస్కూలులోని బీదవిద్యార్థుల జీతాలకే సాటినా కందరూపాయలు యిస్తోంది. ఇలాగే, అంతగా ఆదాయం లేకపోయినా, ఉత్సాహంతో సాధ్యమయినన్ని సదుపాయాలను ప్రజలకు కలగజేయాలన్న పంచాయితీలు అరిచిన్నవికూడా కొన్ని వున్నాయి

పంచాయితీలో స్త్రీలు సభ్యత్వం వహించి కోరిగావ్
గాంటి గ్రామాలలో ఎంతో చాకచక్యంతో కార్య
భారం వహిస్తున్నారు. సతారా జిల్లాలో ఆర్థికపంచా
యితీ, అహమ్మదు నగరంలో కాసిగావ్ దగ్గరనే వున్న
యింకో యానాందారి పంచాయితీ పెట్టి, దత్తవిధా
నం, విందులు మొదలయినవాటిమీదకూడా పన్నులను
వసూలు చేస్తున్నాయి. ఇతరరాధారాలు తక్కువకక,
సతారాలోనే లోనంద్ పంచాయితీ తన స్వంతగనం
వెచ్చించి ప్రజలకు విద్యుద్దీపాలు వేయించింది. ఎన్నో
పంచాయితీలు రేడియోలు కొనవట్టున్నాయి అప్పు
కొన్ని నెలలలో తీర్చుకొనే పద్ధతివారి; చాలా పంచా
యితీలు వర్తిమాన క్రికెట్లయినా కొంటున్నాయి.
సమర్థత వున్న పెద్ద పంచాయితీలు, వుత్సాహం,
పలుకుబడి వున్న దావీవాడి గాంటి పంచాయితీలు
ఉచితంగా రేవరెన్సు ప్రజలకు పంచివెడుతూ, కచ్చిన
లాభాలను గ్రామ సాభాగ్యానికి దాచాలి ఏదీనిమిది
వేల నిలవను తయారుచేసి పెట్టాయి. ఈ విధంగానే
ఏ జిల్లాలో నే పర్యటనం చేసేదామిది, ఉత్సా
హ శ్రద్ధలతో, ఆదర్శప్రాయంగా పనిచేస్తున్న, పని
చేయాలని సంకల్పించుకొన్న పంచాయితీలు, తక్కువ
తక్కువే అయినా, లేకపోలేదనీ, అవి యింకా
చాలా ఉచ్చదశలోకి కూడా రాగలవనీ అనిపించింది.

అయితే పంచాయితీలు బొంబాయి రాష్ట్రంలో
బాగా వృద్ధికాక, అంత వెనుకబడి ఎందుకున్నాయి
అని ప్రశ్నించడం సహజం. దీనికి కారణాలు అనేకం.
ప్రజలలో ఉత్సాహం వున్నంత మాత్రంలో జరిగేపనులు
కావీని. పన్నులు ప్రతీగ్రామంలోనూ వేలకొలదిగా
బకాయాలుపడివుంటాయి. యాత్రాస్థలాలు-పన్నువిధిస్తే
ఆదాయం వచ్చేవి ఎన్నోవున్నా కొన్ని పిచ్చినమ్మ
కాలమాలాన్ని ఆ అవకాశాన్ని వినియోగించుకోవు.
పునాలో శాంత భుకారాం మఠం వున్న డెహా,
అహమ్మద్ నగర్ లో గోదావరీ కృష్ణలు కలిసే సంగ
మం పూతలం తప్పితే సాయబాబామఠస్థానం అయినా
షెడ్యూల్ గాని, యింకా యిలాంటి అవకాశాలు వున్న
అనేక స్థలాల్లో యీ పన్ను వసూలుచేయడంలేదు.
ఇలాగే ఇతర పన్నుల విషయంలోకూడా జరుగుతుంది.

సతారా జిల్లాలో పాలున్ అనే పంచాయితీలో
పశువుల సంతమీదవచ్చే పన్నుల ఆదాయం సాలీనా పది
పన్నెండువేల రూపాయలు గ్రామమునపలు స్వయంగా
వసూలు చేయించుకొని తనే తీసుకుంటున్నాడు. అస
లేవట్టు పంచాయితీది. ఈ ఆదాయం పంచాయితీకి
రావలసింది. కాని యితరవరకూ అధికారవర్గాలు ఏ విధ
మైన అధ్యంతరమూ పెట్టలేదు. ఈ కనుక్కున్నదాకా
యీ విషయమే వారి కవగతంకానట్లు కేలింది. ఇంక
పన్నులు వసూలుచేయాలని తీర్మానాలుచేసిన పంచాయ
ితీలలో, ప్రజలు పన్నులివ్వకపోతే, కేక్రటరీ అసహ
యంగా పూరుకోవడం తప్ప చేయగలిగిందేదీ లేక
పోతోంది.

ఈపంచాయితీలు సౌలభ్యంతో పనిచేయాలంటే
విద్యాగుంతులయిన సభ్యులు, కేక్రటరీలు కావాలి. వీరు
కేవలం జిల్లాబోర్డుఅధీనంలో, కాకపోతే చాలావరకువారి
అధికారానికి లొంగివుండాలి; వారి కీనాస యిచ్చే
శతాలకంటే హెచ్చుతేలయివ్వాలి. వారు చేయ
బోయే కార్యక్రమానికి కావలసిన తరిఫీదు కొంత అవ
సరమని గుర్తించాలి. దగ్గరదగ్గరావున్న చిన్న గ్రామ
పంచాయితీలకు ఒక్కొక్క కేక్రటరీ నయనా నియ
మిస్తే చాలా అక్కడ అఫీసుకాయతాలు బాగ్రత్రచేయ
డం, ఉత్తర ప్రత్యుత్తరాలు జరపడం, పన్నులు వసూలు
చేయడం-యీ విధమయిన పనులే అతను నెరవేర్చేవి
కనుక, చిన్న పంచాయితీలకు, పెద్ద పంచాయితీలకు
వ్యత్యాసాలు ఏర్పరచి, ఆదాయాన్నిబట్టి వీరి శతాలలో
తేడాలు సరిజేయాలి. అప్పు డీనా డమలులోవున్న
అసందర్భపు పరిస్థితులెన్నో సరిఅవుతాయి.

ఇవి సరిజేసినంత మాత్రంలో, రాష్ట్రంలోవున్న
పంచాయితీలన్నీ అభివృద్ధిలోకివచ్చి, బొంబాయి
ఆదర్శప్రాయం అవుతుందా అనిఅడగవచ్చు. మదరాసు
రాష్ట్రంలో సరిపోలిస్తే బొంబాయి లోని గ్రామాలు
చాలా వీధు. తినడానికి తిండిగాని, తాగడానికి నీరైనా
లేని గ్రామాలు అనేకం. నూతులనో, బావులనో నిర్మించు
కొనే తాపకు వారి కంతమాత్రం లేదు సరిగదా,
నూతికి పదిపదిపాను వేల రూపాయలు ఖర్చు చేయ
గలిగే స్తామకు జిల్లా బోర్డులకే లేదు. ఇటుకుంటే సోక

ర్యాలు రాష్ట్ర ప్రభుత్వమే చేయాలి. వైద్య సాయం లోనూ ప్రసక్తియింతే. ఇంక సామాన్యమయిన సౌకర్యా లను ఏర్పాటుచేకోదానికి యీ సంస్థలు కొంతవరకూ ఉపకరిస్తాయి. అప్పుడు వేయించుకోదానికి, చిహాలు పెట్టించుకోదానికి, యిబాటి చిన్నచిన్న పనులకు యిది సాయంచేస్తాయి. సోనీ, అన్ని పంచాయతీలూ యిబా ప్రజా సౌఖ్యం కోసం పాటుబడదానికి సిద్ధంగా వున్నాయా అంటే, విధిలేక పనిచేస్తూ ఏ మాత్రం సావకాశంవున్నా, పంచాయతీని ఏర్పాటుచేయాలన్న గ్రామాలు ప్రతిష్టాకోమా అక్కడవున్నాయి. కాని పల్లెటూళ్ళలో పార్టీలు, కౌన్సిలులు యిక్కడే కాదు, ప్రతీదేశంలోనూ వున్నాయి. యిందుకోసం పంచాయ తీనే తిరిగి స్థాపించి బలవత్తరంగా చేయడానికి వచ్చే ఆభ్యుదయం వీరీ వుండవు.

పంచాయ రాష్ట్రంలోని గ్రామ పరిపాలనా విధానం అక్కడే స్వతః సంస్థానాలవలె ఉన్నట్లుగా గతినే వివరంగానే తెలిపాము. పంచాయతీల ద్వారా సంస్థానం అన్నిప్రాంతాలైనా రామరాజ్యం అన్న అక్కడ పంచాయతీ ప్రభుత్వ సారథ్యాన్ని వహిస్తున్నాయనీ గాంధీగారూ, యితర గ్రామీణ వ్యవస్థలూ ఎంతోమంది ప్రతినిధులు ప్రశంసించేటట్లు, పంచాయతీ యీ విధానం ఎందుకు అవలంబించకూడదు? కొద్దిపాటు చక్కన స్వతః సంస్థానాలకు నాయకత్వం వహిస్తున్న పెద్ద సంస్థానం కదా, అక్కడ 'గ్రామ పునర్నిర్మాణోద్యమం' లో నుంచి కూడా పంచాయతీ ప్రభుత్వం కొన్ని ముఖ్యపాత్రలు వేర్చుకొనేవి లేవు అని యితర రాష్ట్ర ప్రజలు ఆశ్చర్యంతో ప్రశ్నించడం సహజం. కాని, రెండు సంస్థానాలలోనూ అంతర్గతాలలో పర్యటనం చేసికొన్న గ్రామాలపరచాచింతరువాత రెండు సంస్థానాలూ కూడా పంచాయతీ ప్రభుత్వానికిగాని, యితర భాగాలకుగాని శాస్త్రబద్ధ అంశాలపై తేకపోవడమే కాకుండా అమం పంచాయతీ ప్రభుత్వంనుంచి అయినా శాస్త్రబద్ధమైన వివరాలు తెన్నీవున్నాయి. దీనికి కొరతాలన్నీ చెప్పాలంటే వివరాలన్నీ చెప్పాలి. దాని కిది సమయం కాదు. ఈ అగత్యాన్ని మలుకు యీ రెండు సంస్థానాలకు నచ్చజెప్పిన తరువాత వా రామోదించ

చక తప్పిందికాదు. మహాద్వాపంతో వారి గ్రామ పరిపాలనావిధానాలను యిప్పుడయినా తిరిగి పునః ప్రతిష్ఠ చేసికోవలసిన అగత్యం వారంగీకరించి అందుకు ఉత్సాహాన్ని, శ్రద్ధను వారు కనపరచడం ఎంతో సంతోషకరమయిన విషయం. స్వతః సంస్థానాలలో ప్రజాపరిపాలన ప్రజాస్వామికం పేరిట జరుగుతున్నట్లు యువద్వారిత దేశం అంత ఒకవైపు చాటుతూ వారి ఆచారాలపై ప్రజ కేవలం హక్కులూలేని స్థితిలో దౌం సంస్థానం జరుపుకోన్న కార్యకలాపం ఏ అధిక రాజ్యం వేర్తరకయినా చాలా అన్యాయంగా కనిపించకపోదు. ఇది ప్రభుత్వం గుర్తించనట్లు కనిపించింది. నేను దౌం గానాగరితో, వారిమంత్రిలతోనూ యీ విషయం గురించి ప్రస్తావించినప్పుడు జరిగిన దానికి కొరతా లేనే చెప్పి వంటనే యావద్రాజకీయ విధానాన్నీ తిరిగి కొత్త మార్పులతో పునరుద్ధరించడానికి వారు ఒప్పుకోవడమే నా కృషికి ఫలితం.

కొద్దిపాటు సంస్థానంలో పంచాయతీలు ౧౯౨౬ సంవత్సరంనుంచి అమలులోవున్నాయి. నరసింహవాడి, మాస్తి వంటి ప్రసిద్ధిపొందిన గ్రామపంచాయతీలు ఎన్నో వున్నాయి. కాని యివన్నీ అక్కడి ప్రజలలో వుండే పెద్దల అనుభవాన్నీ ఆధారంచేసికొనే వృద్ధిలోకి వస్తున్నాయి. అంతేగాని, సంస్థానం యీ సంస్థల అభివృద్ధికోసం ఏవిధమయిన ఆశుతా చూపించడంలేదు. క్రీ. శ. ౧౯౪౦లో ఇదివరకున్న పంచాయతీ చట్టాన్ని రద్దుచేశారు. ౧౯౪౪ లో కొత్త చట్టం పంచాయతీ చట్టానికి అనుకరణగా నియమించారు. ఇంతవరకూ అది అమలులోకి రానేలేదు. ఈ పంచాయతీ ప్రసక్తికే వరులుకొని యీనాటి డెలట్యంట్లు డిపార్టుమెంటు గ్రామసేవకే అని ఒక వాలంటీరుని ప్రతీగ్రామంలోనూ ఎన్నుకొని అతనికి సహాయంగా ఒక అడ్వోకేట్ కమిటీని నియమించి గ్రామంలో కావలసిన సౌకర్యాన్నిటికీ వారి అభిప్రాయంమీదనే ఆధారంచేసికొని స్కూలుల గాని, నూరికిగాని కావలసిన సామగ్రి యిచ్చివేయడంతోపాటే యీ స్కీమ్ లు అనేక లోపాలకు లోనయి ఎంతో సంస్థానపుధనం వివిధరకాలుగా వృథాఅయిపోతోంది

ఈ గ్రామ సాభాగ్యంకోసం చేసే యత్నాలన్నీ పంచాయితీలద్వారా చేస్తే ఎంతో బాగుండేది. ఇంకా ఎన్నో అవసరమయిన మార్పులు చేయాలి. సంస్థాన ప్రభుత్వాధికారవర్గం, యాలోపాలను చూపినపుడు తిరిగి యాసంస్కారం ఎలా తేనాలన్న ఆశ్రయని చూపించడంకూడా కొంత నయమే.

కొని ఏదీ ఎలా వున్నా, బొంబాయిప్రభుత్వం తన పంచాయితీలను బాగుచేసకోవలసిన బాధ్యతను యానాడెయినా స్వీకరించి తిరిగి ప్రభుత్వానికి కార్యక్రమం కొనసాగించివట్టయితే, బలపడి, ప్రయోజనకారి కాగలిగిన సంస్థ పంచాయితీ అన్న విషయం ఋణావయోగముందనే నా నమ్మకం. అలాగే, పైన ఉదాహరించిన స్వదేశీ సంస్థానాలలోకూడా యా సంస్థానాగా వ్యవహరించడానికి తిరిగి అవకాశాలు ఎన్నో వున్నాయి. ఎక్కడెక్కడా సరియయిన ప్రభుత్వదరణ లేకనే యా సంస్థలు పనిచేయడంలేదు.

ఇక మదిరాసురాష్ట్రంలోని పంచాయితీభాగం మీద నాకిప్పటికి వున్న అభిప్రాయాలు చాలామటుకు ప్రభుత్వశాఖలు ప్రచురించే నివేదికలను ఆధారంచేసు కొన్నవేగినక, నేను వాటిని నాధారంగా తీసుకొని ఏదీ వ్రాసినా, వాటికి కొంత నేను ఎవరిని విలువ నాపాదించడం ఆవుకంటే, వ్యక్తిగతంగా, ఈరాష్ట్రంలోని పంచాయితీలతో చాలావాటితో యిప్పటికీ నాపరిచయం అతిపరిమితమయినది. నే నీరాష్ట్రంలో నా పర్యటన ముగించుకొన్నాక, నా నీ పంచాయితీలను గురించి నేటికంటే విపరీతమయిన అభిప్రాయాలు ఏర్పడడం సూజం. ఆంధ్రదేశంలో మొదట పర్యటన సాగించాలన్న తలంపుతో తూర్పుగోదావరి జిల్లామటుకు తిరగ గలిగాను. అదయినా సాంతంగా చూడడానికి ప్రభుత్వవర్గాల సాయం చాలా కష్టమయింది. మదిరాసులో పంచాయితీభాగం చాలా అభివృద్ధిచాలింది, అధికంగా కాపలసినన్ని ఆధారాలు వుండి, ప్రజల్లో ఎంతైనా చైతన్యం వుండి చేయవలసినంత బాగా ఎందుచేత పనిచేయడంలేదో అలాగే దీని, మన కిన్ని

సౌకర్యాలు వుండడమే మనకున్న పెద్ద యిబ్బంది అని నాకనిపిస్తుంది. మనకు రాజకీయాలలో వుండే అభిరుచి స్థానికసంస్థల అభివృద్ధికోసంకూడా వుంటే బాగుండేది. కాని గాజీయకత్తుల రాజకీయ స్థానిక సంస్థల స్వప్రచారణమే సంవిధానమైవట్టు కనిపిస్తుంది. పంచాయితీలు అయినా, జిల్లాబోర్డులు మునిసిపాలిటీలు అయినా యీ పరిస్థితి చాలావోట్ల యుద్ధారంభంనంది యింతవరకూ ఎన్నికలే లేవు. జిల్లాబోర్డులు అన్న ఇంతవరకూ నియమితులయిన అధ్యక్షులద్వారానే స్వయం అభివృద్ధి అధికారంలే పనిచేస్తున్నాయి. పంచాయితీలు వాటంతట అవి చాలా ముందుకురాగలిగిన స్థితిలో వుండి, ఎక్కిక్యూటివ్ అధికారం జనమయిషీతో కార్యక్రమం జరిపినూ అవర్సప్రాయంగా వుండాలన్న కోరిక పోయి, అనేక చోట్ల యా ఎక్కిక్యూటివ్ అధికారం లేకవుండటానూ, అతివకంపై తమచే గొప్పవారని పంచాయితీ సభ్యులూ, పంచాయితీల తనె గొప్ప అధికారిని యా ఎక్కిక్యూటివ్ అధికారం యాతగవుంటులతో కాలం వెళ్లబుచ్చుచున్నారు. ఈవంటి మాచి సరదాపడే మనుష్యులేగాని, పంచాయితీ, ఎక్కిక్యూటివ్ అధికారం ఒకరి మీద ఒకరు గౌరవంతో కార్యభారం వేరవేర్చుకోవాల్సి నీర్శియు చూపించే గ్రామాలు చాలాతక్కువ లక్షరూపాయలకు మించిన ఆదాయం వున్న భీమవరం గాంధీ పంచాయితీలు వున్నాయి. ఇలాగే మరి ఉత్పత్తి, ఆధారాలు వున్న పంచాయితీలు రాష్ట్రంలో ఎన్నో వున్నాయి. అదివి పంచాయితీలు, నీటిపారుదల పంచాయితీలు, పంచాయితీ కోర్టులు-యీవిధంగా పంచాయితీసంస్థ నలువిధాలు ప్రాబల్యం చెందిన యీ రాష్ట్రంలో సరిసిగ్గు లింత శోచనీయమయిన పంథాలో నడవడం చాలా దురదృష్టం. ఈనాడున్న పంచాయితీచట్టంలోని లోపాలను సవరించి, సరియయిన ప్రోత్సాహకరమయిన మార్పులుచేసి, ప్రజల్లో ప్రతిభా వంతులు వీటికభ్యర్థులై సరిగా నడిచి మార్గదర్శకమయిన పంచాయితీలు ఏర్పడతాయో లేదో మనం నిరీక్షించిచూడాలి.

లూషోరునందలి దక్షిణభారత మహిళా సంఘంవారి 11-న న్నార్దీ కోత్తననాటి సమావేశము.

భూప్రదక్షిణము

= శ్రీ మామిడిపూడి వెంకటరంగయ్య =

జిర్కనీహా ఎట్టి సంధి చేసుకొనవలెనో నిర్ణయించుటకు మాస్కో నగరముందు సమావేశమైన ఎలుగురు మంత్రులు ఎట్టి తీర్మానమునకు రాలేక, సభను వాయిదా వేయుదురేమో అను సందేహను కలుగుచున్నదని గతమాసమునాగ్రానియుంటిని. ఇప్పుడు అనుకొనిన ప్లే జరిగను. ఏడువారముల కాలము అతి తీగ్రముగ వారు వాద ప్రతివాదములు జరిపిరి. కాని ఏ విషయమును నురించియు వారి మధ్యన సామరస్యము కుదురలేదు. మరి అరునెలలు గడచినకర్తాత్, సంవత్సరాంతమున తిరిగి సమావేశమగుటకు వారు తీర్మానించుకొని, ఎవరిటికి వారు నెట్టిరోయిరి. ఈ విషయగ మాస్కో సభ భగ్నుమగుట మూలమున ప్రపంచపరిస్థితులు మరింత క్లిష్టము అయ్యెనా అను అనుమానము కలుగకమానదు. ప్రపంచమునకు కావలసినది శాంతిభద్రతలు. పీటికి అగ్రరాజ్యముల మధ్యన సంభవించు విరోధము, ద్వేషభావము ప్రమాదముగ కలిగించును. మాస్కో సభలోని చర్చల మూలమున అగ్రరాజ్యములగు రషియా, యునైటెడ్ స్టేట్సు, ఇంగ్లండు, ఫ్రాన్సుల మధ్యన సుహృద్భావ మేర్పడుటకు బదులు ద్వేషభావము వృద్ధిగాంచెనని చెప్పవలసియున్నది. ఏ విషయమందుకూడ వారికి వికమత్యము ఏర్పడలేదు. ప్రమాదమంతయు ఇంగ్లండులోనే ఉన్నది.

ఆస్తి, యా

జర్మనీని గురించి తీవ్రమైన అభిప్రాయ భేదములకు
అనంత మున్నును అస్తియూ విషయమై ఇట్టి అభి

ప్రాచీన భేద ముండవరీయూ, అప్పియా దేశముతో చేసు
కొనవగిన సంధిపత్రము మానాంక సభలో తప్పక తయ
రగునవీయూ విమరుజ్ఞులందరు సూచించియుండిరి. కాని
ఇదికూక జరుగలేదు. ఇందువిమరు మైసూరు రషియా
యొక్క అభిప్రాయములు తక్కిన ముగ్గురి అభిప్రాయ
ములకంటె భిన్నములుగ పరిణమించెను. ఒక విషయ
ములో మనస్సులు కలియనప్పుడు తక్కిన నాటిలో
మాత్రము కలియనా?

ఒకప్పుడు అస్మి¹ కూవారు గొప్ప సామ్రాజ్యమును ఏలుచుండిరి. ౧౯ వ శతాబ్దములో జరిగిన యుద్ధముల మూలమునన, మొదటి ప్రపంచయుద్ధము మూలమునన వీరు సామ్రాజ్యమునంతను కోల్పోయిరి. ఇప్పటి పోలెండు, జెకోస్లావీకియా, యూగోస్లావియా, హంగేరీ, ఇటలీ మొదలైన వర్షియు అస్మియాసామ్రాజ్యము శిలల మునులచేత ఏర్పడిన రాజ్యములే. మొదటి ప్రపంచయుద్ధము ముగిసినతర్వాత అస్మియా విస్తీర్ణమందు ఏక్కిరి చిన్నదయ్యెను. ఇందులో ౮౦ లక్షల ప్రజలుమాత్రమే ఉండిరి. కాని వీరందరు జర్మనులు, జర్మనీలోని జర్మనులతో కలిసి “విశాల జర్మనీ” రాజ్యమును స్థాపించిన బాగుండునని వీరిలో కొందరు అభిప్రాయపడిరి. జర్మనీలోని జర్మనులుకూడ ఇట్టి అభిప్రాయమునే కలవారైరి. కాని ఇట్టి విశాల జర్మనీ ఏర్పడుట ప్రాప్త్యు, ఇటలీ మొదలగువారికి ఇష్టములేదు. ౧౯౩౩ లో హిట్లరు జర్మనీకి నాయక అయ్యెను. క్రమక్రమముగ అతడు తన బలమును వృద్ధిచేసుకొని తుదకు ౧౯౩౮ లో అస్మియాపై దండెత్తి దానిని

వశపరచుకొని జర్మనీలో ఒక రాష్ట్రముగ చేసెను. అది మొదలు రెండవ ప్రపంచయుద్ధము ముగియవరకు వరకు ఆస్ట్రీయా జర్మనీలో ఒక అంతర్భాగముగ నుండి, యుద్ధమునకు హిట్లరుకు కావలసిన సహాయమును చేసెను. రషీ చూపై దండెత్తినప్పుడు హిట్లరు పటాలము లనేకములలో ఆస్ట్రీయా యొగ్గు లుండిరి; హిట్లరుకు కావలసిన ఆయుధము లనేకములు ఆస్ట్రీయా కర్మా గారములలో తయారయ్యెను.

జర్మనీకలన ఎట్టి ప్రవాచము కలుగుండుటకు ఆస్ట్రీయా ప్రశ్నేకమైన స్వతంత్రరాజ్యముగ వర్తించుటయు ననుబంధముల ఆగ్రహజ్యముల మిశ్రమ అభిప్రాయ భేదము లేదు. కాని గెండు విషయములలో మాస్కో సభయందు అభిప్రాయభేదము వర్తించెను. ఆస్ట్రీయాలో జర్మనీకి ఉన్న ఆస్తులన్నిటిని యుద్ధానంతరము గ్రాండ్ మిశ్రమింపబడినారు తీసుకొనట న్యాయముని అందరు అంగీకరించెను, “జర్మనీకి ఉన్న ఆస్తులు” అన్నది ఎట్టి ఆస్తుల విషయమున వర్తించవలెనో నాకు నిర్ణయించుకొన వలెయిరి. గ్రాండ్ తర్వాత హిట్లరు బహుత్వాముగ ఆస్ట్రీయావారి ఆస్తు లనేకములకు తన వశము చేసుకొనెను; అనేక ఆస్ట్రీయా కర్మాగారములు జర్మనుల అధీనములోనికి వచ్చెను. ఇవన్నియు న్యాయముకే ఆస్ట్రీయాకు లభింపవలెను. కాని ఎట్టికాని జర్మనీ ఆస్తులని చెప్పవలయున్నది. వీటి నన్నిటిని స్వతంత్రము గ్రాండ్ తీసుకొనవలెనని రషీయావారి వాదము. కాని ఇది జరిగినయెడల ఆస్ట్రీయా దుర్భగమున దారిద్ర్యమున ఆనభయించవలసివచ్చును. అన్యాయముగ హిట్లరు అపహరించిన ఆస్తులను తిరిగి సమీక్షించు చేయుటకు బదులు వాటి నన్నిటిని రషీయావారు తీసుకొనిపంపెదల ఆస్ట్రీయా నిలబడుట ఎట్లు? శత్రువర్గములో చేసినవారి విషయమున ఇట్టి కష్టము కలిగించుట కొంతవరకు గర్హమేమోగాని, హిట్లరు ఆగ్రహమునకు సరిపై స్వాతంత్ర్యమున కోల్పోయిన ఆస్ట్రీయా విషయమున ఈ విధముగ ప్రవర్తించుట అన్యాయముని ఆమెరికా, ఇంగ్లండు, ఫ్రాన్సువారి వాదము. ఆస్ట్రీయాపై ఇంతటి దుర్గాదాక్షిణ్యములు చూపుట అనవసర మని రషీయావారి జవాబు. ఏది ఎట్లున్నను రషీయా

వారు ఇదివరకే ఇట్టి ఆస్తులలో చాలభాగమును వశపరచుకొనుట జరిగినది. మరొక విషయమును గురించి కూడ అభిప్రాయభేద మేర్పడెను. ఆస్ట్రీయాలో “కరీంకరు” అను స్థలా ఒకటి యున్నది. ఇది “యూరోప్లావియా” రాజ్యమును ఆనుకొనియున్నది. ఇందులోని ప్రజలలో కొందరు స్లావుజాతివారు. ఆ కారణముచేత ఈ స్థలా అంతయు తమ వశములోనికి రావలెనని యూరోప్లావియా ప్రభుత్వమువారు కోరిరి. ఈ ప్రభుత్వమువారు కమ్యూనిస్టులు; రషీయాకు అనుచరులు. అంగుచేత వీరి కోరికను మన్నించవలసిన దని రషీయావారు వాదించిరి. ఆమెరికా మొదలైనవారు దీని కంక్షించుపరే. ఆస్ట్రీయాకు సంబంధించిన మరి కొన్ని విషయములలోకూడ ఇట్టి అభిప్రాయభేదము లేర్పడుటచేత, మొదట అనుకొనినట్లు మాస్కో సభలో ఆస్ట్రీయా సంధిసంత్రము తగూగు కాలేను. ఈ వివాదాంశముల నన్నిటిని విమర్శించి అందరికి అంగీకారము లగు నూపనలను చేయుటకు గాను ఒక ఉపసంఘమును ఏర్పాటు గావించిరి. వీరు జూలై ౧౯౪౫ తమ నివేదికను తగూరుచేయుదురు. బహుశః అప్పుడు ఆస్ట్రీయాలో సంధి జరుగనేమో? అప్పటివరకు ఆస్ట్రీయాకు స్వాతంత్ర్యముండదు. ప్రస్తుతము ఆ దేశము నాలుగు భాగములుగ విభజింపబడియున్నది. ఒకభాగము రష్యావారి వశమందును, తక్కినవి వేరువేరుగ ఆమెరికా, ఇంగ్లండు, ఫ్రాన్సువారి వశమందును ఉన్నవి. కొంత భద్రతలు కాపాడుటకు మిత్రమండలి వైస్ర్యము లింగున్నవి. వాటికి కావలసిన ఖర్చులన్నియు ఆస్ట్రీయావారు భరించుచున్నారు. ఈ విభాగములు, ఈ వైస్ర్యములు రక్షయ్యవగాని ఆస్ట్రీయాకు స్వాతంత్ర్యము లభింపదు. ఆస్ట్రీయావారు హిట్లరుకు సహాయభూతులై, తమకు అవకారము చేసినా రకు భాగము రషీయావారి మనస్సులో దృఢముగ నాటుకొనియున్నది. ఇదిగాక, హిట్లరు మూలమున రషీయావారు అపారమైన కష్టమును అనభయించవలసివచ్చెరి. వారి కళ్ళనాయము, పరిశ్రమలు, కర్మాగారములు, రాకపోకల సౌకర్యాలు—ఎంతో వివాదముపొందెను. ఎంతో కష్టపడినగాని వారు యధాస్థితికి వచ్చుటకు వీలులేదు. యుద్ధము ముగిసి

రెండు సంవత్సరములైనను రషియాలోని ప్రజలు ఇప్పటివరకు యెమబాధ ననుభవించుచున్నార. అష్ట్రీయానండియు, జర్మనీనండియు అపారముగ వారు నష్టపరిహార మనుపేర సమస్త వస్తువులను తీసుకొనుటకు ఇదియే కారణము.

అభిప్రాయభేదఫలితములు

జర్మనీవిషయమున ఏయే అంశములనుగురించి రషియావారికి, తక్కిన ముగ్గురికిని అభిప్రాయభేదములు కలిగినో గతమాసమున వివరించియుంటిని. ౧౮౭౦ లో జర్మనీ అంతయు ఒక కేంద్రప్రభుత్వ పరిపాలనలోనికి వచ్చెను. అదియెదలు జర్మనుల బలము విపరీతముగ వృద్ధి గాంచెను. వారు ౧౮౭౦-౭౧ లోను, ౧౯౧౪-౧౮ లోను, ౧౯౩౯-౪౫ లోను మూడు పర్యాయములు ఫ్రాన్సుపై దండెత్తి ఫ్రెంచివారికి కలిగించిన నష్టము కల్గినాతము. గనుక ఫ్రెంచివారు జర్మనీకి ఒక కేంద్ర ప్రభుత్వ ముండుటకు దనియు, అది ఆరేక చిన్నచిన్న రాజ్యములుగ వీలిపోవలయు ననియు పట్టుబట్టి యున్నారు. ఆమెరికావారు, ఇంగ్లీషువారు చాలవరకు వీరితో ఏకీభవించుచున్నారు. కాని రషియావారు ఇందు కంగీకరించలేదు. జర్మనీకంతకు ఒక కేంద్ర ప్రభుత్వ ముండువలెనని వారి వాదము. అట్టి ప్రభుత్వ ముండు కమ్యూనిస్టుపక్షమువారికి ప్రాణాధ్యుల లభించునని వారి ఆశయము. ఆ కారణముచేతనే ఇతరు లందు కిష్టపడుట లేదు. రెండుమూడుతరములవరకు జర్మనీ వారిచేత కష్టపడి పనిచేయించి, వారు వారి కర్మాగారములలో తయారుచేయు వస్తువులనుగ్రహి, గనులలోనుండి ఉత్పత్తి చేయు బొగ్గును, వ్యవసాయము మూలమున పండించు పంటలలో చాలభాగమును నష్టపరిహారము క్రింద రషియాకు ఎనుమతి చేసికొనవలెనని రషియావారి ఆశయము. ఉత్పత్తియగు బొగ్గులో చాలభాగము ఫ్రెంచివారికి చెందవలెననియు, ఇతరపరిశ్రమ లేవియు జర్మనీలో వృద్ధిగాంచుటకు దనియు ఫ్రెంచివారి వాదము. ఈ వాదప్రతివాదముల మూలమున మాస్కో సభ భగ్నమయ్యెను.

విచారహేతువా ?

సభ భగ్నమైనను విస్తారప్రమాదము లేదని నలుగురు ఘోష్రులు చెప్పచున్నారు. బహు క్లిష్టములుగ నుండు విషయములు ఒక సభలో పరిష్కారము కాగలవని వారెన్నును అనుకొనలేదు! ఈ సభలో జరిగిన చర్చల మూలమున ఎవరి దృక్పథము ఎట్టిదో స్పష్టమయ్యెను. ఈ పేరసారములో ఎవరెవరు ఎంతవరకు తగ్గవది తెలియవచ్చెను. గనుక మరొకపర్యాయము వీరు సభచేసెనప్పుడు అనవసరమైన చర్చలలోనికి దిగవలసిన అవసరము లేక, ఎంతవరకు సామరస్యము కుదురునో అంతవరకు సామరస్యము కుదుర్చుకొని, సంధి పత్రము తయారుచేసుకొనెదరు. కొంచెముమాత్రం సామరస్యము కుదురనియెడల వారు విచారింపరు. గనుక మాస్కో సభ భగ్నమయ్యెనని చెందించుట అనవసరమని వీరు తృప్తిపడుచున్నారు.

ఆమెరికా విదేశ రాజ్యాంగవిధానము

రషియావారికి, తమకు సామరస్యము కుదురుట సులభపాద్యము కా దన్నుటకు ఆమెరికావారు గ్రహించినకారణమున వారి విదేశ రాజ్యాంగవిధానమున గొప్ప విప్లవము రాగలను. మొదటి ప్రపంచయుద్ధమునకు పూర్వము ఆమెరికావారు ఇతర దేశాధ్యక్షాధిపతులలో జోక్యము కలిగించుకొనుట కంతమాత్రము దృఢపడిన వారు కాదు. ఆ యుద్ధములో వారు చేరుట తప్పనిసరి అయ్యెను. అటుతర్వాతిమాత్రం కొంతకాలమువరకు వారు వారి పూర్వపద్ధతినే అనుసరించుచువచ్చిరి. కాని రెండవ ప్రపంచయుద్ధములో వారు యుద్ధము చేయువలసినవచ్చెను. ఈ అనిభవమునండి వారికి గుణపాతమును నేర్చుకొనిరి. ప్రస్తుతకాలపు పరిస్థితులను ఇతర దేశముల వ్యవహారములలో జోక్యము కలిగించుకొనకుండ దను రాజనీతి అనుచరణయోగ్యము కాదు. తాము జోక్యము కలిగించుకొనవద్దని అనుకొనినను ఇతరులు తమ వ్యాపారమునకు, స్వాంత్యమునకు భంగమును కలిగింపరు. జపానువారు, జర్మనీవారు అట్లు చేయుటకు ప్రయత్నించిరి. అందుచేత వారితో యుద్ధములను చేయువలసినవచ్చెను. అందుకై కొట్లాటది

ద్రవ్యమును ఖర్చుపెట్టవలసివచ్చెను. ఇతరుల మూలమున ప్రమాదము సంభవించినతర్వాత, అట్టి ప్రమాదమును ఎదుర్కొనుటకు ప్రయత్నించుటకు బహుళ, ప్రమాదము రాకుండ చేసుకొనుటయే మంచిదిగదా? ఎక్కడెక్కడ శత్రువులున్నాలో గమనించుచు, వారివిరోధము యుద్ధముగ పరిణమించుటకు పూర్వమే వారిని నిరోధించుట ఉత్తమమాగ్గ మనియు, అందుకై తమ పలుకుబడిని అన్ని దేశములలో వ్యాపింపజేయుట అవసరమనియు అమెరికావారిపప్పుకు నిర్ణయించుకొని యున్నారు. గ్రీసు, టర్కీదేశములకు సహాయము చేయుటకు వారు సిద్ధులుట కిదియే కారణము. మాస్కో నగరలో జరిగిన వాదప్రతివాదముల మూలమున తమకును, రషియావారికిని సామరస్యము కుదురుట కష్టపాద్యమని వారికి లోచించుచున్నది. అందుచేత రషియాయొక్క ప్రాబల్యమును నిరోధించుటకును, తమ ప్రాబల్యమును వృద్ధిచేసుకొనుటకును వారు మరింత దీక్షతో పనిచేయుటానుకొనియున్నారు. దీని ఫలితము ప్రపంచ మంతయు అమెరికాపక్షము, రషియాపక్షము అని రెండు పక్షములుగ విభాగమగుటయే.

తమ ఉద్దేశములను సాధించుకొనుటకు అమెరికావారికి గల సాధనము వారి అర్థబలమే. వారి కన్నంత ధనధాన్యసంపద మరీ ఏ దేశమునకు లేదు. ఇతరదేశములలో అనేకములు దానిద్రవ్యభాద ననభవించుచున్నవి. గనుక అట్టి దేశములకు ధనసహాయముచేసి, వాటిని రషియాపక్షమున చేరకుండ తమ పక్షమున చేర్చుకొనుటకు అమెరికావారు కంకణము కట్టుకొని యున్నారు. అట్టి సహాయమును వారు ఇరాన్, ఇరాక్, ఈజిప్టు, ఇండియా, చైనాదేశములకు చేయదలచియున్న వారాప్రతికల మూలమున తెలియుచున్నది. ఇందుకై వారు ౧౭౫౦౦ కోట్ల రూపాయలను ఖర్చుపెట్టుటకు సంసిద్ధులుగ నున్నారు. దీనిమూలమున అమెరికాయొక్క ప్రాబల్యము మృత్యుప్రాచ్యదేశములందును, ఇండియా చైనాలయందును వ్యాపించగలదు.

రషియా విదేశరాజ్యాంగనీతి

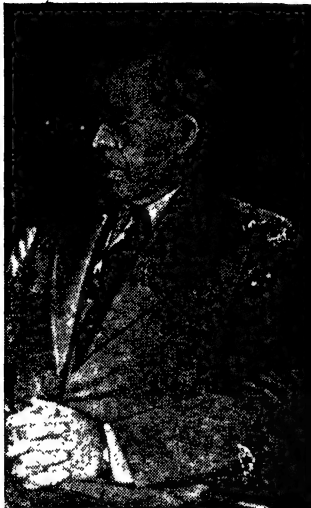
ఇట్టి పరిస్థితులలో రషియాపాత్రము ఊరకం గదా? తమ ప్రాబల్యమును వృద్ధిచేసుకొనుటకు వారు

మాడ ప్రయత్నముచేసెదరు. వారి అధీనమందుండు తూర్పు జర్మనీలో వారి పరిపాలనము స్థిరముగ నాలుకొను నూచనము కనుపించుచున్నది. పోలాండు, జెకోస్లావేకియా, హంగేరీ, యూగోస్లావీయా, ఆల్బేనియా, రుమేనియా, బల్గేరియా దేశములు రషియాపక్షమున దివివరకే చేరియున్నవి. వీటికి కావలసిన ఆర్థికసహాయము చేయుటకును, వీటి మధ్యన వర్తకవ్యాపారములను వృద్ధిచేసి ఆర్థిక అనుబంధములను బలపరచుటకును రషియా వారు దీక్షవహించియున్నారు. అమెరికాకు ఉన్నంతటి ఆర్థికబలము ప్రస్తుతమున రషియావారికి లేకపోవుట చేత వారిపప్పుకు ఇంతకంటె ఎక్కువచేయుటకు సమర్థులు కాకున్నారు. కాని రషియావారికిని, అమెరికావారికిని స్పర్ధ వీర్యవీన దనియు, ప్రపంచములోని పరిస్థితు లన్నిటికి కొంతకాలమునకు ఈస్పర్ధ ఆధారమగు ననియు మనము గ్రహించవలెను. మాస్కోనగర భగ్గుమనుటకు ఈ స్పర్ధయే కారణము.

ఇంగ్లండు విదేశరాజ్యాంగనీతి

అమెరికా రషియాల మధ్యన వీర్యవీన ఈ స్పర్ధలో ఇంగ్లండు ఇప్పటివరకు అమెరికాపక్షమున వహించియున్నది. మాస్కోనగరయందు ఇంగ్లండు అమెరికామంత్రులు అనేకవిషయములలో ఏకాభిప్రాయముతో ప్రవర్తించిరి. రషియాపట్ల అమెరికావారు వహించిన నీతి యుక్తము కాదనియు, దీనిమూలమున మూడవ ప్రపంచయుద్ధము తప్పదనియు, ఇట్టి సందర్భములో ఇంగ్లీషువారు ఏ పక్షమునను చేరక, మధ్యవర్తిత్వ సామరస్యమును వృద్ధిచేయుటకు ప్రయత్నించవలెననియు ఈ మధ్యన హెన్రీ వాలెస్ అను అమెరికా ప్రముఖ దొకడు ఇంగ్లండునకు వచ్చి, అనేక ఉపన్యాసములను చేసెను. కాని దీనిమూలమున ఇంగ్లీషు మంత్రివర్గమువారి అభిప్రాయములలోగాని, ఘర్షితపక్షము వారి అభిప్రాయములలోగాని ఎట్టిపార్శ్వ కలుగలేదు. ఇదిగాక మధ్యప్రాచ్యదేశములలోని తమ పెట్రోలు వ్యాపారమును రక్షించుకొనుటలోను, మధ్యప్రాచ్యము మీదుగ అట్టేరియా న్యూజిలెండుల పర్యటనము తమ వ్యాపారమును, సామ్రాజ్యమును రక్షించుకొనుటలోను

ఇంగ్లీషువారి అమెరికావారి సహాయ మత్యావశ్యము గనుక ఇంగ్లీషువారి విదేశరాజ్యాంగనీతి అమెరికావారిని

హెన్రీ వాలెస్

అనుసరించుటయే అని చెప్పవచ్చును. జర్మనీలో రమణము కేవలం దున్నభాగములను పాలించుటలోకూడ వీరు కఠిన పనిచేయుచున్నారు.

ప్రాన్సు విదేశాంగనీతి

ప్రాన్సుదేశపు విదేశాంగనీతి ఎట్లు పరిణమించునో చెప్పటం కొంచెము కష్టపాద్యము. అచ్చటి రాజకీయపరిస్థితులు దినదినమునకును మారుచున్నవి. ఆ దేశములో అనేక రాజకీయపక్షము లున్నవి. వీటిలో కమ్యూనిస్టుపక్షమువారు రషియావైరుల సుహృద్భావము కలవారు. కాని తక్కిన పక్షముల వారికి ఇట్టి అభిప్రాయము లేదు. వారిలో కొందరు ఇంగ్లండుతో కఠినీయుండుట కిష్టపడుచున్నారు. మరొకసభలో ఫ్రెంచిప్రతినిధి చాలవరకు ఇంగ్లండు అమెరికా ప్రతినిధులతో ఏకీభవించి పనిచేసిన, దీనికి ఫలితముగ జర్మనీలో ఉత్పత్తియగు బొగ్గులో కొంతభాగమును ప్రాన్సుకు పంపుటకు ఇంగ్లీషువారు, అమెరికన్లు అంగీకరించిరి. ఇది చాల ముఖ్యమైన విషయము. కావలసినంత

బొగ్గు లభింపనందున ఫ్రెంచివారి పరిశ్రమలు పెనుకబడి యున్నవి. వారికి ప్రస్తుతముండు ఆర్థికవిక్రమ లక్షములకు ఈ బొగ్గులోపమే కారణము. ఇదిగాక ఈనెలలో ప్రాన్సునందు మరొక విశేషముకూడ గమనించఁగలిగి యున్నది. ఫ్రెంచి నాయకులలో “డిగల్” అను ప్రఖ్యాతపురుషు డొకడున్నాడు. రెండవ ప్రపంచ యుద్ధములో ఫ్రెంచి స్వాతంత్ర్యమునకై పోరినవారిలో ఇతడే అగ్రగణ్యుడు. కాని కొన్ని కారణములచేత ఇతడు కొంతకాలమునండి రాజకీయములందు పాల్గొనకుండెను. ప్రస్తుతము దేశములోని పరిస్థితులు తారుమారగుచున్న పని అభిప్రాయపడి ఇతడు కొన్నిరోజుల క్రిందట “ప్రజాపక్షము” అను రాజకీయపక్షము నొకదానిని నిర్మించెను. ఇతడు కమ్యూనిస్టుపక్షవిరోధి. అందుచేత రషియాపక్షమున చేరువాడు కాదు. ఇతడు ప్రస్తుతము అధికారములో లేకున్నను, వానికి గల పలుకుబడిసంతకము ఇంగ్లండు అమెరికా పక్షమున వినియోగించునని ఊహించవచ్చును.

గనుక లేదని సారాంశ మేమనగా—ప్రస్తుతము ప్రపంచమంతయు రాజకీయముగ రెండు పక్షములుగ చీలిపోవుచున్న దను విషయము. ఒకపక్షమునకు అమెరికా నాయకత్వమును వహించియున్నది. రెండవ పక్షమునకు రషియా నాయకత్వమునువహించియున్నది. ఇతరదేశములలో కొన్ని తటస్థములుగను, కొన్ని అమెరికాపక్షమునను, తక్కినవి రషియాపక్షమునను చేరియున్నవి. మరొకసభ భగ్గునుగుటచేత ఈ విభాగము మరింత బలపడినది.

భరత ఖండము

౧౯౪౮ జూన్ లోపున భరతఖండమును పాలించుకొను అధికారమును బ్రిటిష్వారు వదలుకొను విషయములో ఎట్టి సందేహము లేదనుటకు ఈ నెలలో మరి కొన్ని నిదర్శనములు కనపించినవి. అధికార పరీక్షనమునకు సంబంధించిన వివరము లన్నిటిని నిర్ణయించుట చాల కష్టమైనవిషయ మనియు, అట్టిపని యుండుటకు నుండువాడే చేయదగినదన కృష్ణుడును పెథిక్ లారెన్స్ ప్రభువు ఇండియా కార్యదర్శి ఉద్యోగమునండి విరమించుకొనెను. అతని స్థానమున వయస్సులో చిన్నవా

దశ లిప్టోనల్ ప్రభువు కార్యదశ్య అయ్యెను. ఇదిగాక కొద్దిగోజుల క్రిందట మేజర్ లెట్జీ ఒక ఉపన్యాసము చేసి, సామ్రాజ్యకర్తయ్యను ఇండియాపట్ల ఆచరణలో ఉంచుట సాధ్యముకాని పని అనియు, అట్టి తత్వమును అనుసరించుట సర్వముని ప్రతిపాదించు ఛార్జిల్ కాల మాన పరిస్థితులను తెలియనివాడనియు స్పష్టపరిచెను. కార్యక ముగ్రహిగ్రహణలోని తక్కిన సభ్యులకు ఇదే ధోరణిలో మాటలాడుచున్నారు. ౧౯౪౮ జాన్ నాటికి ఉద్యోగముగండి విరమించుకొను బ్రిటిష్ ఉద్యోగులకు ఇవ్వవలసిన పన్నె నాలుగు, పన్నె పదిహే రము మొదలగు విషయములను గురించి ఏప్రిలు 30 తేదీన మేజర్ లెట్జీ చేసిన ప్రకటననుబట్టికూడ ఈ విషయము స్పష్టమగుచున్నది.

వైస్రాయి మాంటుబాటెజ్ ప్రభువు

ఏప్రిలు నెలలో వైస్రాయి మాంటుబాటెజ్ ప్రభువు కాంగ్రెసు, లీగు నాయకులతోడను, మహాత్మా గాంధీగారి తోడను, ఇతర నాయకులతోడను, రాష్ట్ర గవర్నరులతోడను ఈ విషయమును గురించయే సంప్ర

దారులతోడను లార్డు ఇన్స్పెక్టి లండనుకు సంప నిశ్చయించుకొనెను. ఈ మధ్యన ఆరేడు వాయుధ్య సరిహద్దు ప్రాంతములకు వెళ్లిసవ్వకు అచ్చటి కొండజాతుల ప్రతి నిధులతో మట్లాడుచుకొండనుములను రక్షించుబాధ్యత ౧౯౪౮ జాన్ నాటికి బ్రిటిష్ వారు వదలుకొననట్లును, ఆ బాధ్యతను భారతీయులే వహించునట్లును, కొండ జాతులనా రికమీదట భారతీయ ప్రభుత్వమువారితో ఒకంబికిల జరుపవలసియుండు ననియు చెప్పెను. ఇదిగాక ప్రస్తుతము స్వదేశీ సంస్థానములలో నుండు రెసిడెంట్లు (బ్రిటిష్ ప్రతినిధులు) ఇకమీదట ఉండరని కూడ వైస్రాయి నూచించెను. గనుక అధికార పరివర్తనమునకు కావలసిన ఏర్పాటుల నన్నిటిని బ్రిటిష్ వారు చేయుచుండుట సశ్శియము.

కాని వారు ఎవరికమున తమ కివ్వకుండు అధికారమును ఒప్పించు రను విషయమున తమ అభిప్రాయమును స్పష్టపరచియుండలేదు. అది మే నెలలో స్పష్టము కాగలదు.

కాంగ్రెసు

ఈ విషయమై కాంగ్రెసువారి అభిప్రాయము కొంతవరకు స్పష్టమయ్యె నని చెప్పవచ్చును. అఖండ హిందూస్థాన సిద్ధాంతమును వదలుకొనవలసిన పరిస్థితులు ఏర్పడిన వని కాంగ్రెసునాయకులు గ్రహించినట్లు చెప్పవచ్చును. దేశమునకు ఒక కేంద్రప్రభుత్వ మేర్పడుటయు, బ్రిటిష్ వారి అధికారమంతయు దానిపర మగుటయు సాధ్యముకాని పని అని వారు నిశ్చయించుకొనిరి. అనగా పాకిస్తాన్ సిద్ధాంతమునకు వారంగిరించవలసి వచ్చినది. నెహ్రూ, రాజేంద్రప్రసాదు, మున్నీ మొదలైన వారు రాజ్యాంగ పరిషత్తులో చేసిన ఉపన్యాసము లన్నిటిలో ఈ ధోరణి కనుపించుచున్నది. ఏ మండల వాసులనుగాని నిర్బంధించి కేంద్రప్రభుత్వ పరిపాలన లోనికి తెచ్చుట కాంగ్రెసు ఉద్దేశము కాదని ఈ నాయకు లందరు చాల కాలమునుండి చెప్పుచుండుట వాస్తవమే. కాని పాకిస్తాన్ విషయమై లీగువారు కొసకు రాణికి గర్హిని వారిదివరకు అనుకొనుచుండిరి. ఇప్పుడు వారు ఈ అభిప్రాయమును పూర్తిగ వదలుకొని, దేశ

మాంటుబాటెజ్ ప్రభువు

దించి అధికారపరివర్తనమునకు సంబంధించిన వివరము లనుగురించి ఒక నివేదికను రాయరుచేసి, దానిని బ్రిటిష్ ప్రభుత్వమువారికి అందజేయుటకై తన ప్రధాన సలహా

మందు హిందూస్థాన్ రాజ్య మొకటియు, పాకిస్థాన్ రాజ్య మింకొకటియు—అనిగా రెండు సర్వస్వాక్రం శ్రీమంతుల రాజ్యములు—ఏర్పడుట తప్పనిదని యని నిశ్చయము చేసుకొనియున్నారు. ఏప్రిల్ లో దేశమందు జరిగిన విషయము లన్నిటికి ఇదియే ప్రధాన ఫలితము. హిందూస్థానులలో ఏదో మండలములు చేరుట అను నదియే ఇప్పుడు వా రలో చించుచుండు విషయము. మహమ్మదీయేతరులు అధిక సంఖ్యాకులుగ నుండు ప్రదేశములన్నియు ఇందులో చేరుట న్యాయమని, పంజాబు బంగాళ రాష్ట్రములలోని అట్టి ప్రదేశములను చేరు పరచి, ప్రత్యేక రాష్ట్రములుగ నెరియించి అట్టి రాష్ట్రములను హిందూస్థానులలో చేర్చుటకు వారు దృఢముగ సంకల్పించియున్నారు. ఇట్టి విభజన అవసరమని కాంగ్రెసు కార్యకర్తలువారు గత సమావేశములో నూచించిరి. పంజాబులోని హిందువులు, శిక్కులు, బంగాళ రాష్ట్రములోని హిందువులు ఇట్టి విభాగమునకై ఆందోళన చేయుచున్నారు. లోకప్రభుత్వముండిన వారు ఉండుటకు ఎప్పుడుగని సమ్యక్తంపరని స్పష్టమయ్యెను. ఇట్టి విభాగము మహాత్మా గాంధీగారికి ఇష్టములేదని తెలియుచున్నది. కాని ఈ విషయములో కాంగ్రెసు కార్యకర్తలువారు వారి అభిప్రాయముతో ఏకీభవించ బాలరు.

లీగు

దాష్ట్యము నుపయోగించి, రక్తపాతముద్వారా తమ కోరికలను సఫలము గావించుకొనుటకు లీగుఅను చరులు సిద్ధపడియున్నట్లు పంజాబు, వాయవ్యసరిహద్దు రాష్ట్రము, కలకత్తా మొదలైన ప్రదేశములలో జరిగిన చర్యలనుబట్టి స్పష్టముగ మన్నది. అల్లరులను లేవదీయుట, ఇద్దరు, బహులను నిష్కపెట్టి అగ్నిహోత్రునిపాలు గావించుట, ప్రజలను దోచుట, ఎట్టివాపము ఎరుగని వారిని పొడిచిచంపుట, స్త్రీలను మోకెట్టుట, మతం తరులను బలార్కరించి తమ మతములో కలుపు కొనట—ఇరన్నియు ఈ ప్రదేశములలో మామూలయినవి. రైల్వేగాన, బస్సులలోను ప్రయాణముచేయు వారిని చంపుట, వారి అస్త్రాస్త్రులను ఆపహరించుట

మొదలైన దారుణ్యక్రమములకుకూడ కొందరు వెను దీయుట లేదు. ఇట్టి అల్లరుల మూలమున ఈ రాష్ట్రములలో లీగు ప్రభుత్వములను స్థాపించి, గౌరవ జాన్ లో బ్రిటిష్ వారు వదలుకొను అధికారమును లీగుకు చెందునట్లు చేయుటయే వీరి ఉద్దేశము. ఏ ప్రభుత్వమువారుకూడ ఇట్టి దౌర్జన్యమును సహించరు. ఈ కారణముచేత వాయవ్య సరిహద్దురాష్ట్రములో ప్రస్తుతము అధికారములో ఉన్న కాంగ్రెసు మంత్రిగ్రమ లీగునాయకలను కొందరిని, అచంచల లనేకులను కారాగారములలో బంధించుట తప్పదయ్యెను. ఇందుకు తోడు సరిహద్దురాష్ట్రములోని బ్రిటిష్ గవర్నరు లీగు వారియందు అభిమానము గలవాడై మంగ్రీగ్రమనకు అనవసరమైన చిక్కులు కల్పించుటకూడ జరుగుచున్నది. కొంత ప్రదేశములలో నివసించు జాతుల వారిలో అనేకులు ఇదే సమయమున రాష్ట్రముపై బడి ప్రజలను దోచుకొనుచున్నారు. దీనిఫలిత మెట్లుందుకో చెప్పటకు వీలులేదు. వాయవ్య సరిహద్దు రాష్ట్రమున కొత్త ఎన్నికలను జరిపినయెడల తమకే విజయముకలుగు నని భావించి లీగు నాయకులు కొత్త ఎన్నికలు కాలయవని ఆందోళన చేయుచున్నారు. ఎన్నికలు జరిగి ఒక సంవత్సరముమాత్రమే జరిగినదనియు, తిరిగి ఎన్నికలు జరుపుట అవసరము లేదనియు, ప్రస్తుతపు అకౌంటి పరిసితులలో సక్రమముగ ఎన్నికలు జరిగవనియు కాంగ్రెసు మంగ్రీగ్రమువా రనుచున్నారు. ఇట్టి సందర్భములో స్వయముగ రాష్ట్రములోని సంగతులను తెలుసుకొనుటకు వైస్రాయిగా రచటికి వెళ్లిరి. లీగు నాయకులు వారి దౌర్జన్యవిధానమును వదలుట కిష్టపడుట లేదు. ఏలగానను కాంగ్రెసుఅధికారమును పవనొట్టుటయే వారి ఉద్దేశము.

లీగువారు పంజాబు వాయవ్యరాష్ట్రములందే గాక ఆసాంలోకూడ అల్లరులను లేవదీయుటకు ప్రయత్నములు చేయుచున్నారు. ఆసాంలో మహమ్మదీయుల సంఖ్య తక్కువైనను, దానికొక పాకిస్థానులలో చేర్చవలెనని లీగువారు పట్టుపట్టియున్నారు. ఏప్రిల్ 30 తేదీన జన్నా గావించిన ప్రకటనలో ఇది స్పష్టముగా నున్నది. ఇందుకుగాను వారు ఒక లక్ష

యజ్ఞైశ్చ మహమ్మదీయులకు తెంగాలు, ఆసాం సరి వాడులలో చేర్చి, ఆసాంపై దండెత్తజూచుచున్నారట. బంగాళములోని మహమ్మదీయులకు ఆసాంలో ప్రతేక పెట్టి, అక్కడ భారీగా ఉండు భూములను వారివశము చేసి, క్రమక్రమముగ ఆసాంలోని మహమ్మదీయుల సంఖ్యను వృద్ధిచేయుటయే వీరి ఆశయము. ఇతరరాష్ట్రములవారు తమ రాష్ట్రముపై దండెత్తికమ్మనవుడు అట్టి ప్రమాదమునండి ప్రజలకు రక్షించుట ప్రభుత్వము వారి విధి. ఈ విషయములో కాంగ్రెసు మంత్రివర్గము వారు లీగునాయకులతో సంప్రదించి రాజీ కుదుర్పు కొనుటకు ప్రయత్నించినను లీగువారు అందుకు కలిసి రాలేదు. న్యాయాన్యాయములకుగాని, ధర్మాధర్మములకుగాని లెక్కపెట్టక, ఏదో ఒకవిధమున పంజాబు, వాయుధ్య సరిహద్దురాష్ట్రము, సింధురాష్ట్రము, బెలూచిస్థానము, బంగాళము, ఆసాంరాష్ట్రము లురింటిని పాకిస్థానములో కలిపి, అట్టి పాకిస్థానలో లీగుప్రభుత్వమును స్థాపించుటకు వీరు విశ్వప్రయత్నము చేయుచున్నారు. 'నాటకంగా ఉపశాటకం' అన్నట్లు, సింధు బంగాళరాష్ట్రములందరి లీగునాయకులు కొందరు తమ రాష్ట్రముల స్వతంత్రరాజ్యములుగ నుండవలసినదేగాని, పాకిస్థానములోగాని హిందూస్థానములోగాని చేరుట శ్రేయస్కరము కాదని వాదించుచున్నారు. ఈ వాదమును పడగొట్టుటకు జిన్నా ఎట్టిపన్నాగమును పశ్చిన్నో చూపవలసియున్నది.

పాకిస్థాన్ తప్పట తప్పదు. కాని, అది జిన్నా ఉద్దేశించిన పాకిస్థాన్ కాబాలదు. మహమ్మదీయేతరులు అధికసంఖ్యాకులుగ నుండు తూర్పుపంజాబు, పశ్చిమ బంగాళము, ఆసాంరాష్ట్రములో కొంత అందులో చేరవు. ఇవన్నియు హిందూస్థానపు రాష్ట్రములుగ నుండును. అంగవికలమైన పాకిస్థానమునుమాత్రమే లీగు సాధించగలది యగును.

సంస్థానములు

ఏప్రిల్ ౧౯౪౭లో జరిగిన చర్యల మూలమున సంస్థానములన్నియు ఒక మార్గమునగాక భిన్నమార్గములలో నడుచుటకు సిద్ధపడియున్నవని చెప్పవచ్చును.

కొన్ని సంస్థానములు ఇప్పటి ప్రభావరేఖలలో చేరుటకును, గాఢర తర్వాత హిందూస్థానములో చేరుటకును సంసిద్ధములుగ నన్నవి. కొచ్చిన్, ఉదయపూరు, జయపూరు, జోధపూరు, వికాసీర్, రీవా, పాటియాలా సంస్థానము లిట్టివి. సంస్థాన ప్రజలు తొమ్మిదికొట్ల ముద్రైల్లతులలో రెండు కొట్ల జనము ఇందులో ఉన్నారు. తక్కిన సంస్థానములు పరివత్తులో చేరుటయో, మానుటయో అని ఆలోచించుచున్నవి. ఈ సంస్థానములలో కొన్నిటికి భోపాల్ నవాబు నాయకుడుగ నుండెను. కాని ఇతడు లీగునందు అభిమానము కలవాడనియు, రహస్యముగ పాకిస్థానమునకై పాటుబడుచున్నాడనియు, ప్రభావరేఖలపట్ల స్నేహభావము లేనివాడనియు కొందరు సంస్థానాధీశులకు అనుమానము కలుగుటచేత వారతని నాయకత్వమును అంగీకరించక స్వతంత్రముగ పనిచేయ తీర్మానించుకొనియున్నారు ఇది కుభవనాచకము. హైదరాబాదు, తిరువాన్ కూరు మొదలైన గొప్ప సంస్థానములు ఎట్టి పథకుల ననుసరించునో చూడవలసియున్నది. కొన్ని సంస్థానములు పాకిస్థానములో చేరుననియు, కొన్ని హిందూస్థానములో చేరుననియు, హైదరాబాదు, తిరువాన్ కూరు వంటివి కొన్ని ఎందులోనూ చేరక సర్వస్వాతంత్ర్యమును ప్రకటించుననియు చెప్పవచ్చును. పరివత్తు సభలో పండిట్ నెహ్రూ మాట్లాడుచు, సంస్థానముపట్ల కాంగ్రెసువారికి ఏలాటి విరోధము లేదనియు, రాజులను సింహాసనములనుండి తొలగించుట కాంగ్రెసు నూత్రములలో నొకటి కాదనియు, ఎవరి రాజ్యములు వారికి ఉండుననియు స్పష్టపరచెను. దేశాభిమానముగల సంస్థానాధీశులందరు పరివత్తులో చేరి, భరతఖండపు స్వాతంత్ర్యమును నిలబెట్టుటకును దేశముయొక్క కీర్తి ప్రతిష్ఠలను వృద్ధి చేయుటకును సర్వవిధముల తోడ్పడవలెను. ఇప్పటి క్లిష్టపరిస్థితులలో పరివత్తునందు చేరక, తాటఫణి భావమునువహించు సంస్థానములన్నియు నెహ్రూ చెప్పినట్లు క్రతుదేశములందెడ వరిగణింపబడవలసినదే.

రాజ్యాంగ పరివర్తు

ఏప్రిలు ౨౮ తేదీన ఢిల్లీలో సమావేశమైన రాజ్యాంగ పరివర్తు చురుకుగా పనిచేయుటకు తీర్మానించుకొన్నది. లీగు ప్రతినిధులు పరివర్తులో చేరుచురను ఆశ ఇంతవరకు కొంత ఉండెడిది. ఇప్పుడు ఆ ఆశ బొత్తుగా అడుగంటినది. సంస్థాన ప్రతినిధులు కొందరు పరివర్తులో చేరిరి. గౌరవ జాన్ నాటికి రాజ్యాంగము తయారై దాని ననుసరించిన క్రొత్త ప్రభుత్వము స్థాపితము కావలసియున్నది. బ్రిటిష్ వారు వారి అధికారమును భారతీయుల పరము చేయుటకు ఇది అత్యవశ్యము. ఈ విషయమును గ్రహించినవా రగుట చేత, పరివర్తుభా నాయకులు గౌరవ అక్బరు నాటికే రాజ్యాంగమును తయారుచేయు సంసిద్ధులై ఉన్నారు. అందుకు కావలసిన సంఘములు, ఉపసంఘములు, ఇతర ఏర్పాటులు అన్నీ తయారుగా ఉన్నవి. హిందువులు అధికసంఖ్యాకులగు నుండు రాష్ట్రములు, మండలములు ఒక కేంద్రప్రభుత్వమునకు లోబడుట జరుగును. పరివర్తువారు నిర్మించు రాజ్యాంగవిధానము ననుసరించి ఈ ప్రభుత్వము ఏర్పడును. ఇదిగాక మహమ్మదీయులు అధికసంఖ్యాకులగు నుండు ప్రదేశములు లీగు ప్రభుత్వముక్రిందికి రాగలవు. ఈ రెంటిలో చేరిని సంస్థానములు కొన్ని ఉండును. బీరారు రాష్ట్రము తన పరిపాలనలోనికి రావలయునని మైదరాబాదు నైజాం కోరుచున్నాడు. ఈ క్షిప్తసమస్యను పరివర్తువారు, బ్రిటిష్ వారు ఎట్లు పరిష్కరించెదరో చూడవలెను.

దేశ రక్షణ

గౌరవ జాన్ నాటికి దేశములో ఒక కేంద్ర ప్రభుత్వ ముండదు. అనేక స్వతంత్ర ప్రభుత్వము లుండగలవు. దేశసంరక్షణకు ఒక నైర్య ముండుట మంచిదిని బ్రిటిష్ వారు అభిప్రాయపడుచున్నట్లు తెలియుచున్నది. కాని ఎట్లు జరుగుటకు వీలులేదు. ప్రతి స్వతంత్ర ప్రభుత్వమునకు ప్రత్యేక నైర్య మొకటి ఉండవలెను. పాకిస్తానమును రక్షించుకొనుటకు పాకిస్తాన్ ప్రభుత్వము

వారు ప్రత్యేక నైర్యమును తయారుచేసుకొనవలెను. అట్లే తక్కిన ప్రభుత్వములవారునూ వారి వారి ప్రత్యేక నైర్యములను తయారుచేసుకొనవలసియున్నది. తమతమ రాజ్యములను రక్షించుకొను విషయములో బ్రిటిష్ వారి సహాయ మనసరమైనయెడల ప్రతిరాజ్యము ప్రత్యేకముగ ఇందునిమిత్తిమై బ్రిటిష్ వారితో సంధిచేసుకొనవలసివచ్చును. భరతఖండము ఇంగ్లండుమధ్యన ఒక సంధిపత్ర ముండుటకు బదులు గౌరవ జాన్ నాటికి ఎన్ని రాజ్యము లుండునో అన్ని సంధిపత్రము లేర్పడును. ఇది ఒక దేశరక్షణవిషయముననేగాక, వ్యాపారము, పరిశ్రమలు, సివిల్ సర్వీసు ఉద్యోగములు మొదలైన విషయములగురించి ఉండును. బ్రిటిష్ వారు మన దేశమునకు వచ్చిన ప్రారంభదశలో, అనగా గూఢ కేతాబులందు అనసరమునుబట్టి అనేక రాజులతో వేరు వేరుగ ఒడంబడిక చేసుకొన్నట్లు ఇప్పుడుకూడ వారు అట్లే చేయవలసివచ్చును. దేశము ఈ విధముగ చీలి పోవుట లాభకరమా, కాదా అనునది ప్రత్యేక విషయము.

మద్రాసు రాష్ట్రము

మద్రాసు శాసనసభవారు ఏప్రిలులో మూడు ప్రధాన చట్టములకు నిర్మించిరి: రెండు హరిజనులకు సంబంధించినవి; ఒకటి కుంగడ్రా ప్రాజెక్టుకు సంబంధించినది. సవర్ణ హిందువులకు ఎట్టి పౌరస్వత్వ హక్కులు కలవో అట్టి హక్కులు హరిజనుల కుండునట్లు ఒక చట్టము శాసించుచున్నది. రెండవ చట్టమునలన హరిజనులకు దేవాలయ ప్రవేశము లభించుచున్నది. శాసనముల మూలమున అన్యుత్పత్తిను నివారించుటకు ఎంతవరకు వీలున్నదో అంతవరకు మద్రాసు శాసనసభ వెళ్లుటకు సిద్ధపడియున్నదని దీనిమూలమున స్పష్టమగుచున్నది. కుంగడ్రా ప్రాజెక్టు చట్టము మూలమున యాదైవికరములకంటె ఎక్కువ భూమి ఈ ప్రాజెక్టుక్రింద ఏర్పడుటకు ఉండకూడ దని నిర్ణయింపబడెను. సామాకారివిధానమును తొలగించి, సామాన్య ప్రజల శ్రేయస్సును అభివృద్ధిచేయుటలో ఈ చట్టము ఉపకరించగలదు.

ఆంధ్ర రాష్ట్రము

ప్రశ్నోక్ ఆంధ్రరాష్ట్రమును వెంటనే నిర్మాణము చేయవలసియున్నదని పరివర్తనానికి తెలియజేయుటకై ఆంధ్రమహాసభ ప్రశ్నోక్సమావేశము గత నెలలో మద్రాసునందు జరిగెను. మద్రాసుశాసనసభలో కూడ ఇట్టి తీర్మానముకంటే ఆమోదింపబడెను. కాని ఇంతటితో ఆంధ్రరాష్ట్రము ౧౯౪౮ జూన్ నాటికి నిర్మాణముగ నగునని చెప్పటకు వీలులేదు. ఆంధ్రమహాసభవారు తీర్మానముచేసిరేగాని ఆ తీర్మానమును అమలులో

పెట్టుటకు కావలసిన సాధనసామగ్రినిఁగించి ఏమియు ఆలోచించినట్లు అగుపడదు. పరివర్తనామయముతో ఇందునిషయమై సంప్రతించుటకు మహాసభకిరవున కొందరు ఢిల్లీకి వెళ్లునట్లు పత్రికలలో ప్రకటింపబడెనే కాని వారు వెళ్లుటమత్రము జరుగలేదు. ఆంధ్రనాయకులందుగాని, ప్రజలలోగాని రాష్ట్రనిర్మాణనిషయమై నిజమైన ఉత్సాహమును, పట్టుదలయు లేనని చెప్పవలసియున్నది. మంత్రాలకు మామిడికాయలు రాలునా?

(1-5-47)

ఆంధ్రుల జానపద శిల్పకళాప్రపంచం

౧. ప్రవేశిక

✱

= శ్రీ సుదాంశు కుమారరాయ్ =

ప్రతిమరావతి నాగార్జున కొండలలోని శిల్పియూ, ఆజుతా చిత్రాలూ మొదలైన వాటివంటి ఆంధ్రుల అద్భుతకళలను తిలకించే భాగ్యం కలిగినప్పుడు వంగదేశంలోని నాటోటి చిత్రకారులకున్న, కళాభిమానులకున్న సాక్షాత్తు ఆ భారతిశిల్పిమారే దివ్య సన్నిధిని, ఆమె పాదాలమోల ఉన్నట్టుగానే ఉంటుంది. ఆంధ్రుల ఈ ప్రాచీనకళలు భారతదేశంలో వివిధ యుగాలయందు వెలసిన ఉత్తమ శ్రమ కళలతాలాకు సంప్రదాయాల మూలకందాలవైపు ముప్పులను తీసుకొనిపోతాయి. వాటిని చూచినమేమరుండులలో, రేఖలలో, మలుపులలో, తీరులలో ఉన్నతీకృతమైన అంతస్తును అందుకొని భారతీయ చిత్రకళాచరిత్రలో గాఢమైన స్మృతి చిహ్నాలను నెలకొల్పబడినట్టి మన తాత్వికతల శేషుడీ విశేషాలనూ, వారు సాధించిన కళానిధిని చూచి దిగ్భ్రాంతిలమై పోతూ ఉంటాము.

కానీలే, దక్షిణదేశంలోని ఇటువంటి ఉత్తమ కళలనే మహాస్మృతి నీడలలో ఎదురుదొడుగులులేక, నిపురుగప్పిన నివృత్తలై దాగియున్నట్టి జానపద శిల్ప చిత్రకళకు సాక్షాన్నిదర్శనాలుగా ఉన్నట్టి కళాఖండాలవైపున మన చిత్రకారులూ, కళాభిమానులూ ఇంతవరకూ సారించవలసిన రీతిగా దృష్టి సారించక పోవడం నిజంగా విచారకరమైనవిషయం. జానపద కారు శిల్పాలవిషయంలో విశేషాభిరుచి కుసంపన్నమైయున్న వంగదేశస్థులలోని జానపద కళాశిల్పిలో పదిహేనేండ్లకు పైబడిన పరిచయం సంపాదించుకొన్న నాటోటివాడే ఆంగ్లదేశంలోని పల్లెపట్టణలలో ఉన్న ఈ జానపదచిత్ర శిల్పకళల అపూర్వపుష్టతాలనూ, ఎంతనమ్ముదామన్నా నమ్మవీలులేని అందరి గుణవిశేషాలనూ, కథలుచెప్పడంలో అవి ప్రదర్శిస్తున్న క్లిష్ట సంతతి కన్నులారా చూచినప్పుడు ఆశీరాలాదిగాఢాంతిపడినాడంటే వాటి మహత్వమెట్టిదో మరిచేరే చెప్పనవసరంలేదు.

ఉత్తరం నుంచి దక్షిణానికివచ్చే ప్రమాణీకులు తూర్పుకనుమలు దాటుకొనివచ్చేటప్పుడు సహజంగా వారి మనస్సులు సుప్రసిద్ధమైనట్టి ఏవోకొన్ని పట్టణాల మీదికి, గుర్తుకోవలసినవిగా మిగిలేవే పోతూవుంటాయి. కాని వారుగనక కాస్త ఓపికచేసుకొని ఏపల్లెట్టు స్తేషనలోనోదీని నాలుగురోజులపాటు ఆయింపుట్టుల పల్లెలు తిరిగి, ఆ పల్లెవాసులతో కలిసిమెలిసి మెలగినానంటే యథార్థమైన జానపదకళా ప్రపంచం—నిత్యనూతనమై దివ్యమందవైపు కళాప్రపంచం—వారు కన్నుల కరువు తీరా కాంచితీకలుగుతారు.

అయితే—ఏమిటి జానపద కళ? దీని సంగతి సందర్భశబ్దమిటి? అని పాఠకులకు శిక్షణ పుట్టరవ్వు.

ప్రజలు తమకుగాను తాము నిర్మించుకునే కళ ఈ జానపద కళ. నాగరికకళలనే పైకించే అధికారవర్గాల ప్రాపకంతో, వారి రాజకీయశక్తిని తయారవుతూ ఉండి, పరిపాలకవర్గాల పతనోన్నతులమీదనే కేవలమూ ఆధారపడినట్టివై, తిమ్మాలంగా తాత్కాలిక మతస్థిదాంతాలను ప్రజలకు మప్పడానికి, రాజకీయమైన ఏదోదృష్టిపెట్టుకుని చెడురుబాటుగా ఉన్న జనాంగాన్ని పరిపాలకాధికారుల కేంద్రాధికారం క్రిందికి లాగుకొని రావడానికి కావలసిన సందేశ సందర్భాలతో నిండి నిడదొక్కమై ఉంటాయి. జానపదకళ లక్ష్యాంటివి కావు. మతాభిమానాలూ వీటికి చాలా దూరం. విశ్వర్యాధికారాలగుల కన్నులమనోభావనలకూ వీటికికూడా చాలాదూరం. అవి కేవలమూ మామూలు ప్రజల నిరంజన నిమ్మలవ్వ భావ కర్మకేంద్రాలు. అందువల్లనే అవి నాగరికులను కాదని తోసివేసి, వారి కల్లంకయారాన దేశంలోని ఏ మారుమూలల్లోనో ఆలనాపాలనా లేక, ఆదరించి వర్షించే నాగులలేక, పరిపాలకవర్గాలకు వాటి ఉనికికైనా తెలుసునో తెలియనో అన్నంతటి ఉదాసీనతతో కొట్టుకులాడుకున్నాయి. ఆ ఉదాసీనమూట ఏమయితే నేమిగాని, ఈ జానపద కళలనీని

ప్రజా సామాన్య హృదయంతరాలలో నిత్యప్రవాహం చేస్తున్న సాంఘిక ఆర్థిక తరంగమంత్రులు సృష్టించే అనంగానికి అవి అచ్చమైన వ్యక్తికరణలంటే కాదనడానికి ఎవరికీ గుండెలు ఉండవు. కాబట్టి వారిలో, వారి పరిసరాల్లో పరిదృశ్యమాన మవుతున్న కళ్ళలు ఒకరిచే తయారుచేయబడిన కాక సహజంగా ప్రకృతి నిర్మితంగా, ప్రకృతి శోభకోసం తమంతగా తాము పుట్టుకొని విచ్చివసిన మనం గ్రహించవలసి వున్నది. జానపదకళా మఠకు నల్లనివోయినిస్తాయి; ఎరుపు తెచ్చిన బాపకు కాకుండా అడలైన ఆనందాన్ని ఆపాదిస్తాయి. మఠకు అది ఇది బోధిస్తామనీ, ఏవో తెలియని సంగతులు తెలియజెప్పవాలనీ వాటి కెంతమాత్రమూలేదు. వాటి పరిమాణముల్లా ఒక్కటే—మనలను సంతోష పెట్టి ఆలౌకికానందాన్ని మనకు ఒక్కద్దామనేది ఒక్కటే వాటి ఏ క్షణమంభ. ఆ ఆనందసంధానం కూడా సహజోద్భవమైందే కాని బలంతోనే తెచ్చిపెట్టిన బాపకుకాదు. అంతే కాదు. ఈ జానపద కళాకారుల స్వరభేదం కాని, కుల మత వర్గ విచక్షణలు గాని లేనేలేవు. నర్మజనానికి ఆనందసంధానం చేయడమే వీటిపని; వారూ మీరూ అని లేక అందరికీ హాయి నివ్వడమే వీటి పరమార్థం.

ఈ జానపద కళల స్వరూపస్వభావ విశేషాలను గురించి కలకత్తా విశ్వవిద్యాలయంలో లలితకళా చార్యులై యున్న డాక్టరు నీహా రంజనరాయగారు వ్రాసిన కొన్ని వాక్యాలు ఇక్కడ ఉద్ధరిస్తున్నాను. నా మాటలకంటే వారిమాటలు ఈ సంగతిని మరింత విశదంగా నిరూపించగలవని నా ఆశయం.

“కళ యొక్క రూపాలు దృష్టాంతాల్లో మారుమలు బట్టి, పరిస్థితుల ననుసరించి, శైలీసంవిధానాలపద్ధతులనుబట్టి యుగానికి యుగానికి మారుతూవుంటాయి. అయితే, జానపదకళమట్టుకు ప్రాకృతికమైనట్టిన్నీ, జీవశాస్త్రానికి కట్టుబడినట్టిన్నీ ఒకానొక మాత్రం చెప్పచేతలే ప్రకారంగా ఏకకరూపానికి తీసుకొని రావలసివది. యుగానికి యుగానికి అది మారడంలేదు. ఒక కుటుంబకరంలోని ఒక తరంతాలూకు ఎన్ని శిల్ప రచనలను చూచినా కూడా రచనస్వరూపాలూ, శైలీ విన్యాసాలూ, రంగుల అనుక్రమణికాకూడా ఒకదాని కొకటి నడచేమా అనిపించేంతగా పునరావృతమైఉంటాయి. కాని నిజానికి ప్రతిదీకూడా ఏదో ఒక ప్రశ్నోక వ్యక్తిత్వంతోగి దేనిది వేరువేరుభావాలను, వేరువేరు విచ్చిత్తి విశేషాలను కల్పింపజాలిఉంటాయి. దానిలోని

విశిష్టత అట్లా దాని నిరాడంబరతలోనే నిశ్చితమై ఉంటుంది. జానపదకళ అన్నది అచనిత్య శీలతానికి, ఆ శీలత ప్రస్తుతలూ అతీతమైనట్టిదేదో కాదు. దాని పరిసరాలనుండినక దానిని ఆవరికి తీసుకొని పోతేమా అది దాని అందాన్నీ పూర్తిగా కోల్పోతుంది. మన వాగరిక శీలతలంటి విచిత్ర వాతావరణంలోకి గనక దాన్ని తీసుకొనిపోతే అది సరిగా ఉపిరాడక తికమక పడుతుంది. అవి వ్యక్తికరంచే కథలుకూడా గ్రామీణ ప్రజల తాలూకు జీవనాయువులుగా ఉంటాయి. ఈ కథలమేరకు వారు ఏడుస్తారు; నాట్యం చేస్తారు; కోపావేగంతో ఉవ్వెత్తునెత్తారు; నిర్బేదంతో చల్లబడి పోతారు. జానపదకళ తాలూకు మేధు నిలువదోక్కుకొనివున్నది ఈ భావబలంలోనే. అంగుళానే ఈ జానపదకళ అనేది రూపంలోనూ, భావంలోనూ చాలా సాధారణంగా ఉన్నప్పటికీ, భావవ్యక్తికరణలో మహా పటువుగానూ, వాతావరణ కల్పనలో బహు సజీవంగానూ ఉంటుంది. ఇందుకల్లానే, జానపదకళ యాదృచ్ఛ చిత్రకళాప్రేమకుల పాలికిన్నీ ఏదో ఒక అజరామరమైన ప్రామాఖ్యాన్ని పొటునూఉంటుంది. మొత్తానికి అది ప్రజాసామాన్యంయొక్క జనజీవాలను అన్యుగా ప్రతిబింబింపజేసే ఒకగొప్ప అద్దమనిచెప్పవలె యున్నది.”

ఏతవతా, ఒకజాతిని మనం సంపూర్ణంగా, సరిగా అర్థం చేసుకోవలెనంటే వారి కళలను మనం సాకల్యంగా, జాగ్రత్తగా పరిశీలించవలసి వుంటుంది. వాగరిక కళలు నగరవాసులకు గురించిన విశేషాలను ఎలా వ్యక్తంచేస్తాయో అలాగే గ్రామీణ కళాకారు శిల్పాలు గ్రామీణ ప్రజలను గురించిన విశేషాలను వ్యక్తంచేస్తాయని నా విశ్వాసం. జానపద వాఙ్మయం, జానపద నాట్యాలు, జానపదచిత్ర శిల్పకళలు—ఇత్యాదుల అధ్యయనంవల్ల ఆంధ్ర ప్రజాసామాన్య హృదయాల అపలైన స్వరూపాన్ని మనం ఇట్టే గ్రహించవచ్చు. కాని ఇది బహు విశాలమైనక్షేత్రం. ఈ కార్యం గనక మనం సుత్రమంగా సాగించవలెనంటే, నెలలు, సంవత్సరాలు కాదు—కరాలు కావలసివస్తుంది; స్వార్థచింతలేక ధనాపేక్షలేక దేశీయకళావికాసానికి పాటుపడగల నిష్కమకళాసేవకులూడా తండ్రతండాలుగాకావాలి. ఇప్పటికే మనదేశం పరాయిదేశాలవారి పెత్తందారితనంలో ముగిసిపోతున్నది. వారు స్వార్థచింతతో, వట్టి యాంత్రికమైనట్టిన్నీ, జీవంలేనట్టిన్నీ వాగరికతశీలమన గ్రామజీవిత సౌభాగ్యాన్ని వెళ్లంటా రూపుమాపడానికి సర్వవిధాలా పాటుపడ్డారు; ఇంకా పాటుపడు

తూనూ ఉన్నారు. వారిపాలిసుండి మన మిగ్రామజీవిత సాధాకాన్ని సర్వవిధాలా కాపాడవలసి వున్నది.

ఇటువంటి ప్రజాపితమైన, ప్రజాజీవిత ప్రరోచకమైన కళలను పునరుద్ధరించి, ఆధునిక నాగరికత మూలంగా సంప్రాప్తమైన నైరస్య చైరస్యాలను తొలగించి, ప్రజల చిత్తవికాసానికి తోడ్పడగలగుటకై ఇప్పుడు ఆమెరికామొదలైన దేశదేశాలలోనూ విశ్వప్రయత్నాలు జరుగుతున్నాయి. రష్యాలోకూడా దీని విలువ గ్రహించబడింది. ఇంతటనైనా మనం మేల్కొని మన జానపదకళలను మననూ ప్రోత్సహించి ఆదరించాలి.

బెంగాలులో మహామూలైన డాక్టరు అవ సింద్రనాథ్ టాగూరు, డాక్టరు దినేశ్ చంద్ర సేన్, గురుసదయ దత్తావంటివారు ఉండి, ఆకట్టి గ్రామీణ కళానిత్యాలను తమ ఆకుంజితమైన కృషిమూలంగా వెలుగుకు తెచ్చి పుణ్యం కట్టుకొన్నారు. ఇలాగే ఆంధ్ర దేశంలోకూడా కొంతమంది కళాభిమానులు (శ్రీ కొల వెన్న రామకృష్ణర రావు, శివలంక శంభుప్రసాదు గార్ల వంటి పత్రికాధిపతులూ, నుగ్రం మల్లయ్య, తేజోమూర్తుల కేశవరావు గార్ల వంటి కళావేత్తలూ) ఆంధ్ర జానపద కళల పునర్వికాసానికై ఎంతో పాలు పడుతూ వుండడం చూచిన నాకు చాలా ఆకాశమం గానే ఉన్నది సానిక ప్రభుత్వంకూడా గ్రామీణ కళాకారుల శిల్పాల ప్రోత్సహానికై ఒక ప్రత్యేక వ్యాపార కళాను నిర్వహిస్తూ వున్నది. అయితే ఒకటి — ప్రభుత్వంవారి స్పృహతగిలిస్తే సరి సహజమైన తన జిలుగు వెలుగులకు పోగొట్టో జాలిన బాపకు దీ జానపదకళ. దృష్టాంతం కావలెనే మైసూరు చందనపరిశ్రమనే చూడండి. ప్రభుత్వంవారి అదుపులో ఉండిబట్టి వెనుకటికంటే అది అర్థంగా బలపడితే బలపడి ఉండవచ్చుగాని దాని సహజమైన కళాపటిమను, కళాజీవాన్ని మటుకు అది కొలుపోనే కోలుపోయింది.

అతి ప్రాచీనకాలంనుంచి ఎడతెగని ప్రవాహంలో కొట్టుకొనినన్ని మన కందక్షేయవసిన ఈ జానపదకళల జీవత్సంప్రదాయాలను మనవారు సర్వథా ఉపేక్షించినారు; వాటిసంగతే మరిచినారు; అవి మన బాధి తాలూకు గొప్ప కళా ఖండాలన్న విషయం కూడా వారు గ్రహించినట్టు తోచదు.

శ్రీ శంభుప్రసాదుగారి పుణ్యమూ అని వారు నేకరించిపెట్టుకొని యున్న కొన్ని చిక్కని కొంపల్లి బొమ్మలను సాధారణంగా చూచేభాగ్యం నాకు కలిగింది. ఆంధ్రదేశంయొక్క ప్రకృతి స్వభావాలనూ, ఆంధ్రప్రజల చిత్రప్రస్థలనూ నిరూపిస్తున్న ఈ కొంపల్లిబొమ్మలు ఆంధ్రదేశంలోని జానపదకళలకు స్రజోన్మమైన దృష్టాంతాలని నేను ఘంటాఘోషంగా చెప్పగలను. ఆంధ్రుల కొన్ని ముగ్ధతరహాలను కూడా నేను చూచాను. అవికూడా ఈదేశంయొక్క కళాశీల సంపత్తిని వ్యక్తంచేస్తున్నాయి. “దేశంయొక్క కళ తదేశ వాస్తవ్యులగు శిలాలవలెనే ఆ భూమియొక్క ప్రకృతి స్వభావాలకు గట్టిగా సంబంధించి ఉంటుంది. శీతోష్ణ పరిస్థితి, ప్రకృతిశోభ, ఆయాదేశాలవైజ విభిన్నత — ఇవి అన్నీ ప్రజల నానావిధాలగా ఉద్దేశించ జేసి అలంకరింపజేసేటట్లే కళోత్సాహకన్య గూడా ఉద్దేశించజేసి అలంకరింపజేస్తాయి. ప్రపంచంలో ఏవి ఉత్తమమైనదమ్ములు అనే ప్రశ్నకు తావులేదు. దానిదాని పరిస్థితులను బట్టి దేశకది ఉత్తమంగానే ఉంటుంది. అదే ఇతరపరిస్థితుల్లో అనగూలంగా ఉంటుంది. అలాగే కళావిషయంలోకూడా. కర్ణ రచనా విన్యాసవిధానాల్లోనూ, రూపరేఖల్లోనూకూడా కొండవల్లి బొమ్మల నిర్మాతలు ఉన్నతమైన అంతస్తును అందుకొన్నారు. ఈ బొమ్మలకు ఉపయోగించిన రంగులు చాలా విస్తృతంగానూ, విశుద్ధంగానూ ఉండి, పరిసర ప్రస్థితియిండి లభ్యమైన అర్ధసంపత్తితో నిండి నిబిడీకృతిమై రాశిస్తున్నవి. వీటిలో ప్రతిఒక్క బొమ్మకూడా నన్నమైన దివ్యరూపవస్త్రధారణతో తన్నిర్మాతల కళాభిరుచిని చిత్ర విచిత్రాలుగా ప్రదర్శిస్తూ ముకు సాక్షాత్కరిస్తుంది. అది మనపాలికి ఒక వ్యాపారసమృద్ధి కానేకాదు. అది ఒక్కొక్కటి ఒక్కొక్క కళాఖంపం. సందేహం లేదు. వాటిని ఎంత చూచినా తనివితీగదు. అవి మనలను ఏవో ఆనందలోక్కాల్లోకి తీసుకొనిపోతూవుంటాయి.

దేవుడు గనక దయతలిస్తే, ఆంధ్రుల జానపద కళాప్రపంచంలోకి త్వరలోనే ప్రవేశింపగలెనని నేనెంతో ఉవ్విళ్ళూరుతున్నాను. ఆ ప్రవేశానికి మొదటి మెట్టుగా తొట్ట తొలిలోనే ఈ గొప్ప బొమ్మలనూ, ముగ్ధలనూ చూడ గలిగినందులకు నేనెంతో మురిసి పోతున్నాను.

ఆర్థర సాయనశాల ముక్త్యుల, కృష్ణ

ఫా పి త ము 1925

ప్రశస్తాయుర్వేదోపదములకు
నిలయము. ఏమందుకొవల
సినను మాకు వ్రాయుడు.
నమ్మకమైనవి లభింపగలవు

ఆయుర్వేదభూషణ
వేల్పూరి శంకరశాస్త్రి,
ఎ. ఎం. ఎ. సి.

Consulting Physician.

గాలియాత గ్రంథకర్తగారి దివ్య చూరాలు

మొండి వ్యాధులను ఖండించును.

శ్రీ జనహార్ లాల్ నెహ్రూ, హాలానా
అమల్ కలాం అజాద్, ప్రభుల యెదుట
రాంఘరు కాంగ్రెసులో నీటిలో యాది
నట్టు గాలిలో కూడా యాదవచ్చునని రుజువు
చేసినట్టియు, సర్. రాధాకృష్ణ మొదలగు
వారిచే తొనియోచబడిన "గాలి యాత"
గ్రంథమును రచించిన యోగిగారిచే యోగ
కాస్త్ర రీత్యా తయారుచేయబడినవి.

ప్రాచీన యోగీశ్వరులు వ్యాధి నివారణ
మునకు, నిత్య యావమునకు, పూర్ణా
యుగాయమునకు వాడుచూ వచ్చినట్టివియు,
మానవ దేహమునకు అత్యవసరమైనట్టివియు,
సులభముగా జీర్ణమగునట్టివియునైన, అత్యధిక
పోషక పదార్థములతో నిండియున్న ఔషధ
రాజములు.

యోగి, యన్. వి. ఆచార్య,

కింగరాయకొండ (నల్లూరు జిల్లా).

M. C. M. R. V.

"తాత్కాలికంగా ఉపశమనము కలిగించే
మందులను వాడడం చాలా వైదికం."

అప్పటికప్పుడు వెంటనే గుణ విచ్ఛేదము గాక,
ఉబ్బన వ్యాధియొక్క మూలకారణములను రూపుమాపి
కాళ్ళకండా నయము చేయునది శ్రోహిత వారి క్యాస
హరి మాత్రమే. క్యాసహరిని వాడుట ప్రారంభించిన
వెంటనే, దగ్గుపోయి, క్యాస ధారాగోమగుటయే గాక,
జీర్ణకోశము, ఊపిరితిత్తులు క్రమేణ బలపడి, ఉబ్బ
నము పూర్తిగా తగ్గిపోవును.

ఉబ్బనము, ఊపిరి సలుపకుండుట, నడుముకొప్పి,
గొంతుకల నడకలిగించు దగ్గు, మొదలగు గుండెజబ్బు
లకు క్యాసహరి (నీలిరంగువ్యాజ్యము) వాడుదు. మల
బద్దకము, పురిశేపులు, వీటితో బాధపడు ఉబ్బన
వ్యాధిగ్రస్తులగువారు క్యాసహరి కాంపాండు (ఎరుపు
రంగు ప్యాజ్యము) వాడుదు.

అందరు కవిష్టులకద్య, 8, 6, 12 ఔన్నులు నైజాలలో
8-6-0, 6-12-0, 10-0-0లు ధరలుగలిగినవి లభించును
మద్రాసు స్టాక్స్టులు :

మెస్సర్స్ : ఆప్పా డి. కో, వైశాఖజూలొడ,
" శ్రీ క్రిష్ణ బ్రదర్స్, తంబుకెట్టివీధి,
" అమృత రత్నాకర ఫార్మసీ, గోవిందపు
నాయక్ వీధి.

" పండాల్ డి. కో, హైదరాబాదు, సికిందరాబాదు.
తయారు చేయువారు
పురోహిత్ ఫార్మసీ
కర్నూలు.

PUROHIT
SHWAS-HARI

మహనీయమైన మన ఆంధ్రదేశం

= శ్రీ పరిమడా అప్పలస్వామి =

యాభైవేల ఏళ్లకు ముందు యూరపుగా 'నికొండర్థు' (Neanderthal) మానవుడు ఆవిర్భవించిన నాటికే మన కవచ, కర్మలూ, గుంటూరుమండలాలలో ఆదిమానవుడు గురాలలో నివాస మేర్పరచుకున్నాడు. ఆంధ్రప్రదేశ్ పీఠేషాలానికి ముందున్నది. వితరేయ బ్రాహ్మణులు మన ప్రసంగం ఘోషించింది. వైదిక, గ్రీకు వాఙ్మయాలలోని మన భాషావచనాలు, ఆప్తీరీయ, ఫీనిషియన్ భాషలతో మన భాషకు గల పోలికలూ మన పౌరాణిక న్యాయ మన వినకపోయినా చాటుతూనేవున్నాయి. పదివేల సంవత్సరాలకు పూర్వమే ఆంధ్రులు వలస వచ్చినారని అభినావచంద్రుడు వాదిస్తున్నాడు.

సప్తమండలం కృత్తికలో వున్నప్పుడు ఆంధ్ర-మాధవ వంశకు ముందు-కాదు, అయినవేల ఏళ్లకు ముందే మన ఆంధ్రసామ్రాజ్య మేర్పడినట్లు పురాణాలు నిరూపిస్తున్నవి. చంద్రసప్తమి కాలమపుడు మహాంధ్రసామ్రాజ్య మున్నమాట మెగస్తనీసు పాత్రుత్వ విస్తున్నాడు. 'స్ట్రీస్' అదే అంటున్నాడు. అశోకని కాలంలో కూడ మన నాగరికత మహాన్నతభిరాలలో పూలకారులు విరిసినవి.

తరవాత ఆంధ్రచక్రవర్తుల వికాల మగధ సామ్రాజ్యం జయించి పరిపాలించారు. నేపాలమున వశిష్ఠుడు వున్నాడు క్రీ.పూ. సంవత్సరాలు నిరంకుశమయిన ఆంధ్ర ప్రభావము దిగ్విజయం దిగ్విజయపరచింది.

ఈ తరమున మగధ, నేపాలములు, శక్తిమునున మహారాష్ట్రము, దక్షిణాన సింహళము వరకూ గల కర్ణాటకాదుల శతాబ్దాలతరబడి ఆంధ్రవశాకంకింపఁబడినవి. ఈ తర్రాన పాలిలీపుత్రము, దక్షిణాన ధాన్యకటకము ఆంధ్రుల రాజధానులైనవి.

ఆ నాటి ప్రచండమయిన మన నావికాదళము పూర్వ పశ్చిమ సాగరాలమీద ప్రభుత్వం స్థాపించింది. ఆంధ్రవాసులు రోమక, పారశీక, ఈజిప్టు, చీనా, బర్మా, సింహళ, జావా, కాంబోడియా అవి దేశవిదేశాలలో వాణిజ్యము నెరవేయించి. నేలమీదినుండి, నీటిమీదినుండి వాయి మన ఆంధ్రవీరులు ఇండో-చైనా బర్మా, జావా, శుమత్రా, కాంబోజదేశాలు జయించి విస్తృతమయిన మహాంధ్రసామ్రాజ్యము స్థాపించినారు.

పడమటికనుమలందలి ఆంధ్రలోయ, నాళిక ప్రాంతములు, బర్మాలోని తైలంగులు, నేపాలము లోని కురుంగులు, మహారాష్ట్రములోని తిలంగులు, జావాలోని తోలబొమ్మలటలు, ఒరిస్సా కుశభద్రా తీరములోని ఆంధ్రబ్రాహ్మణుల ఉనికి చిహ్నాలు అప్పటి వికాసాంధ్ర సామ్రాజ్యానికి మూకసాక్ష్యాలు.

బౌద్ధమతము ప్రబలమైనపుడు ఆంధ్రావని బౌద్ధము మే అయిపోయింది. అమరావతీ, నాగార్జునకొండ బౌద్ధవిహారాలు శీతృత్వము వహించాయి. చరిత్రలో యిది సురక్షితముగా గడిచుకొన్నాయి. తిబ్బతు డూహంగ్ విద్యాపీఠానికి, సింహళ అనూరాధ పుర బౌద్ధాలయానికి, జావా బోరోబొదురు స్థానానికి, ఆంధ్రుల అమరావతి, నాగార్జునకొండల శిల్పాలు ఒక వట్ల పట్టాయి.

రోమక, పారశీక, విగ్రహ, జావా, శుమత్రాది సుమారదేశాల నౌకలు తమ రంగరంగుల జెండాలు ఎగురవేస్తూనవి కృష్ణా, గోదావరి తీరాల కాన్తలం దించిన దినాలు ప్రాతీకృతములు. అమరావతిలోని విశ్వవిద్యాలయకీర్తిచిహ్నము జగత్తునుండ అల్లుకున్నాయి.

నాగార్జునకొండ, త్రివేలము కేంద్రాలుగా సిద్ధి నాగార్జునాచార్యుడు బౌద్ధమున మహాయానమార్గమును, స్థాపించిన చరిత్ర విశ్వవ్యాప్తమైనది.

యశోలిప్పునేని ఆంగ్రజిల్లులు తమ శిల్పభార
తిని దేశదేశాల తాండవింపజేసారు. ధాన్యకటకము,
జగ్గయ్యపేట, భట్టిప్రోలు, గంటపాల, నాగార్జునకొండ
మొదలైన నహోట్ల క్రీస్తుకుపూర్వమే ఆంగ్రజిల్లులు మధుర
సృత్యము వెరపింది. సాంచీస్తూపద్యాలలో, వాళిక,
అజంతా, జైరంగాబాదు, ఉండవెల్లి, గుడిమెలము,
ఎల్లోరా ఆది గుహలలో ఆంగ్రజిల్లుల కళాకాళలము
దిగ్భయన్యాయాలు వర్షించింది.

పల్లవరాజులు వేంగిని రాజధానిగ జేసికొని
ఆంగ్రమునేలిన దిశలలో మన ఆంగ్రదేశము కంచి
వరకు వ్యాపించింది. వేంగి మనకు ప్రత్యక్షమైనది.
మహాబలిపుర గోపురాలు స్మృతిదీప్తులైనవి.

రాజ్యపాండ్రవరము రాజధానిగ చాళుక్య నర
కుమరేంద్రుల ఉద్వలచక్ర, హర్షకగుమనంతటి వానికి
అజేయమై నిలిచిన మన ప్రతాపవీరప్రియ గోదావరి తరంగ
హస్తా రత్న మహాగానం చేస్తున్నది.

కాకతీయులు ప్రభువులై ఓరుగల్లు రాజధానిగ
జేసుకొన్నారు అపుడు మనవారు ఘోరరదేశాన్ని
జయించి పాలించారు. ఓరుగల్లులో ఆనాడు నెలకొన్న
౭౭ బురుజుల ౩౦ మైళ్లపాకారము, ౬ మైళ్ల విస్తీర్ణ
మయిన ౭ కోటల మహాదుర్గము, ౧౩ చదరపు మైళ్ల
పాకాల చెరువు మన కీర్తిపులు గుండెలదరించింది.

మహాన్నరమయిన స్వర్ణయుగాలు చవిచూపిన
విజయనగర సామ్రాజ్యవృక్ష, ఈనాటి హంపీ శిథిలా
లలో మూలగుతున్నది. గడ్డిరాజుల పద్మనాయకుల
ప్రతాపాన్ని తరతరాల ఆంగ్రజాతిని ఉడుకెత్తిస్తుంది.

మన భావ సరళాదేశమై, అజంతము కలిగిన
మృదుభావ. దేశభాసలందు మన భాస రెన్న. 'మౌర్య
ఇటాలియను' అని పాశ్చాత్యులు తలచుకొన భాస.
చాంబాలాని 'జోమటె, సారేవారి, గోలం, బెల్గాం
లోని బేరడీ, దాసరి, బొంబాయిలోని కామాతీ, వజిరి
తమిళనాటి వడుగు, పోర్చుగీసుల 'గంటూ,' మన
భాసకు మారుకేర్లు.

అఖండ హిందూస్థానంలో ఆంగ్రము వివరా
రాష్ట్రమేలేదు. బర్మా, బెంగాలీనము, నీలూలు
మొరిసు, ఫిజీ దీవులది ఖండంతరాలలో సైక్లము
ఆంగ్రపుక్కులున్నాయి. గంజాంనుండి నేలంతుదివరకు,
వైజాం తూర్పునుండలాలూ, మైసూరు కోలూరజిల్లా,
మధ్యరాష్ట్రాల చాందామండలం, బస్తర్ల సంస్థానం
బీరాడ, బీహారుల కొలదిభాగాలూ, కటకం, పూరీ,
ఓరిస్సాసంస్థానాల కొన్ని చట్టు, బంగనపల్లి, సాందూరు
సంస్థానాలూ మన ఆంగ్రభావ కాలపట్టు.

ఆంగ్రులు కన్నడ వాఙ్మయానికి ఆదికావ్యాలు
సంతరించారు. ఉత్కల కావ్యమయికలకు కుచ్చెల్లు
పరించారు. రాజపుతానా దిర్బార్లలో కవిత్వపెట్టి
లక్ష లార్జించారు. మొగలుపాదాంశాల వలపుకై
వర్ధించారు.

కవిసమాజాలమధ్య, రాజరాజ ఆస్థానంలో
భారతాత్మయును నడితరింపజేసిన నన్నయభట్టు గంభీర
కంఠం గోదావరిలో ప్రసంగిస్తున్నది.

సోమశూరి తిక్కన ఆంగ్రాళి మోదయం
బోరయ దీక్షపూనిన పుణ్యముహూర్తం ఆంగ్రజాతి
బ్రతికివున్నంతవరకు గురాలిస్తూనే వుంటుంది. ఘనుడ
నని గద్దించిన భీమకవి విజయోప మన చెవుల్లో గింసరు
మంటూనేవుంది. వాణిని రాణిగ పిలిచిన పింపిరస
స్వర్ణాభిషేకాల సార్యభాముడు శ్రీనాథుడూ, దారి
ద్ర్యముకే.వరించి ధరాధిపులను అధములని తిట్టికరించిన
బోతరాజూ మన మధ్య తిరుగాడుతూనే వున్నారు.
విద్యానగర పురపీఠుల్లో, కృష్ణరాయలే పల్లకి పట్టి
ఎత్తగా, తిరుదయిన కవిగండ పెండేము కాలవోడిగి
పితామహుడు పెద్దన్న పూరేగిన స్వర్ణదీపసాలూ.
పెద్దాపుర రాజస్థలండులిలో 'ఈ రాజులు రాజులాకి'
అని బెడదంగా అడిదలకవి ఈనడించిన మామూర్తాలూ,
'గుస్తునా మాత్యాల సుము'ల గుజాడ వాల్మీకి సంత
ల్పించిన అమృతక్షణాలూ, ఓహో, అందమయిన మన
ఆంగ్రదేశా కి నవతీనం కల్పిస్తూనే వున్నాయి. కల్పి
స్తూనేవుంటాయి.

ప్రణయజ్యోతి

[నాటిక]

౫

= శ్రీ దేవగుప్తాపు విశ్వేశ్వరరావు =

జీవనపథం

[అడవిలో పొదరింటి నీడలో సావిత్రి-సత్యం కుడు.]

సావిత్రి—మన ఇరువురికీ పరిణయబంధం ఏర్పడిందన్న సంతోషంలో ఈ పొదరింటి తీరలు చూడండి మనమైన పుష్పసృష్టి కురుస్తున్నాయి!

సత్యంకుడు—ఎందుకో పూర్వకం కీసంతోషం!

సావిత్రి—(వినిపించుకొనక శ్రార్యమే) అంత కంతకు అల్లుకొని పోతున్నా మన ప్రణయశ్రీమతల్లి గారు చూచి వినోదంకొద్దీ ఈ పక్షులు కంచాలెత్తి కిలకిలాశావాలు చేస్తున్నాయి!

సత్యంకుడు—ఎందుకో పక్షుల కీవినోదం!

సావిత్రి—మనం ఇరువురం విశ్వమయినా మన్న ఆనందంకొద్దీ...ఆమేఘాలు చూడు...చిత్రమైన రంగులు పులుసుకొని, అందంగా ఆలంకరించుకుని, వచ్చి సంధ్యాదేవికి సాగసులు తీరుస్తున్నాయి... అది చూశావా!

సత్య—ఎందుకో మేఘాలకు అంత ఆనందం!

సావి—అదేమిటి? ఆనందం వాటికి కాకపోతే పురెవరికీ?

సత్య—నీకు...నాకు...

సావి—ఏం? ఏం? మీకూ నాకూ మాత్రమే ఎంచేలో?

సత్య—మన ఇరువురికీ పరిణయం అంతే సత్యం జ్యోతిషమై, సాకారమై, సాక్షి గోచరం అవుతుంది అన్నమాట!

సావి—అబ్బా! ఎంత అందమైన...బరువై, సత్యం చెప్పాడు!

సత్య—కాదు మరి! సావిత్రి, నవ్వు నీ అమాయకత్వంతో అతిశయించిన అందంతో...నా కి శేళ ఎలా కనిపిస్తున్నానో...చెప్పచుంటావా?...కాల్చిన కత్తి మొనలాటి దీపకలికలా...కళ్లు మిరుమిట్ట గొలుపు కున్నావు...ఇవారే మరినీ!

సావి—(తనలో) ఈయనకా...సత్యానికా...మరణం? అసాధ్యం! అసంభవం అసలు! ఈ ప్రపంచం అంత మిశ్రకాదు! మాటలో అమృతం! చూపులో అమృతం! స్వర్గంలో...తనవులో అణువణువులో అమృతభావం కూర్చుకున్న...ఈయనకా?...అమృతానికా మరణం?

సత్య—ఏం సావిత్రి, మాటాడ కూరుకున్నావు? అకస్మాత్తుగా నీలో ఇంత యోచనకూ, జిజ్ఞాసకూ కారణం?

సావి—నీమీ లేదు. మీలోని సత్యాన్ని నాలోని ప్రణయజ్యోతిస్సు లోకాని కెలా వెల్లడిచేయగలుగుతుందా అని...ఆలోచిస్తున్నాను.

సత్య—అలాచన చేసేటప్పుడు కనలు మూకుకుని ఉండికూడా...ఏదో...చూస్తున్నట్టే ఉంటావు నవ్వు! కాని, నేను...నేనకళ్లుమూసుకుంటే ఏ మవుతుందో తెలుసా...నాకు...అంతా చీకటి! ...చెను చీకటి!

సావి—మీ వృద్ధయాన్ని నా వృద్ధయానికి సన్నిహితంగా...ఇంకా సన్నిహితంగా చేర్చండి.

(అరింగనం)

సత్య—(కనలు మూసుకుంటూ) అహ!...సావిత్రి!...నీ వృద్ధయంలో ఎంత కాంతి ఉండీ!

నన్నుకా నీ సమీపానికి చేర్చుకొని, నా చుట్టూ జ్యోతిర్మయ ప్రాకారాలలో అంతులేని ఒక కాంతి కోట కట్టు. నిరంతరం నన్ను వెంటసంటే ఈ నీడ నాకు కనబడకుండా చేసివేయగలవా నా సావిత్రి!

(సావిత్రి సత్యకంతుల గాఢాభింగనము)

౨

మృత్యు పథం

[శీతారణ్యం...సత్యకంతుడు తరువు నరికి.... తడబాటుగా సావిత్రిని సమీపిస్తాడు.]

సత్య—సావిత్రి! సావిత్రి! చెట్టు కూర్చు వేసాను, కాని నీడ నాశనము కాలేదు. నీడను నిర్మూలించేలాగా... ఏదో క్రాంత నీడ... నా నీడనూ, నా శరీరాన్నీ కూడ ఆక్రమించుకుని నన్ను చూపుట్టి జేసేస్తూంది! సావిత్రి! నా సావిత్రి! (పడపోతాడు)

సావి—ప్రభూ! నా ప్రభూ! ఏమిటిది? ఆమోఘ! ఎందుకంత కలవరపడుతున్నాడు? (త్వరగా భర్త శరణును తన ఒడిలోకి వాల్చుకొని.... భ్రాంతిలో) ఎవరు నీవు?

(చూడంగా నీడలా నిలబడిన యముడు సాహెత్కరిస్తాడు)

యముడు—నేను!... యమగర్భరాజు!

సావిత్రి—నిన్ను కాదు నేను పలకరించింది.

యముడు—నురెవరిని? ఇంక యెవరున్నార ఇక్కడ?

సావిత్రి—నీ బ్రతుక్కి కారణంగా నీ వెనుక ఉన్న మహాజ్యోతిని.

యము—నా వెనుక నొక మహాజ్యోతి ప్రకాశిస్తూందా?

సావి—లేకుంటే నీవు.... అంత వల్లగా.... సంద్యాగానం ఎదురుగా కనిపించే ప్రాదు ప్రాకులా.... ఉండి పోవడం ఎందుకు సుభవిస్తుంది?

యము—ఏమిటి! నన్ను శపిస్తున్నావా?

సావి—నా శేమి పని? జ్యోతిర్మయ మైన సతాన్ని నీడలు ఆవరించలేవు అని నీకు తెలియ జేపుతున్నాను.

యము—ఎవరు నువ్వు? నన్ను, నా ఆస్తి కాన్నే శంకిస్తున్నావా? ఎవరు నువ్వు? నన్ను శపిస్తున్నావా? ఏమిటిది!... నా శరీరం ఇలా కరిగి పోతూం దేమిటి! (వెనదిరిగి మృత్యుముఖమున అంతర్ధానం.)

౩

పునరుజ్జీవన పథం

సత్య—(నిద్రలోంచి లేచి) నా పూర్వ జ్యోతి!

సావి—ఎలా ఉంది మీకు? కొంచెం విక్రాంతి తీసుకొండి.

సత్య—నా ప్రాణకాంతి! నా సావిత్రి!

సావి—నాలో ఇప్పుడు క్రాంతగా వచ్చిన మార్పును ఉన్నదండీ?

సత్య—లేదు సావిత్రి లేదు..... నేను నీలోని సత్య జ్యోతిని ఇప్పుడే... నిజంగా... కన్నంతా విచ్చి చూడగలుగు తున్నాను.

సావి—(అర చిరునవ్వుతో) కాదు కాదు. మీలోని సత్యాన్నే నేను నేను మనసారా గ్రహించగలిగాను.

సత్య—నీలోని ప్రణయజ్యోతిః ప్రభావం అపరిమితం. అది మృత్యువును జయించింది.

సావి—మీలోని సత్యజ్యోతికి గల ప్రభావం ఆఖండమైనది,..... అది అమృతస్పృశితం,.... కనుకనే మృత్యువును పరాధూతంచేసి సత్యాన్ని వెలయించింది.

సత్య, సావి—(గీతం)

కాంతి సంద్ర మృక్కలే

కాంతి లోక మృక్కలే

వెలుగు వెల్లువ

గట్టు చెదిరిచి

వెలుగులోకపు

మెట్లు పడిరిచి

వెలుగు సంద్రపు టలల కలలను

సేవ్యుగా తేలేటి పూకు

కాలమే లేదు

అవ

కాళమే లేదు.

(తెరు)

కలగులగంప

సంగీత సూత్రము

భారతీయ ఋషులు సంగీత విషయంలో గొప్ప నిర్ధానమును, శ్రద్ధను ప్రదర్శించారు. వారద-భరత-హనమదగుల సంగ్రహములు కూడా వేరు వేరుగా భారతదేశంలో ప్రసిద్ధి పొందినవి. పూర్వకాలములో సంగీతశాస్త్ర గ్రంథాలు చాలా రచితములయినవి. తిరువారే వర్ణన వాదయుగంలో సంస్కృత పండితుల హస్తమునండి ఇతరకాస్యాలు జారిపోయినట్లే సంగీత శాస్త్రముకూడా జారిపోయింది. కేవలము వాదరంగ స్థానికి సంబంధించిన తగ్గ వ్యాకరణాది కాస్యాలు మాత్రమే మిగిలినవి. నేటి పండితులదృష్టిలో సంగీత భాష్యము పోయియుంది. సంగీతాన్నాకరము, సంగీతమేదిము మొదలయిన సంగీత విషయక సంస్కృత గ్రంథాలను సంస్కృత పండితులే రచించారు. వేదాంతములో బ్రహ్మసూత్రా లన్నట్లు సంగీత శాస్త్రంలో సంగీత సూత్రము లన్నవి ప్రస్తుత కాలంలో తెలుస్తున్నది.

ఇతర కాస్యాలకు అర్థ సూత్రా లన్నట్లు సంగీత కాస్యానికిన్నీ ఉన్నవి. బ్రహ్మసూత్రాకు "అథా తో బ్రహ్మజ్ఞానా" అని ప్రారంభము. సంగీతసూత్రాలకు "అథా తిః సంగీతజ్ఞానా" అని ప్రారంభము. సంగీత సూత్రాలకు జయగోపాలభట్ట పండితుడు "చింతామణి" అనే టీక రచించాడు. ఈ టీకాసహితమయిన సంగీత సూత్ర గ్రంథములోని చివికి చివికిపోయిన రెండు ప్రతాలు దొరికినవి. ఇంకా ఎవరికి ఈ గ్రంథం దొరికి నట్లు తెలియలేదు. ఇప్పటికి దొరికిన సంగీత గ్రంథాలలో కాని వాని టీకలలో కాని ఈ గ్రంథస్మరణం లేదు. జయగోపాలభట్ట పండితునకు సంగీతసూత్రగ్రంథ మంతా దొరికి ఉంటుంది. తక్షణాతే టీక ఎల్లా గ్రాస్తాడ? జయగోపాలభట్ట వెలవాటి తెలుగుబాషాబుడు, నల్లభ సంప్రదాయ దీక్షితుడు.

సంగీత సంస్కృత సాహిత్య మనాత్మ్య నూతకములు అయిన సంగీతసూత్రాలు వృధా విలయం పొందకపోవాలి? కిర్ల జీర్ణ గ్రంథాలను నవీకరించి ఇది తగిన సమయము. వెనకటికాలంలో పూర్వపుస్తకాలను దాచి పెట్టడమే పురుషార్థ మనుకునేవారు. చాలా కష్టపడి పురాతన మహా నీయులు రచించిన మహాగ్రంథాలు ఇంకా పురుగులకు ఆహారం కావలసిందేనా? ఎవరికయినా ఉపకరించుతవి. వాటిని బతుకు పెట్టండి. పెట్టించండి. సంగీతసూత్ర గ్రంథములోని దొరికిన రెండు ప్రతాలు ఇక్కడ ప్రకటిస్తున్నాను. సంపూర్ణ పుస్తకానికి యత్నించండి.

శ్రీ:

ప్రథమ్య కల భావాత్మక
తత్త్వతాన్ విశేషగ్రాన్,
కరుణే జయగోపాల
శ్చింతామణి ముదారణిః

ఇవఱులు భరతాదిమున్యన గ్రహపూర్వకేష్వన
తైః పుష్టా సాహిత్యములధుతిం సంగీతశాస్త్ర
మూలం ఆధ్యాయపంచకం భగవతీ సరస్వతీ స్రావా.

అధారః సంగీత జిజ్ఞాసా

అభ్యజ్ఞప్య స్వయం మంగలయవత్సవ్
అనంతరస్థితే అధికారాశ్చేవా అభ్యజ్ఞ. అనం
తస్యంశు ముఖ్యశ్చేవ అంతరకాస్త్ర నిరూప
ణాన్య అవధేయం. అధికారార్థక త్వంతు
సంగీతే ముముక్షూణాం అధికారస్య శ్లోకపయివ్య
మాణశ్చేవ "తేన బ్రహ్మధిగమః" ఇతి సూత్రే ప్రతి
పద్యతే. అతిశబ్దః హేత్వ్యః. యతః అన్యత్ర అలంకా
రాదౌ రసవ్యవహారికేష్వేతి ఉదాహరణస్య అవశా
మైనభవాభావః. అంత్రతు న తథా అతో హేతోః
జిజ్ఞాసా. గీమతే ఇతి గీతం ఖావే క్త. సమస్తు విశే
షార్థగీత్ర స విశేషస్తు సమభివ్యవహారివ్యవహారితయ

రూపం. లేన న అగ్నిమూత్ర విరోధః, ఇతి వయం బ్రూముః- అత్ర దీప్తికాయాం కాఙ్క్షజీవాచాగ్నాః- గీయతే అనే శీతి తాయూలావచాల్యానివా కరణధూ లేన. కరణే క్షణ. తత్ర సమ్యక్క్రూపం రంజకస్వరసం దగ్ధ రూపత్వం ఇత్యన్యూః. ఇదిమేన అభిసంధాయ కాస్త్రం దగ్ధకారణః కలివాన్లోహ్యానా. సమ్యక్త్వం జనాది హృదయరంజక శేషే వైవ.....

ఇలుపై పులులు లేవు. తరువాత ఏవవపులుండి ఈవిధంగా ఉంది.

పరస్పరవిరోధః కథం పరిహర్తవ్యః ఇతి వాచ్యం పూర్వోక్తప్రతిమ ప్రమత్తత్వానివిషిష్టస్య గాయత్రీః నిషిద్ధత్వేనాచార్య. గానే ప్రమత్తత్వం అనురంజక శేషం కాలక్రియామావాదితాయా భావనశ్చేన సాను వాసిక శ్చేన ఇత్యోక్తేషు వితి. విధాయకా శ్రుతిస్తు తదంగసాహిత్యగ్రామయక శ్చేన ప్రతిపాదనపరా ఇతి వయం బ్రూముః. మంభక్త మహిపతిస్తు-గాయంతం బ్రహ్మచారిణం వానప్రస్థంనా స్త్రీయః కామయంతే- తస్మాత్ గాయతే బ్రహ్మచారిణేన దేయం భిక్షవా దికం ఇత్యన్యూః, నిషేధవిషయప్రతిగాం ఇత్యన్యూ. వయంను- "ఈశ్వరో గీయతే యస్మిన్ తద్దానం వేద బోధితం" ఇతి వచినేన బ్రహ్మచారి వానప్రస్థ విషయక మసి. తస్మాత్ గాయతేన దేయం ఇతి శ్రుతిస్తు పూర్వోక్తదోషగుప్తాను గానవిషయకం సాంసౌమిక ముక్తావరోధిన దేయం ఇత్యన్యూతయా వ్యాఖ్యేయా ఇతి దిక్.

సను పూర్వోక్తవచినేన ఈశ్వరవిషయక మేన గానం శేయం. సను సృజాజ్ఞాయా ప్రయోక్తత్వం ఇతి చేస్తు-పూర్వోక్తవచినేన తాదృశ్యే ఉత్పత్తిస్వత్వం, ఆతాదృశ్యే అనుక్రీష్టత్వం శితి ఇత్యన్యూతయా సార్థకత్వాత్. కించ, కిలావాదన తత్వజ్ఞః ఇతి వచినేన ఏరిన్యాసి మోక్షసార్థకత్వోక్తేః.

సను కించ తత్ బ్రహ్మ? యస్మాద్విగమః భవన్యో ప్రతిపద్యతే తత్రాహ-

బ్రహ్మ చ శబ్దప్రతిపన్నం సుశేషం వేదేన ప్రతి పన్నం సుశేషం సాకారమితి యాత్. ఆనంద మాత్రకపాదమభోదరాణః ఇత్యాది వాక్యం విషయః నశ్చేనం కరాది శబ్దానాం సర్వావిచ్ఛేదేన ఆనంద మయత్వ ప్రతిపాదన పరాణాం తాదృశాధ సమర్థ

కశ్చేన కుత్రాస్య విషయవాక్యత్వం చేతి చేత్ తథా సత్యానందమయ ఇత్యన్తేన సరితార్థత్వాపత్తేః. చక్షుః అవధారణే.

సను వేదవిన తథా ప్రతిపాదయతి "నిగ్ధం విజ్ఞాన మానందం బ్రహ్మ" ఇత్యాది వాక్యై రితిచేత్, తత్రాహ.

రసరూపత్వోక్తేః

బ్రహ్మ శబ్దప్రతిపన్నం సుశేషం సకర్మకం సను నిగర్మకం, మితి? రసరూపత్వోక్తేః. యని నిగర్మక, స్వాత్, తథా రసరూపం నస్వాత్- సరి-సా-స్తి. రసం ప్యేవామయం లభ్యా-ఽనందీ భవతి ఇత్యాదిప్రతేః. రసస్త్వ శృంగారాది రితి యావత్.

స్వా దేతత్. రసస్య ఆనందపరవాచ్యశ్చేన నిగ ర్మకసి రసరూపత్వం, అతిఏక ఏకవచనం ప్రయుక్తం ప్రతే, ఇతిచేత్- రూఢి శ్లోక మపహరతీతి వ్యామన తిత్రైర రూఢం. ప్రతే ఏకవచనంను రసేషు శృంగార రసస్య అభ్యిష్ట తత్వాత్. రసస్య అసాధారణ గర్భవన నంతు అగ్రే ప్రశ్నికృత్యామే ప్రతిపాదమువ్యతే. అత ఏన "స ఇమ మే వాత్మానం ద్వైధా విభజ్య అహ.....

సంగీతమాగ్రగ్రంథము ఇంతే దొరికింది. గాన ప్రయోజు ఎవరయినా ఈ పుస్తకం సంపాదించడానికి యత్నించండి. ఈ గ్రంథవిషయంలో ఇప్పటికీ లేలిన అంశ విడి.

౧. సంగీతమాగ్రగ్రంథము సకస్యత్రీ ప్రదీకము. భరతనాట్యశాస్త్రంకం ఓ ప్రాచీనము. అయిదు అధ్యాయాలు.

౨. తెలుగుబ్రాహ్మణువయిన జయగోపాలభట్టు వ్యాఖ్యాత. ఈరిని తండ్రి చింతామణి దీక్షితుడు పుత్రుడు వ్రజసూచులు. విశలేశ్వరుడు గురవు.

ఈ పుస్తకం ఎల్లగాయనా ఉపాంబుమయితే ఒక ఉద్దగ్రంథము లభించినట్లు. అత్యగ్రీతగ్రంథాలు షడకండి. తాగ్రంథాలయాల చూడండి. తేలిసిన అంశమును ప్రకటించండి.

సంస్కృతరత్నాకరపత్రికలో శ్రీ మధురానాథ శాస్త్రి వైవిధంగా నివేదించారు. తెనుగులోకభావ నమ అనువదించాను.

జమ్మలమడక మాధవరామశర్మ

51

కవిత్వం... 22-10-198

విమర్శనము

ప్రపంచ చరిత్ర

జనవరీ లోల్ నెహ్రూ రచన; శ్రీ చింతా దీక్షితులు అనువాదం; పెరంబూరు (మద్రాసు) లోని సంస్కృతి గ్రంథమండలి ప్రచురణ; వెల 3 రూపాయలు.

శ్రీ పండిత జనవరీ లోల్ నెహ్రూ చెరసాలలో ఉన్నప్పుడు తన కుమార్తెకు లేఖ రూపకంగా ఈ ప్రపంచ చరిత్రను వ్రాయడం ప్రారంభించాడు. భారత దేశ స్వాతంత్ర్య సాధకుడు, ఆధునిక ప్రపంచ భౌతిక మహాశయ్యలలో ప్రముఖుడు అయిన నెహ్రూ పండితుడు జైలు నిర్బంధం లో బాహ్య జీవితం సంకుచితము గావించబడిన సమయంలోనే వా విస్తృత మానసిక ప్రపంచంలో విహరించే స్వాతంత్ర్యం కోలుపోలేదు. ప్రపంచచరిత్రనంతనూ సమీక్ష దృష్టితో స్వరణకు తెచ్చుకొని తన పుత్రికా రత్నంయొక్క విజ్ఞాన సంస్కృతికి దోహదం గా ఈ గ్రంథం ఆంగ్లంలో రచించి పంపుతూ వచ్చాడు. తదుపరి ఈ ఉత్కృష్ట చరిత్ర రచన పుస్తకరూపంగా ఆంగ్ల దేశంలోనూ, భారత దేశంలోనూ కూడా ప్రకాశితమయి లోకవిజ్ఞాన సాధనములైన ఉత్తమ చారిత్రక గ్రంథశ్రేణిలో అగ్రస్థానం గడించింది.

సంస్కృతి గ్రంథమండలి వారు దీనిని తెనిగించి పంపి ప్రకటించేందుకు అనుమతి సంపాదించి, శ్రీ చింతా దీక్షితులు గారి వంటి ప్రసిద్ధ రచయితచే వ్రాయించి, సంకల్పసిద్ధి లయినారు. ఇది మొత్తం 1000 పేజీల గ్రంథం అవుతుంది. ప్రస్తుత ప్రచురణ మొదటి భాగం మాత్రమే. ఈ మాదిరి భాగాలు కుమారు పది కావలసివున్నట్లు తోస్తుంది. శ్రీ దీక్షితులుగారు పట్టుకలతో సులూళ్లంగా తెలిగించడమూ, ప్రకాశకులు దీక్షితో సకాలంలో భాగాలన్నీ వరుసగా పాఠకలోకానికి అందజేయడమూ జరుగగలదని ఆశిస్తాను. ఈ గొప్పయత్నం కొనసాగిస్తున్నందుకు సం

స్కృతి ప్రచురణల వారు చాలా అభినందనీయు లని చెప్పుక తప్పదు.

శ్రీ దీక్షితులుగారు స్వతంత్ర రచన చేసినా, భాషాంతరీకరణ చేసినా, వారి రచన స్వచ్ఛంగా, సులభంగా, స్పష్టంగా ఉంటుంది. వ్యావహారికంలో వ్రాసినా చుండగానూ, మర్యాదగానూ నడుస్తుంది వారి శైలి. ఈ పుస్తకంలోని వారి శైలికి తమ సహజ గుణాలన్నీ ఉంటూనే మరొక అనవసరమైన గుణం చేరింది. అదేమిటంటే, గ్రాంథిక ప్రశ్నియాలవలన ఏర్పడిన కృత్రిమత. ప్రకాశకుల కోరికను భరిసావహించి దీక్షితులుగారు తమ సహజ శైలి మీద ఈ కృత్రిమత యొక్క బరువు మోసివుంటారు. ఇది పాఠ్యగ్రంథంగా ఆదరణకు అర్హత సమర్పించేనిమిత్తం ఈబలాత్కారం జరిగి వుంటుందని తోస్తుంది. మూలగ్రంథంలో జనవరీలూని ఆంగ్లశైలి ఇట్టి అనవసరమైన లోబడనవరం లేకుండా స్వతంత్రంగా, సౌలభ్యంతో నడిపింది. నెహ్రూవాంటి స్వాతంత్ర్యస్రియని ఉద్దేశ్యం శ్రీదీక్షితులుగారి వంటి స్వతంత్ర సాహితీపరులు కట్టుబాట్లకు తలొగ్గకుండా తెనిగించి, ప్రకాశకులున్నూ పూర్వంగా పాఠకలోకపు సమాదరణమైన ఆధారపడి ప్రచురణ చేయబాలివుంటే ఇంకా ఎంతో బాగుండేది.

ఈగ్రంథం అన్ని భాగాలూ క్రమంగా ఆకరించుకొన్న ఆంగ్ల పాఠకలోకం — పల్లెటూరి పాఠకుడు మొదలు పట్టువాసియైన నాగరికుని వరకూ — తేదకాలంమంచి నేటివరకు ప్రవహించిన సర్వ దేశాల చరిత్రవాహినులూనూ అనగావీతులై, మానసిక వికాసం గడించగలరని నిస్సంకోచంగా చెప్పగలను. అట్టి అరుదైన అవకాశం కలిగిస్తున్న సంస్కృతి ప్రచురణల సంస్థవారిని తిరిగి ఆంగ్లపాఠకుల పక్షాన్ని అభినందిస్తున్నాను.

వి. రా.

శ్రీ
శ్యామలాఫిలిమ్స్ వారి
తెలుగుసాంఘిక చిత్రము
గౌరీనాథశాస్త్రి
పూర్ణిమ
నటించిన

నీలమణి

దర్శకుడు
తంగిరాం హనుమంతరావు
కవి
కృష్ణకూరు సత్యనారాయణరావు
పరిశీలక
పబ్లిషర్ జీవా
కళా ప్రభాకర్
గోడుగొంకర్
స్టూడియో - చిత్రకళ

తేజస్వరత్న
విడుదల

For territorial rights apply to Sree Syamala Films.

జూన్, 1947

దేవువహ్ని—ఇట్టిప్రాలు కృష్ణమూర్తిగారు	... 509
ఆంధ్రసాహిత్యంలోని స్త్రీ: రాయలు—టి రామచంద్రగారు	... 511
తొలుకారుశోభ—జెల్లూరి శ్రీనివాసమూర్తిగారు	... 516
అసంతాపాత్మ్యం అమృతశైలి—బులుసు వెంకటేశ్వర్లుగారు	... 517
ఆదికేవు: విచ్చి ఉడవే నెలలి—“సంపత్”	... 521
కృష్ణలీల—మల్లాది సూర్యనారాయణ శాస్త్రిగారు	... 522
రంగయ్య—పర్తిరాజుగారు	... 523
తల్లికోరి యుద్ధము: సాహిత్యపరిణామము—నితగుంట రామకృష్ణరావుగారు	527
సౌందర్యహిమాంస—పాతుకూచి సుబ్రహ్మణ్యశాస్త్రిగారు	... 531
వాగధా:—గరికిపాటి కృష్ణమూర్తిగారు	... 537
విద్యుల్లోకము—వేలూరి శివరామశాస్త్రిగారు	... 542
బొంబేతో కైలాసము—కపిల వేంకటరావుగారు	... 548
గుణగ విజయాదిత్యుడు—భావరాజు వెంకటకృష్ణరావుగారు	... 553
సంచలనం—‘పో. శా.’	... 573
ప్రశంస—“జనదగ్గి”	... 575
రాజరాజశివలీ—మధుసూదనుల సత్యనారాయణశాస్త్రిగారు	... 587
నేటి ఆహారసమస్య—కె. వేంకటేశ్వర్లుగారు	... 589
“శ్రీ వేదమూర్తులు”—ఇంద్రగంటి వాసుదేవశాస్త్రిగారు	... 592
పర్యతాలవధ్య పరివర్తితులు—రా. వేం. మ. గం. రామారావుగారు	... 600
కొండపల్లి బొమ్మల చిత్రాలు	... 601
ఇండోనేషియన్లు: వారి ఆచారవ్యవహారాలు	
—డా. లిఫ్ఫియన్ వై. హెల్మిగారు	... 603

ఆంధ్రుల జానపద శిల్పకళా ప్రపంచం—నుభాంశు కుమారరాయగారు	607
కలగూరగంప	... 611
విమర్శనము	... 615

త్రివర్ణ చిత్రము:—మొయిలు రేక—మొక్కపాటి కృష్ణమూర్తిగారు

స వ రణ

గత సంవత్సర (మే)లోని త్రివర్ణచిత్రము శ్రీ నుభాంశుకుమార రాయడిగా పారపాటున అచ్చయినది. అది వారిదికాదు; శ్రీ వైద్యవాళదాసుగారిది.

ఈ సంవత్సరలో ౧౯౧౦-న పుటలేర్పాక ౧౯౧౧ గా పరివర్తన వరుససంఖ్య పారపాటున పదిసంఖ్య కప్పడాటు చేసి అదేవరసన చివరంటపాగినది. మధ్యలోని ఆ లోటును పాఠకులు ఆసలు పుటలలోటుగా పరిగణించరాదు.

